

Luonnos 9.12.2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi rajavartiolakia, rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia, ampuma-aselakia, Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia ja Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on parantaa Rajavartiolaitoksen varautumista ja mahdollisuuksia vastata muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin.

Esityksessä ehdotetaan laajennuksia Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin erityisesti Schengen-alueen sisärajoilla ja merialueilla. Rajavartiolaitoksella olisi muualla laissa säädetyn lisäksi oikeus suorittaa sisärajoilla ajallisesti ja alueellisesti rajattuja tarkastuksia rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Ehdotettavien toimivaltuuksien tavoitteena on parantaa Rajavartiolaitoksen tilannekuvaa sisärajoilla ja vähentää tarvetta sisärajavalvonnan väliaikaiselle palauttamiselle.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan uutta merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävää sekä siihen liittyviä toimivaltuuksia Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitokselle säädettäisiin myös Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukainen oikeus pysäyttää ja tarkastaa talousvyöhykkeellä liputtomaksi epäilty alus sekä sellainen suomalainen alus, joka käyttää väärää lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan.

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia ja täsmennyksiä sääntelyyn, joka koskee rajatarkastusviranomaisten toimivaltuuksia sisärajavalvonnan aikana, Rajavartiolaitoksen suorittamaa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa, kulkuneuvojen ja miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumista, vesiliikenteen tilapäistä keskeyttämistä tai rajoittamista, rajavyyhykkeellä liikkumista, kiinteistöjen tilapäistä käyttöoikeutta, liikkumisrajoitusten määräämistä, Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä silloin kuin poliisi on estynyt, Puolustusvoimien virka-apua Rajavartiolaitokselle sekä Rajavartiolaitoksen kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Lisäksi selkeytettäisiin rajajoukkojen liittämistä Puolustusvoimiin koskevaa virkamiesoikeudellista sääntelyä.

Esitys toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaa, jonka mukaan Rajavartiolaitosta koskeva lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita. Esitys liittyy myös hallitusohjelmassa tarkoitettuun häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkasteluun Rajavartiolaitoksen hallinnonalalla.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1.8.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	5
1 Asian tausta ja valmistelu	5
1.1 Tausta	5
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi.....	7
2.1 Sisärajoja koskeva sääntely	7
2.1.1 Yleistä	7
2.1.2 Schengen-alueen sisärajoilla tehtävät tarkastukset	7
2.1.3 Sisärajoilla tehtäviä tarkastuksia koskeva oikeuskäytäntö	9
2.1.4 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet sisärajoilla	11
2.1.5 Sisärajoilla käytössä olevien toimivaltuuksien kehittämistarpeet	13
2.1.6 Rajatarkastusviranomaisten toimivaltuudet sisärajavalvonnan aikana	14
2.2 Merelliset tehtävät ja toimivaltuudet.....	15
2.2.1 Merivyöhykkeet	15
2.2.2 Rantavaltion oikeudet talousvyöhykkeellä.....	16
2.2.3 Valvonta talousvyöhykkeellä	17
2.2.4 Rantavaltion täytäntöönpanovalta talousvyöhykkeellä	20
2.2.5 Tarkastusoikeus.....	21
2.3 Teknologiaan liittyvä sääntely	22
2.3.1 Miehitettävien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen	22
2.3.2 Tekninen ja radiotekninen valvonta	24
2.4 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä	25
2.5 Rajavyöhykettä koskeva sääntely	26
2.6 Rajavartiolaitoksen käytössä olevia alueita koskeva sääntely	27
2.6.1 Liikkumisrajoitukset	27
2.6.2 Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus.....	27
2.7 Kulkuneuvon pysäyttäminen ja vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen	27
2.7.1 Kulkuneuvon pysäyttäminen.....	27
2.7.2 Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen.....	28
2.8 Virka-apua, tukea ja tiedonvaihtoa koskeva sääntely	28
2.8.1 Puolustusvoimien virka-apu ja tuki Rajavartiolaitokselle.....	28
2.8.2 Virka-apua ja tukea koskeva päätöksenteko	29
2.8.3 Prüm-yhteistyö.....	29
2.8.4 Rajavartiolaitoksen tuki toiselle Suomen viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella.....	31
2.8.5 Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen ulkomaille	32
2.9 Rajajoukkoja koskeva sääntely	32
3 Tavoitteet	33
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	33
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	33
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	34

4.2.1	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	34
4.2.2	Taloudelliset vaikutukset	36
4.2.3	Vaikutukset yrityksiin	40
4.2.4	Vaikutukset tietosuojaan ja tiedonhallintaan.....	40
4.2.5	Yhteiskunnalliset vaikutukset	41
4.2.6	Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin	41
4.2.7	Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa	43
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot	45
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	45
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	47
5.2.1	Toimivaltuudet sisärajoilla.....	47
5.2.2	Toimivaltuudet merialueilla	47
6	Lausuntopalaute.....	49
7	Säännöskohtaiset perustelut.....	49
7.1	Rajavartiolaki	49
7.2	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	77
7.3	Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa.....	78
7.4	Ampuma-aselaki	80
7.5	Laki Suomen talousvyöhykkeestä.....	81
7.6	Laki Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyistä sopimuksesta.....	81
8	Lakia alemman asteinen sääntely	81
9	Voimaantulo	81
10	Suhde muihin esityksiin.....	82
10.1	Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	82
10.2	Suhde talousarvioesitykseen	82
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	82
11.1	Yleistä	82
11.2	Merelliset tehtävät ja toimivaltuudet.....	82
11.3	Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen	83
11.4	Yksityiselämän suoja	84
11.5	Liikkumisvapaus	87
11.6	Omaisuuksien suoja	89
11.7	Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen.....	91
11.8	Oikeusturva	92
11.9	Yhdenvertaisuus.....	92
11.10	Suomen täysivaltaisuus	93
11.11	Säätämisyjärjestys.....	93
LAKIEHDOTUKSET		94
1.	Laki rajavartiolain muuttamisesta	94
2.	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	107
3.	Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta	108
4.	Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta	110
5.	Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta	111
6.	Laki Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyistä sopimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	112

Luonnos 9.12.2025

LIITE	113
RINNAKKAISTEKSTIT	113
1. Laki rajavartiolain muuttamisesta	113
2. Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta	146
3. Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta ..	148
4. Laki ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta	155
5. Laki Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta	161
6. Laki Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdyistä sopimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta	162

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Suomen turvallisuusympäristö on viime vuosina muuttunut nopeasti ja pitkäaikaisesti. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (valtioneuvoston julkaisuja [2024:33](#)) mukaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa tehdään vakavassa ja vaikeasti ennakoitavassa toimintaympäristössä. Perinteisten sotilaallisten uhkien rinnalle on tullut uhka hybridivaikuttamisesta ja laaja-alaisesta vaikuttamisesta, joita on käsitelty muun muassa valtioneuvoston puolustusselonteossa (puolustusministeriön julkaisuja [2024:5](#)). Näillä viitataan suunnitelmalliseen toimintaan, jossa valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija hyödyntää laaja-alaisesti ei-sotilaallisia keinoja pyrkien vaikuttamaan valtion heikkouksiin ja saavuttamaan omat tavoitteensa. Tarkoituksena on aiheuttaa kohdevaltiolle painetta, vahinkoa, epävarmuutta ja epävakautta sekä lamaannuttaa sen viranomaisten toimintakyky.

Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteon (valtioneuvoston julkaisuja [2025:85](#)) mukaan erilaisiin turvallisuusuhkiin tulee kyetä varautumaan ja vastaamaan tehokkaasti. Tämä edellyttää ajantasaista lainsäädäntöä sekä riittäviä viranomaisresursseja ja -toimivaltuuksia. Lisääntyneen hybridivaikuttamisen myötä on yhä tärkeämpää, että viranomaisilla on kyky ja edellytykset toimia kaikenlaisissa, vaikeastikin ennakoitavissa tilanteissa. Selonteossa korostetaan myös kansallisen ja kansainvälisen tiedonvaihdon välttämättömyyttä.

Sisäisen turvallisuuden selonteon mukaan rajaturvallisuuden merkitys sekä itärajalla että sisärajoilla korostuu turvallisuustilanteen yleisesti vaikeutuessa Euroopassa. Myös kriittisen infrastruktuurin tahallinen vaurioittaminen on yksi hybridivaikuttamisen keino, johon tulee varautua entistä paremmin. Merellä sijaitseva infrastruktuuri on haavoittuvampaa kuin maalla, ja Suomenlahdella viime vuosina tapahtuneet kriittisen infrastruktuurin vauriot voivat vaikuttaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen toimivuuteen. Selonteon mukaan merellisten riskien ja häiriötilanteiden hallinta edellyttää toimivaltaisilta viranomaisilta hyvää tilannekuvaa merialueelta, toimintakykyistä ja nopeaa vastetta, sopivaa ja ajantasaista teknologiaa, toimivaltuuksien kehittämistä sekä toimivaa yhteistyötä kansallisesti ja kansainvälisesti.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia kehitetään turvallisuusympäristön vaatimusten mukaisesti. Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa ja muut muutokset turvallisuusympäristössä edellyttävät rajaturvallisuuden vahvistamista edelleen. Rajavartiolaitosta koskeva lainsäädäntö, mukaan lukien toimivaltuudet, päivitetään vastaamaan rajaturvallisuuden tarpeita. Sisärajoilla selvitetään tarve ja lisätään toimivaltuuksia muiden EU-maiden mallien mukaisesti. Hallitusohjelman mukaan kaikilla hallinnonaloilla toteutetaan myös häiriö- ja kriisitilanteiden sääntelyn kokonaistarkastelu valmiuslain kokonaisuudistuksen ohessa.

Rajavartiolainsäädännön muutostarpeita ja kehittämiskohteita selvitettiin vuosina 2020–2022 sisäministeriön asettamassa esiselvityshankkeessa (SM049:00/2019). Osa hankkeessa laaditun arviomuiston (9.3.2022) sisältämistä säädösmuutosehdotuksista on toteutettu vuosien 2022–2024 aikana. Arviomuistio sisälsi myös eräitä Rajavartiulaitoksen varautumista tukevia kehittämisehdotuksia, joiden tarkempi arviointi katsottiin tarkoituksenmukaiseksi tehdä erillisessä hankkeessa.

Luonnos 9.12.2025

Sisäministeriön selvitys Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien muutostarpeista Schengen-alueen sisärajoilla valmistui 26.11.2024 (SM052:00/2023). Selvityksessä tunnistettiin tarve asettaa lainsäädäntöhanke, jossa Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia sisärajoilla arvioidaan tarkemmin. Selvityksen mukaan lainsäädännön kehittämisessä tulisi ottaa huomioon sekä kattavan tilannekuvan muodostaminen että riittävät toimivaltuudet, joiden avulla tilannekuvassa havaittuihin poikkeamiin kyetään tehokkaasti reagoimaan ilman, että rajavalvonta palautetaan väliaikaisesti sisärajoille. Myös sisäisen turvallisuuden selonteossa korostetaan tarvetta selvittää perusteet ja kehittää lainsäädäntöä, jonka nojalla kyetään luomaan entistä parempi tilannekuva sisärajoista sekä suorittamaan valvontaa ja reagoimaan poikkeamiin ilman rajavalvonnan palauttamista sisärajoille.

1.2 Valmistelu

Sisäministeriö asetti 10.12.2024 hankkeen Rajavartiolaitoksen varautumista tukevien toimivaltuuksien tarkistamiseksi ajalle 16.12.2024–31.1.2026. Hankkeen tehtävänä oli selvittää ja valmistella tarvittavat normaaliolojen lainsäädännön muutokset, jotka tukevat Rajavartiolaitoksen varautumista muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin. Hankkeessa tuli ottaa huomioon esiselvitys rajavartiolainsäädännön muutostarpeista sekä selvitys Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien muutostarpeista Schengen-alueen sisärajoilla. Esiselvitykset ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet> tunnuksilla SM049:00/2019 ja SM052:00/2023.

Hankkeen tehtävänä oli tarkastella Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia ja erityisesti teknologian laajempaa hyödyntämistä sisärajoilla tilanteessa, jossa sisärajavalvontaa ei ole palautettu, teknistä valvontaa ja siihen liittyvää automaattista tunnistamista koskevan rajavartiolain sääntelyn kehittämistä, rajavartiomiehen oikeutta puuttua miehittämättömien ilma-alusten lisäksi myös muiden miehittämättömien kulkuneuvojen ja laitteiden kulkuun, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia, kahdenvälistä kansainvälistä rajaturvallisuusapua ja Rajavartiolaitoksen Prüm-yhteistyötä koskevan sääntelyn täsmentämistä, Rajavartiolaitoksen ja muiden rajatarkastusviranomaisien toimivaltuuksia sisärajavalvonnan aikana sekä rajajoukkoja koskevan sääntelyn täsmentämistä. Hankkeessa oli mahdollista selvittää ja valmistella myös muita Rajavartiolaitoksen varautumista tukevia toimivaltuuksia.

Hankkeen toimikautta pidennettiin 3.7.2025 tehdyllä päätöksellä 30.4.2026 asti. Samassa yhteydessä hankkeessa päätettiin selvittää ja valmistella myös tarvittavat säädösmuutokset, jotka liittyvät Rajavartiolaitoksen tehtäviin ja toimivaltuuksiin merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa.

Esitys on valmisteltu virkатыönä sisäministeriön rajavartio-osastolla. Valmistelun aikana kuultiin Rajavartiolaitoksen, sisäministeriön poliisiosaston, valtiovarainministeriön, puolustusministeriön, ulkoministeriön, valtioneuvoston kanslian, Poliisihallituksen, suojelupoliisin, Tullin, Pääesikunnan ja Merivoimien asiantuntijoita. Hallituksen esitysluonnos oli lausuntokierroksella 9.12.2025–21.1.2026. Lausuntoja pyydettiin lausuntopalvelun kautta keskeisiltä viranomaisilta ja järjestöiltä. Myös muilla kuin nimetyillä tahoilla oli mahdollisuus antaa asiassa lausunto. Lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta pyydettiin lausunto ajalla...

Lausunnon antoivat...

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat julkisessa palvelussa osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet> tunnuksella SM037:00/2024.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Sisärajoja koskeva sääntely

2.1.1 Yleistä

Henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta unionin säännöstöstä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/399 (jäljempänä *Schengenin rajasäännöstö*) säädetään siitä, ettei Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisiä sisärajoja ylittäviin henkilöihin kohdisteta rajavalvontaa ja rajatarkastuksia. Asetuksessa vahvistetaan myös säännöt jäsenvaltioiden ulkorajoja ylittäviin henkilöihin kohdistuvasta rajavalvonnasta. Schengenin rajasäännöstön tarkoituksena on edistää henkilöiden vapaata liikkumista Euroopan unionin alueella ja vahvistaa rajavalvontaa Schengen-alueen ulkorajoilla.

Schengen-alueen ulkorajalla tarkoitetaan Schengen-alueeseen kuuluvan ja kuulumattoman valtion välistä rajaa, ja Schengen-alueen sisärajalla puolestaan Schengen-alueeseen kuuluvien valtioiden välistä rajaa. Kansallisessa lainsäädännössä käytetyllä käsitteellä valtakunnanraja tarkoitetaan Suomen valtakunnan rajoja eli Suomen ja toisen valtion välistä rajaa. Suomen valtakunnanraja on siten aina joko Schengen-alueen ulko- tai sisäraja. Edellä mainittua jaottelua ulko- ja sisärajoihin sovelletaan maa- ja merirajojen ohella myös lentoliikenteessä.

Suomen lisäksi Schengen-alueeseen kuuluvat Alankomaat, Belgia, Bulgaria, Espanja, Islanti, Italia, Itävalta, Kreikka, Kroatia, Latvia, Liechtenstein, Liettua, Luxemburg, Malta, Norja, Portugali, Puola, Ranska, Romania, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Slovenia, Sveitsi, Tanska, Tšekki, Unkari ja Viro. Edellä luetelluista maista Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi eivät kuulu Euroopan unioniin. Euroopan unionin jäsenmaista Irlanti ja Kypros eivät kuulu Schengen-alueeseen.

Schengen-alueen sisärajoilla ei normaalisti ole rajavalvontaa eikä rajanylityspaikkoja. Tästä säädetään Schengenin rajasäännöstön 22 artiklassa, jonka mukaan Schengen-alueen sisärajat voidaan ylittää kaikkialta ilman, että henkilöihin heidän kansalaisuudestaan riippumatta kohdistetaan rajatarkastuksia. Rajasäännöstön 2 artiklan 11 kohdan mukaan rajatarkastuksilla tarkoitetaan rajanylityspaikoilla suoritettavia tarkastuksia, joiden tarkoituksena on varmistaa, että henkilöt ja heidän kulkuneuvonsa sekä heidän hallussaan olevat esineet voidaan päästää jäsenvaltioiden alueelle tai pois sieltä. Rajasäännöstössä on myös tarkemmat säännökset rajatarkastusten suorittamisesta. Kansallisessa lainsäädännössä rajanylityspaikoista säädetään rajavartiolain (578/2005) 12 §:ssä ja rajanylityspaikoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta niillä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (901/2006).

Jäsenvaltio voi yleiseen järjestykseen tai sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhkan sitä edellyttäessä poikkeuksellisesti palauttaa rajavalvonnan sisärajoilleen rajasäännöstön sisärajoja koskevan III osaston II luvusta tarkemmin ilmenevin edellytyksin.

2.1.2 Schengen-alueen sisärajoilla tehtävät tarkastukset

Schengenin rajasäännöstöä uudistettiin 10.7.2024 voimaan tulleella asetuksella (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) 2024/1717). Muutoksilla pyrittiin aiempaa paremmin varautumaan ja vastaamaan turvallisuus- ja kansanterveysuhkiin sekä sääntöjenvastaiseen ja poliittisessa tarkoituksessa välineellistettyyn maahantuloon. Uudistuksen tavoitteena oli vähentää tarvetta rajavalvonnan väliaikaiseen palauttamiseen sisärajoille. Uudistus koski muun muassa rajasäännöstön 23 artiklaa, minkä lisäksi asetukseen lisättiin uusi 23 a artikla.

Edellä mainitun asetuksen johdanto-osan 20 kohdassa todetaan, että sääntöjenvastaisen muuttoliikkeen ja siihen liittyvän rajat ylittävän rikollisuuden, kuten ihmiskaupan, ihmisten salakuljetuksen ja asiakirjapetosten sekä muiden rajat ylittävän rikollisuuden muotojen, vähentäminen voi käsittää toimenpiteitä, joiden avulla voidaan todentaa henkilöiden henkilöllisyys, kansalaisuus ja oleskeluasema. Edellytyksenä on, että tällaiset tarkastukset eivät ole järjestelmällisiä ja että ne suoritetaan riskiarvion perusteella. Toimenpiteiden ja tarkastusten tulee myös selvästi poiketa ulkorajoilla järjestelmällisesti tehtävistä henkilötarkastuksista. Johdanto-osan mukaan on varmistettava, että tarkastukset, joita jäsenvaltiot suorittavat kansallisten toimivaltuuksien nojalla, ovat kaikilta osin niiden vaatimusten mukaisia, joita sovelletaan alueella, jolla ei suoriteta sisärajavalvontaa. Arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltioiden suorittamilla tarkastuksilla rajavalvontaa vastaava vaikutus, otetaan huomioon tällaisten tarkastusten tavoite, alueellinen soveltamisala ja mahdolliset erot verrattuna muualla asianomaisen jäsenvaltion alueella suoritettaviin tarkastuksiin.

Rajasäännösten 23 artiklassa säädetään Schengen-alueen sisällä tehtävistä tarkastuksista. Artiklassa määritellään, millaiset tarkastukset ovat sisärajoilla sallittuja. Artiklan mukaan rajavalvonnan puuttuminen sisärajoilta ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kansallisen lainsäädännön nojalla alueellaan, myös sisäraja-alueilla, käyttämiin poliisivaltuuksiin ja muuhun julkiseen valtaan, kunhan tällaisten valtuuksien käyttämisellä ei ole vastaavaa vaikutusta kuin rajatarkastuksilla. Tällaisten valtuuksien käyttöön voi tarvittaessa sisältyä alueella yleisesti käytettävän seuranta- ja valvontateknologian käyttö yleiseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen kohdistuvien uhkien torjumiseksi.

Edellä mainitun asetuksen johdanto-osan 21 ja 22 kohdan mukaan nykyaikaiset teknologiat, joiden avulla liikennevirtoja seurataan etenkin moottoriteillä ja muilla jäsenvaltioiden tärkeiksi määrittämällä teillä, voivat olla keskeisessä asemassa yleiseen järjestykseen tai sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvien uhkien torjunnassa. Rajatarkastuksia sisärajoilla koskevaa kieltoa ei pitäisi tulkita siten, että se estäisi poliisivaltuuksien ja muun julkisen vallan käytön tarkastusten suorittamiseksi sisäraja-alueilla. Tämä kattaa myös tarkastukset, jotka edellyttävät alueella yleisesti käytettävän seuranta- ja valvontateknologian käyttöä tai jotka perustuvat sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi tehtyyn riskinarviointiin. Asetuksen mukaan nykyaikaisen seuranta- ja valvontatekniikan käyttö sisäraja-alueilla ei siten rinnastu rajatarkastuksiin. Uudistettu sääntely mahdollistaa myös tietynasteiset turvallisuustarkastukset raja-alueella, jos niiden tavoitteena ei ole puhtaasti rajatarkastuksen suorittaminen ja jos ne perustuvat toimivaltaisten viranomaisten tapauskohtaiseen tietoon ja kokemukseen.

Rajasäännösten 23 artiklassa säädetään kriteereistä, joiden täytyessä poliisivaltuuksien tai muun julkisen vallan käyttämisestä ei voida rinnastaa rajatarkastusten suorittamiseen. Artiklan a kohdassa todetaan, että toimivaltaisten viranomaisten valtuuksien käytön ei erityisesti ole katsottava vastaavan rajatarkastuksen suorittamista, kun toimenpiteet täyttävät kaikki seuraavat edellytykset:

i) toimenpiteiden tarkoituksena ei ole rajavalvonta;

ii) toimenpiteet perustuvat poliisin yleisiin tietoihin tai, jos tarkoituksena on rajoittaa tartuntataudin leviäminen, kansanterveystietoihin ja toimivaltaisten viranomaisten kokemuksiin mahdollisista yleiseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen kohdistuvista uhkista ja niiden tarkoituksena on erityisesti torjua rajatylittävää rikollisuutta, vähentää laitonta maahanmuuttoa tai hillitä sellaisen, Euroopan tautienekäisy- ja -valvontakeskuksen toteaman tartuntataudin leviämistä, joka voi aiheuttaa epidemian; ja

iii) toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan tavalla, joka poikkeaa selvästi ulkorajoilla järjestelmällisesti tehtävistä henkilötarkastuksista, myös silloin kun ne toteutetaan liikennekeskuksissa tai suoraan matkustajia kuljettavissa liikennevälineissä ja edellyttäen, että ne perustuvat riskinarviointiin.

Rajasäännösten 23 artiklan b ja c kohdan mukaan rajavalvonnan puuttuminen sisärajoilta ei myöskään vaikuta jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten tai liikenteenharjoittajan mahdollisuuteen suorittaa turvatarkastuksia henkilöille liikennekeskuksissa jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön nojalla edellyttäen, että tällaisia tarkastuksia tehdään myös henkilöille, jotka matkustavat jäsenvaltion sisällä, eikä jäsenvaltion mahdollisuuteen säätää lainsäädännössään velvollisuudesta pitää hallussa tai mukana asiakirjoja.

Lisäksi rajavalvonnan puuttuminen sisärajoilta ei rajasäännösten 23 artiklan d kohdan mukaan vaikuta jäsenvaltion mahdollisuuteen säätää, että kolmansien maiden kansalaisilla on velvollisuus ilmoittaa läsnäolostaan jäsenvaltion alueella, eikä majoitusliikkeen johtajien velvoitukseen varmistaa, että kolmansien maiden kansalaiset lukuun ottamatta mukana matkustavia puolisoita tai alaikäisiä lapsia taikka ryhmämatkalle osallistuvia täyttävät ja allekirjoittavat ilmoituslomakkeet, tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla 14 päivänä kesäkuuta 1985 Benelux-talousliiton valtioiden, Saksan liittotasavallan ja Ranskan tasavallan hallitusten välillä tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä ”Schengenin sopimus”, 22 ja 45 artiklan määräysten mukaisesti.

Euroopan unionin ja Schengen-alueen turvallisuudesta huolehditaan ja rajavalvonnan puuttumista sisärajoilta kompensoidaan usein eri tavoin Schengenin rajasäännösten 23 artiklan asettamissa rajoissa. Keskeisiä keinoja ovat ulkomaalaisvalvonta, rikostorjunta, viranomaisten välinen yhteistyö ja tietojenvaihto sekä erilaisten tietojärjestelmien hyödyntäminen.

Schengenin rajasäännösten 23 a artiklassa säädetään menettelystä sisäraja-alueilla kiinni otettujen henkilöiden siirtämiseksi. Kyse on uudenlaisesta toimivaltuudesta, jonka soveltaminen edellyttää jäsenvaltioiden kahdenvälistä sopimusta siirtomenettelyn käyttöönotosta. Siirtomenettely koskee sellaisia sisärajalla poliisiyhteistyössä pidätettyjä kolmannen maan kansalaisia, joilla ei ole oikeutta saapua maahan tai oleskella maassa, lukuun ottamatta kansainvälistä suojelua hakevia henkilöitä. Jäsenmailla on mahdollisuus siirtää raja-alueellaan kiinni otettuja, sääntöjenvastaisesti niiden alueella oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia välittömästi takaisin siihen jäsenmaahan, josta he ovat suoraan saapuneet.

2.1.3 Sisärajoilla tehtäviä tarkastuksia koskeva oikeuskäytäntö

Euroopan unionin tuomioistuin on käsitellyt Schengen-alueen sisärajoilla tehtäviä tarkastuksia muun muassa Ranskan, Alankomaiden ja Saksan lainsäädäntöä koskevissa ratkaisuisaan. Yhdistettyjä asioita C-188/10 ja C-189/10 koskevassa ratkaisussa (tuomio 22.6.2010, Melki ja Abdeli, EU:C:2010:363) oli kyse Ranskan kansallisen lainsäädännön mukaisesta tarkastuksesta, jonka poliisi oli suorittanut vyöhykkeellä, joka ulottui 20 kilometriä Ranskan ja Belgian välisestä maarajasta Ranskan sisämaahan. Kansallisen lainsäädännön tarkoittamassa tarkastuksessa oli kyse sen varmistamisesta, että laissa säädettyjä todistusten ja asiakirjojen hallussapitoa, mukana kuljettamista ja esittämistä koskevia velvollisuuksia noudatetaan. Tuomioistuimen ratkaisussa todettiin, että unionin lainsäädäntö oli esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa jäsenvaltion poliisiviranomaiselle annetaan edellä tarkoitettulla vyöhykkeellä toimivalta tarkastaa kenen tahansa henkilöllisyys riippumatta tämän käyttäytymisestä ja yleiseen järjestykseen kohdistuvan vahingon riskin osoittavista erityisistä olosuhteista, kun kyseisessä kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä tällaisen toimivallan välttämättömistä rajoista, joilla varmistetaan se, ettei toimivallan käyttämisellä käytännössä ole

vastaavaa vaikutusta kuin rajatarkastuksilla. Toimivallan rajoittamisen osalta tuomioistuimien viittasi ratkaisussaan erityisesti tarkastusten intensiivisyyttä ja toistuvuutta koskeviin rajoitteisiin ja katsoi lisäksi, ettei toimivallan alueellinen rajoittaminen yksinään ollut riittävää.

Ratkaisussa C-278/12 PPU (tuomio 19.7.2012, Adil, EU:C:2012:508) oli kyse Alankomaiden rajavartiolaitoksen liikkuvan ryhmän suorittamasta kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta turvatarkastuksesta, joka oli suoritettu Saksasta tulevassa linja-autossa alueella, joka ulottui 20 kilometrin etäisyydelle jäsenvaltioiden välisestä maarajasta. Ratkaisussaan tuomioistuin katsoi, ettei unionin oikeus ollut esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa rajojen valvonnasta ja ulkomaalaisten tarkastamisesta vastaaville virkamiehille annetaan edellä tarkoitettulla alueella oikeus suorittaa tarkastuksia, joiden tarkoituksena on tarkastaa, täyttävätkö kiinni otetut henkilöt asianomaisessa jäsenvaltiossa sovellettavat laillista oleskelua koskevat edellytykset, kun mainitut tarkastukset perustuvat yleisiin tietoihin ja kokemuksiin, jotka koskevat henkilöiden laiton oleskelua tarkastuspaikoilla, kun tarkastuksia voidaan rajoitetussa määrin suorittaa myös tällaisten asiaa koskevien yleisten ja kokemusperäisten tietojen saamiseksi ja kun tarkastusten suorittamiseen kohdistuu tiettyjä rajoituksia. Tuomioistuin katsoi, että toimivallan rajoitusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja yksityiskohtaisia, jotta sekä tarkastusten tarpeellisuutta että konkreettisesti sallittuja tarkastustoimenpiteitä voidaan valvoa. Verrattuna edellä mainittuun ratkaisuun yhdistetyissä asioissa C-188/10 ja C-189/10 tuomioistuin piti keskeisenä erityisesti kansallisen lainsäädännön intensiivisyyteen, toistuvuuteen ja valikoivuuteen liittyviä täsmennyksiä ja rajoituksia, joiden tarkoituksena oli välttää tarkastusten rajatarkastuksia vastaava vaikutus ja erityisesti rajatarkastuksille ominainen järjestelmällisyys.

Euroopan unionin tuomioistuimen tapaukset C-9/16 (tuomio 15.6.2017, A, EU:C:2017:483) ja C-554/19 (tuomio 4.6.2020, Staatsanwaltschaft Offenburg, EU:C:2020:439) koskivat Saksan lainsäädäntöä erityisesti rajanläheisestä alueesta. Ratkaisussa C-9/16 oli kyse tarkastuksesta, jonka Saksan viranomaiset tekivät Saksan ja Ranskan välisen rajan ylittäneelle henkilölle 500 metrin päässä kyseisten maiden rajasta. Tuomioistuimen ratkaisussa todettiin, että unionin oikeus ei ollut esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan jäsenvaltion poliisiviranomaisille kyseisen jäsenvaltion alueella tapahtuvan laittoman maahantulon ehkäisemiseksi tai estämiseksi toimivalta tarkastaa tämän jäsenvaltion rautateiden junissa ja rautatiealueilla kenen tahansa henkilöllisyys tai rajanylitysasiakirjat sekä pysäyttää kuka tahansa ja esittää hänelle kysymyksiä tässä tarkoituksessa, sikäli kuin mainitut tarkastukset perustuvat asiaintilaa koskeviin tietoihin tai rajapoliisin kokemukseen. Edellytyksenä kuitenkin oli se, että kansallisessa lainsäädännössä on näihin tarkastuksiin liittyviä täsmennyksiä ja rajoituksia, joilla määritetään mainittujen tarkastusten intensiivisyys, toistuvuus ja valikoivuus. Ratkaisussa korostettiin, että tarkastukset eivät saa olla järjestelmällisiä eikä niillä saa olla vastaavanlaista vaikutusta kuin rajatarkastuksilla.

Ratkaisussa C-9/16 todettiin lisäksi, että unionin oikeus oli esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa annetaan poliisiviranomaisille toimivalta tarkastaa alueella, joka ulottuu 30 kilometrin etäisyydelle kyseisen jäsenvaltion sisärajasta, sääntöjenvastaisen maahantulon ehkäisemiseksi tai estämiseksi tai tiettyjen rajaturvallisuuteen kohdistuvien rikosten torjumiseksi kenen tahansa henkilöllisyys riippumatta tämän henkilön käyttäytymisestä ja erityisistä olosuhteista, jollei tällä lainsäädännöllä anneta mainittua toimivaltaa koskevaa välttämätöntä sääntelyä sen varmistamiseksi, ettei toimivallan käyttämisellä voi käytännössä olla vastaavaa vaikutusta kuin rajatarkastuksilla. Ratkaisua voidaan tulkita siten, että henkilön käyttäytyminen tai erityiset olosuhteet voivat oikeuttaa rajanläheisellä alueella suoritettavan tarkastuksen.

Ratkaisun C-554/19 mukaan unionin oikeus ei ollut esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa poliisiviranomaisille annetaan toimivalta 30 kilometrin etäisyydellä kyseisen jäsenvaltion sisärajasta sääntöjenvastaisen maahantulon ehkäisemiseksi tai estämiseksi tai tiettyjen rajaturvallisuuteen kohdistuvien rikosten estämiseksi tarkastaa kenen tahansa henkilön henkilöllisyys hänen käyttäytymisestään ja erityisistä olosuhteista riippumatta, jos tämä toimivalta on selvästi rajattu riittävän täsmällisillä ja yksityiskohtaisilla tarkennuksilla ja rajoituksilla, jotka koskevat suoritettujen tarkastusten intensiivisyyttä, tiheyttä ja valikoivuutta. Tarkentavan sääntelyn tarkoituksena on varmistaa, ettei toimivallan käyttämisellä voi käytännössä olla vastaavaa vaikutusta kuin rajatarkastuksilla.

Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisusta ei saada suoraa vastausta siihen, kuinka tarkkaa kansallisen sääntelyn tulisi olla. Rajatarkastuksia vastaavan vaikutuksen välttämiseksi kansallisessa lainsäädännössä keskeistä on kuitenkin säätää riittävän täsmällisistä ja yksityiskohtaisista toimivallan rajoituksista ja täsmennyksistä erityisesti tarkastusten intensiivisyyden, toistuvuuden ja valikoivuuden osalta. Schengenin rajasäännösten uudistuksen yhteydessä muutetusta rajasäännösten 23 artiklasta ole vielä saatavilla oikeuskäytäntöä.

2.1.4 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet sisärajoilla

Yleistä

Rajavartiolain 3 §:n mukaan Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Sillä tarkoitetaan rajavartiolain 2 §:n 6 kohdan mukaan kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus. Määritelmällisesti rajaturvallisuuden ylläpitäminen kattaa sekä sisä- että ulkorajoilla tehtävät toimenpiteet. Rajavartiolaitoksen tehtäviin kuuluu siten rajaturvallisuuden ylläpitäminen kaikilla valtakunnanrajoilla. Rajavartiolain 17 §:n mukaan Rajavartiolaitos on johtava rajavalvontaviranomainen, joka yhteensovittaa muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa.

Rajavartiolain 4 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavalvonnan suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004, jäljempänä *talousvyöhykelaki*) tarkoitettua talousvyöhykkeellä. Muualla Rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen antamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle.

Rajavartiolaitos tuottaa ja ylläpitää rajaturvallisuuden tilannekuvaa muun muassa partioimalla, tarkastuksin, valvonnassa havaittujen tapausten selvittämisellä sekä vaihtamalla tietoja muiden viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitos käyttää tilannekuvan muodostamiseen edellä mainittujen ohella myös valvontateknologiaa. Teknisen valvonnan sensoreilla täydennetään valvonnan alueellista ja ajallista kattavuutta sekä pyritään havaitsemaan mahdollisia poikkeamia, joihin muuta valvontaa ja tarkastuksia voidaan kohdistaa. Riittävän ja oikea-aikaisen tilannekuvan tarkoituksena on mahdollistaa erilaisten poikkeamien havaitseminen ja niihin reagoiminen sekä erilaisten turvallisuusuhkien ennalta estäminen.

Useat rajavartiolaissa Rajavartiolaitokselle säädetyt toimivaltuudet ovat käytettävissä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi säädettyjä toimivaltuuksia voidaan käyttää Schengen-alueen sisärajoilla myös silloin, kun rajavalvontaa ei ole väliaikaisesti palautettu. Tällaisia ovat muun muassa toimivaltuudet, jotka koskevat teknistä valvontaa (29 §), radioteknistä valvontaa (29 a–29 c §), miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumista (38 a §), kiinteistöjen tilapäistä käyttöoikeutta (39 §:n 3 momentti) sekä omaisuuden tilapäistä luovutusvelvollisuutta ja palveluiden tilapäistä suoritusvelvollisuutta (39 a §). Myös henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019, jäljempänä *Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki*) mukaiset tiedonsaantioikeudet, jotka liittyvät rajaturvallisuuden ylläpitämiseen, ovat käytettävissä sisärajoilla.

Rajavartiolaitos voi suorittaa kaikissa tilanteissa sisärajoilla myös ulkomaalaislain (301/2004) 129 a §:ssä tarkoitettua ulkomaalaisvalvontaa, aluevalvontalaissa (755/2000) tarkoitettua aluevalvontaa sekä rikostorjuntaa. Lisäksi sellaiset rajavartiolain toimivaltuudet, jotka koskevat Rajavartiolaitoksen kaikkia virkatehtäviä, ovat käytettävissä myös sisärajoilla. Tällaisia ovat muun muassa voimakeinoja koskeva sääntely (35 ja 35 b–35 d §), henkilöllisyyden selvittäminen (36 §) sekä rajavartiomiehen oikeus antaa jokaista velvoittavia tarpeellisia käskyjä ja kieltoja (40 §). Myös etsintäkuulutetun kiinniottamista (37 §), kulkuneuvon pysäyttämistä (38 §), ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä poliisitehtävissä (21 §) koskeva sääntely soveltuu sisärajoilla.

Sellaiset toimivaltuudet, joita Rajavartiolaitos voi käyttää vain rajatarkastuksessa tai rajanylityspaikalla, eivät ole käytettävissä sisärajoilla silloin, kun rajavalvontaa ei ole väliaikaisesti palautettu.

Ulkomaalaisvalvonta

Ulkomaalaisvalvonnasta säädetään ulkomaalaislain 129 a §:ssä. Pykälän 1 momentin mukaan ulkomaalaisvalvonta on ulkomaalaislain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa ja laittoman maassa oleskelun torjuntaa. Ulkomaalaisvalvonnan tavoitteena on ehkäistä ja torjua laitonta maahantuloa ja maassa oleskelua, minkä lisäksi ulkomaalaisvalvonnassa pyritään tunnistamaan ihmiskaupan ja työperäisen syrjinnän uhreja. Lisäksi tavoitteena on ennalta ehkäistä sääntöjenvastaisesti maassa oleskelevien tai haavoittuvassa asemassa olevien ulkomaalaisten joutumista rikollisten ja rikollisryhmien hyväksikäyttämäksi. Ulkomaalaisvalvonnan avulla kompensoidaan sitä, että sisärajoilla ei lähtökohtaisesti suoriteta rajatarkastuksia. Ulkomaalaisvalvonta ei edellytä rikosepäilyä, vaan ulkomaalaisvalvontaan liittyvä tarkastus tehdään ulkomaalaislain säännösten noudattamisen valvomiseksi. Ulkomaalaisvalvonta voi kuitenkin johtaa esitutkintaan.

Ulkomaalaislain 129 a §:n 2 momentin mukaan ulkomaalaisvalvontatoimenpiteen on oltava perusteltu suhteessa valvonnalla tavoiteltavaan päämäärään ja tehtävän kiireellisyyteen sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan ulkomaalaisvalvonnan tulee perustua valvontaviranomaisen yleisiin tietoihin ja kokemukseen laittomasta sääntöjenvastaisesta maahantulosta ja oleskelusta. Valvontatoimenpiteiden tulee perustua tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai kallaan analyysitietoihin. Valvontatoimenpide ei saa perustua pelkästään tai ratkaisevassa määrin henkilön todelliseen tai oletettuun etniseen alkuperään.

Ulkomaalaisvalvontaa suorittavat ulkomaalaislain 212 §:n nojalla poliisi ja Rajavartiolaitos. Rajavartiolaitos suorittaa ulkomaalaisvalvontaa esimerkiksi satamissa ja lentoasemilla. Rajavartiolaitos voi poliisin pyynnöstä osallistua myös sisämaassa suoritettavaan

ulkomaalaisvalvontaan. Poliisin ja Rajavartiolaitoksen tarkastusoikeudesta ulkomaalaisvalvonnassa säädetään ulkomaalaislain 129 b §:ssä. Pykälän mukaan poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on oikeus muun muassa saada valvonnan kohteelta tiedot ja tarkastaa tarvittavat asiakirjat hänen henkilöllisyydestään ja kansalaisuudestaan sekä oikeudestaan oleskella maassa ja tehdä työtä sekä määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi edellä mainitun tarkastuksen tekemiseksi kulkuneuvossa oleville. Pykälän mukaan tarkastuksen suorittajan on tarkastuksen kuluessa, mikäli mahdollista, kerrottava asianosaiselle, jota tarkastus välittömästi koskee, tarkastuksen tavoitteista, sen suorittamisesta ja jatkotoimenpiteistä. Tarkastus on suoritettava aiheuttamatta valvonnan kohteelle tai tarkastettavan tilan haltijalle kohtuutonta haittaa. Ulkomaalaislain 130 §:ssä säädetään henkilöllisyyden selvittämisestä ulkomaalaisvalvonnan yhteydessä ja 131 §:ssä henkilötuntemerkkien ottamisesta.

2.1.5 Sisärajoilla käytössä olevien toimivaltuuksien kehittämistarpeet

Schengen-alueen sisärajojen toimivaltuuksia koskevan sisäministeriön esiselvityksen mukaan turvallisuustilanteen muuttuessa on tärkeää varmistaa, että viranomaisilla on myös sisärajoilla käytettävissä tehtäviensä tehokkaan hoitamisen edellyttämät ja turvallisuusympäristön asettamien vaatimusten mukaiset toimivaltuudet. Useat sisäiseen turvallisuuteen vaikuttavat turvallisuusuhat ovat luonteeltaan valtiorajat ylittäviä, minkä vuoksi ne aiheuttavat uudenlaisia haasteita koko vapaan liikkuvuuden alueelle. Tämän vuoksi on keskeistä, että viranomaisilla on kyky tunnistaa ja torjua erityisesti vakavia turvallisuusriskejä ennalta ja viimeistään valtakunnanrajalla. Suomen sisärajojen turvallisuudella on merkitystä myös muiden EU-, Schengen- ja liittolaismaiden turvallisuuden kannalta. Valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteossa tuodaan esille, että laitton maahantulo EU:n eteläisillä ulkorajoilla ylläpitää Suomeen sisärajojen kautta suuntautuvan laittoman maahantulon uhkaa.

Keskeistä sisärajojen turvallisuuden näkökulmasta on PTR-viranomaisten yhteisen kattavan tilannekuvan muodostaminen sekä mahdollisuus puuttua tilannekuvassa havaittuihin poikkeamiin. Rajavartiolaitoksen osalta tämä tarkoittaa muun muassa mahdollisuutta paljastaa, keskeyttää ja tutkia tapaukset, joissa ulkorajan laittomasti ylittänyt tai ilman oleskeluoikeutta Schengen-alueella oleskeleva henkilö pyrkii toisen Schengen-valtion alueelta Suomeen tai Suomesta pois. Valvonnan kyvykkyys korostuu erityisesti alueilla, joissa matka ulkorajalta Suomeen tai Suomesta pois on maantieteellisesti tai ajallisesti lyhyt.

Nato-liittoutumisen myötä Rajavartiolaitoksen yhtenä tehtävänä on antaa isäntämaatukea liittolaisille. Käytännössä tämä tarkoittaa Rajavartiolaitoksen ydintehtävien hoitamista Suomen ja liittolaismaiden välisen yhteistyön yhteydessä. Rajavartiolaitoksen tehtävänä on huolehtia rajaturvallisuuden ylläpitämisestä siten, että liittolaisten joukkojen tai materiaalin siirrot sisärajojen yli tapahtuvat sujuvasti ja turvallisesti eikä liittolaisiin kohdistu turvallisuusuhkia Suomen valtakunnanrajan yli. Sisärajoilla tämän tyyppisiä toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi rajanylityspaikoilla sekä rajan läheisillä kulkureiteillä suoritettava valvonta liittolaisten toiminnan turvaamiseksi. Rajavartiolaitos valvoo myös sotilaiden sekä valtion alusten ja -ilma-alusten maahantuloa ja maastalähtöä koskevien säädösten ja sopimusten noudattamista sisärajoilla.

Kun rajavalvontaa ei ole väliaikaisesti palautettu sisärajoille, viranomaisilla on rajallisemmat mahdollisuudet havaita sisärajojen kautta tapahtuvaa sääntöjenvastaista maahantuloa ja sen järjestämistä, sisärajat ylittävää rikollisuutta ja sisärajojen kautta maahan saapuvia potentiaalisesti vaarallisia henkilöitä. Rajavartiolaitos voi voimassa olevan ulkomaalaisvalvontaa koskevan sääntelyn perusteella tehostaa toimintaansa sisärajoilla ja sisärajaliikenteen valvonnassa. Ulkomaalaisvalvonta kohdistuu kuitenkin ainoastaan ulkomaalaisiin, eikä sen perusteella voida tehdä tarkastuksia muille henkilöille.

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen edellyttää myös tavaroiden ja kulkuneuvojen aiheuttamien uhkien selvittämistä. Sisärajoilta on saatavilla vähemmän tilannetietoa kuin ulkorajoilta, koska viranomaisilla ei rajatarkastusten puuttuessa ole vastaavaa tietoa sisärajojen kautta maahan saapuvien henkilöiden henkilöllisyydestä, maahantulon tarkoituksesta ja ajankohdasta sekä muista vastaavista seikoista kuin ulkorajaliikenteen osalta. Rajavalvonnan puuttuminen sisärajoilta on vapaan liikkuvuuden edellytys, mutta se myös heikentää mahdollisuuksia havaita sisärajat ylittävää rikollista tai turvallisuutta vaarantavaa toimintaa ja sääntöjenvastaista maahantuloa sekä puuttua niihin.

Rajavalvonnan palauttaminen sisärajoille antaa viranomaisten käyttöön laajan keinovalikoiman, mutta se on toimenpiteenä viimesijainen ja väliaikainen. Henkilöiden vapaan liikkuvuuden toteutumisen varmistamiseksi sisärajavalvonnan väliaikaiseen palauttamiseen ei tulisi turvautua useammin, laajemmin tai pidempiaikaisemmin kuin mikä on kulloisessakin tilanteessa välttämätöntä. Kun jäsenvaltio arvioi sisärajavalvonnan palauttamisen tarpeellisuutta, sen tulee Schengenin rajasäännösten 26 artiklan mukaan harkita, voidaanko palauttamisen tavoitteet saavuttaa käyttämällä muita kyseisessä artiklassa mainittuja keinoja. Näitä keinoja ovat erilaiset vaihtoehtoiset toimenpiteet, 23 a artiklassa säädetty siirtomenettely, unionin oikeuteen perustuvan poliisiyhteistyön muut muodot sekä 21 a artiklan 2 kohdassa tarkoitettut väliaikaiset matkustusrajoitukset. Vaihtoehtoisilla toimenpiteillä viitataan esimerkiksi 23 artiklan a kohdassa tarkoitettuihin oikeasuhtaisiin tarkastuksiin, jotka toteutetaan alueen sisällä tehtävien tarkastusten yhteydessä. Teknologian hyödyntämistä voidaan pitää myös mahdollisena vaihtoehtoisena toimenpiteenä. Väliaikaisia matkustusrajoituksia voidaan kuitenkin hyödyntää vain laajamittaisten kansanterveysuhkien torjumiseen.

Vapaata liikkuvuutta edistää se, että viranomaisten sisärajoilla käytävissä olevat toimivaltuudet ovat riittäviä ja ajan tasalla, koska se voi osaltaan vähentää tarvetta turvautua rajavalvonnan väliaikaiseen palauttamiseen sisärajoille. Lainsäädäntöä tulisi kehittää, jotta PTR-viranomaisten yhteisen tilannekuvan kattavuus voidaan varmistaa myös silloin, kun rajavalvontaa ei ole väliaikaisesti palautettu sisärajoille. Rajavartiolaitoksen osalta olisi myös tarpeen varmistaa sisärajoilla käytössä olevien toimivaltuuksien ajantasaisuus. Schengenin rajasäännöstö muodostaa sen oikeudellisen viitekehyksen, jonka asettamissa rajoissa kansallista sisärajojen toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä voidaan kehittää.

2.1.6 Rajatarkastusviranomaisten toimivaltuudet sisärajavalvonnan aikana

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa säädetään rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille. Schengenin rajasäännösten 25 artiklassa säädetään yleisistä puitteista sisärajavalvonnan väliaikaiselle palauttamiselle tai jatkamiselle, 25 a artiklassa menettelystä tapauksissa, jotka edellyttävät toimia ennakoimattomien tai ennakoitavissa olevien tapahtumien vuoksi, ja 26 artiklassa perusteista sisärajavalvonnan väliaikaiselle palauttamiselle ja jatkamiselle. Kaikissa tapauksissa sisärajavalvonta on palautettava ainoastaan viimeisenä keinona. Väliaikaisesti palautetun rajavalvonnan laajuus ja kesto eivät saa ylittää sitä, mikä on havaitun uhkan vakavuuden vuoksi ehdottoman välttämätöntä.

Kun rajavalvonta palautetaan sisärajoille, sovelletaan Schengenin rajasäännösten 32 artiklan mukaan rajasäännösten II osaston (Ulkorajojen valvonta ja pääsyn epääminen) asiaankuuluvia säännöksiä soveltuvien osin. Rajasäännöstöä sovelletaan sen 3 artiklan mukaan kaikkiin jäsenvaltioiden sisä- ja ulkorajat ylittäviin henkilöihin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta unionin lainsäädännön mukaisen vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluvien henkilöiden oikeuksia ja pakolaisten ja kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden oikeuksia, erityisesti palauttamiskiellon osalta.

Luonnos 9.12.2025

Rajavartiolain 15 §:n mukaan rajavaltion väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää pääsääntöisesti valtioneuvosto. Oikeuskansleri ja eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoivat covid-19-pandemian aikana antamissaan ratkaisuisaan, että rajavartiolain 15 §:n säännökset ovat suppeita ja osaksi tulkinnanvaraisia suhteessa Schengenin rajasäännöstöön ja muuhun unionin oikeuteen ([OKV/61/10/2020](#) ja [EOAK/3257/2020](#)). Kannanotto koski myös ulkorajaliikennettä koskevaa rajavartiolain 16 §:ää, joka päivitettiin 15.7.2022 voimaan tulleiden lakimuutosten myötä (698/2022).

Edellä kohdassa 2.1.2 todetun mukaisesti Schengenin rajasäännöstöä on uudistettu covid-19-pandemian jälkeen. Koska rajasäännöstö on EU-asetuksena suoraan sovellettavaa oikeutta, kansallisesti on tarpeen säätää ainoastaan sisärajavalvonnan palauttamiseen liittyvistä menettelyistä sekä sisärajavalvonnan aikana käytössä olevista viranomaisten toimivaltuuksista. Rajavartiolain 15 § olisi tarpeen päivittää vastaamaan siltä osin kuin on kyse PTR-viranomaisten kesken sovellettavista menettelyistä. Lisäksi olisi täydennettävä niitä rajavartiolain rajavalvontaa ja rajaturvallisuuden ylläpitämistä koskevia säännöksiä, joissa viranomaisten toimivaltuudet sidotaan yksinomaan ulkorajaan. Schengenin rajasäännöston mukaan sisärajavalvonnan palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvien osin ulkorajaa koskevia säännöksiä, joten vastaava periaate olisi tarpeen sisällyttää nimenomaisesti myös kansalliseen sääntelyyn.

Toimivaltuudet, joita sovelletaan rajanylityspaikalla, tulevat sen sijaan suoraan sovellettavaksi tilanteessa, jossa sisärajavalvonta on palautettu. Schengenin rajasäännöston 27 artiklan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle rajanylityspaikat myös sisärajavalvonnan palauttamisen yhteydessä. Rajanylityspaikat määritetään rajavartiolain 15 §:n mukaisessa päätöksessä.

Rajavartiolaitoksen lisäksi poliisi ja Tulli ovat rajatarkastusviranomaisia. Poliisin rajatarkastustehtävistä ja siihen liittyvistä toimivaltuuksista säädetään poliisilain (872/2011) 2 luvun 21 §:ssä. Pykälän mukaan poliisimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain 28 ja 28 a §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Poliisimiehellä on lisäksi oikeus ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla siten kuin siitä rajavartiolain 30 a §:ssä säädetään. Tullin rajatarkastustehtävistä ja -toimivaltuuksista säädetään tullilain (304/2016) 31 §:ssä. Pykälän mukaan tullimiehellä on oikeus rajatarkastuksen toimittamiseen rajavartiolain 28, 28 a, 36 ja 38 §:ssä rajavartiomiehelle säädetyin toimivaltuuksin. Tullitoimipaikan esimiehenä toimivalla tullimiehellä on lisäksi oikeus ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla siten kuin siitä rajavartiolain 30 a §:ssä säädetään. Tullilain 31 § sisältää myös eräitä muita päätöksentekotasoa koskevia säännöksiä.

EU-kansalaisen ja muun ulkomaan kansalaisen maahantulon edellytyksistä ja maahantulon estämisestä säädetään Schengenin rajasäännöstössä ja ulkomaalaislaissa. Sisäministeriössä on käynnissä säädöshanke ulkomaalaislain maasta poistamista koskevien säännösten kehittämiseksi (SM035:00/2024). Hankkeessa otetaan huomioon myös tilanteet, joissa sisärajavalvonta on palautettu.

2.2 Merelliset tehtävät ja toimivaltuudet

2.2.1 Meriväyhykkeet

Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimus (SopS 49 ja 50/1996, jäljempänä *merioikeusyleissopimus*) määrittää perusteet valtioiden meriväyhykkeiden perustamiselle sekä asettaa puitteet valtioiden toimivallan käytölle eri meriväyhykkeillä.

Aluevedet ovat osa rantavaltion aluetta. Aluevedet jakautuvat sisäisiin aluevesiin sekä ulkoisiin aluevesiin eli aluemereen. Merioikeusyleissopimuksen mukaisesti määriteltävien perusviivojen maanpuoleiset vedet muodostavat valtion sisäiset aluevedet. Merioikeusyleissopimuksen mukaan valtio voi ulottaa aluemerensä enintään 12 meripeninkulman päähän perusviivoista. Suomen aluevesien rajoista on säädetty Suomen aluevesien rajoista annetussa laissa (463/1956). Rantavaltion aluevesillä sovelletaan lähtökohtaisesti kaikkea rantavaltion lainsäädäntöä. Aluemerellä rantavaltion täysivaltaisuutta rajoittaa kuitenkin merioikeusyleissopimuksen 17 artiklassa määrätty muiden valtioiden oikeus viattomaan kauttakulkuun.

Merioikeusyleissopimuksen mukaisesti valtioilla on lisäksi oikeus ulottaa aluemerensä liittyvä lisävyöhykkeeksi kutsuttu vyöhyke 24 meripeninkulman päähän merioikeusyleissopimuksen mukaisesti määritellyistä perusviivoista. Lisävyöhyke kattaa osan samasta alueesta kuin mahdollinen talousvyöhyke, mutta talousvyöhyke voi jatkua ulommas perusviivasta kuin lisävyöhyke. Suomi ei ole perustanut lisävyöhykettä, mutta tullilaissa tarkoitettu Suomen tullialue ulottuu kaksi meripeninkulmaa aluemerен ulkorajaa ulommas.

Merioikeusyleissopimuksen mukaisesti rantavaltioilla on lisäksi oikeus perustaa aluemerensä edustalle talousvyöhyke, joka voi ulottua enintään 200 meripeninkulman päähän aluemerен perusviivoista. Suomen talousvyöhykkeestä säädetään talousvyöhykelaisissa. Talousvyöhyke ei kuulu rantavaltion alueeseen vaan on osa kansainvälistä merialuetta ja siellä sovelletaan merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan nojalla muun ohella merioikeusyleissopimuksen 87 artiklassa määrättyjä aavan meren vapauksia sekä merioikeusyleissopimuksen 92 artiklasta ilmenevää lippuvaltioperiaatetta. Talousvyöhykkeellä alus on siten lähtökohtaisesti lippuvaltionsa yksinomaisen lainkäyttövallan piirissä. Merioikeusyleissopimus määrittelee sen, missä laajuudessa rantavaltioilla on talousvyöhykkeellään täysivaltaiset oikeudet ja lainkäyttövaltaa. Lisäksi talousvyöhykkeellä sovelletaan mannerjalustaa koskevia merioikeusyleissopimuksen määräyksiä.

2.2.2 Rantavaltion oikeudet talousvyöhykkeellä

Merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan mukaan rantavaltioilla on talousvyöhykkeellään täysivaltaiset oikeudet merenpohjan yläpuolisten vesien ja merenpohjan ja sen sisustan elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä muuhun toimintaan, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja tutkiminen, kuten vedestä, merivirroista ja tuulista saatavan energian tuottaminen. Rantavaltioilla on merioikeusyleissopimuksen 77 artiklan mukaan täysivaltaiset oikeudet myös mannerjalustan tutkimiseksi ja sen luonnonvarojen hyödyntämiseksi. Merioikeusyleissopimuksen 77 artiklassa todetaan, että oikeudet ovat yksinomaiset sikäli, ettei kukaan saa ryhtyä toimiin mannerjalustan tutkimiseksi ja luonnonvarojen hyödyntämiseksi ilman rantavaltion nimenomaista suostumusta.

Lisäksi merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan mukaisesti rantavaltioilla on talousvyöhykkeellään lainkäyttövalta tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisen ja käytön osalta. Merioikeusyleissopimuksen 60 artiklan mukaan rantavaltioilla on talousvyöhykkeellään yksinomainen oikeus rakentaa ja antaa lupa rakentaa ja käyttää tekosaaria, samoin kuin tiettyjä artiklassa määritellyjä laitteita ja rakennelmia sekä säännellä näiden rakentamista ja käyttöä. Rantavaltioilla on tällaisiin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin nähden yksinomainen lainkäyttövalta. Merioikeusyleissopimuksen 80 artiklan mukaisesti 60 artiklaa sovelletaan vastaavasti mannerjalustalla sijaitseviin tekosaariin, laitteisiin ja rakennelmiin. Merioikeusyleissopimuksen 79 artiklassa täsmennetään, että rantavaltion lainkäyttövalta ulottuu myös tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien toiminnan yhteydessä asennettaviin tai käytettäviin kaapeleihin ja putkistoihin.

Merioikeusyleissopimuksen 56 artiklan mukaan rantavaltioilla on talousvyöhykkeellään lainkäyttövalta myös meritieteellisen tutkimuksen sekä meriympäristön suojelun ja säilyttämisen osalta sekä myös muut merioikeusyleissopimuksessa määrätyt oikeudet ja velvollisuudet.

Merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan mukaan kaikilla ranta- ja sisämaavaltioilla on talousvyöhykkeellä muun ohella vapaus laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja sekä vapaus kaikkeen muuhun näihin vapauksiin liittyvään kansainvälisessä oikeudessa hyväksyttyyn meren käyttöön, joka koskee merenalaisten kaapeleiden ja putkistojen toimintaa ja on sopusoinnussa merioikeusyleissopimuksen määräysten kanssa. Oikeudesta laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja määrätään myös merioikeusyleissopimuksen 79 artiklassa. Oikeuteen laskea kaapeleita ja putkistoja liittyy myös oikeus huoltaa niitä. Merioikeusyleissopimuksen 79 artiklassa määrätään kuitenkin lisäksi rantavaltion oikeudesta ryhtyä kohtuullisiksi katsottaviin toimiin putkistojen aiheuttaman pilaantumisen ehkäisemiseksi, vähentämiseksi ja valvomiseksi. Rantavaltioilla on myös oikeus asettaa sen alueelle tai aluemerelle johtaville kaapeleille tai putkistoille ehtoja.

Rantavaltion edellä tarkoitettuihin täysivaltaisiin oikeuksiin ja lainkäyttövaltiaan perustuen talousvyöhykelain 6 §:ssä säädetään talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen kohdistuvasta hyödyntämisoikeudesta ja 7 §:ssä rakentamisesta, joihin valtioneuvosto voi hakemuksesta myöntää suostumuksensa. Talousvyöhykelain 7 §:ssä tarkoitettu suostumus voidaan antaa tekosaarten, sekä tiettyjen 7 §:ssä määriteltyjen laitteiden ja muiden rakennelmien rakentamiseen ja käyttämiseen. Muut kuin edellä mainittujen yhteydessä asennettavat ja käytettävät kaapelit ja putket on luvitettu 6 §:n nojalla. Talousvyöhykelain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettua valtioneuvoston suostumusta koskevassa päätöksessä määrätään myös sellaiset ehdot, jotka ovat turvallisuuden sekä valtiolle talousvyöhykkeellä kuuluvien oikeuksien turvaamisen kannalta välttämättömiä. Lisäksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä annetussa laissa (937/2024) säädetään valtioneuvoston myöntämästä hyödyntämisluvasta, jota edellytetään tuulien energian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen talousvyöhykkeen merituulivoimain 2 §:n tarkoittamilla talousvyöhykkeen merituulivoima-alueella. Tuulien energian hyödyntämiseen liittyvien kaapeleiden ja putkien asentamiseen ja käyttöön ja niihin liittyvään talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen ulkopuolella tapahtuvaan tutkimukseen sovelletaan talousvyöhykelain säännöksiä.

Lisäksi merioikeusyleissopimuksen määräyksiin perustuen talousvyöhykelain 17 §:ssä säädetään, että talousvyöhykkeelle rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmissa sovelletaan Suomen lakia samalla tavoin kuin jos rakennelma sijaitisi sellaisella lähinnä olevalla Suomen alueella, joka ei kuulu Ahvenanmaan alueeseen. Lisäksi talousvyöhykelain 10 §:ssä säädetään erikseen, että talousvyöhykkeellä oleva tekosaari, laite tai muu rakennelma sekä talousvyöhykkeellä oleva tekosaaren, laitteen tai muun rakennelman toiminnan yhteydessä asennettava tai käytettävä Suomen talousvyöhykkeellä sijaitseva kaapeli tai putki kuuluvat Suomen rikosoikeudellisen lainkäyttövallan piiriin. Sellaiset kaapelit ja putket, jotka eivät ole yhteydessä Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevaan tekosaareen, laitteeseen tai muuhun rakennelmaan, eivät sen sijaan kuulu talousvyöhykelain nojalla Suomen rikosoikeuden soveltamisalaan. Suomen alueen ulkopuolella tehty rikos voi kuitenkin kuulua Suomen rikosoikeuden soveltamisalaan rikoslain (38/1889) 1 luvun soveltamisalasäännösten perusteella.

2.2.3 Valvonta talousvyöhykkeellä

Koska talousvyöhyke ei kuulu valtion alueeseen, talousvyöhykkeellä sovellettavasta lainsäädännöstä säädetään erikseen. Talousvyöhykelakiin on koottu viittaussäännökset

Luonnos 9.12.2025

lainsäädäntöön, joka koskee rantavaltiolle merioikeusyleissopimuksen mukaan kuuluvia täysivaltaisia oikeuksia ja lainkäyttövaltaa. Soveltamisalasäännöksiä sisältyy kuitenkin myös muuhun lainsäädäntöön. Esimerkiksi rajavartiolaitain 34 b §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta pakotteiden ja muiden rajoitteiden valvontatehtävässä estää suomalaisesta satamasta lähteneen Suomen lipun alla purjehtivan aluksen poistumisen Suomen aluevesiltä tai talousvyöhykkeeltä.

Rajavartiolaitain 4 §:n mukaisesti Rajavartiolaitoksen toiminta kohdentuu myös talousvyöhykkeelle. Talousvyöhykelain 19 §:n mukaisesti Rajavartiolaitos valvoo talousvyöhykelain 6–8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitoksella on valvontatehtävässään oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6–8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai työ- ja elinkeinoministeriölle tehtyä meritieteellistä tutkimusta koskevaa ilmoitusta taikka meritieteellinen tutkimus, jota harjoitetaan vastoin työ- ja elinkeinoministeriön tutkimustoiminnan keskeyttämistä tai lopettamista koskevaa päätöstä. Talousvyöhykelain 16 § sisältää rangaistussäännöksen luvattomasta toiminnasta talousvyöhykkeellä. Lisäksi talousvyöhykkeen merituulivoimalain 27 §:n mukaisesti Rajavartiolaitos valvoo talousvyöhykkeen tuulienergian hyödyntämiseen ja siihen tähtäävään tutkimukseen tarvittavan hyödyntämislupan noudattamista talousvyöhykkeellä ja sitä, että hyödyntämislupaa edellyttävällä toiminnalla on hyödyntämislupa. Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi hyödyntämislupaa edellyttävä toiminta, jota harjoitetaan ilman lupaa. Lisäksi talousvyöhykkeen merituulivoimalain 28 §:ssä säädetään valvontaviranomaisten pääsyoikeudesta aluksille, 29 §:ssä valvontaviranomaisten tarkastusoikeudesta ja 34 §:ssä rangaistussäännöksistä talousvyöhykkeen merituulivoimalain rikkomisesta.

Muista Rajavartiolaitoksen tehtävistä talousvyöhykkeellä säädetään pelastuslaissa (379/2011), merenkulun ympäristönsuojelulaissa (1672/2009), ympäristönsuojelulaissa (527/2014), kalastuslaissa (379/2015), yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetussa laissa (1188/2014), metsästyslaissa (615/1993), luonnonsuojelulaissa (9/2023) ja rajavartiolaitaissa.

EU on päivittänyt meriturvallisuusstrategiansa vuonna 2023 (10.3.2023 JOIN(2023) 8 final). Suomi isännöi yhteistyössä Viron kanssa 14.1.2025 Itämeren Nato-liittolaisten huippukokouksen, jonka seurauksena valtioiden tai hallitusten päämiehet antoivat merenalaisen kriittisen infrastruktuurin suojelemista ja Venäjän käyttämän varjolaivaston aiheuttamiin uhkiin vastaamista koskevan julkilausuman. Julkilausumassa korostettiin toimia merenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittamisen estämiseksi, tunnistamiseksi ja torjumiseksi. Euroopan komission helmikuussa 2025 antamassa kaapeliturvallisuutta koskevassa EU:n toimintasuunnitelmassa (21.2.2025 JOIN(2025) 9 final) yhtenä keskeisenä tavoitteena on parantaa Euroopan unionin kykyä seurata, havaita ja varautua merikaapeleihin kohdistuviin uhkiin. Lisäksi Itämeren Nato-maat yhdessä Islannin, Norjan ja EU:n kanssa allekirjoittivat toukokuussa 2025 yhteisymmärryspöytäkirjan kriittisen merenalaisen infrastruktuurin suojelemisesta. Tämän pohjalta Euroopan komissio, Itämeren rantavaltiot, Norja ja Islanti ovat sitoutuneet tiivistämään yhteistoimintaa ja tietojenvaihtoa kriittisen merenalaisen infrastruktuurin suojaamisessa. Yhteistoiminnan ja tiedonvaihdon keskiössä on yhteisen valvontamekanismin ISM:n (Integrated Surveillance Mechanism) luominen. Rajavartiolaitos on keskeisessä roolissa valvontamekanismin kehittämisessä.

Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa ei ole säädetty minkään viranomaisen tehtäväksi. Talousvyöhykkeellä sovellettavien merenkulun ja ylilentovapauden sekä edellä esitellyn rantavaltiolle kuuluvan lainkäyttövallan perusteella Suomella on myös talousvyöhykkeellään oikeus kohdentaa valvontaa Suomen kannalta

kriittiseen merenalaiseen infrastruktuuriin. Samalla tulee kuitenkin ottaa asianmukaisesti huomioon muiden valtioiden oikeudet ja velvollisuudet sekä toimia sopusoinnussa merioikeusyleissopimuksen määräysten kanssa.

Ottaen huomioon Rajavartiolaitoksen muut tehtävät ja operatiivinen suorituskky merialueella, merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta olisi tarkoituksenmukaista säätää Rajavartiolaitoksen tehtäväksi. Rajavartiolaitos on kehittänyt merellisiä tutkinta- ja erikoisjoukkosuorituskkyä erityisesti vuosina 2023–2024 tapahtuneiden kriittiseen vedenalaiseen infrastruktuuriin liittyneiden tapausten jälkeen. Valvontaa voitaisiin suorittaa muun valvonnan ja partioinnin yhteydessä merialueella ja sitä voitaisiin kohdistaa myös riskiperusteisesti tietyille alueille tai tiettyyn kriittiseen infrastruktuuriin. Samalla olisi täsmennettävä, mitä toimivaltuuksia Rajavartiolaitoksella olisi kyseisen tehtävän suorittamiseksi.

Kansallisessa lainsäädännössä kriittinen infrastruktuuri on määritelty yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025), jolla on toimeenpantu kansallisesti kriittisten toimijoiden häiriönsietokyvystä ja direktiivin 2008/114/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2022/2557 (jäljempänä *CER-direktiivi*). Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdan mukaisesti kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan lain 4 §:n 2 kohdan mukaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi. Määritelmät vastaavat CER-direktiivin 2 artiklan 4 ja 5 kohtia.

Yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa säädetään lisäksi velvoitteesta tunnistaa ja määrittää kriittiset toimijat. Kriittisiä toimijoita koskevat velvoitteet liittyvät riskiarviointiin, häiriönsietokykyä koskevaan suunnitelmaan ja häiriönsietokyvyn varmistamiseen sekä poikkeamia koskeviin menettelyihin. Kriittiselle toimijalle yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa säädettyjen ja määrättyjen velvoitteiden noudattamista valvovat lain 19 §:ssä määritelty viranomaiset. Poikkeamia koskevat ensi-ilmoitukset tehdään lain 16 §:n mukaan asianomaiselle valvovalle viranomaiselle ja Valtioneuvoston tilannekeskukselle. Yksityiskohtainen raportti annetaan tarvittaessa yhteensovittamistehtävää hoitavalle ministeriölle, toimialasta vastaavalle ministeriölle ja toimivaltaiselle valvovalle viranomaiselle. Lisäksi lain 27 §:ssä säädetään viranomaisten ja muiden tahojen tiedonsaantioikeudesta. Rajavartiolaitos ei kuulu yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain tarkoittamiin viranomaisiin.

Rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain (108/2018) 4 §:n perusteella Rajavartiolaitos voi suorittaa esitutkinnan sen valvottavaksi säädetyn säännöksen noudattamatta jättämisen osalta. Tämän perusteella Rajavartiolaitos voi tutkia esimerkiksi talousvyöhykelaisissa säädetyn luvattoman toiminnan talousvyöhykkeellä sekä merenkulun ympäristönsuojelulain 13 luvun 3 §:ssä tarkoitettut teot, jotka liittyvät aluksista aiheutuviin päästöihin. Edellä tarkoitettu Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädettyjen säännösten noudattamatta jättämiseen kohdistuva tutkintatoimivalta ei kuitenkaan ulotu yleisiin valvontasäännöksiin. Rajavartiolaitos ei siten voi esimerkiksi tutkia pakotteisiin liittyviä rikoksia rajavartiolain 24 a §:ssä säädetyn pakotteiden ja muiden rajoitteiden valvontatehtävien perusteella. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävän osalta olisi tarkoituksenmukaista noudattaa samaa periaatetta.

2.2.4 Rantavaltion täytäntöönpanovalta talousvyöhykkeellä

Rantavaltion täytäntöönpanovalta liittyy lainsäädäntötoimivaltaan ja se asettaa perusteet sille, miten rantavaltio voi käytännössä panna toimeen aluksille asettamia vaatimuksia. Rantavaltion täytäntöönpanovallasta ulkomaisten alusten osalta talousvyöhykkeellä määrätään merioikeusyleissopimuksen 73 artiklassa sekä 220 ja 221 artikloissa. Näistä ensin mainittu liittyy elollisten luonnonvarojen tutkimista, hyödyntämistä, säilyttämistä ja hoitoa koskevaan lainsäädäntövaltaan, ja jäljempänä mainitut rantavaltion meriympäristön suojelua ja säilyttämistä koskevaan lainsäädäntövaltaan.

Merioikeusyleissopimuksen 73 artiklan mukaisesti rantavaltio voi talousvyöhykkeen elollisten luonnonvarojen tutkimista, hyödyntämistä, säilyttämistä ja hoitoa koskevia täysivaltaisia oikeuksiaan käyttäessään ryhtyä tarpeellisiin toimiin, joilla varmistetaan, että merioikeusyleissopimuksen mukaisesti hyväksyttyjä lakeja ja määräyksiä noudatetaan. Tällaisissa toimita voi olla kysymys esimerkiksi alukseen nousemisesta, tarkastusten ja pidätysten toimittamisesta sekä oikeudellisiin toimiin ryhtymisestä. Merioikeusyleissopimuksen 73 artiklan määräykset on toimeenpantu keskeisesti talousvyöhykelain Suomen rikosoikeuden soveltamista ja rangaistuksia koskevan 5 luvun 13 §:ssä, rikoslain 48 a luvun 7 §:ssä sekä rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käyttämistä koskevassa 21 §:ssä.

Lisäksi merioikeusyleissopimuksen 220 artiklassa määrätään niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä rantavaltio voi vaatia alukselta tietoja, tarkastaa aluksen sekä toimivaltuudesta ryhtyä lainsäädäntönsä mukaisiin oikeudellisiin toimenpiteisiin kuten pidättää aluksen, kun talousvyöhykkeellä purjehtiva alus on talousvyöhykkeellä rikkonut sovellettavia kansainvälisiä sääntöjä ja säännöksiä tai rantavaltion näitä vastaavia ja toimeenpanavia lakeja ja määräyksiä, joiden tarkoituksena on alusten aiheuttaman pilaantumisen ehkäiseminen, vähentäminen ja valvominen. Kansainvälisillä säännöillä ja säännöksillä tarkoitetaan tässä yhteydessä alusten aiheuttaman meren pilaantumisen ehkäisemisestä vuonna 1973 tehtyä kansainvälistä yleissopimusta ja siihen liittyvää vuoden 1978 pöytäkirjaa (SopS 51/1983, *MARPOL-yleissopimus*) ja siihen myöhemmin tehtyjä muutoksia. Kynnys toimenpiteiden suorittamiselle on merioikeusyleissopimuksessa asetettu sitä korkeammaksi mitä vahvemman toimenpiteestä on kysymys. Kynnys on sidottu yhtäältä näyttöön ja toisaalta aluksen aiheuttamaan ympäristövahinkoon tai sen vaaraan. Merioikeusyleissopimuksen 220 artiklan määräykset on toimeenpantu Suomessa merenkulun ympäristönsuojelulain 12 luvun 12 §:ssä, jossa säädetään oikeudesta tiedonsaantiin, tarkastamiseen sekä pysäyttämiseen. Lisäksi merenkulun ympäristönsuojelulain 3 luvussa säädetään hallinnollisesta öljypäästömaksusta sekä 13 luvun 3 §:ssä rangaistussäännöksistä ja 5 §:ssä oikeudesta pakkokeinojen käyttöön Suomen talousvyöhykkeellä ulkomaista alusta kohtaan.

Merioikeusyleissopimuksen 221 artiklan mukaisesti valtioilla on aluemerren ulkopuolella oikeus ryhtyä tavanomaisen kansainvälisen oikeuden tai kansainvälisen sopimusoikeuden mukaisesti todellista tai uhkaavaa vahinkoa vastaaviin toimiin rantaviivansa tai siihen liittyvien etujensa, muun muassa kalastuksen, suojelemiseksi sellaiselta pilaantumiselta tai pilaantumisen uhalta, joka johtuu merenkulkuonnettomuudesta tai siihen liittyvästä toiminnasta ja jonka voidaan aiheellisesti olettaa johtavan huomattaviin vahingollisiin seurauksiin. Merenkulkuonnettomuus tarkoittaa alusten yhteentörmäystä, karilleajoa tai muuta merenkulkuvahinkoa tai tapahtumaa aluksella tai sen ulkopuolella, joka aiheuttaa tai uhkaa välittömästi aiheuttaa alukselle tai lastille aineellista vahinkoa. Merioikeusyleissopimuksen 221 artiklan määräykset pohjautuvat yleissopimukseen väliintulosta öljysaastustaonnettomuuksissa aavalla merellä (SopS 62 ja 63/1976, *interventioyleissopimus*). Yleissopimusta täydentää vuoden 1973 pöytäkirja väliintulosta aavalla merellä muista aineista kuin öljystä johtuvissa pilaantumistapauksissa

(SopS 72–74/1986). Merioikeusyleissopimuksen 221 artiklan määräykset on pantu kansallisesti toimeen pelastuslain 36 b §:ssä, jossa säädetään alusta ja sen lastia koskevista toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä vesien pilaantumisen ehkäisemiseksi tai rajoittamiseksi.

2.2.5 Tarkastusoikeus

Merioikeusyleissopimuksen 110 artiklassa määrätään sota-aluksen tarkastusoikeudesta aavalla merellä. Sota-alus on määritelty merioikeusyleissopimuksen 29 artiklassa. Lisäksi 110 artiklan määräyksiä sovelletaan vastaavasti sotilasilma-aluksiin. Myös muut asianmukaisesti valtuutetut alukset tai ilma-alukset, jotka ovat selvästi merkittyinä tunnistettavissa valtion tehtävissä oleviksi, voivat suorittaa artiklan tarkoittaman tarkastuksen. Merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan 2 kappaleen mukaisesti 110 artiklan määräyksiä sovelletaan myös talousvyöhykkeellä. Tarkastusoikeus ei kohdistu niihin sota- ja muihin valtion aluksiin, jotka nauttivat merioikeusyleissopimuksen 95 ja 96 artiklan mukaisesti täydellistä koskemattomuutta.

Merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaan sota-aluksella on oikeus pysäyttää ulkomainen alus silloin, kun on pätevää aihetta epäillä, että alus harjoittaa merirosvoutta tai orjakauppaa, lähettää luvattomia radiolähetystyksiä, alus on vailla kansallisuutta tai silloin, kun alus on tosiasiaa samaa kansallisuutta kuin sota-alus, vaikka se käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Tarkastaminen luvattomien radiolähetysten perusteella edellyttää lisäksi, että sota-aluksen lippuvaltio on merioikeusyleissopimuksen 109 artiklan mukaan toimivaltainen. Aluksen pysäyttämisen jälkeen viranomaisilla on oikeus tarkastaa, onko aluksella oikeus siihen lippuun, jota se käyttää. Tätä tarkoitusta varten se voi lähettää upseerin komennossa olevan veneen epäillyn aluksen luo. Jos epäilykset jatkuvat asiakirjojen tarkastuksen jälkeen, tarkastusta voidaan jatkaa itse aluksessa. Tarkastus on toimitettava mahdollisimman suurella harkinnalla. Jos epäilykset osoittautuvat perusteettomiksi ja jos alus, johon on noustu ei ole tehnyt mitään sellaista, mikä olisi oikeuttanut tarkastukseen, kaikki sen kärsimät menetykset ja vahingot on korvattava sille.

Venäläistä raakaöljyn tuontia ja vakuutus- ja rahoituspalveluja koskevat Euroopan unionin pakotteet tulivat voimaan joulukuussa 2022. Tämän jälkeen Euroopan unioni ja muun muassa Yhdysvallat on julkaissut useita pakotepaketteja. Länsimaiden Venäjää vastaan asettamat pakotteet ovat johtaneet siihen, että Venäjä käyttää öljykuljetuksiinsa merialueella niin sanottua varjolaivastoa. Venäjän liikenteessä olevien säiliöalusten lippuvaltioissa, omistuspohjassa sekä vakuutuksissa on havaittu merkittäviä ja jatkuvia muutoksia. Lisäksi varjolaivaston alukset ovat aiempaa vanhempia. Tähän liittyy turvallisuusriskejä, sillä alusten ikääntyessä aluksen rakenteet ja varustelu heikkenevät. Myöskään miehistön ammattitaidosta ja kyvystä toimia Suomenlahden olosuhteissa ei ole varmuutta.

Viime aikoina lippuvaltioihin liittyvät epäselvyydet ovat myös lisääntyneet. Merioikeusyleissopimuksen 91 artiklan mukaan jokaisen valtion tulee määrätä ne ehdot, joilla alukset saavat sen kansallisuuden, joilla ne rekisteröidään sen alueella ja niillä on oikeus käyttää sen lippua. Aluksilla on sen valtion kansallisuus, jonka lippua niillä on oikeus käyttää. Valtion ja aluksen välillä tulee olla todellinen yhteys. Lisäksi jokaisen valtion tulee antaa aluksille, joille se on myöntänyt oikeuden käyttää lippuaan, tätä osoittavat asiakirjat. Merioikeusyleissopimuksen 92 artiklan mukaan alukset saavat käyttää vain yhden valtion lippua sekä kuuluvat kansainvälisellä merialueella lähtökohtaisesti lippuvaltionsa yksinomaiseen lainkäyttövaltaan. Alus ei saa vaihtaa lippua matkansa aikana tai käyntisatamassa, paitsi milloin sen omistussuhteissa tai rekisteröinnissä tapahtuu todellinen muutos. Alusta, joka käyttää kahden tai useamman valtion lippua siten kuin sille sopii, ei voi vedota mihinkään näistä kansallisuuksista muihin valtioihin nähden ja sitä voidaan pitää kansallisuudettomana aluksena.

Luonnos 9.12.2025

Merioikeusyleissopimuksen 94 artiklan mukaisesti lippuvaltiolla on velvollisuus käyttää tehokkaasti lainkäyttö- ja valvontavaltaansa aluksiinsa nähden hallinnollisissa, teknisissä ja sosiaalisissa kysymyksissä. Mikäli aluksella ei ole lippua, se ei ole yksiselitteisesti minkään valtion valvonta- ja lainkäyttövallan alaisuudessa. Lippuvaltioihin liittyvät epäselvyydet haastavat merenkulun sääntöpohjaisuutta ja muodostavat riskin merenkulun ja ympäristön turvallisuudelle Suomenlahden kapeilla, matalilla ja karikkoisilla sekä vilkkaasti liikennöidyillä merireiteillä, mikäli tällaiset alukset eivät esimerkiksi noudata alus- ja lastiturvallisuuden säännöksiä. Toimintaympäristöön vaikuttavat osaltaan myös Suomenlahden alueella tapahtuva paikannuslaittehäirintä sekä AIS-signaalien puuttuminen ja väärentäminen.

Viro on 11.4.2025 ja 13.5.2025 pyrkinyt käyttämään merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaista tarkastusoikeutta kahteen öljytankkeriin Suomenlahdella lippuvaltioon liittyvien epäselvyyksien vuoksi. Tämän jälkeen Alankomaiden, Belgian, Islannin, Latvian, Liettuan, Norjan, Puolan, Ranskan, Ruotsin, Saksan, Suomen, Tanskan, Viron ja Yhdistyneen kuningaskunnan ulkoministerit tai heidän edustajansa julkaisivat 20.6.2025 julkilausuman, jossa he ilmaisivat huolensa kansallisuudettomista ja väärin liputetuista aluksista sekä peräänkuuluttivat kansainvälisen oikeuden mukaisia toimia tällaisia aluksia kohtaan. Lokakuussa 2025 myös Ranskan viranomaiset käyttivät merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaista tarkastusoikeutta lippuvaltioon liittyvien epäselvyyksien vuoksi.

Merioikeusyleissopimuksen 110 artiklassa määrättyä sota-aluksen tai muun asianmukaisesti valtuutetun valtion tehtävissä olevan aluksen tarkastusoikeutta koskevia määräyksiä ei ole toistaiseksi otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin, minkä vuoksi merioikeusyleissopimuksen 110 artiklassa tarkoitetun tarkastusoikeuden käyttäminen edellyttää viranomaisen toimivaltuudesta säätämistä kansallisella lailla. Kansallisuudettomien alusten meriturvallisuudelle ja meriympäristölle muodostamien riskien vuoksi olisi perusteltua säätää oikeudesta pysäyttää ja tarkastaa kansallisuudettomaksi epäillyn aluksen asiakirjat sekä suorittaa vastaavat toimenpiteet suomalaiselle alukselle, joka käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Rajavartiolaitoksen aluksia ja ilma-aluksia voidaan pitää merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan 5 kappaleessa tarkoitettuina valtion aluksina. Ottaen huomioon Rajavartiolaitoksen muut tehtävät ja operatiivinen suorituskyky merialueella tarkastusoikeus olisi tarkoituksenmukaista säätää Rajavartiolaitokselle.

2.3 Teknologiaan liittyvä sääntely

2.3.1 Miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen

Rajavartiolaitos

Rajavartiolain 38 a §:n 1 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus puuttua ilmailulain (864/2014) 2 §:n 21 kohdassa tarkoitetun miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, turvaamistehtävän tai meripelastustehtävän suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus lyhytaikaisesti kohdistaa miehittämättömään ilma-alukseen ja sen kauko-ohjauslaitteisiin ja ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin sen käytön edellyttämiin järjestelmän osiin (*kokonaisjärjestelmä*) sellaisia tarpeellisia voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen ja toimenpiteiden puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tarkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus,

käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Jos voimakeinojen tai teknisten toimenpiteiden käyttäminen on välttämätöntä, niitä on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kun rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, turvaamistehtävän tai meripelastustehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen. Toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Pykälän 3 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen kauko-ohjaukseen liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi sekä miehittämättömän ilma-aluksen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen avulla saatu luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä oleva tieto on hävitettävä viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

Teknologian kehittyessä miehittämättömät kulkuneuvot ovat yleistyneet. Niitä voidaan käyttää vaarallisella tavalla tai ne voivat olla itsessään vaaraa aiheuttavia esimerkiksi ominaisuuksiensa, käyttötapansa, rakenteensa tai kuormansa vuoksi. Miehittämättömiä kulkuneuvoja on mahdollista käyttää tietoisesti viranomaisten toiminnan esteenä, mutta niiden käyttö voi muodostaa myös tahattomasti esteen sekä fyysisesti että radiotaajuuksien käytön vuoksi. Niitä voidaan käyttää myös viranomaisten toiminnan paljastamiseen.

Rajavartiolain 38 a §:n sääntely koskee vain miehittämättömiä ilma-aluksia, eikä se nykyisellään mahdollista muiden miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumista pykälässä tarkoitettuun voimakeinoin ja teknisin toimenpitein. Rajavartiolaitoksen operatiivisessa toiminnassa on ilmennyt tarve puuttua pykälässä tarkoitettuun keinoin myös maalla, veden pinnalla ja veden alla kulkevien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun ja toimintaan. Rajavartiolain 38 §:ssä säädetään rajavartiomiehen oikeudesta määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo. Vaikka mainitun säännöksen perusteella onkin joissain tilanteissa mahdollista puuttua myös miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun, sääntely ei mahdollista kulkuun puuttumista sellaisella teknisellä laitteella, joka häiritsee kulkuneuvon käyttämää radiosignaalia.

Voimassa olevaa sääntelyä olisi edellä todetun vuoksi tarpeen täydentää siten, että rajavartiomiehellä olisi oikeus puuttua kaikkien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun vastaavalla tavalla kuin miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Lisäksi olisi tarpeen täsmentää ampuma-aseen käyttöä koskevia edellytyksiä sekä laajentaa Rajavartiolaitoksen oikeus puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun koskemaan kaikkia Rajavartiolaitokselle säädettyjä tehtäviä.

Muut viranomaiset ja toimijat

Rajavartiolaitoksen lisäksi eräillä muilla viranomaisilla on oikeus puuttua miehittämättömien ilma-alusten kulkuun. Poliisilain 2 luvun 11 a §:n mukaan poliisimiehellä on oikeus ottaa ilmailulain 2 §:n 21 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on välttämätöntä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, rikosten ennalta estämiseksi tai jo aloitetun rikoksen keskeyttämiseksi, erityisten valvontakohteiden vartioimiseksi, poliisitehtävän tai merkittävän valtiollisen tapahtuman turvaamiseksi taikka onnettomuuspaikalla suoritettavien toimenpiteiden tai toimenpiteen kohteena olevan henkilön yksityisyyden suojaamiseksi. Sisäministeriössä on vireillä säädöshanke kyseisen sääntelyn täsmentämiseksi (SM009:00/2025).

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 15 a §:n mukaan Puolustusvoimilla on oikeus ottaa ilmailulain 2 §:n 21 kohdassa tarkoitettu miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinojen käyttäen tilapäisesti haltuunsa, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu oikeudetta Puolustusvoimien pysyvässä käytössä tai kyseisen lain 14 §:ssä tarkoitettussa käytössä olevan alueen yläpuoliseen ilmatilaan tai luvatta sellaiselle ilmailulain 11 §:ssä tai 11 a §:ssä tarkoitettulle ilmailulta rajoitetulle tai kielletylle alueelle, joka sijaitsee edellä tarkoitetun alueen yläpuolella.

Ydinenergialain (990/1987) 7 v §:n mukaan ydinvoimalaitoksen turvahenkilöllä on ydin- tai säteilyturvallisuuden turvaamiseksi oikeus ottaa miehittämätön ilma-alus teknistä laitetta tai voimakeinoa käyttäen tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos miehittämätön ilma-alus saapuu oikeudetta luvanhaltijan pysyvässä käytössä olevalle alueelle, jossa ilmailu on kielletty ilmailulain 11 §:n nojalla.

Poliisilain 2 luvun 11 a §:n, puolustusvoimista annetun lain 15 a §:n ja ydinenergialain 7 v §:n voimassa oleva sääntely koskee vain miehittämättömiä ilma-aluksia, eikä se nykyisellään mahdollista muiden miehittämättömien laitteiden kulkuun puuttumista. Rikosseuraamuslaitoksella sen sijaan on oikeus puuttua vankilan alueelle tai sen yläpuoliseen ilmatilaan saapuvien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun.

Vankeuslain (767/2005) 16 luvun 2 a §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi taikka omaisuuden suojelemiseksi oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tilapäisesti haltuun, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se saapuu vankilan alueelle tai alueen yläpuoliseen ilmatilaan. Pykälää sovelletaan sen perustelujen mukaan kaikkiin miehittämättömiin kulkuneuvoihin riippumatta niiden koosta tai käyttötarkoituksesta. Soveltamisalaan kuuluvat siten myös esimerkiksi maalla tai vedessä liikkuvat kulkuneuvot. Olennaista on, että kulkuneuvoa ohjataan kauko-ohjauksella tai automaattiohjauksella ilman kyydissä olevaa kuljettajaa (HE 222/2018 vp, s. 20).

2.3.2 Tekninen ja radiotekninen valvonta

Rajavartiolain 29 d §:n mukaan Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten rajavyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Muualla teknistä laitteistoa voidaan asettaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa tilapäisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Sääntelyä olisi tarpeen täydentää niin, että pysyvän teknisen laitteiston asentaminen ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa olisi mahdollista kaikilla valtakunnanrajoilla sekä meren rannikolla. Tarve liittyy Rajavartiolaitoksen tilannekuvan parantamiseen Schengen-alueen sisärajoilla sekä rajavartiolain 29 §:ään vuonna 2024 tehtyyn lisäykseen (429/2024), jonka mukaan teknistä valvontaa voidaan suorittaa myös meren rannikolla.

Rajavartiolain 29 a §:ssä säädetään radioteknisestä valvonnasta. Pykälän 2 momentin mukaan radioteknistä valvontaa voidaan suorittaa rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi. Tässä esityksessä Rajavartiolaitokselle ehdotettavan merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävän vuoksi olisi tarpeen täsmentää, että radioteknisen valvonnan tarkoituksena voi olla myös merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnan kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostaminen.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada pidättämiseen oikeutetun virkamiehen pyynnöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen

ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuuden estämättä. Rajavartiolaitoksella on sama oikeus saada rajavartiolain 27 §:ssä tarkoitettua tutkintaa varten tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii. Pykälän 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada tietoja lupahallintoa varten yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä noudattaen, mitä 19 §:ssä (tietojen saanti viranomaiselta) säädetään. Lain 22 §:ssä säädetään lisäksi Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada tietoja eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.

Edellä mainittu sääntely ei mahdollista tietojen pyytämistä yksityisten tahojen kameravalvontatallenteista esimerkiksi rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetun lain (485/2004, jäljempänä *merenkulun turvatoimilaki*) 17 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada satamanpitäjältä ja laivanisännältä käyttöönsä näiden kyseisessä laissa tarkoitettuun suomalaisen sataman turvatoimialueelle tai suomalaisen alukseen sijoittaman jatkuvasti kuvaa välittävän tai kuvaa tallentavan teknisen laitteen valvontamateriaali, jos turvataso 1 tai 2 on asetettu. Kuitenkin myös muilla liikennepaikoilla tai esimerkiksi rajanylityspaikan läheisellä kaupallisella kiinteistöllä olevat kameravalvontatallenteet voivat olla tarpeen muissakin kuin voimassa olevan Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mahdollistamissa tarkoituksissa. Sääntelyä olisi tarpeen täydentää tältä osin.

2.4 Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä

Rajavartiolain 20 §:n 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain säännösten noudattamista rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta 1 momentissa tarkoitettuun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestä. Ilmoitusvelvollisuus voi tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa ilmenee aggressiivista yleistä tai yksityistä etua loukkaavaa käytöstä, joka on jo aiheuttanut tai joka mahdollisesti uhkaa aiheuttaa henkilö- tai omaisuusvahinkoja. Lisäedellytyksenä on, että tilanteen työturvallinen ja tarkoituksenmukainen hoitaminen edellyttää useamman virkamiehen työpanosta. Tavanomaiset järjestyksen ylläpitämisen toimenpiteet, kuten esimerkiksi lievien järjestyshäiriöiden hoitaminen, eivät kuulu ilmoitusvelvollisuuden piiriin. Ilmoituksen saatuaan poliisilla on tapauskohtaisesti ja kokonaistilanne huomioiden mahdollisuus arvioida, pystyykö se ottamaan tehtävän heti hoidettavakseen vai suorittaako Rajavartiolaitos asiassa tarpeelliset toimenpiteet (HE 201/2017 vp). Rajavartiomiehen toimivaltuuksista 20 §:ssä tarkoitettussa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä säädetään rajavartiolain 32 ja 32 a §:ssä. Toimivaltuudet ovat samat kuin poliisilla vastaavassa tilanteessa.

Rajavartiolain 3 §:n mukaisesti Rajavartiolaitoksen päätehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Edellä kohdassa 2.1.4 kuvatun mukaisesti Rajavartiolaitos ylläpitää rajaturvallisuutta kaikilla valtakunnanrajoilla. Schengen-alueen ulkorajalle voidaan rajavartiolain 49 §:n mukaan perustaa rajavyöhyke, joka voi ulottua maalla enintään kolmen ja merellä enintään neljän kilometrin etäisyydelle valtakunnanrajasta. Rajavyöhykkeellä liikkuminen on rajavartiolain 52 §:n perusteella luvanvaraista. Rajavartiolain 58 §:n mukaan rajavyöhykelupaa ei tarvita pykälässä mainittujen viranomaisten, esimerkiksi poliisin, virkatehtävässä. Käytännössä Rajavartiolaitos on kuitenkin yleensä ainoa viranomainen, joka on säännönmukaisesti läsnä rajavyöhykkeellä. Tämän vuoksi olisi tarkoituksenmukaista, että

Rajavartiolaitos vastaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä myös rajavyöhykkeellä tilanteissa, joissa poliisi on estynyt.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia sisärajoilla ja niiden kehittämistarpeita on käsitelty edellä kohdassa 2.1.4. Olisi tarkoituksenmukaista, että rajavartiolain 32 ja 32 a §:ssä tarkoitettujen Rajavartiolaitoksen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen toimivaltuudet olisivat käytettävissä myös tilanteissa, joissa Rajavartiolaitos suorittaa tässä esityksessä ehdotettavia toimenpiteitä sisärajoilla rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Lisäksi olisi tarkoituksenmukaista, että Rajavartiolaitos voisi muiden tehtäviensä ohessa valvoa kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain säännösten noudattamista rajanylityspaikkojen lisäksi myös muualla valtakunnanrajan läheisyydessä.

Rajavartiolain 21 §:ssä säädetään yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisista poliisin toimenpiteistä, joita rajavartiomies voi suorittaa kiireellisissä tapauksissa poliisin pyynnöstä tai ilman pyyntöä, sekä yhteispartioinnissa poliisin johdolla suoritettavista yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävistä. Toimivaltuuksista näissä tehtävissä säädetään rajavartiolain 33 §:ssä. Tältä osin sääntelyyn ei katsota olevan muutostarpeita.

2.5 Rajavyöhykettä koskeva sääntely

Rajavartiolain 52 §:ssä säädetään rajavyöhykkeellä oleskelun ja eräiden muiden toimien luvanvaraisuudesta. Rajavartiolain 53 §:n 2 momentin mukaan rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Rajavartiolain 57 §:n mukaan sen lisäksi, mitä luvanvaraisuudesta 52 §:ssä säädetään, rajavartioviranomaiselle on ennakolta ilmoitettava ampuma-aseen, räjähdysaineen tai jousitoimisen aseiden käyttämisestä sekä metsänhakkuusta ja metsän raivauksesta 500 metriä lähempänä rajaviivaa sekä uitosta, kalastamisesta ja kulkuneuvolla rajavedessä kulkemisesta (*rajavyöhykeilmoitus*). Lisäksi Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän tarpeen sitä edellyttäessä rajavartioviranomainen voi edellyttää, että rajavyöhykkeellä oleskelusta tehdään ennakolta rajavyöhykeilmoitus, jos ilmoitus on välttämätön rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta on olennaista, että Rajavartiolaitos ei suuntaa partiointiin käytettäviä resurssejaan luvallisesti rajavyöhykkeellä oleskelevien henkilöiden toiminnan valvontaan. Tämä edellyttää sitä, että Rajavartiolaitos tunnistaa rajavyöhykkeellä luvallisesti oleskelevat muista siellä liikkuvista. Rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta on myös tärkeää, että Rajavartiolaitos on tietoinen esimerkiksi sen toimintaan vaikuttavien rakennelmien rakentamisesta rajavyöhykkeelle ja rajavyöhykkeellä säilytettävistä vaarallisista esineistä, vaikka niitä ei käytettäisi. Sääntelyä olisi tämän vuoksi tarpeen täydentää niin, että rajavyöhykelupaan voisi sisällyttää rajaturvallisuuden ylläpitämisen vuoksi myös välttämättömiä ilmoitusvelvollisuuksia mainituista asioista.

Rajavartiolain 58 §:ssä säädetään poikkeuksista rajavyöhykettä koskeviin säännöksiin siltä osin kuin kyse on Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävästä taikka pelastustoiminnasta tai valtakunnanrajan laillisesta ylittämisestä. Sääntely olisi tarpeen laajentaa koskemaan myös mainittujen viranomaisten johtamaa viranomaisyhteistyötä ja siten mahdollistaa mainittujen viranomaisten kanssa toimivien yhteistoimintaviranomaisten toiminta rajavyöhykkeellä ilman rajavyöhykelupaa. Muutos nopeuttaisi viranomaisyhteistoimintaa ja vähentäisi lupahallintoa.

2.6 Rajavartiolaitoksen käytössä olevia alueita koskeva sääntely

2.6.1 Liikkumisrajoitukset

Rajavartiolain 71 §:n mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai -kielto, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Momentissa säädetään myös tilapäisten liikkumisrajoitusten määräämisestä sotilaalliselle harjoitusalueelle, rajaturvallisuuteen liittyvälle harjoitusalueelle sekä Rajavartiolaitoksen tilapäisesti käyttöönsä ottamalle kiinteistölle. Sääntely ei mahdollista tilapäisten liikkumisrajoitusten määräämistä Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa oleville alueille ja niiden välittömään läheisyyteen, vaikka myös tällaisilla alueilla voidaan harjoittaa tilapäisesti esimerkiksi ulkopuolisille vaarallista toimintaa. Sääntelyä tulisi täydentää tältä osin.

2.6.2 Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Rajavartiolain 39 §:n 3 momentissa säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä silloin, kun se on sotilaallisen harjoitustoiminnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Kiinteistön käyttöönottoon liittyvään menettelyyn sovelletaan pykälän viittaussäännöksen mukaisesti puolustusvoimista annetun lain 14 §:ää.

Rajavartiolain 25 §:n mukaan Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen sekä ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiutta yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa. Rajavartiolaitos osallistuu Puolustusvoimien ohella puolustusyhteistyöhön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoon. Sääntelyä olisi tämän vuoksi tarpeen täydentää niin, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä myös silloin, kun se on puolustusyhteistyön tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon kannalta välttämätöntä. Vastaava täydennys on aiemmin tehty puolustusvoimista annetun lain 14 §:ään (330/2025). Samassa yhteydessä olisi tarkoituksenmukaista siirtää kiinteistöjen tilapäistä käyttöoikeutta koskeva rajavartiolain sääntely erilliseen pykälään ja säätää käyttöönottoa koskevasta menettelystä nimenomaisesti viittaamatta puolustusvoimista annetun lain sääntelyyn.

Rajavartiolain sääntelyn lisäksi olisi tarpeen täydentää Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain (124/2024, jäljempänä *Nato SOFA*) 13 §:ää, jossa säädetään Puolustusvoimien toimivallasta antaa alueita lähettävävaltion pysyvien sotilasyksiköiden tai muodostelmien käyttöön. Edellä todetusti Rajavartiolaitos osallistuu Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoon, joten myös Rajavartiolaitoksella tulisi olla vastaava oikeus antaa käytössään olevia alueita lähettävävaltion käyttöön.

2.7 Kulkuneuvon pysäyttäminen ja vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen

2.7.1 Kulkuneuvon pysäyttäminen

Rajavartiolain 38 §:n mukaan rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän, ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka Rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai

Luonnos 9.12.2025

metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Kulkuneuvon pysäyttamisestä ja liikenteen ohjaamisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä muualla laissa säädetään. Tällaista sääntelyä on esimerkiksi tieliikennelaissa (729/2018) ja ilmailulaissa.

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja siirtäminen tai liikenteen ohjaaminen voi olla tarpeen myös muiden kuin pykälässä lueteltujen Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien suorittamisen yhteydessä sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Sääntelyä olisi tarpeen tarkistaa tältä osin.

2.7.2 Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen

Rajavartiolain 38 b §:n mukaan sisäministeriö voi enintään seitsemäksi vuorokaudeksi kerrallaan kieltää vesiliikenteen tai rajoittaa sitä rajoitetulla Suomen aluevesien osalla ja Saimaan kanavalla, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä. Pykälä sisältää myös säännökset kiiretilanteessa tehtävästä päätöksestä, ennen päätöstä kuultavista muista viranomaisista, päätöksen tiedottamisesta sekä päätöksen peruuttamisesta tai sen laajuuden rajoittamisesta.

Voimassa oleva sääntely ei mahdollista vesiliikenteen tilapäistä keskeyttämistä tai rajoittamista merialueiden ja Saimaan kanavan lisäksi muilla vesialueilla, esimerkiksi valtakunnanrajalla sijaitsevilla järvillä tai rajajoilla. Sääntelyä olisi tarpeen tarkistaa tältä osin. Lisäksi olisi tarpeen mahdollistaa vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen tai rajoittaminen myös silloin, kun se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

2.8 Virka-apua, tukea ja tiedonvaihtoa koskeva sääntely

2.8.1 Puolustusvoimien virka-apu ja tuki Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolain 79 §:ssä säädetään Puolustusvoimien virka-apusta Rajavartiolaitokselle. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada Puolustusvoimilta virka-apuna rajaturvallisuuden ylläpitoon kotimaassa liittyvän tehtävän sekä merenkulun turvatoimilaissa Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tarpeellista kalustoa, henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista. Turvallisuusympäristön muutos ja siihen liittyvä tehokas viranomaisyhteistyö edellyttävät tarkoituksettomien virka-apua koskevien rajausten poistamista. Sääntelyä olisi tarpeen muuttaa niin, että Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua kaikkien Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Virka-avun tarve liittyy edelleen sellaiseen kalustoon, henkilöstöön ja erityisasiantuntemukseen, jota Rajavartiolaitoksella ei ole sillä hetkellä käytettävissään.

Pykälän 2 momentin mukaan pykälässä tarkoitettua virka-apua antavalla on erittäin tärkeässä ja kiireellisessä tehtävässä oikeus rajavartiomiehen ohjauksessa käyttää sellaisia tehtävän suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joihin rajavartiomies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa ja joita tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Tältä osin sääntelyyn ei ole todettu olevan muutostarpeita. Silloin, kun Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos toimivat yhteisellä tehtäväalueella esimerkiksi aluevalvonnan tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi, kummankin viranomaisen toimivaltuuksiin sovelletaan asiaa koskevaa lainsäädäntöä.

Rajavartiolain 79 a §:ssä säädetään Puolustusvoimien tuesta Rajavartiolaitokselle kansainvälistä apua annettaessa. Sääntely koskee Rajavartiolaitoksen osallistumista eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon ja Euroopan raja- ja merivartiostoviraston toimintaan (15 b §) sekä

rajaturvallisuusavun antamista toiselle valtiolle (15 d §). Puolustusvoimien antama tuki Suomen alueen ulkopuolella olisi tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan myös Suomen talousvyöhykettä. Kyse olisi tältä osin Rajavartiolaitoksen omien lakisääteisten tehtävien tukemisesta. Tukeen Suomen alueen ulkopuolella eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot eivätkä rajavartiomiehen toimivaltuudet. Muilta osin voimakeinojen käyttämisessä noudatetaan siviilisen oikeutta välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen rajavartiomiehen ohjauksessa (35 §:n 2 momentti) sekä hätävarjeluun (rikoslain 4 luvun 4 §). Tältä osin sääntelyyn ei ole todettu olevan muutostarpeita.

Rajavartiolain 79 b §:ssä säädetään Puolustusvoimien virka-apun kustannuksista. Sääntely olisi tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan myös Puolustusvoimien antamaa tukea Rajavartiolaitokselle Suomen alueen ulkopuolella.

2.8.2 Virka-apua ja tukea koskeva päätöksenteko

Rajavartiolain 77 §:ssä säädetään Rajavartiolaitoksen antamasta virka-avusta ja tuesta toiselle suomalaiselle viranomaiselle. Pykälän 3 momentin mukaan virka-apun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Laajemmissa tilanteissa virka-apua tai tukea voidaan pyytää useammasta Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköstä. Sääntely ei kuitenkaan mahdollista sitä, että virka-apun tai tuen antamisen kokonaisuudesta tehtäisiin vain yksi päätös Rajavartiolaitoksen esikunnassa. Sääntelyä tulisi tarkistaa tältä osin.

Pykälän 3 momentin mukaan Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää aina Rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää kuitenkin sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa (418/2017). Siltä osin kuin kyse on tavanomaisesta tuesta Suomen alueen ulkopuolella, esimerkiksi vähäisen kalusto- tai varustetuen antamisesta Suomen talousvyöhykkeellä, voimassa olevan lain päätöksentekotasoa on pidetty tarpeettoman korkeana. Päätöksentekotaso olisi tarpeen muuttaa vastaamaan tältä osin Suomen alueella annettavaa virka-apua. Voimassa olevan sääntelyn mukainen päätöksentekotaso on kuitenkin tarkoituksenmukainen siltä osin kuin kyse on Suomen alueen ulkopuolella annettavasta laajasta tai muutoin merkittävästä tuesta.

2.8.3 Prüm-yhteistyö

Sopimus rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajatylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi (*Prümin sopimus*) tuli Suomen osalta voimaan kesäkuussa 2007 (SopS 53 ja 54/2007). Suurin osa Prümin sopimuksen määräyksistä sisällytettiin EU:n säännöstöön rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyllä neuvoston päätöksellä 2008/615/YOS (*Prüm-päätös*). Prüm-päätökseen liittyy myös rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi tehdyn päätöksen 2008/615/YOS täytäntöönpanosta tehty neuvoston päätös 2008/616/YOS (*Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätös*). Prümin sopimuksesta ovat jääneet voimaan 17 artiklan määräykset lennon turvahenkilöistä, 25 artiklan määräykset toimenpiteistä välittömän vaaran uhatessa ja 27 artiklan määräykset pyynnöstä tapahtuvasta yhteistyöstä. Sopimuksen 25 artiklan nojalla osapuolen viranomaiset voivat kiireellisessä tilanteessa ylittää ilman ennakkosuostumusta yhteisen rajan tietyissä tilanteissa. Suomen maarajavaltiot eivät ole Prümin sopimuksen osapuolia, joten määräys ei voi käytännössä tulla Suomen osalta sovellettavaksi.

Prüm-päätöksen ja Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksen säännökset ovat sellaisenaan suoraan Suomen viranomaisia velvoittavaa lainsäädäntöä. Prüm-päätöksen sääntelyä on kuitenkin kansallisesti täydennetty erityisesti poliisilain 9 luvussa sekä osin rajavartiolaissa. Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksen säännösten ei ole katsottu edellyttävän kansallista täytäntöönpanoa.

Rajavartiolain 4 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos osallistuu Prüm-päätöksen 5 luvun mukaiseen yhteistyöhön (*Prüm-yhteistyö*). Rajavartiolain 15 c §:n mukaan Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm-yhteistyöhön päättää Rajavartiolaitoksen päällikkö, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Prüm-päätöksen 5 luku sisältää säännökset yhteisistä operaatioista, mukaan lukien yhteiset partiot (17 artikla), avustamisesta joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa onnettomuuksissa (18 artikla) sekä Prüm-täytäntöönpanopäätöksen edellä mainittuun yhteistyöhön liittyvät säännökset. Prüm-päätöksen 17 ja 18 artikla koskevat jäsenvaltion maa-, meri- ja ilma-alueella tapahtuvaa yhteistyötä. Prüm-päätöstä ei sovelleta jäsenvaltion alueen ulkopuolella, kuten talousvyöhykkeellä, aavalla merellä tai niiden yläpuolella olevassa ilmatilassa. Prüm-päätöksen mukaista yhteistoimintaa voivat olla esimerkiksi yhteiset partiot raja-alueilla, yhteiset operaatiot suurten tapahtumien yhteydessä, yhteispartiointi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi tai tieliikenneturvallisuuteen liittyvät toimet. Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien näkökulmasta keskeisiä ovat rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät toimet sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen rajavartiolain 20 §:n mukaisesti rajanylityspaikalla, Rajavartiolaitoksen toimitilassa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, jos poliisi on estynyt.

Rajavartiolain 33 §:n mukaan rajavartiomiehellä on Prüm-yhteistyössä poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitetut toimivaltuudet sekä oikeus 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen kuunteluun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen katseluun, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita. Pykälässä säädetään myös toimenpiteitä koskevasta päätöksentekotasosta Rajavartiolaitoksessa.

Poliisilain 9 luvun 9 a §:ssä säädetään Prüm-yhteistyötä koskevasta päätöksentekomenettelystä poliisin toimialan osalta. Pykälän mukaan Poliisihallitus ja suojelupoliisi päättävät toimialaansa kuuluvan Prüm-yhteistyön käynnistämisestä Suomen alueella ja osallistumisesta vieraan valtion pyynnöstä tämän alueella tapahtuvaan yhteistyöhön. Poliisihallituksen ja suojelupoliisin on viipymättä ilmoitettava yhteistyön vireilletulosta ja päätöksestä käynnistää yhteistyö sisäministeriölle. Sisäministeriö voi päättää aloitetun yhteistyön tai avun jatkamisesta tai lopettamisesta. Päätöksen Prüm-yhteistyön käynnistämisestä tekee sisäministeriö, jos asialla on erityistä merkitystä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta. Vastaavaa päätöksentekomenettelyä sovelletaan myös Prüm-sopimuksen 17, 25 ja 27 artiklan nojalla tapahtuvan yhteistyön käynnistämiseen. Pykälän mukaista päätöksentekomenettelyä sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Poliisilain 9 luvun 9 c §:ssä säädetään vieraan valtion virkamiehen toimivaltuuksista Prüm-yhteistyössä Suomen alueella ja 9 h §:ssä valtuuskirjan antamisesta mainittuun yhteistyöhön Suomessa osallistuvalla vieraan valtion virkamiehelle. Toimivaltuuksia koskevan 9 c §:n 2 momentin mukaan vieraan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on Suomen alueella oikeus suomalaisen poliisimiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti käyttää sellaisia poliisimiehelle kuuluvia toimivaltuuksia, joita suomalainen poliisimies hänelle toimivaltansa nojalla osoittaa.

Vieraan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on myös oikeus suomalaisen poliisimiehen ohjauksessa käyttää sellaisia voimakeinoja, joita poliisimies toimivaltansa nojalla hänelle osoittaa. Pykälän 2 momentin mukaan sääntelyä sovelletaan myös suomalaiseen rajavartiomieheen tai tullimieheen, joka johtaa momentissa tarkoitettua Prüm-päätöksen nojalla tapahtuvaa toimintaa. Pykälän mukaan toimivaltaiselle vieraan valtion virkamiehelle voidaan antaa lähettävän valtion suostumuksella oikeus kantaa Suomen alueella aseita, ammuksia ja muita voimankäyttövälineitä ja varusteita. Voimankäyttövälinettä on oikeus käyttää vain, jos suomalainen poliisimies tai Prüm-päätöksessä tarkoitettun toiminnan osalta myös rajavartiomies tai tullimies toimivaltansa rajoissa yksittäistapauksessa hänet siihen valtuuttaa.

Edellä todetusti Rajavartiolaitos on Prüm-yhteistyössä toimivaltainen viranomainen, joka voi myös johtaa Prüm-päätöksessä tarkoitettua toimintaa. Voimassa oleva rajavartiolain sääntely ei kuitenkaan nimenomaisesti tunnista tilannetta, jossa Rajavartiolaitos on Prüm-yhteistyötä Suomeen pyytävä viranomainen tai toisen valtion yhteistyöpyynnön perusteella ainoa osallistuva Suomen viranomainen. Sääntely Prüm-yhteistyötä koskevasta päätöksentekomenettelystä ja yhteistyössä sovellettavista toimivaltuuksista on myös poliisilakia huomattavasti suppeampaa. Rajavartiolain sääntelyä olisi tarpeen täydentää poliisilakia vastaavasti.

2.8.4 Rajavartiolaitoksen tuki toiselle Suomen viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella

Rajavartiolain 77 §:n 2 momentin mukaan Rajavartiolaitos voi antaa toiselle Suomen viranomaiselle tukea Suomen alueen ulkopuolella viranomaisen toimialaan kuuluvassa tehtävässä ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt, jos Rajavartiolaitoksen tuki on Rajavartiolaitokselle kuuluvien toimivaltuuksien, erityisosaamisen tai -varustuksen takia tarpeen. Tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Edellä mainittu 77 §:n 2 momentin säännös lisättiin lakiin vuonna 2022 osana kansainvälisen avun antamista ja pyytämistä koskevasta päätöksenteosta annetun lain uudistamista (1311/2022). Lakimuutosten taustalla oli tarve mahdollistaa Suomen kansallisesta tarpeesta, ilman ulkopuolista pyyntöä tapahtuva toiminta ulkomailla kansainvälisen oikeuden rajoitukset huomioiden. Tavoitteena oli, että Suomen eri viranomaiset pystyisivät tällöin toimimaan omalla toimialallaan kuuluvassa tehtävässä myös Suomen alueen ulkopuolella. Tällaisissa tilanteissa Rajavartiolaitoksen suorituskykyä voitaisiin käyttää esimerkiksi poliisin vastaavien resurssien kanssa rinnakkaisesti tai yhteistyössä toteutettavina toimenpiteinä. Säännös ei kuitenkaan sanamuotonsa mukaisesti rajaudu ainoastaan tällaisiin tilanteisiin, vaan sitä voidaan soveltaa myös toisen valtion pyynnöstä tapahtuvassa toiminnassa.

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista Suomen alueen ulkopuolella säädetään rajavartiolain 5 luvussa. Luku sisältää säännökset rajavartiomiehen toimivaltuuksista ja oikeudesta voimakeinojen käyttämiseen rajaturvallisuusapua annettaessa (35 g §) sekä raja- ja merivartiostoasetuksen mukaisissa tehtävissä (35 i §). Laissa ei ole nimenomaista sääntelyä rajavartiomiehen toimivaltuuksista annettaessa tukea toiselle Suomen viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella. Rajavartiolain 77 §:n 2 momentin säännös sisältää kuitenkin maininnan myös tukitilanteesta, joka on tarpeen Rajavartiolaitokselle kuuluvien toimivaltuuksien takia. Säännöksen mukainen tuki toiselle Suomen viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella ei perustelujen mukaan sisällä rajaturvallisuustehtävien suorittamiseksi hyväksyttyä Rajavartiolaitoksen aseistusta voimakkaamman aseistuksen käyttöä. Rajavartiolaitoksen vaativaa virka-apua vastaavasta tuesta poliisille säädetään rajavartiolain 77 a §:n 3 momentissa.

Luonnos 9.12.2025

Rajavartiolain sääntelyä olisi tarpeen tältä osin täsmentää ja selkiyttää. Samassa yhteydessä on tarpeen tarkistaa myös muu Rajavartiolaitoksen kansainvälistä yhteistyötä koskeva sääntely.

2.8.5 Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen ulkomaille

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä *julkisuuslaki*) 30 §:n mukaan sen lisäksi, mitä laissa erikseen säädetään, viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle.

Rajavartiolaitos osallistuu toimialallaan yhteistyöhön ulkomaan viranomaisten kanssa erityisesti Euroopan unionin puitteissa, mutta myös kahden- tai monenvälisesti ja yhteistyössä muiden suomalaisten viranomaisten kanssa. Voimassa olevan lainsäädännön nojalla Rajavartiolaitos voi luovuttaa salassa pidettäviä muita kuin tietoja ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle vain siinä tapauksessa, että Rajavartiolaitoksen ja kyseisen viranomaisen tai toimielimen välisestä tiedonluovutuksesta on nimenomaista velvoittavaa sääntelyä. Erityisesti sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvissä tehtävissä näin ei lähtökohtaisesti ole. Tiedon luovuttaminen voi kuitenkin olla Rajavartiolaitoksen lakisäateisen tehtävän asianmukaiseksi suorittamiseksi tarpeellista tai vastavuoroisuusperiaatteen näkökulmasta Suomen etujen mukaista. Sääntelyä tulisi tältä osin täydentää. Lisäksi olisi tarpeen tarkistaa henkilötietojen luovuttamista koskeva Rajavartiolaitoksen henkilötietolain sääntely niin, että se vastaa muuttuneen toimintaympäristön myötä lisääntyneen kansainvälisen yhteistyön tarpeita.

2.9 Rajajoukkoja koskeva sääntely

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 2 §:n mukaan rajajoukoilla tarkoitetaan niitä Rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja Rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka valtakunnan puolustusta tehostettaessa voidaan liittää Puolustusvoimiin. Rajavartiolain 25 §:n 2 momentin mukaan puolustusvalmiuden vaatiessa rajajoukot tai osia niistä voidaan tasavallan presidentin asetuksella liittää Puolustusvoimiin.

Rajajoukkoja koskeva sääntely on hallinnollisesta ja virkamiesten oikeusaseman näkökulmasta epätarkkaa. Myös harjoittelutoiminnassa saadut kokemukset osoittavat, että sääntelyä rajajoukkojen liittämisestä Puolustusvoimiin olisi tarpeen täsmentää ja selkeyttää. Sääntelyssä tulisi erityisesti määrittää rajajoukkojen Puolustusvoimiin liittämisen määräaika, liittämisessä noudatettava menettely sekä paluu Rajavartiolaitoksen palvelukseen. Sääntelyssä tulisi varmistaa, että liittämisen menettely ja liittämisen kohteena olevien virkamiesten oikeusasemaa koskevat järjestelyt ovat selkeästi säänneltyjä ja yhteensopivia yleisen virkamiesoikeuden kanssa. Sääntelyssä tulisi kuitenkin ottaa huomioon tilanteen erityisluonne.

Rajajoukkojen liittämistä koskeva sääntely koskee merkittäväällä tavalla myös Puolustusvoimia. Koska rajajoukkojen liittäminen vaikuttaa merkittäväällä tavalla Rajavartiolaitoksen toimintaan ja Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevien virkamiesten asemaan, sääntely olisi kuitenkin jatkossakin tarkoituksenmukaista säilyttää Rajavartiolaitosta koskevassa lainsäädännössä.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on parantaa Rajavartiolaitoksen varautumista ja mahdollisuuksia vastata muuttuneen turvallisuus- ja toimintaympäristön vaatimuksiin. Tavoitteena on kehittää Rajavartiolaitoksen normaaliolojen toimivaltuuksia erityisesti sisärajoilla ja merialueilla.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan laajennuksia Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksiin erityisesti Schengen-alueen sisärajoilla ja merialueilla.

Rajavartiolaitoksella olisi muualla laissa säädetyn lisäksi oikeus suorittaa sisärajoilla ajallisesti ja alueellisesti rajattuja tarkastuksia rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tarkastukset voisivat kohdistua henkilöiden mukana oleviin asiakirjoihin, tavaroihin ja kulkuneuvoihin. Tarkastusten tulisi perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Ehdotettavien toimivaltuuksien tavoitteena parantaa Rajavartiolaitoksen tilannekuvaa sisärajoilla ja vähentää tarvetta sisärajavalvonnan väliaikaiselle palauttamiselle. Tarkastukset suoritettaisiin niin, että niillä ei ole rajavalvontaa vastaavaa vaikutusta. Samassa yhteydessä tehtäisiin myös teknisluonteiset täsmennykset rajavartiolain sääntelyyn siltä osin kuin kyse on rajatarkastusviranomaisten toimivaltuuksista sisärajavalvonnan aikana.

Rajavartiolaitokselle ehdotetaan uutta merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävää sekä siihen liittyviä toimivaltuuksia Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitos suorittaisi valvontaa muun merellisen valvontatoimintansa yhteydessä. Rajavartiolaitoksella olisi valvonnan yhteydessä oikeus estää tai keskeyttää merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva vahingoittaminen. Rajavartiolaitokselle säädettäisiin myös merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukainen oikeus pysäyttää ja tarkastaa talousvyöhykkeellä liputtomaksi epäilty alus sekä sellainen suomalainen alus, joka käyttää väärää lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Tarkastusoikeuden käytännön toteuttamisessa noudatettaisiin merioikeusyleissopimuksen määräyksiä.

Esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä ja muutoksia sääntelyyn, joka koskee Rajavartiolaitoksen suorittamaa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa, kulkuneuvojen ja miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumista, vesiliikenteen tilapäistä keskeyttämistä tai rajoittamista, rajavyöhykkeellä liikkumista, kiinteistöjen tilapäistä käyttöoikeutta, liikkumisrajoitusten määräämistä, Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä silloin kuin poliisi on estynyt, Puolustusvoimien virka-apua Rajavartiolaitokselle sekä Rajavartiolaitoksen kansainvälistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa.

Esityksellä täydennetään myös rajajoukkojen liittämistä Puolustusvoimiin koskevaa virkamiesoikeudellista sääntelyä. Muutoksilla selkeytettäisiin rajajoukkoihin kuuluvien Rajavartiolaitoksen palveluksessa olevien henkilöiden oikeudellista asemaa ja palvelussuhteen ehtojen määräytymistä liittämisen aikana ja sen jälkeen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Yleistä

Ehdotettavat muutokset parantaisivat Rajavartiolaitoksen toimintamahdollisuuksia muuttuneessa turvallisuusympäristössä ja tukisivat Rajavartiolaitoksen henkilövoimavarojen kohdentamista nykyistä paremmin. Muutokset tukisivat sekä Rajavartiolaitoksen ydintehtävien suorittamista että liittoutumisen myötä merkittävästi kasvaneita isäntämaatukitehtäviä ulko- ja sisärajoilla.

Uudet ja tarkentuvat toimivaltuudet edellyttäisivät Rajavartiolaitoksen henkilöstön täydennyskoulutusta sekä tarvittaessa Rajavartiolaitoksen antamaa tarkempaa ohjeistusta. Ehdotettavilla muutoksilla ei olisi vaikutusta viranomaisten välisiin toimivaltasuhteisiin tai vastuisiin.

Toimivaltuudet sisärajoilla

Esityksessä ehdotettava sääntely lisäisi Rajavartiolaitoksen näkyvää valvontaa sisärajoilla. Merkittävä osa Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvonnasta tapahtuisi teknisen ja radioteknisen valvonnan avulla sen jälkeen, kun laitteistot on hankittu ja asennettu sisärajoille. Tämä edesauttaisi myös yhteisen PTR-tilannekuvan muodostamista.

Rajavartiolaitokselle ehdotettavat uudet tarkastustoimivaltuudet sisärajoilla perustuisivat Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Toiminta olisi myös ajallisesti ja alueellisesti rajattua. Käytännössä pysäyttämistä vaativien toimenpiteiden määrä pidettäisiin ajallisesti ja alueellisesti niin alhaisena, että toimenpiteillä ei olisi sisärajavalvonnan väliaikaista palauttamista vastaavaa vaikutusta.

Rajavartiolaitos pitäisi poliisin ja Tullin tietoisena sisärajoilla suorittamastaan valvonnasta PTR-yhteistyön periaatteiden mukaisesti. Rajavartiolaitos keskittyisi sisärajoilla erityisesti laittoman maahantulon tilannekuvan muodostamiseen sekä laittoman maahantulon ennalta ehkäisemiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen alueilla, joilla muut viranomaiset eivät aktiivisesti toimi.

Uudet toimivaltuudet sisärajoilla mahdollistaisivat myös Rajavartiolaitokselle kuuluvien isäntämaatukitehtävien tehokkaan toteuttamisen. Toimivaltuudet eivät vähentäisi tai lisäisi poliisi- tai tulliviranomaisten läsnäolon tarvetta sisärajoilla. Lisääntynyt valvonta voisi kuitenkin paljastaa nykyistä enemmän Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi säädettyjen rikosten lisäksi myös poliisin tai Tullin tutkintavastuulle kuuluvia rikoksia.

Merelliset toimivaltuudet

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa sekä alusten pysäyttämistä ja tarkastamista koskevalla sääntelyllä olisi vaikutuksia erityisesti Rajavartiolaitoksen merellisten hallintoyksiköiden toimintaan. Uudet tehtävät ja toimivaltuudet edellyttäisivät Rajavartiolaitoksen merellisen valvontakyvyn parantamista ja reagointikyvyn lisäämistä kaikkina vuorokauden- ja vuodenaikoina. Lisäksi ne edellyttäisivät vedenalaisen työskentelyn ja tutkinnallisten toimenpiteiden, kuten lippuvaltiotsertifikaattien tarkastamisen edellytysten

kehittämistä. Uudet tehtävät ja toimivaltuudet edellyttäisivät merivartiostojen henkilöstön koulutusta ja kokonaisuuden huomioimista merivartiostojen tehtäväsuunnittelussa, erityisesti merellistä valvontaa suorittavissa johtokeskuksissa. Rajavartiolaitoksen olisi päivitettävä myös rajavartijoiden peruskoulutukseen liittyvä merellinen erikoiskoulutus vastaamaan esitettyjä muutoksia. Vaikutuksia Rajavartiolaitokselle käsitellään tarkemmin taloudellisten vaikutusten yhteydessä kohdassa 4.2.2.

Ehdotettavan sääntelyn mukaan Rajavartiolaitoksen tulisi ilmoittaa viipymättä poliisille merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvasta vahingoittamisesta. Tämä mahdollistaisi viivytyksettä mahdollisten rikosoikeudellisten toimenpiteiden käynnistämisen. Alusten tarkastamisesta olisi puolestaan ilmoitettava välittömästi ulkoministeriölle ja Liikenne- ja viestintävirastolle, jotta ne voivat huolehtia viivytyksettä vastuullaan olevista mahdollisista lippuvaltio- ja muista ilmoituksista.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoa koskevaan sääntelyyn ehdotettavat muutokset parantaisivat Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia puuttua nopeasti ja tehokkaasti vakaviin ja vaarallisiin häiriötilanteisiin alueilla, joilla Rajavartiolaitos on säännönmukaisesti läsnä. Kuljettajien ajokuntoisuuden, ajoneuvojen liikennekelpoisuuden sekä tieliikennelain säännösten noudattamisen valvonta rajanylityspaikan lisäksi myös valtakunnanrajan läheisyydessä tapahtuisi Rajavartiolaitoksen muun toiminnan yhteydessä. Käytännössä Rajavartiolaitos suorittaisi kiireettömiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon tehtäviä oma-aloitteisesti ydintehtäviensä tai Rajavartiolaitokselle säädettyjen valvontatehtävien yhteydessä, mikäli kiireellisempi Rajavartiolaitoksen tehtävä ei estä sitä suorittamista. Rajavartiolaitos ilmoittaisi voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti poliisille viipymättä vähäistä vakavammasta tilanteesta. Lisäksi tehtävä siirrettäisiin poliisille, mikäli se vaatisi sellaista erityisosaamista, jota Rajavartiolaitoksella ei ole.

Rajajoukkoja koskeva sääntely

Rajajoukkoja koskevat säännösehdotukset selkeyttäisivät rajajoukkojen liittämistä Puolustusvoimiin koskevaa menettelyä sekä liitettäviin joukkoihin kuuluvan henkilöstön oikeudellista asemaa ja palvelussuhteen ehtojen määräytymistä. Ehdotetuilla muutoksilla varmistettaisiin Rajavartiolaitoksen viranomaistoiminnan jatkuvuus myös tilanteessa, jossa Rajajoukot liitettäisiin Puolustusvoimiin vain osittain. Muutoksilla myös varmistettaisiin, ettei Rajavartiolaitoksen henkilöstön palvelussuhteen ehtojen vähimmäistaso heikenny liittämisen seurauksena.

Muutokset keventäisivät liittämiseen liittyvää hallinnollista työtä sekä Rajavartiolaitoksessa että Puolustusvoimissa, koska virat ja niissä palvelevat virkamiehet siirtyisivät organisaatiosta toiseen ja takaisin suoraan liittämistä koskevan tasavallan presidentin asetuksen perusteella ilman virkojen perustamista ja niihin nimittämistä tai virkojen siirtämistä.

Muut ehdotettavat muutokset

Muilta osin esityksessä ehdotettavat muutokset täsmenäisivät tai selkeyttäisivät oikeustilaa ja parantaisivat muun muassa Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia havaita, ennalta ehkäistä ja selvittää erilaisia häiriötilanteita.

Puolustusvoimien virka-apua ja tukea Rajavartiolaitokselle koskevan sääntelyn laajentaminen mahdollistaisi Puolustusvoimien henkilö- ja materiaaliressurssien tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen käytön Rajavartiolaitoksen tukemiseksi. Rajavartiolaitoksella olisi puolestaan mahdollisuus pyytää Puolustusvoimilta virka-apua nykyistä laajemmin tilanteissa, joissa Rajavartiolaitoksen omat voimavarat ovat riittämättömiä tilanteen hallitsemiseksi.

Rajavartiolaitoksen velvollisuus ilmoittaa Liikenne- ja viestintävirastolle tietyissä tilanteissa teknisten toimenpiteiden käyttämisestä miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiseksi parantaisi Liikenne- ja viestintäviraston tilannekuvaa radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle mahdollisesti aiheutuvien häiriöiden syistä.

4.2.2 Taloudelliset vaikutukset

Toimivaltuudet sisärajoilla

Esityksessä ehdotettavat rajavartiolaitain muutokset ja pysyvästi muuttunut turvallisuusympäristö aiheuttavat Rajavartiolaitokselle uusia tehtäviä ja investointeja Schengen-alueen sisärajoille. Hallitus on suunnitellut osana julkisen talouden suunnitelmaa 2026–2029 Rajavartiolaitokselle säädettävien uusien toimivaltuuksien ja tehtävien aiheuttamien kulujen kattamisen. Julkisen talouden suunnitelman 2026–2029 mukaisesti rahoitus olisi vuosina 2026 ja 2027 kaksi miljoonaa euroa pitäen sisällään kertaluonteisia investointeja 1–2 miljoonaa euroa vuodessa ja vuodesta 2028 lukien pysyvä lisämääräraha olisi miljoona euroa vuodessa. Suunnitelman mukaan Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentille 26.20.01 ehdotetaan vuoden 2026 lisätalousarvioesityksessä kahden miljoonan euron lisämäärärahaa kattamaan Rajavartiolaitokselle säädettävien uusien toimivaltuuksien ja tehtävien aiheuttamat kulut.

Lisämäärärahatarpeet kohdistuvat sisärajoilla olevan rajaturvallisuusinfrastruktuurin ja uusissa tehtävissä tarvittavan operatiivisen liikkuvuuden kehittämiseen. Sisärajoilla olevan rajaturvallisuuden infrastruktuurin ja valvontajärjestelmien kehittäminen edellyttävät arviolta noin 1 miljoonan euron rahoituksen vuosina 2026 ja 2027. Lisäksi Rajavartiolaitoksen operatiivisen liikkuvuuden kehittäminen ulottumaan tarvittavissa määrin sisärajoille edellyttää noin 1 miljoonan euron lisähankinnat vuonna 2026. Edellä mainittuun infrastruktuuriin ja valvontajärjestelmiin sekä operatiiviseen liikkuvuuteen tehtävät investoinnit ja lisähankinnat aiheuttavat Rajavartiolaitokselle pysyvän ylläpidon ja toimintamenojen kasvun vuodesta 2027 lukien, joka on arviolta noin 1 miljoona euroa vuodessa.

Kustannus (tuhatta euroa)	2026	2027	2028	2029
Rajaturvallisuuden infrastruktuurin kehittäminen sisärajoilla (hankinnat)	500	500	0	0
Valvontajärjestelmien kehittäminen sisärajoilla (hankinnat)	500	500	0	0
Operatiivisen liikkuvuuden lisääminen ulottumaan sisärajoille (hankinnat)	1 000	0	0	0
Kasvat ylläpidon ja toiminnan kustannukset	0	1 000	1 000	1 000

Lisämääräraharahatarve yhteensä	2 000	2 000	1 000	1 000
--	--------------	--------------	--------------	--------------

Merelliset tehtävät ja toimivaltuudet

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa sekä alusten pysäyttämistä ja tarkastamista koskevat uudet toimivaltuudet edellyttäisivät Rajavartiolaitoksen merellisen valvontakyvyn parantamista ja reagointikyvyn lisäämistä kaikkina vuorokauden- ja vuodenaikoina. Toimivaltuudet edellyttäisivät myös vedenalaisen työskentelyn ja tutkinnallisten toimenpiteiden edellytysten kehittämistä. Rajavartiolaitoksen merellisten hallintoyksiköiden (Länsi-Suomen ja Suomenlahden merivartiostot) johtokeskukset toteuttavat Suomen merialueiden ja talousvyöhykkeen valvontaa. Erityisesti talousvyöhykkeen ja merirajan valvontaa on jouduttu tehostamaan Ukrainan sodan seurannaisvaikutusten kuten varjolaivaston ja itärajan tilanteen takia.

Rajavartiolaitos on saanut hallituksen kehyspäättöksessä vuosille 2026–2029 pysyvän määrärahalisäyksen strategisten suorituskykyjen (esimerkiksi uusien vartiolaivojen) operointikyvyn varmistamiseksi. Näistä huolimatta aikaisempien sopeuttamistoimien, kustannustason nousun ja turvallisuustilanteen edellyttämien toimien vuoksi Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin kohdistuu sopeuttamistarpeita. Suurelta osin nyt ehdotettavien muutosten vaatimat tarpeet operatiiviselle toiminnalle perustuvat parhaillaan rakenteilla olevien uusien vartiolaivojen ja valvontalentokoneiden suorituskykyihin ja niiden valvontakyvyn tehokkaaseen käyttämiseen. Esitetyt uudet tehtävät edellyttäisivät kuitenkin Rajavartiolaitoksen vedenalaisen toiminnan kehittämistä vastaamaan laajentuvaa toiminta-aluetta. Tämä aiheuttaisi muun muassa pysyviä lisävaatimuksia sukellustoiminnalle ja vedenalaiselle tekniselle valvontakyvyille. Kyseiset suorituskyvyt ovat valtakunnallisia kykyjä.

Vedenalaistoiminnot

Rajavartiolaitos on kehittänyt vedenalaisia suorituskykyjä suunnitelmallisesti jo pitkään muihin tehtäviinsä liittyen. Tästä näkökulmasta esitettyjen uusien toimivaltuuksien edellyttämät kyvykkyydet eivät ole uusia, vaan kyse on jo kehitteillä tai olemassa olevien kyvykkyyksien päivittämisestä vastaamaan ehdotettujen muutosten mukaisia vaatimuksia. Rajavartiolaitoksen vedenalaisia kyvykkyyksiä on kehitetty merkittävästi vuodesta 2015 alkaen, jolloin vartiolaiva Turva valmistui. Erityisesti talousvyöhykkeen ja aluevesien ulompien osien suuremmat vedensyvyydet asettavat aiempaa suurempia vaatimuksia teknisen kyvykkyyden lisäksi myös sukeltajille. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta pyrittäisiin järjestämään mahdollisimman suurelta osin teknisin välinein, mutta syvä sukelluskyky on välttämätön muulla valvonnalla havaittujen poikkeamien tarkastamisessa ja jatkotoimenpiteiden tekemisessä. Valtakunnallisen syvä sukelluskyvyn luominen ja ylläpitäminen edellyttäisivät sukeltajamäärän lisäämistä neljällä henkilöllä. Sukellussyvyyden kasvattaminen toimintaympäristön vaatimusten edellyttämälle tasolle ja suorituskyvyn ylläpito (osaamisen hallinta) edellyttäisivät vuosittain sukeltajien erityiskoulutuksen lisäämistä, mikä aiheuttaisi 100 000 euron lisäkustannukset nykyiseen sukeltajien koulutukseen verrattuna.

Vedenalaisen valvontakyvyn kehittäminen edellyttäisi myös kalustohankintoja. Vedenalaisen teknisen valvontakyvyn kehittäminen ja varmistaminen laajentuvalla toiminta-alueella edellyttäisi vedenalaista kriittistä infrastruktuuria kartoittavan ja valvovan autonomisen LAUV-laitteen (Light Autonomous Underwater Vehicle) hankintaa (350 000 €). Pidempikestoinen syvä sukellus edellyttää painekammion käyttövalmiutta sukelluspaikalla (ml. painekammion

Luonnos 9.12.2025

käyttöhenkilöstö). Tällä hetkellä Rajavartiolaitoksella on painekammio ainoastaan vartiolaiva Turvalla, jonne se on asennettu kiinteästi. Syväasukelluskyvyn alueellisen kattavuuden ja toiminnan varmistaminen edellyttäisi siirrettävän painekammion hankintaa (650 000 €). Siirrettävä painekammio olisi sijoitettavissa mille tahansa Turva-luokan vartiolaivoista tai mantereelle. Tällöin syväasukellustehtäviä kyettäisiin toteuttamaan silloinkin, kun vartiolaiva Turva ja sen painekammio ovat sidottuina muualle tai epäkunnossa.

Turvallinen syväasukellustoiminta edellyttää lääkinnällistä valmiutta painekammiohoitoon. Lääkinnällinen valmius edellyttää painekammioensihoitajien läsnäoloa ja lääkäritasoista valmiutta. Vedenalaistoiminnan lääkinnällisen valmiuden luominen ja ylläpitäminen edellyttäisivät neljän painekammioensihoitajan tehtävän perustamista Rajavartiolaitokselle. Kyseiset tehtävät olisivat uusia Rajavartiolaitoksessa.

Merellisten tehtävien ja toimivaltuuksien henkilöstövaikutukset

Ehdotettuihin uusiin merellisiin tehtäviin ja toimivaltuuksiin liittyvät henkilöstövaikutukset on eritelty alla olevassa taulukossa. Rajavartiolaitos tarvitsisi kahdeksan henkilötyövuoden (HTV) lisäyksen ehdotettujen muutosten toimeenpanemiseksi. Esitetty HTV-lisäys kohdentuisi Rajavartiolaitoksen merellisiin hallintoyksiköihin. Kokonaisuutena tämä tarkoittaisi noin 640 000 euron pysyvää lisäystä Rajavartiolaitoksen toimintamenoihin.

HTV-vaikutus	HTV
Lisähenkilöstö, sukeltajat	4
Lisähenkilöstö, painekammioensihoitajat	4
Yhteensä	8

Rajavartiolaitoksen lisämäärärahatarpeet merellisistä tehtävistä ja toimivaltuuksista

Esityksessä ehdotettavat merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa sekä alusten pysäyttämistä ja tarkastamista koskevat uudet toimivaltuudet aiheuttaisivat Rajavartiolaitokselle alla olevassa taulukossa eritelty lisämäärärahatarpeet vuosina 2026–2031.

Kustannukset (tuhatta euroa)	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Lisähenkilöstö	-	640	640	640	640	640
Siirrettävä painekammio	-	650	10	10	10	10
LAUV (Light Autonomous Underwater Vehicle)	-	350	10	10	10	10
Osaamisen hallinta						

Luonnos 9.12.2025

- sukeltajien vaativampi ja lisääntyvä koulutus	100	100	100	100	100	100
- merellisen koulutuksen lisääminen	20	20	20	20	20	20
Yhteensä	120	1 760	780	780	780	780

Mahdolliset muut taloudelliset vaikutukset

Mikäli Rajavartiolaitoksella ei ole jatkuvasti saatavilla olevaa kykyä puuttua ja tutkia talousvyöhykkeellä tapahtuneita poikkeamia (ml. kyky syvä sukellukseen), tämä hidastaa mahdollisten poikkeamien tai vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin rikkoutumisten korjaamista ja vedenalaista rikostutkintaa. Rikkoutuneen vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin korjaaminen voidaan aloittaa vasta kun vedenalaiset tutkimustyöt on saatettu valmiiksi. Mahdolliset viivästykset korjaustoissa voivat aiheuttaa myös taloudellisia tappioita Suomelle.

Ehdotettavan Rajavartiolaitoksen merellisen suorituskyvyn luominen ei liittyisi ainoastaan tapausten havaitsemiseen ja selvittämiseen, vaan samoja valtakunnallisia vedenalaisia ja valvonnallisia suorituskyyjä käytettäisiin myös esimerkiksi poliisin tukena, jos tapauksiin liittyy rikosepäily.

Suhde aiempiin talousarvioihin

Ehdotettavien Rajavartiolaitoksen uusien sisärajoitustoimivaltuuksien aiheuttamien kulujen kattamiseksi on julkisen talouden suunnitelmassa 2026–2029 rahoitus vuodesta 2026 lukien. Rahoitus on vuosina 2026 ja 2027 kaksi miljoonaa euroa pitäen sisällään kertaluonteisia investointeja 1–2 miljoonaa euroa vuodessa ja vuodesta 2028 lukien pysyvän lisämäärärahan miljoona euroa vuodessa. Merellisten toimivaltuuksien aiheuttamia lisämäärärahoja ei ole toistaiseksi huomioitu aikaisemmissa talousarvioasiakirjoissa.

Muut ehdotukset

Muut ehdotettavat säädösmuutokset ja toimivaltuudet eivät aiheuta Rajavartiolaitokselle merkittäviä lisäkustannuksia. Näiltä osin kyse on olemassa olevien toimivaltuuksien täsmentämisestä tai laajentamisesta. Muutosten kouluttamiseen ja operatiiviseen käyttöön liittyvät menot rahoitettaisiin Rajavartiolaitoksen toimintamäärärahoista julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion puitteissa.

Taloudelliset vaikutukset muille viranomaisille

Esityksessä ehdotettavien säädösmuutosten ei ole tunnistettu aiheuttavan välittömiä taloudellisia vaikutuksia muille viranomaisille.

Rajajoukkoja koskevat säädösmuutokset eivät aiheuta lisäkustannuksia Puolustusvoimille, koska muutokset ainoastaan selkeyttäisivät menettelyjä ja virkamiesten oikeusasemaa tilanteessa, jossa rajajoukkoja liitettäisiin Puolustusvoimiin.

4.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Esityksellä on vähäisiä vaikutuksia yritysten toimintaan. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajalle ja haltijalle ehdotettava ilmoitusvelvollisuus Rajavartiolaitokselle infrastruktuurin vahingoittumisesta edellyttäisi toimijoiden tiedottamista uudesta velvoitteesta sekä menettelytapojen sopimista Rajavartiolaitoksen kanssa. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa koskevilla ehdotuksilla ei olisi muilta osin vaikutusta yrityksiin, esimerkiksi yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lainsäädännön tai muun voimassa olevan lainsäädännön kriittisen infrastruktuurin toimijoille asettamiin velvoitteisiin. Kriittisen infrastruktuurin toimijat vastaisivat jatkossakin infrastruktuurin toiminnasta, suojaamisesta ja korjauksista.

Rajavartiolaitokselle ehdotettava tiedonsaantioikeus yhteisöjen ja yhtymien kameravalvontatallenteista aiheuttaisi jonkin verran hallinnollista työtä tallenteen omistavalle taholle. Käytännön järjestelyistä sovittaisiin kuitenkin tarkemmin Rajavartiolaitoksen ja kyseessä olevan yhteisön tai yhtymän kanssa.

4.2.4 Vaikutukset tietosuojaan ja tiedonhallintaan

Henkilötietojen käsittelyyn Rajavartiolaitoksessa sovelletaan käsittelytarkoituksesta riippuen joko yleistä tietosuoja-asetusta (EU 2016/679) ja sitä täydentävää tietosuojalakia (1050/2018) tai henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettua lakia (1054/2018, jäljempänä *rikosasioiden tietosuojalaki*). Yleisen tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojalain mukaan henkilötietoja ovat kaikki sellaiset tiedot, joiden perusteella henkilö voidaan tunnistaa suoraan tai välillisesti. Välillinen tunnistaminen voi tapahtua esimerkiksi yhdistämällä yksittäinen tieto johonkin toiseen tietoon, joka mahdollistaa tunnistamisen. Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa säädetään yleissääntelyä täydentävästi henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa. Meripelastusrekisteristä säädetään erikseen meripelastuslaissa.

Esityksessä ehdotettava sääntely meripelastusrekisterin tietojen käytöstä muuhun kuin tietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ja tietojen luovuttamisesta ulkomaille kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Muilta osin henkilötietojen käsittelyä koskevaan sääntelyyn ehdotettavat täydennykset kuuluvat joko yleisen tietosuoja-asetuksen tai rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan sen mukaan, mitä Rajavartiolaitoksen henkilötietolain mukaisia tietoja luovuttaminen koskee. Tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvia henkilötietojen käsittelytarkoituksia ovat Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 7, 15 a ja 15 b §:ssä sekä pääosin 15 §:ssä säädetyt käsittelytarkoitukset. Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvia henkilötietojen käsittelytarkoituksia ovat puolestaan 8, 10, 12 ja 13 §:ssä sekä osin 15 §:ssä säädetyt käsittelytarkoitukset.

Esityksessä ehdotettava henkilötietojen käsittelyä koskeva täydentävä sääntely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan käsittelyn osalta asetuksen 6 artiklan mukaiseen kansalliseen liikkumavaraan. Liikkumavaran puitteissa kansallisessa lainsäädännössä voidaan antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi yhteisöistä, joille ja tarkoituksista joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa. Mainitun 6 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Mikäli tietoja käsitellään muuhun kuin niiden alkuperäiseen keräämistarkoitukseen, on sääntelyä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Sääntelyn on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpite yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi. Rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan

kuuluvien henkilötietojen osalta ehdotettava täydentävä sääntely perustuu tietosuojadirektiivin 8 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa säännellään direktiivin soveltamisalaan kuuluvaa henkilötietojen käsittelyä, on täsmennettävä ainakin käsittelyn tavoitteet, käsiteltävät henkilötiedot ja käsittelyn tarkoitukset.

Ehdotettava sääntely meripelastusrekisterin tietojen käyttämisestä muuhun kuin tietojen alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen täsmittäisi nykyisin asiassa sovellettavaa tietosuojalain yleissääntelyä ja olisi yhdenmukainen muiden Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien tietojen toissijaisen käytön periaatteiden kanssa. Sääntely tietojen luovuttamisesta ulkomaille merellisen toiminnan sekä aluevalvonnan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoituksissa täydittäisi niin ikään tietosuojalain ja rikosasioiden tietosuojalain yleissääntelyä. Ehdotettava sääntely on katsottava välttämättömäksi ja oikeasuhteiseksi, koska sillä vastattaisiin muuttuneen turvallisuusympäristön ja lisääntyneen kansainvälisen yhteistoiminnan tarpeisiin.

Esityksessä ehdotettava henkilötietojen käsittelyä koskeva täydentävä sääntely ei lähtökohtaisesti koske yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa ja rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai muutoin valtiosääntöisesti arkaluonteisiksi katsottavia tietoja. Joka tapauksessa näiltä osin henkilötietojen käsittelyä rajoittaa voimassa olevan Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:n 1 momentin mukainen välttämättömyysedellytys.

Ehdotettavat henkilötietojen käsittelyä koskevat muutokset eivät aiheuttaisi merkittäviä muutoksia Rajavartiolaitoksen tiedonhallintaan. Esityksessä ei myöskään ehdoteta muutoksia voimassa olevaan asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa koskevaan sääntelyyn.

4.2.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan yhteiskunnan turvallisuutta lisääviä vaikutuksia. Rajavartiolaitoksen ennakointi- ja reagointikyky nopeasti muuttuviin turvallisuustilanteisiin paranisi erityisesti sisärajoilla ja merialueilla. Välitön reagointikyky ja kriisinsietokyky ovat myös merkityksellinen viesti ulospäin (ks. HaVM 16/2018 vp).

Ehdotettu sääntely lisäisi Rajavartiolaitoksen hankkiman tiedon määrää. Sisärajoilla ja merialueilla tehtävän valvonnan avulla saatavia tietoja hyödynnettäisiin Rajavartiolaitoksen operatiivisen toiminnan suunnittelussa ja suuntaamisessa. Lisääntyvän valvonnan avulla saatavilla tiedoilla olisi myös keskeinen merkitys valtionjohdon päätöksenteon tukemisessa ja vakavien turvallisuustilanteiden ennalta ehkäisemisessä. Valvonnan muodostama tilannekuva antaisi tietoa myös Suomen turvallisuusympäristön kehittymisestä.

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaa koskevalla sääntelyllä parannettaisiin Suomen kansallista suorituskkyä merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa, poikkeamien havaitsemisessa ja niiden selvittämisessä. Ehdotetuilla toimivaltuuksilla voidaan arvioida olevan myös ennaltaehkäisevä vaikutus.

Ehdotuksilla ei olisi merkittävässä määrin yleistä rikoksia estävää vaikutusta, mutta tieto Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvonnasta sekä mahdollisuus sisärajoilla ja merialueilla tehtäviin tarkastuksiin saattaa osaltaan nostaa kynnystä luvattomaan toimintaan ryhtymiseen.

4.2.6 Vaikutukset perus- ja ihmisoikeuksiin

Ehdotetut muutokset ovat merkityksellisiä usean perustuslaissa turvatun perusoikeuden kannalta. Näitä ovat yhdenvertaisuus (6 §), oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen

ja koskemattomuuteen (7 §), liikkumisvapaus (9 §) yksityiselämän suoja (10 §), omaisuuden suoja (15 §), oikeus työhön ja elinkeinovapaus (18 §) sekä oikeusturva (21 §).

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta ehdotettavat toimivaltuudet kohdistuisivat niihin henkilöihin, jotka oleskelevat, liikkuvat tai harjoittavat muuta toimintaa Rajavartiolaitoksen toiminta-alueella. Erityisesti kyse olisi valtakunnanrajan läheisyydestä ja merialueista. Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta säädetään tarkemmin rajavartiolain 4 §:ssä.

Esityksessä ehdotettava sääntely lisäisi valtakunnanrajan läheisyydessä liikkuviin henkilöihin kohdistuvaa valvontaa erityisesti Schengen-alueen sisärajoilla. Merkittävä osa Rajavartiolaitoksen suorittamasta valvonnasta tapahtuisi teknisen ja radioteknisen valvonnan avulla siten, että se ei edellyttäisi henkilöiden ja kulkuneuvojen pysäyttämistä tai nykyistä alhaisempien nopeusrajoitusten asettamista. Ehdotetun sääntelyn mukaan sisärajoilla tehtävien tarkastusten tulisi perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Lisäksi niiden tulisi olla ajallisesti ja alueellisesti rajattuja. Käytännössä pysäyttämistä vaativien toimenpiteiden määrä pidettäisiin ajallisesti ja alueellisesti niin alhaisena, että toimenpiteillä ei olisi sisärajavalvonnan väliaikaista palauttamista vastaavaa vaikutusta. Tällöin valvonnasta paikallisille asukkaille aiheutuva haitta ja vaikutukset liikkumisvapauteen olisivat mahdollisimman vähäisiä ja maltillisia.

Perustuslain 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Säännös korostaa julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita yhteiskunnan jäsenten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta (HE 309/1993 vp, s. 47). Ehdotetuilla sisärajatoimivaltuuksilla olisi muuttuvassa turvallisuusympäristössä myönteisiä vaikutuksia rajaturvallisuuteen ja yhteiskunnan turvallisuuteen sekä sitä kautta myös jokaisen oikeuteen henkilökohtaiseen turvallisuuteen.

Rajavartiolaitos on lisännyt teknistä valvontaa rajavyyhykkeellä ja sen läheisyydessä. Mahdollisuus sisällyttää rajavyyhykelupaan ilmoitusvelvollisuus esimerkiksi rajavyyhykkeelle tai sen osalle menosta ja rajavyyhykkeeltä poistumisesta taikka luvanhaltijan käyttämän kulkuneuvon tuntomerkeistä edesauttaisi Rajavartiolaitoksen valvonnan kohdentamista muuhun kuin rajavyyhykkeellä luvallisesti liikkuviin. Tämä vähentäisi rajavyyhykkeen valvonnasta luvanhaltijalle aiheutuvaa haittaa.

Rajavartiolaitoksen oikeus asettaa teknisen valvonnan ja radioteknisen valvonnan laitteistoa valtakunnanrajan läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa sekä rakentaa tilapäisiä esteitä valtakunnanrajan läheisyyteen ei käytännössä heikentäisi merkittävästi omistajan ja haltijan mahdollisuutta käyttää aluetta tai harjoittaa siellä elinkeinotoimintaa. Ensisijaisesti laitteiston ja tilapäisten esteiden sijoittamisesta pyrittäisiin sopimaan maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan kanssa. Jos laitteiston asettaminen tai tilapäisen esteen rakentaminen kuitenkin aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa, Rajavartiolaitos suorittaisi jatkossakin siitä maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukaisen korvauksen.

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseen liittyvät toimivaltuudet vaikuttaisivat yritystoimijoihin ja yksittäisiin harrastajiin silloin, kun näiden harjoittama toiminta tapahtuu Rajavartiolaitoksen kohteiden ja toimintojen läheisyydessä. Esitetyistä toimivaltuuksista ei kuitenkaan arvioida aiheutuvan merkittävää haittaa yksityisille tahoille, mutta niiden tulee kuitenkin entistä tarkemmin huomioida Rajavartiolaitoksen tarpeista johtuvat toiminnan

Luonnos 9.12.2025

rajoitukset. Voimassa oleva lainsäädäntö sisältää myös säännökset, joilla aiheettomasta puuttumisesta johtuva vahinko korvataan.

Esityksessä ehdotettava Rajavartiolaitoksen uusi merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävä ja siihen liittyvät toimivaltuudet estää tai keskeyttää kriittisen infrastruktuurin vahingoittaminen vaikuttaisivat omaisuuden suojaan myönteisesti. Alusten pysäyttämistä ja tarkastamista koskevilla toimivaltuuksilla olisi vaikutuksia ainoastaan talousvyöhykkeellä liikkuvien liputtomien alusten miehistöön. Tältä osin on huomattava, että kyse ei ole varsinaisista uusista toimivaltuuksista, koska ne perustuvat Suomea sitovaan merioikeusyleissopimukseen. Esityksessä säädettäisiin ainoastaan siitä, että Suomessa tämä tehtävä kuuluisi Rajavartiolaitokselle.

Esityksellä ei arvioida olevan vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon.

4.2.7 Vaikutukset Ahvenanmaan maakunnassa

Rajavartiolaitoksen tehtävät Ahvenanmaan maakunnassa määräytyvät Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991), rajavartiolain, meripelastuslain (1145/2001) sekä Rajavartiolaitoksen tehtävistä Ahvenanmaalla annetun tasavallan presidentin asetuksen (255/2024, jäljempänä *sopimusasetus*) mukaan. Sopimusasetuksen 1 §:n mukaan asetuksessa säädetään Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivaltuuksista Ahvenanmaan maakunnan alueella ja maakunnan viranomaisten Rajavartiolaitokselle antamasta virka-apusta ottaen huomioon, mitä Ahvenanmaan itsehallintolaissa, rajavartiolaissa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:ssä säädetään maakunnan lainsäädäntötoimivaltaan kuuluvista asioista ja 27 §:ssä valtakunnan lainsäädäntötoimivaltaan kuuluvista asioista. Rajavartiolaitosta koskeva sääntely sekä järjestysvallan toiminta valtakunnan turvallisuuden varmistamiseksi kuuluvat itsehallintolain 27 §:n 34 kohdan nojalla valtakunnan toimivaltaan. Tämän esityksen ehdotukset Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista sisärajoilla, mukaan lukien tilapäisten esteiden rakentaminen valtakunnanrajan välittömään läheisyyteen, teknisen valvonnan laitteistoista, vesiliikenteen tilapäisestä keskeyttämisestä tai rajoittamisesta, merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnasta, alusten pysäyttämisestä ja tarkastamisesta, kiinteistöjen tilapäisestä käyttöoikeudesta, Rajavartiolaitoksen kohteita ja alueita koskevista liikkumisrajoituksista, Rajavartiolaitoksen antamaa virka-apua koskevasta päätöksentekomenettelystä, Rajavartiolaitoksen tiedonsaantioikeuksista sekä rajajoukkojen liittämisestä Puolustusvoimiin liittyvät rajaturvallisuuden ylläpitämiseen, Rajavartiolaitoksen toiminnan turvaamiseen tai valtakunnan turvallisuuden varmistamiseen, joten niitä sovellettaisiin sellaisenaan myös Ahvenanmaan maakunnassa.

Sisärajavalvonnan palauttamista koskevan sääntelyn osalta on huomioitava, että ennen sisärajavalvonnan palauttamista koskevaa päätöstä on itsehallintolain 33 §:n mukaisesti pyydettävä Ahvenanmaan maakunnan hallituksen lausunto, jos päätöksellä on erityistä merkitystä maakunnalle. Ahvenanmaan maakunnan alueella ei ole rajavyöhykettä, joten rajavyöhykettä koskevien säännösten muutokset eivät tulisi käytännössä sovellettaviksi maakunnassa.

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 4 kohdan mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat lisäksi asiat, jotka koskevat suhdetta ulkovaltoihin ottaen huomioon lain 9 ja 9 a §:n säännökset kansainvälisistä velvoitteista ja Euroopan unionin asioista. Esityksessä ehdotetaan täsmennyksiä Rajavartiolaitoksen kansainvälistä yhteistyötä koskeviin säännöksiin. Ahvenanmaan itsehallintolaissa säädetyn toimivallanjaon perusteella valtakunnan toimivallassa

on pyytää kansainvälistä apua Ahvenanmaan alueelle. Maakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa on maakunnan viranomaisten vastuulla arvioida, tarvitaanko ulkopuolista apua sekä lähettää mahdollinen pyyntö valtakunnan toimivaltaiselle ministeriölle. Valtakunnan viranomaisen on huolehdittava yhteydenpidosta ulkomaille samaan tapaan kuin muun Suomen osalta. Ahvenanmaalla valtakunnan toimivaltaan kuuluvissa asioissa menettellään samalla tavoin kuin muuallakin maassa. Näitä tehtäviä hoitavat näin ollen valtakunnan viranomaiset.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat yleistä järjestystä ja turvallisuutta eräin poikkeuksin. Lisäksi lain 18 §:n 10 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa luonnon- ja ympäristönsuojelua koskevissa asioissa, 16 kohdan mukaan muun muassa metsästystä ja kalastusta koskevissa asioissa ja 21 kohdan mukaan muun muassa tieliikennettä, veneliikennettä ja paikallisen meriliikenteen väyliä koskevissa asioissa.

Sopimusasetuksen 2 §:n mukaan Rajavartiolaitos voi Ahvenanmaan maakunnan alueella hoitaa valtakunnallisten tehtäviensä ohella vain sellaisia maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvia tehtäviä, jotka muutoinkin valtakunnan lainsäädännön mukaisesti kuuluvat Rajavartiolaitoksen tehtäviin. Sopimusasetuksen 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos voi Ahvenanmaan maakunnan alueella valvoa tie- ja vesiliikennettä, kalastusta, metsästystä, luonnonsuojelualueita, laivalöytöjä ja niitä koskevien säännösten noudattamista sekä aluksista aiheutuvan vesien pilaantumisen estämistä ja merensuojelua. Sopimusasetuksen 4 §:n mukaan Rajavartiolaitos voi maakunnan poliisiviranomaisen pyynnöstä yksittäistapauksissa hoitaa sellaisia poliisilain soveltamisesta Ahvenanmaalla annetussa maakuntalaissa (Ålands författningssamling 2021:12) tarkoitettuja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen kuuluvia kiireellisiä poliisin tehtäviä, joista poliisiviranomainen ei voi viipymättä huolehtia.

Esitykseen sisältyy ehdotuksia toimivaltuuksista, jotka olisivat käytettävissä minkä tahansa Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän yhteydessä. Tällaisia ovat muun muassa toimivaltuudet kulkuneuvon pysäyttämiseksi ja liikenteen ohjaamiseksi sekä miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiseksi. Sääntelyä sovellettaisiin Ahvenanmaan maakunnassa siltä osin kuin kyse on valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvista Rajavartiolaitoksen tehtävistä tai sellaisista tehtävistä, joita Rajavartiolaitos hoitaa maakunnassa sopimusasetuksen perusteella. Esitykseen sisältyvät muutosehdotukset, jotka koskevat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, eivät tulisi sovellettavaksi maakunnan alueella, koska esitetyt muutokset koskevat tilanteita, joissa Rajavartiolaitos toimii ilman poliisin pyyntöä.

Ahvenanmaa on kansainvälisten sopimusten perusteella demilitarisoitu ja neutralisoitu alue. Tämä estää sotilaallisen henkilöstön, sotilaallisten ajoneuvojen ja sotilaallisen kaluston sijoittamisen Ahvenanmaalle sekä näiden läpikulun Ahvenanmaan kautta, kuitenkin tietyin poikkeuksin Suomen osalta (Ahvenanmaan saarten linnoittamattomuutta ja puolueettomuutta koskevan sopimuksen SopS 1/1922, 4 artiklan a ja b kohta). Viranomaisten on toiminnassaan otettava huomioon Ahvenanmaan demilitarisointia ja neutralisointia koskevat kansainväliset sopimukset. Esitykseen sisältyvien ehdotusten osalta tämä koskee erityisesti Puolustusvoimien virka-apua Rajavartiolaitokselle.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Merelliset toimivaltuudet

Vaihtoehtona ehdotetulle Rajavartiolaitoksen kansallisuudettomaksi tai suomalaiseksi epäillyn aluksen tarkastusoikeudelle on arvioitu tarkastusoikeuden ulottamista myös muihin merioikeusyleissopimuksen 110 artiklassa määrättyihin tilanteisiin. Tämä tarkoittaisi tarkastusoikeutta myös epäillyn merirosvouden, orjakaupan sekä luvattomien radiolähetysten perusteella. Merirosvous on määritelty merioikeusyleissopimuksen 101 artiklassa ja luvattomat radiolähetykset merioikeusyleissopimuksen 109 artiklan 2 kappaleessa. Orjakauppaa ei ole merioikeusyleissopimuksessa määritelty, mutta se on määritelty esimerkiksi orjuutta koskevan vuonna 1926 tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen (SopS 27/1927) 1 artiklassa.

Tarkastusoikeuden lisäksi merioikeusyleissopimuksen 105 artiklassa on määrätty merirosvoaluksen haltuunotosta. Jokainen valtio voi aavalla merellä tai muilla valtioiden lainkäyttövallan ulkopuolella sijaitsevilla alueilla ottaa haltuunsa merirosvoaluksen tai merirosvoudella vallatun aluksen, joka on merirosvojen valvonnassa, pidättää asianomaiset henkilöt ja takavarikoida aluksessa olevan omaisuuden. Lisäksi merioikeusyleissopimuksen 109 artiklan 4 kappaleessa määrätään toimivaltaisen valtion oikeudesta 110 artiklan mukaisesti pidättää aavalla merellä henkilön tai aluksen, joka lähettää luvattomia radiolähetystyksiä, ja takavarikoida lähettimen.

Toimenpiteitä orjakaupan tai luvattomien radiolähetysten perusteella ei katsota tarpeelliseksi säätää nykyolosuhteissa. Näiden osalta olisi lisäksi keskeisesti kyse epäillyistä rikoksista, joita koskevista toimenpiteistä ei olisi tarkoituksenmukaista säätää Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksina rajavartiolainsäädännössä.

Muita toteuttamisvaihtoehtoja harkittaessa on huomioitu erityisesti, että merioikeusyleissopimuksen 101 artiklan määritelmän mukaisesti merirosvoudeksi luetaan myös yksityisen aluksen tai miehistön tai matkustajien tekemä laiton väkivallan teko, joka on tehty yksityistä etua silmällä pitäen ja joka kohdistuu omaisuutta vastaan, joka on alueella, johon minkään valtion lainkäyttövalta ei ulotu. Määritelmää on arvioitu suhteessa talousvyöhykkeellä tapahtuvaan merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaan vahingoittamiseen.

Arvioinnissa on otettu huomioon, että merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvat rikokset voisivat täyttää rikoslain 34 luvussa säädetyn tuhotyön tai törkeän tuhotyön tunnusmerkistön tai terroristisessa tarkoituksessa tehtyinä rikoslain 34 a luvussa säädetyn terrorismirikoksen tunnusmerkistön. Teko voisi täyttää myös esimerkiksi rikoslain 38 luvussa tarkoitettun tietoliikenteen häirinnän tai törkeän tietoliikenteen häirinnän tunnusmerkistön. Esitutkintaviranomainen edellä tarkoitettujen rikosten osalta on kuitenkin poliisi, jolle Rajavartiolaitos voi antaa rajavartiolain 77 §:n tarkoittamaa tukea talousvyöhykkeellä. Merioikeusyleissopimuksen 105 ja 110 artiklan tarkoittamissa merirosvouutta koskevissa toimenpiteissä olisi keskeisesti kysymys poliisin tutkimaan epäiltyyn rikokseen liittyvistä toimenpiteistä, joten niistä ei olisi tarkoituksenmukaista säätää Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksina. Edelleen aluksen haltuunotosta, epäiltyjen pidättämisestä ja omaisuuden takavarikoinnista rikosasiaan liittyen tulisi säätää ensisijaisesti esimerkiksi pakkokeinolaissa (806/2011). Lisäksi kansainvälinen tulkintakäytäntö ei ole puoltanut merirosvouutta koskevan määritelmän ulottamista alusten ulkopuolella olevaan omaisuuteen. Epäselvyyttä on myös siitä, voidaanko talousvyöhykettä pitää merioikeusyleissopimuksen 101 artiklan määritelmän

tarkoittamana alueena, johon minkään valtion lainkäyttövalta ei ulotu. Määritelmän alun perin laatineen Kansainvälisen oikeuden toimikunnan kommentaarissa todettiin toimikunnan pitäneen tältä osin ensisijaisesti mielessään tekoja, jotka on tehty saarella, johon mikään valtio ei ole esittänyt suvereniteettivaatimusta (terra nullius), tai minkään valtion hallintaan kuulumattoman alueen rannoilla.

Yhtenä vaihtoehtona merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaan liittyville toimivaltuuksille on arvioitu kansainvälisen oikeuden pakkotilaa (necessity) koskevaa oikeuttamisperustetta. Kansainvälisen oikeuden toimikunnan valtiovastuun yleisiä oppeja koskevan mietinnön 25 artiklan mukaisesti pakkotilaan ei voi vedota valtion toimesta perusteena, jolla suljetaan pois oikeudenvastaisuus paitsi, jos valtion toimissa olisi kysymys ainoasta tavasta, jolla valtio voi turvata olennaisen etunsa vakavaa ja välitöntä vaaraa vastaan ja joka ei vakavasti heikennä valtion tai valtioiden, joihin velvoite kohdistuu, tai koko kansainvälisen yhteisön olennaista etua. Valtiovastuu mielletään yleiseksi tapaoikeudelliseksi opiksi.

Kansainvälisen oikeuden pakkotilaa koskevia säännöksiä ei ole toistaiseksi otettu osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jotta kansainvälisen oikeuden mukaiseen pakkotilaan vetoaminen olisi suomalaisen viranomaisen toiminnassa mahdollista, siitä tulisi säätää lailla. Asiassa tulisi punnita sitä, mikä olisi sellainen merenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittamisesta aiheutuva riittävän vakava häiriötila, joka oikeuttaisi vetoamaan pakkotilaan. Pakkotilaa on käsitelty eräissä Kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) ratkaisuihin, jotka eivät kuitenkaan koske sellaisia toimia, joilla olisi puututtu esimerkiksi merenkulun vapauteen. Kansainvälisen oikeuden pakkotilassa on kuitenkin konseptina kyse siitä, että valtio toimii vastoin kansainvälistä oikeutta, mutta pyrkii oikeuttamaan sen pakkotilaan vedoten. Esitettävien merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaan liittyvien toimivaltuuksien ei ole arvioitu olevan kansainvälisen merioikeuden vastaisia. Lisäksi on arvioitu, ettei kansainvälisen oikeuden pakkotilaa koskevasta päätöksenteosta voitaisi säätää Rajavartiolaitoksen tehtävänä rajavartiolainsäädännössä.

Muut varautumiseen liittyvät säädösmuutostarpeet

Esityksen valmistelun aikana todettiin myös sellaisia Rajavartiolaitoksen varautumista tukevia säädösmuutostarpeita, jotka edellyttävät laajempaa valmistelua kuin mikä tässä yhteydessä oli mahdollista. Näistä keskeisimpiä ovat mobiili- ja muiden päätelaitteiden sisältämien tietojen tarkastaminen rajavalvonnan yhteydessä, Rajavartiolaitoksen mahdollisuus hankkia kaupallisesti mobiilisovellusten käyttäjistään keräämiä tietoja tilannekuvan muodostamiseksi, radioteknisen valvonnan tietojen laajempi hyödyntäminen ja luovuttaminen eri viranomaisille sekä asevelvollisten mahdolliset laajemmat toimivaltuudet Rajavartiolaitoksen toiminnan tukena. Lisäksi hankkeen asettamispäätöksessä mainittu automaattista tunnistamista koskevan rajavartiolain sääntelyn kehittäminen, jolla on liittynyt myös EU:n tekoälysäädökseen, todettiin kokonaisuudeksi, joka on tarkoituksenmukaista käsitellä myöhemmin erillisessä hankkeessa.

Rajavartiolaitosta koskevan toimivaltuussääntelyn kehittämistä on siten tarpeen tarkastella myös jatkossa. Sääntelyn edelleen kehittämisessä tulee ottaa huomioon jatkuvasti muuttuva turvallisuusympäristö sekä muun muassa yhteiskunnan digitalisoitumiseen liittyvät näkökohdat.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Toimivaltuudet sisärajoilla

Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksien muutostarpeiden arviointia Schengen-alueen sisärajoilla koskevan esiselvityshankkeen yhteydessä kartoitettiin Alankomaiden, Ruotsin, Saksan, Tanskan ja Viron kansallista lainsäädäntöä sellaisista rajanläheisillä alueilla käytettävistä toimivaltuuksista, jotka eivät ole käytettävissä sisämaassa. Kyseisillä mailla ei ole Suomen Rajavartiolaitoksen kaltaista erillistä viranomaista, vaan niissä rajatarkastus- ja rajavalvontatehtävät kuuluvat esimerkiksi poliisille, santarmilaitokselle tai organisaatiolle, johon on yhdistetty poliisi- ja rajavirtioviranomainen. Selvityksen kohteena olleista valtioista vain Virolla on maaraja Schengen-alueeseen kuulumattoman maan kanssa. Selvityksen johtopäätöksenä todettiin, että Suomen ja kyseisten valtioiden kansallinen sisärajoja koskeva lainsäädäntö on samankaltaista. Sääntelyn ratkaisumalleissa, yksityiskohdissa ja tarkkuudessa on kuitenkin joitakin eroavaisuuksia.

Saksan lainsäädännössä on määritelty erityinen rajan läheinen alue, jolla voidaan käyttää tiettyjä toimivaltuuksia. Alankomaiden, Ruotsin ja Tanskan lainsäädännössä on tarkempaa sääntelyä rajan läheisyydessä tehtävästä valvonnasta. Viron lainsäädännössä ei ole määritelty rajanläheistä aluetta, eikä siihen sisälly vastaavaa tarkempaa sääntelyä rajanläheisillä alueilla tehtävistä tarkastuksista.

Alankomaissa, Ruotsissa ja Tanskassa viranomaisilla on toimivaltuus tehdä tarkastuksia myös sisärajoilla, mutta tarkastusten suorittamista on rajoitettu alueellisesti, määrällisesti ja ajallisesti. Viron lainsäädäntöön ei sisälly tarkempaa sääntelyä rajan läheisillä alueilla tehtävistä tarkastuksista. Alankomaissa viranomaiset laativat raportin sisärajoilla tehtävistä tarkastuksista kansalliselle tarkastusten koordinoimisesta vastaavalle taholle. Ruotsissa, Saksassa, Tanskassa eikä Virossa ole vastaavaa raportointivelvollisuutta.

Saksassa on varoitusmenettely sellaisista henkilöistä, jotka on merkitty rekisteriin urheilutapahtumissa väkivaltaisesti käyttäytyvistä henkilöistä. Rekisteriin merkitylle henkilölle voidaan antaa varoitus ja häntä voidaan kieltää oleskelemasta tietyllä alueella, vaikka ei olisi näyttöä siitä, että henkilö suunnittelisi rikosta. Saksan lainsäädännön mukaan vaaraa aiheuttava henkilö voidaan myös määrätä maastapoistumiskieltoon, jos havaitaan, että tällainen henkilö yrittää poistua maasta.

Ruotsissa, Tanskassa ja Virossa käytetään automaattista rekisterikilpien tunnistusjärjestelmää maahan saapuvien ja maasta lähtevien ajoneuvojen analysoinnissa. Järjestelmä vertaa havaitsemiaan tietoja tietokantaan.

Selvitys on saatavilla kokonaisuudessaan julkisessa palvelussa osoitteessa <https://intermin.fi/hankkeet> tunnuksella SM052:00/2023.

5.2.2 Toimivaltuudet merialueilla

Viro

Viron 25.2.1993 voimaan tullut talousvyöhykelaki (Majandusvööndi seaduse) sisältää säännökset elollisten luonnonvarojen säilyttämisestä ja hyödyntämisestä, meritieteellisestä tutkimuksesta, tekosaarten, laitteiden ja rakennelmien rakentamisesta, käytöstä ja poistamisesta sekä meriympäristön suojelusta talousvyöhykkeellä. Lisäksi laissa on säännöksiä vedenalaisen

Luonnos 9.12.2025

kulttuuriperinnön suojelemisesta sekä ulkomaalaisiin aluksiin kohdistuvista täytäntöönpanotoimista.

Virossa tuli voimaan 19.4.2025 laki puolustusvoimien organisaatiosta annetun lain ja talousvyöhykelain muuttamisesta, jonka tarkoituksena on merenkulun turvallisuuden vahvistaminen (Kaitsevæ korralduse seaduse ja majandusvööndi seaduse muutmise seadus (merejulgeoleku tugevdamine)). Lailla lisättiin talousvyöhykelakiin uusi 14¹ §. Uuden pykälän mukaan puolustusvoimilla on kansainvälisen oikeuden mukaisesti oikeus ryhtyä talousvyöhykkeellään puolustusvoimien organisaatiosta annetussa laissa (Kaitsevæ korralduse seadus) säädettyihin toimenpiteisiin sellaisen vesikulkuneuvosta tai muusta aluksesta tulevan uhan ehkäisemiseksi, tunnistamiseksi tai torjumiseksi taikka häirinnän poistamiseksi, joka kohdistuu elintärkeän palvelun jatkuvuutta turvaavaan infrastruktuuriin taikka maanpuolustuskohteeseen, satamaan tai muuhun laitokseen tai laitteistoon.

Muutoslainsäädännöllä lisättiin lisäksi puolustusvoimien organisaatiosta annettuun lakiin uusi 47¹ §, joka koskee voimankäyttöä siviilikäyttöisiä vesikulkuneuvoja tai muita siviilikäyttöön tarkoitettuja kelluvia aluksia kohtaan. Puolustusvoimat voi kansainvälisen oikeuden mukaisesti käyttää voimakeinoja Viron merivyöhykkeillä torjuakseen edellä tarkoitetuista siviilikäyttöisistä aluksista elintärkeän palvelun jatkuvuutta turvaavaan infrastruktuuriin taikka maanpuolustuskohteeseen, satamaan tai muuhun laitokseen tai laitteistoon kohdistuvaa vakavaa uhkaa, jos uhkan torjuminen muilla keinoilla ei ole mahdollista. Nämä voimakeinot voivat käsittää esimerkiksi aluksen pysäyttämisen, aluksen ohjaamisen tai poistamisen aluevesiltä taikka viimekädessä upottamisen. Samassa yhteydessä on säädetty voimakeinojen suhteellisuudesta sekä ennakkovaroituksesta. Lainsäädännön perusteluiden mukaan valtion elintärkeiden palveluiden jatkuvuutta uhkaavien toimien katsotaan loukkaavan valtion suvereniteettia, minkä perusteella valtiolla on voimankäytön sääntöjen mukaisesti oikeus itsepuolustukseen.

Virolla ei ole merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan tarkastusoikeutta toimeenpanevaa kansallista erillislainsäädäntöä. Viron viranomaiset ovat 11.4.2025 ja 13.5.2025 katsoneet voineensa puuttua ulkomaisten alusten kulkuun lippuvaltioon liittyvien epäselvyyksien vuoksi perustuen suoraan merioikeusyleissopimukseen, jonka Viro on ratifioinut ja saattanut voimaan lain tasolla.

Ruotsi

Ruotsissa rannikkovartiosto (Kustbevakningsväsendet, jäljempänä KBV) on merenalaista kriittistä infrastruktuuria koskeva kansallinen yhteyspiste. KBV:tä koskevassa asetuksessa (Förordning 2019:84 med instruktion för Kustbevakningen) säädetään, että KBV:n tehtävänä on merialueen valvonta. KBV:tä koskevassa laissa (Kustbevakningslagen 2019:32) todetaan erikseen, että KBV:n tehtävät kattavat toiminnan Ruotsin merivyöhykkeillä, joita ovat mannerjalusta, lisävyöhyke ja talousvyöhyke. KBV:n tehtävänä on siten merialueen valvonta myös Ruotsin talousvyöhykkeellä. Merialueen valvonnan yhteydessä KBV tosiasiallisesti valvoo myös Ruotsin kriittistä infrastruktuuria, mutta sillä ei ole erityisiä toimivaltuuksia ryhtyä toimenpiteisiin talousvyöhykkeellä mahdollista laitonta toimintaa kohtaan, vaan sen on ilmoitettava epäilyistä rikollisesta toiminnasta talousvyöhykkeellä edellä mainitun lain 19 §:n nojalla syyttäjälle, joka päättää mahdollisista toimista rikoksen vuoksi. Toimivaltainen viranomainen merenalaista kriittistä infrastruktuuria koskeissa rikoksissa Ruotsin talousvyöhykkeellä on poliisi.

Luonnos 9.12.2025

Ruotsissa ei ole säädetty merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan tarkastusoikeutta toimeenpanevaa kansallista erillislainsäädäntöä toimivallasta tarkastaa esimerkiksi vailla kansallisuutta olevaksi epäiltyjä aluksia kansainvälisellä merialueella. Mahdollisesta lainsäädännön kehittämisestä käydään kuitenkin parhaillaan keskusteluja.

Tanska

Tanskassa merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta ja sen koordinaatio kuuluu uudelle valmius- ja varautumisasioita hoitavalle ministeriölle (Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab). Käytännössä valvontatoimia merellä suorittaa ministeriön lukuun Tanskan laivasto (Søværnets Operative Kommando). Kriittisen infrastruktuurin omistajille on myös säädetty valvonta- ja ilmoitusvelvollisuus omistamansa infrastruktuurin osalta, joka vastaa CER-direktiivin sisältöä. Tanskassa ei ole säädetty merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan tarkastusoikeutta toimeenpanevaa kansallista erillislainsäädäntöä toimivallasta tarkastaa esimerkiksi vailla kansallisuutta olevaksi epäiltyjä aluksia kansainvälisellä merialueella. Käytännössä tarkastuksia ei ole myöskään suoritettu.

Norja

Norjassa ei ole säädetty merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan tarkastusoikeutta toimeenpanevaa kansallista erillislainsäädäntöä toimivallasta tarkastaa esimerkiksi kansallisuutta vailla olevaksi epäiltyjä aluksia kansainvälisellä merialueella.

Norjan lainsäädännössä on erinäisiä säännöksiä mahdollisista tarkastuksista aluevesillä, joilla sovelletaan yleistä lainkäyttövaltaa. Muun muassa Norjan rikoslain (Straffeloven) 4 §:ssä on säädetty rangaistavaksi sellaisiin kriittiseen infrastruktuuriin kuuluviin vedenalaisiin putkiin ja kaapeleihin kohdistuvat tuhotyöt, jotka johtavat mannerjalustalla tai sen ulkopuolella sijaitseviin laitteistoihin. Rikoslain mukainen yleinen tutkintatoimivaltaisuus kuuluu Norjan poliisille, jolle Norjan rannikkovartiosto on velvollinen antamaan virka-apua kansallisen merivartiointia koskevan lain (Lov om Kystvakten) 17 §:n nojalla. Norjan poliisi on antanut rannikkovartiostolle erillisen ohjeistuksen menettelytavoista edellä mainittuihin kansainvälisellä merialueella tapahtuneisiin epäiltyihin tuhotöihin reagoimiseen ja tutkintaan.

6 Lausuntopalaute

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Rajavartiolaki

3 §. Rajavartiolaitoksen tehtävät. Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus siitä, että Rajavartiolaitoksen tehtävistä merialueen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnassa säädetään pelastuslaissa. Lisäys olisi säädöshuollollinen. Pykälää ei olisi tarpeen muilta osin täsmentää tässä esityksessä ehdotettavien uusien toimivaltuuksien vuoksi. Rajaturvallisuuden ylläpitämisen käsite kattaa lain 2 §:n 6 kohdan määritelmän mukaisesti toiminnan kaikilla valtakunnanrajoilla, sisärajat mukaan lukien, ja ehdotettava uusi merellisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävä kuuluu pykälän 2 momentissa tarkoitettuihin Rajavartiolaitokselle erikseen säädettyihin valvontatehtäviin.

4 §. Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen. Pykälän 2 momentin säännöstä Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm-yhteistyöhön täsmennettäisiin niin, että se kattaisi myös Prümin sopimuksen voimassa olevat määräykset siltä osin kuin ne voivat tulla Rajavartiolaitoksen toimialalla sovellettaviksi. Kyseessä olisivat 25 artiklan määräykset toimenpiteistä välittömän vaaran uhatessa ja 27 artiklan määräykset pyynnöstä tapahtuvasta yhteistyöstä. Pykälässä ei viitattaisi sopimuksen 17 artiklaan, joka koskee lennon turvahenkilöitä. Muutos olisi luonteeltaan tekninen.

12 §. Rajanylityspaikat. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan sisärajavalvonnan palauttamisen tilanteessa rajanylityspaikat, rajanylityspaikkojen aukioloajat ja rajatarkastustehtävien jakaminen Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla määritetään rajavalvonnan palauttamista koskevassa päätöksessä. Kyse olisi nykyisin noudatettavan käytännön kirjaamisesta lain tasolle selkeyden vuoksi. Schengenin rajasäännösten 32 artiklan mukaan sisärajavalvonnan palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvin osin ulkorajoja koskevia säännöksiä.

13 §. Rajanylityslupa. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten ja rajavartiolain 15 §:n mukaisesti. Kyse olisi nykyisin noudatettavan käytännön kirjaamisesta lain tasolle selkeyden vuoksi. Schengenin rajasäännösten 32 artiklan mukaan sisärajavalvonnan palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvin osin ulkorajoja koskevia säännöksiä.

15 §. Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille. Voimassa olevan pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuus velvoittaa säätämään valtioneuvoston asetuksella tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä. Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1126/2019) 9 §:ssä säädetään sisärajavalvonnan palauttamista koskevan asian käsittelemisestä valtakunnallisessa PTR-johtoryhmässä, mutta asetuksessa ei ole sääntelyä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta tai neuvotteluiden käymisestä.

Ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta tai neuvottelujen käymisestä säätämistä ei voida pitää jatkossakaan tarpeellisenä, joten säännös ehdotetaan tältä osin kumottavaksi. Samalla momentin sanamuoto muutettaisiin mahdollisuudeksi säätää valtioneuvoston asetuksella sisärajavalvonnan palauttamista koskevan asian käsittelystä PTR-viranomaisten kesken. Vastaava muutos on aiemmin tehty rajanylityspaikan väliaikaista sulkemista, rajanylitysliikenteen rajoittamista ja kansainvälisen suojelun hakemisen keskittämistä koskevan 16 §:n 6 momenttiin (698/2022).

15 c §. Päätöksenteko Prüm-yhteistyössä. Pykälässä säädettäisiin jatkossa päätöksentekomenettelystä käynnistettäessä Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluva Prüm-yhteistyö. Voimassa olevan pykälän sääntely siirrettäisiin muilta osin ehdotettavaan uuteen 15 e §:ään. Prüm-yhteistyöllä tarkoitetaan lain 4 §:n mukaisesti sekä Prüm-päätöksen että Prümin sopimuksen mukaista yhteistyötä. Prümin sopimuksesta ovat edelleen voimassa operatiivista yhteistyötä koskevat määräykset lennon turvahenkilöistä (17 artikla), toimenpiteet välittömän vaaran uhatessa (25 artikla) ja pyynnöstä tapahtuva yhteistyö (27 artikla). Lain 4 §:ään ehdotettavassa täsmennyksessä ei kuitenkaan viitattaisi sopimuksen 17 artiklaan, koska lennon turvahenkilöitä koskevat kysymykset eivät kuulu Rajavartiolaitoksen toimialaan.

Prüm-päätöksen 5 luku sisältää säännökset yhteisistä operaatioista, mukaan lukien yhteiset partiot (17 artikla), ja avustamisen joukkotapahtumissa, katastrofeissa ja vakavissa

onnettomuuksissa (18 artikla). Prüm-päätöksen 17 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset voivat järjestää yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten torjumiseksi yhteisiä partioita sekä muita yhteisiä operaatioita, joissa muiden jäsenvaltioiden nimeämät virkamiehet tai muut valtion palveluksessa olevat osallistuvat toisen jäsenvaltion alueella tapahtuviin operaatioihin. Prüm-päätöksen 17 artiklassa tarkoitetut yhteiset operaatiot voivat olla yhteisiä partioita, joissa osa partion jäsenistä tai osa toimintaan osallistuvista partioista on toisen EU-jäsenvaltion virkamiehiä. Yhteisiä partioita voidaan käyttää esimerkiksi raja-alueilla. Samalla kun jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset sopivat yhteisten partioiden ehdoista, he määrittelevät partioiden keston ja muut yksityiskohdat. Yhteispartiointi voi olla tarvittaessa luonteeltaan myös pitkäaikaista toimintaa. Prüm-päätöksen 17 artiklassa tarkoitetut yhteiset operaatiot voivat olla myös muita yhteisiä operaatioita. Yhteinen operaatio on yhteistä partiota kohdennetumpi, ennalta määritelty operatiivinen tehtävä.

Prüm-päätöksen 18 artiklan mukaan jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset avustavat toisiaan kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti joukkotapahtumissa ja vastaavissa suurtapahtumissa, katastrofeissa sekä vakavissa onnettomuuksissa. Viranomaiset pyrkivät estämään rikokset ja ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta siten, että ne (a) ilmoittavat toisilleen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tilanteista, joilla on rajatylittäviä vaikutuksia, ja vaihtavat niihin liittyviä olennaisia tietoja, (b) suorittavat ja sovittavat yhteen alueellaan tarvittavat poliisitoimenpiteet tilanteissa, joilla on rajat ylittäviä vaikutuksia, sekä (c) lähettävät mahdollisuuksien mukaan virkamiehiä, asiantuntijoita ja neuvonantajia sekä toimittavat varusteita sen jäsenvaltion pyynnöstä, jonka alueella tilanne on syntynyt.

Prüm-päätöksen mukaan jäsenvaltioiden nimeämät toimivaltaiset viranomaiset voivat järjestää päätöksessä tarkoitettua yhteistyötä. Rajavartiolaitos on Prüm-päätöksessä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen Suomessa. Rajavartiolain 3 §:n 1 momentin mukaisesti Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolain 2 §:n 6 kohdan mukaan rajaturvallisuuden ylläpitämisellä tarkoitetaan kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus. Rajaturvallisuuden ylläpitämisen yhtenä tarkoituksena on siten torjua rajat ylittävää rikollisuutta.

Voimassa olevan pykälän mukaan Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm-yhteistyöhön. Sääntelyä täydennettäisiin poliisilain 9 luvun 9 a §:ää vastaavalla tavalla. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen päällikkö päättäisi Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvan Prüm-yhteistyön käynnistämisestä Suomen alueella ja osallistumisesta vieraan valtion pyynnöstä tämän alueella tapahtuvaan yhteistyöhön. Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvalla Prüm-yhteistyöllä tarkoitettaisiin rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyviä tehtäviä sekä sellaisia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtäviä, joita Rajavartiolaitos rajavartiolain 20 §:n mukaisesti suorittaa. Prüm-yhteistyöhön lähetettäisiin pääsääntöisesti kansainväliseen yhteistyöhön koulutettuja rajavartiomiehiä. Päätös Prüm-yhteistyön käynnistämisestä voi koskea Suomen lähettämien virkamiesten osallistumista yhteiseen operaatioon toisessa jäsenvaltiossa taikka toisen jäsenvaltion virkamiesten osallistumista yhteistyöhön Suomen alueella. EU-jäsenvaltioiden lisäksi Norja ja Islanti osallistuvat Prüm-yhteistyöhön, ja säännökset Prüm-yhteistyöstä soveltuvat myös suhteessa näihin valtioihin.

Pääsäännön mukaan toimivaltaiset viranomaiset tekevät Prüm-yhteistyön käynnistämisestä kirjallisen operatiivisen sopimuksen. Prüm-päätöksen täytäntöönpanopäätöksen 17 artiklan 3

kohdan mukaan operatiivisessa sopimuksessa määritellään operaation edellyttämässä laajuudessa muun muassa operaatiosta vastaavat jäsenvaltioiden toimivaltaiset viranomaiset, operaation tarkoitus ja toteuttamisalue ja kesto, operaatioon osallistuvat virkamiehet, lähetettävän valtion virkamiesten toimivaltuudet ja sallitut aseet, ammukset ja muut varusteet, kulujen jakaminen ja muut mahdolliset tarvittavat tiedot. Poikkeuksellisesti Prüm-yhteistyöstä voidaan sopia suullisesti ennen kirjallisen sopimuksen tekemistä.

Rajavartiolaitoksen olisi viipymättä ilmoitettava Prüm-yhteistyön vireilletulosta ja päätöksestä käynnistää yhteistyö sisäministeriölle. Poikkeuksellisessa tilanteessa sisäministeriö voisi päättää jo aloitetun yhteistyön tai avun jatkamisesta tai lopettaa Rajavartiolaitoksen kyseisessä tapauksessa käynnistämän yhteistyön tai avun antamisen. Tämä tarkoittaisi yhteistyön lakkaamista siinäkin tilanteessa, että Rajavartiolaitoksen päällikön päätöksen perusteella lähetetyt virkamiehet olisivat jo ehtineet toiseen valtioon tai Rajavartiolaitoksen päätöksen perusteella Suomen olisi jo saapunut vieraan valtion virkamiehiä.

Pykälän 2 momentin mukaan päätöksen Prüm-yhteistyön käynnistämisestä tekisi sisäministeriö, jos asialla on erityistä merkitystä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta. Yhteistyöllä voisi olla erityistä merkitystä sisäisen turvallisuuden kannalta, jos Suomesta lähetettäisiin erittäin suuri määrä virkamiehiä antamaan apua toiseen valtioon ja yhteistyöhön osallistumisella olisi siten merkittävä vaikutus Suomen alueella olevien Rajavartiolaitoksen resurssien määrään ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseen. Päätöksenteossa tulisi tällöin arvioitavaksi Rajavartiolaitoksen resurssien lähettämisen vaikutus valmiuteen taata Rajavartiolaitoksen toimintakyky Suomessa sekä vaikutukset muiden viranomaisten toimintaan.

Vastaavasti 2 momentin päätöksentekoa koskeva kriteeri täytyisi silloin, kun Suomeen pyydetäisiin Prüm-yhteistyöhön huomattava määrä vieraan valtion virkamiehiä. Päätöksenteossa olisi tällöin muun ohella arvioitava viranomaisten vastaanottokyky Suomessa ja vieraan valtion lähettämien virkamiesten julkisen vallan käytön mahdollisuuksien vaikutukset kulloinkin kyseessä olevassa tilanteessa. Jos Suomen alueella käynnistettävään Prüm-yhteistyöhön voidaan arvioida sisältyvän todennäköisesti merkittävää voimakeinojen käyttöä, tulisi päätöksenteon tapahtua tämän momentin mukaan.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa säädettyä päätöksentekomenettelyä sovellettaisiin, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa pykälää vastaavasti siitä, että Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm- ja Atlas-yhteistyöhön toisen Suomen viranomaisen tukena. Säännöksellä tarkoitettaisiin käytännössä poliisilain 9 luvun 9 a §:n mukaisesti käynnistettyä poliisin johtamaa Prüm- tai Atlas-yhteistyötä. Säännöksen tarkoituksena on nykyiseen tapaan vahvistaa se, että päätös Rajavartiolaitoksen osallistumisesta kansainväliseen yhteistyöhön tehdään ensisijaisesti Rajavartiolaitoksessa ja että päätöksentekijänä asiassa on Rajavartiolaitoksen päällikkö. Säännös täydentäisi lain 77 §:ää, jossa myös säädetään päätöksenteosta tuen antamisessa toiselle suomalaiselle viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella.

15 e §. *Rajavartiolaitoksen osallistuminen muuhun kansainväliseen tehtävään.* Pykälä olisi uusi. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 15 c §:n sääntely Rajavartiolaitoksen osallistumisesta muuhun kansainväliseen tehtävään kuin niihin tehtäviin, joista on laissa tarkempaa sääntelyä. Tällaista sääntelyä on osallistumisesta eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon ja Euroopan raja- ja merivartiostojen toimintaan (15 b §) ja

Prüm-yhteistyöhön (ehdotettava 15 c §) sekä rajaturvallisuusavun pyytämisestä ja antamisesta (15 d §).

Voimassa olevaa lakia vastaavasti Rajavartiolaitos päättäisi osallistumisestaan pykälässä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu. Päätöksentekotasoa Rajavartiolaitoksen sisällä ei olisi tarkemmin säännelty, vaan se määräytyisi Rajavartiolaitoksen sisäisten määräysten mukaisesti.

20 §. *Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen.* Voimassa olevan pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain säännösten noudattamista rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Pykälän 2 momentin mukaan Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta 1 momentissa tarkoitettuun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestä.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että Rajavartiolaitos vastaisi kuljettajien ajokuntoisuuden ja ajoneuvojen liikennekelpoisuuden sekä tieliikennelain säännösten noudattamisen valvonnasta rajanylityspaikkojen lisäksi myös valtakunnanrajan läheisyydessä. Tällä tarkoitettaisiin sekä rajanylityspaikkojen että maastorajojen läheisyyttä. Sääntely koskisi sekä ulkorajoja että sisärajoja.

Valvontaa suoritettaisiin Rajavartiolaitoksen muun toiminnan ohessa sen mukaisesti, minne Rajavartiolaitoksen toiminta rajavartiolain 4 §:n mukaisesti kohdentuu. Sisärajojen osalta tämä tarkoittaisi tilanteita, joissa rajavalvonta olisi väliaikaisesti palautettu sisärajoille sekä tilanteita, joissa Rajavartiolaitos muutoin suorittaisi valvontaa tai muita toimenpiteitä sisärajoilla. Voimassa olevan lainsäädännön mukaisia Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksia sisärajoilla kuvataan tarkemmin esityksen kohdassa 2.1.4. Niihin kuuluvat muun muassa ulkomaalaislain 129 a §:n mukainen ulkomaalaisvalvonta ja rajavartiolain 29 §:n mukainen tekninen valvonta. Säännöksessä tarkoitettua valvontaa voitaisiin suorittaa myös virka-aputehtävän yhteydessä sekä silloin, kun Rajavartiolaitos toimisi sisärajoilla ehdotettavan uuden 28 b §:n mukaisesti.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin lisäksi niin, että Rajavartiolaitos huolehtisi jatkossa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä myös rajavyöhykkeellä ja valtakunnanrajan läheisyydessä 28 b §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Samalla pykälän otsikkoa yksinkertaistettaisiin.

Schengen-alueen ulkorajalle voidaan rajavartiolain 49 §:n mukaan perustaa rajavyöhyke, joka voi ulottua maalla enintään kolmen ja merellä enintään neljän kilometrin etäisyydelle valtakunnanrajasta. Rajavyöhykkeellä liikkuminen on rajavartiolain 52 §:n perusteella luvanvaraista. Rajavartiolain 58 §:n mukaan rajavyöhykelupaa ei tarvita pykälässä mainittujen viranomaisten, esimerkiksi poliisin, virkatehtävässä. Käytännössä Rajavartiolaitos on kuitenkin yleensä ainoa viranomainen, joka on säännönmukaisesti läsnä rajavyöhykkeellä.

Rajavartiolaitos ylläpitää rajaturvallisuutta kaikilla valtakunnanrajoilla. Rajavartiolaitos partioi valtakunnanrajojen läheisyydessä erämaa- ja merialueilla, joilla muut turvallisuusviranomaiset eivät säännöllisesti liiku. Esityksessä ehdottavassa uudessa 28 b §:ssä säädettäisiin voimassa olevaa lainsäädäntöä täydentävistä Rajavartiolaitoksen tarkastustoimivaltuuksista sisärajoilla. Pykälän mukaisesti Rajavartiolaitos huolehtisi 28 b §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä suorittaessaan valtakunnanrajan läheisyydessä myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden

ylläpitämisestä silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Valtakunnanrajan läheisyydellä tarkoitettaisiin maasto- ja merirajojen läheisyyttä mukaan lukien rajan ylittävät vesistöt, satamat, lentokentät sekä rautatiet, ratapihat ja rautatieasemat ja linja-autoasemat.

Säännöksessä tarkoitettu poliisin estyneisyys olisi aina varmistettava. Estyneisyyden arvioinnissa olisi otettava huomioon muun muassa se, että erämaa- ja merialueilla tapahtumapaikalle siirtymiseen voi kulua maassa ja meren pinnalla useita tunteja. Erämaa-alueilla on myös laajoja alueita, joilla viestiyhteyden saaminen poliisimieheen voi edellyttää tapahtumapaikalta poistumista.

Ehdotettavat muutokset ennalta estäisivät yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavia tilanteita sekä nopeuttaisivat tapahtumien keskeyttämistä ja tutkinnan turvaamista. Muutokset edistäisivät merkittävästi erityisesti harvaan asuttujen alueiden yhteistyön tavoitteiden toteutumista. Muutokset tukisivat myös Nato-yhteistyöhön ja kahdenväliseen puolustusyhteistyöhön liittyvien Rajavartiolaitoksen isäntämaatukitehtävien suorittamista ja mahdollistaisivat muun muassa sotilasosastojen liikkumisen ja toiminnan turvaamisen edellyttämät kiireettömät toimenpiteet valtakunnanrajan läheisyydessä ilman, että Rajavartiolaitoksen on otettava tehtävän suorittamisen vuoksi laajoja alueita haltuunsa. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on myös omiaan ennalta estämään rajaturvallisuuden ylläpitämistä vaarantavia tekoja.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista pykälässä tarkoitettussa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä säädetään rajavartiolaitain 32 ja 32 a §:ssä. Toimivaltuudet ovat samat kuin poliisilla vastaavassa tilanteessa. Käytännössä Rajavartiolaitos suorittaisi kiireettömiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon tehtäviä oma-aloitteisesti ydintehtäviensä tai Rajavartiolaitokselle säädettyjen valvontatehtävien yhteydessä, mikäli kiireellisempi Rajavartiolaitoksen tehtävä ei estä sitä suorittamista.

Rajavartiolaitoksen olisi pykälän voimassa olevan 2 momentin mukaisesti viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestä. Poliisilla olisi tällöin mahdollisuus tarvittaessa ottaa tilanne johtoonsa. Jos poliisi olisi pykälässä tarkoitetuilla alueilla läsnä eikä säännöksessä tarkoitettulla tavalla estynyt huolehtimasta yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, Rajavartiolaitoksella olisi voimassa olevan 21 §:n mukaisesti oikeus suorittaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyviä toimenpiteitä joko poliisin pyynnöstä tai kiiretilanteessa oma-aloitteisesti.

24 b §. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen tehtäväksi merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Rajavartiolaitos valvoisi vedenalaista kriittistä infrastruktuuria muun merialueella suorittamansa partioinnin ja valvonnan yhteydessä, ja valvontaa voitaisiin riskiperusteisesti kohdistaa myös tietyille alueille tai tiettyyn infrastruktuuriin.

Kriittinen infrastruktuuri määritellään yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa. Pykälässä viitattaisiin lain 4 §:n 3 kohtaan, jonka mukaan kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön keskeisen palvelun tarjoamiseksi. Keskeisellä palvelulla tarkoitetaan lain 4 §:n 2 kohdan mukaan palvelua, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen valvontatehtävä koskisi sellaista edellä tarkoitettua

kriittistä infrastruktuuria, joka sijaitsee merenpinnan alla Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä. Kyse voisi olla esimerkiksi sellaisista sähköverkko-, tele- ja muista tiedonsiirtokaapeista sekä kaasuputkista, jotka ovat välttämättömiä erityisesti yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämisen kannalta olennaisen palvelun tarjoamiseksi.

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävän suorittamiseksi käytössä olevista toimivaltuuksista säädettäisiin uudessa 38 c §:ssä. Valvonta voisi myös sisältää muun muassa kamera- ja sensorivalvontaa (29 §) sekä radioteknistä valvontaa (29 a §) aluksilla suoritettavan tutka- ja optisen havainnoinnin ohella. Lisäksi Rajavartiolaitoksella olisi oikeus puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun myös merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävän suorittamiseksi (38 a §). Sääntely mahdollistaisi muun muassa niin sanottuihin meridrooneihin (pinnan alla tai pinnalla kulkevat miehittämättömät alukset) puuttumisen. Jos meridrooni kuitenkin on rekisteröity ja sillä on kansallisuutta osoittavat tunnukset, sillä on samanlainen viattoman kauttakulun oikeus aluemerellä ja merenkulun vapaus kansainvälisellä merialueella kuin muillakin ulkomaisilla merenkulun aluksilla. Kansainvälisellä merialueella se kuuluu lähtökohtaisesti lippuvaltionsa yksinomaiseen lainkäyttövaltaan. Lisäksi valvontatoimissa tulee huomioida merioikeusyleissopimuksen 95 ja 96 artikloista ilmenevä valtionalusten täysivaltainen koskemattomuus. Toisaalta tulee huomioida, että muun muassa erilaiset torpedot, robottilaitteet, miinat ja räjähdeneet eivät ole aluksia, eikä niillä ole esimerkiksi oikeutta viattomaan kauttakulkuun tai merenkulun vapauteen.

Tunnuksettomaan ja tunnistamattomaan meridrooniin voitaisiin soveltaa myös ehdotettua uutta aluksen pysäyttämistä ja tarkastamista koskevaa 38 e §:ää. Tämä edellyttäisi kuitenkin sen selvittämistä, ettei alus ole lähistöllä olevan emoaluksen tai muun ohjailijan välittömässä hallinnassa.

Lain 79 ja 79 a §:ään ehdotettavien muutosten myötä Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua ja tukea merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä. Valvonta edellyttäisi myös riittävää tiedonsaantia ja tiedonvaihtoa erityisesti muiden Itämeren rantavalttioiden välillä sekä vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistavien ja niitä hallinnoivien yksityisten yritysten kanssa. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin toimijoiden ilmoitusvelvollisuudesta säädettäisiin uudessa 38 d §:ssä. Lisäksi rajavartiolaikiin ehdotetaan uutta pykälää salassa pidettävän tiedon luovuttamisesta ulkomaan viranomaisille (82 §). Siltä osin kuin tiedonvaihto sisältää henkilötietoja, asiasta säädettäisiin Rajavartiolaitoksen henkilötietolaissa.

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävää ja siihen liittyviä toimivaltuuksia ja ilmoitusvelvollisuutta koskevalla esityksillä ei olisi vaikutusta yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lainsäädännön tai muun voimassa olevan lainsäädännön kriittisen infrastruktuurin toimijoille asettamiin velvoitteisiin.

25 §. Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät. Voimassa olevan pykälän 2 momentin sääntelyä rajajoukkojen liittamisestä Puolustusvoimiin täsmennettäisiin viittaamalla Rajavartiolaitoksen hallintolakiin, jossa säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin liittämismenettelystä, rajajoukkoihin kuuluvista henkilöistä sekä heidän oikeusasemastaan Puolustusvoimiin liittämisen yhteydessä. Ehdotetut muutokset ovat säädösteknisiä.

Ehdotettava uusi Rajavartiolaitoksen hallintolain sääntely olisi luonteeltaan henkilöstö- ja yleishallinnollista. Rajavartiolaissa olisi edelleen tarpeen säilyttää yleinen sääntely rajajoukoista ja niiden liittamisestä Puolustusvoimiin. Sääntely liittyy Rajavartiolaitokselle

säädettyihin sotilaallisen maanpuolustuksen tehtäviin ja rajajoukkojen keskeiseen asemaan sotilaallisen maanpuolustuksen osana. Nimenomainen sääntely rajajoukkojen liittämisestä on tarpeen myös sen vuoksi, että puolustusvalmius voi vaatia osia rajajoukoista liitettäväksi Puolustusvoimiin jo ennen kuin valmiuslain (1552/2011) 104 §:n mukainen toimivaltuus valtion palveluksessa olevan velvoittamisesta siirtymään hoitamaan toista virkaa otetaan käyttöön. Ei myöskään voida pitää tarkoituksenmukaisena, että Puolustusvoimat perustaisi liittämisen mahdollistamiseksi suuren määrän virkoja, joita hoitamaan rajajoukkoihin kuuluvia virkamiehiä siirrettäisiin. Kyse voi olla tilanteesta, jossa Rajavartiolaitoksella ei ole siirtyvien virkamiesten hoitamille Rajavartiolaitoksen viroille käyttöä. Lisäksi edellä mainittu valmiuslain säännös jättää siirtyvien virkamiesten oikeusaseman epäselväksi, minkä vuoksi sotilaallisesti järjestettyjen organisaatioiden välisiä henkilöstövoimavara-siirtoja ei ole tarkoituksenmukaista jättää yleisen sääntelyn varaan. Sääntelyä sovellettaisiin siten myös valmiuslain toimivaltuuksien ollessa käytettävissä.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti rajajoukot voidaan liittää Puolustusvoimiin puolustusvalmiuden sitä vaatiessa. Puolustusvalmiuden tehostaminen ja valmiuden kohottaminen edellyttävät ja sisältävät puolustuksellisia toimenpiteitä, jotka eivät ole ennakolta määritettävissä, vaan määräytyvät tilanteen ja käytössä olevan tilannekuvan perusteella. Sääntely mahdollistaa rajajoukkojen liittämisen Puolustusvoimiin tarvittaessa riittävän hyvissä ajoin ja ottaen huomioon Puolustusvoimissa toteutettavien varautumistoimien kokonaisuuden ja rajajoukkojen merkityksen niiden osana. Voimassa olevan sääntelyn mukaisesti rajajoukot voitaisiin liittää Puolustusvoimiin kokonaan tai osin, jolloin liittämisessä voitaisiin sekä ajankohdan että laajuuden osalta ottaa huomioon myös rajaturvallisuuden ylläpitämiseen liittyvät tarpeet. Rajajoukkojen liittämisen Puolustusvoimiin esittelisi tasavallan presidentille sisäministeri.

28 §. Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet. Pykälään lisättäisiin uusi *6 momentti*, jonka mukaan pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännöstön ja rajavartiolain 15 §:n mukaisesti. Kyse olisi nykyisin noudatettavan käytännön kirjaamisesta lain tasolle selkeyden vuoksi. Schengenin rajasäännöstön 32 artiklan mukaan sisärajavallvonnan palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvin osin ulkorajoja koskevia säännöksiä.

28 b §. Toimivaltuudet sisärajoilla. Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin muuta lainsäädäntöä täydentävästi Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista sisärajoilla. Pykälän tarkoituksena on täydentää ja täsmentää kansallisesti, millaisia toimenpiteitä Rajavartiolaitos voi Schengenin rajasäännöstön 23 artiklan mukaisesti suorittaa sisärajoilla silloin, kun sisärajavallvontaa ei ole palautettu. Rajasäännöstön 23 artiklan mukaan rajavallvonnan puuttuminen sisärajoilta ei vaikuta jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kansallisen lainsäädännön nojalla alueellaan, myös sisäraja-alueilla, käyttämiin poliisivaltuuksiin ja muuhun julkiseen valtaan, kunhan tällaisten valtuuksien käyttämisellä ei ole vastaavaa vaikutusta kuin rajatarkastuksilla.

Pykälän *1 momentin* mukaan rajavartiomiehellä olisi rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ja niiden läheisyydessä oikeus ilman rikosepäilyä: 1) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä; 2) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään; sekä 3) ottaa henkilöstä kuva.

Rajaturvallisuuden ylläpitämisellä tarkoitetaan rajavartiolain 2 §:n 6 kohdan mukaan kotimaassa ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnanrajan ja ulkorajan ylittämisestä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävästä

henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat, torjumaan rajat ylittävää rikollisuutta sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus. Toimivaltuudet olisivat käytettävissä myös Schengen-alueen sisärajojen läheisyydessä, millä tarkoitettaisiin maasto- ja merirajojen läheisyyttä mukaan lukien rajan ylittävät vesistöt, satamat, lentokentät sekä rautatiet, ratapihat ja rautatieasemat ja linja-autoasemat. Toimenpiteet eivät edellyttäisi sitä, että niiden kohteena olevan henkilön epäiltäisiin syyllistyneen rikokseen.

Asiakirjojen, tavaroiden ja kulkuneuvojen tilapäinen haltuunotto sekä niiden tarkastus ja niihin kohdistava etsintä mahdollistaisivat muun muassa asiakirjojen aitouden sekä henkilön Schengen-alueella ja sen ulkopuolella tapahtuneen oleskelun ja matkareitin selvittämisen. Lisäksi rajavartiolaitos voisi selvittää tavaroiden ja kulkuneuvon omistajan sekä arvioida tavaroista tai kulkuneuvoista yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvaa uhkaa. Kulkuneuvojen tarkastamisen myötä voitaisiin myös löytää niihin mahdollisesti kätkeytyneet maassa laittomasti oleskelevat tai muutoin viranomaisia pakoilevat henkilöt.

Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdan mukaan henkilöön kohdistuvaa etsintää sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa. Henkilöntarkastuksen avulla voidaan etsiä esineitä, omaisuutta, asiakirjaa, tietoa tai seikkaa, joka tukee henkilön maassa oleskelun laillisuuden tai hänestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle tai kansanterveydelle aiheutuvan vaaran selvittämistä. Henkilöntarkastus suoritettaisiin noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 33 §:ssä säädetään. Pykälän 2 momentin mukaan henkilöntarkastuksesta päättäisi vähintään luutnantin arvoinen rajavartiolaitos, jos se kohdistetaan muuhun kuin henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan muutoin kuin käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Vähintään luutnantin arvoisen rajavartiolaitoksen toimivaltuuksin tehdystä henkilöntarkastuksesta olisi laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta olisi pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös. Sääntely vastaisi keskeisiltä osiltaan lain 28 a §:ää, jossa säädetään henkilöntarkastuksesta rajavalvonnassa.

Henkilöstä voitaisiin ottaa myös kuva, jota käytettäisiin sekä henkilöllisyyden selvittämiseen että Rajavartiolaitoksen hallussa olevien tietojen sekä suoritettujen toimenpiteiden ja henkilön yhdistämiseen toisiinsa. Kuva voitaisiin tallentaa Rajavartiolaitoksen rekisteriin Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 7 §:n nojalla.

Pykälän mukaiset toimivaltuudet mahdollistaisivat tehokkaan valvonnan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi sisärajoilla. Toimenpiteitä voitaisiin suorittaa sisärajojen tilannekuvan ylläpitämiseksi sekä rajaturvallisuuden ylläpitoa vaarantavien ilmiöiden ja rikosten ennalta ehkäisemiseksi, paljastamiseksi ja tutkimiseksi. Käytännössä toimenpiteillä mahdollistettaisiin vastaavat toimenpiteet rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi sisärajoilla kuin nykyisin ulkorajoilla. Toimenpiteet tukisivat myös PTR-viranomaisten yhteisen tilannekuvan muodostamista sisärajoilla.

Pykälän mukaisesti toteutettavien toimenpiteiden keskeisenä edellytyksenä olisi rajasäännösten 23 artiklan mukaisesti se, ettei niillä ole rajatarkastuksia vastaavaa vaikutusta. Rajasäännösten 23 artiklan mukaan sisärajoilla suoritettavien toimenpiteiden ei katsota vastaavan rajatarkastuksia, jos niiden tarkoituksena ei ole rajavalvonta, jos toimenpiteet perustuvat poliisin yleisiin tietoihin ja toimivaltaisten viranomaisten kokemuksiin mahdollisista yleiseen turvallisuuteen tai yleiseen järjestykseen kohdistuvista uhkista ja jos niiden tarkoituksena on esimerkiksi torjua rajatylittävää rikollisuutta tai vähentää laitonta maahanmuuttoa. Lisäksi edellytyksenä on, että toimenpiteet suunnitellaan ja toteutetaan tavalla, joka poikkeaa selvästi ulkorajoilla järjestelmällisesti tehtävistä henkilöntarkastuksista. Rajasäännösten vuoden 2024

muutosasetuksen ((EU) 2024/1717) 25 johdantokappaleen mukaan arvioitaessa sitä, onko jäsenvaltioiden suorittamilla tarkastuksilla rajavaltontaa vastaava vaikutus, otetaan huomioon tällaisten tarkastusten tavoite, alueellinen soveltamisala ja mahdolliset erot verrattuna muualla asianomaisen jäsenvaltion alueella suoritettaviin tarkastuksiin.

Schengenin rajasäännöstö on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin kuitenkin Rajavartiolaitoksen osalta 23 artiklaa täsmäntävästi siitä, että 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tulisi perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Kyse voisi olla Rajavartiolaitoksen omista tiedoista tai esimerkiksi PTR-viranomaisten yhteisen tilannekuvan mukaisista tiedoista. Toimenpiteiden olisi myös oltava ajallisesti ja alueellisesti rajattuja. Ajallisia ja alueellisia rajauksia voisi perustellusta syystä muuttaa valvonnan aikana. Valvontajaksoja voisi myös olla useita peräkkäin. Käytännössä säännös rajaisi Rajavartiolaitoksen ja rajavartiomiehen toimintaa Schengenin rajasäännösten 23 artiklan edellyttämällä tavalla niin, että toimenpiteitä ei voitaisi suorittaa sisärajoilla ulkorajojen tapaan kattavasti koko rajanylitysliikenteeseen.

Rajasäännösten 23 artiklan edellytykset tulisi myös muilta osin ottaa huomioon pykälää sovellettaessa. Rajavartiolaitoksen tulisi suunnata valvontaa ja pykälässä tarkoitettuja tarkastuksia etukäteen tehdyn analyysin pohjalta sisärajoilla sellaisille alueille ja ajankohtiin, joissa sen vaikuttavuus arvioidaan suurimmaksi. Käytännössä valvontaa suoritettaisiin riskianalyysiin perustuen siten, että rajaturvallisuutta uhkaavien ilmiöiden olemassaolo tai niiden puuttuminen voitaisiin todentaa. Rajavartiolaitos suorittaisi pykälässä tarkoitettuja tarkastuksia välittömästi valtakunnanrajalla ainoastaan silloin, kun se on rajaturvallisuuden ylläpitämisen vaikuttavuuden vuoksi välttämätöntä. Toiminta olisi satunnaista ja lyhytaikaista. Muutoin tarkastuksia suoritettaisiin tiedustelutiedon ja riskianalyysin perusteella valtakunnanrajan läheisyydessä, jolloin satunnaisen rajanylittäjän todennäköisyys joutua pykälässä tarkoitetun tarkastuksen kohteeksi on vähäisempi.

Tavoitteena olisi ylläpitää rajaturvallisuutta uhkaavien rikosten osalta uhkaa vastaava paljastumisriski sekä saada tietoja, joiden avulla tarvetta palauttaa sisärajavaltontaa voidaan arvioida mahdollisimman ajantasaisesti. Pykälän mukaiset toimenpiteet olisivat välttämättömiä myös Nato-yhteistyön ja kahdenvälisen puolustussopimusten toimeenpanon edellyttämien Rajavartiolaitoksen isäntämaatukitehtävien toteuttamiseksi. Toimenpiteet mahdollistaisivat sisärajoilla suoritettavan valvonnan tehostamisen porrastetusti.

Pykälän 4 *momentin* mukaan 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden kohteena oleva henkilö olisi velvollinen olemaan läsnä enintään kuusi tuntia kerrallaan. Läsnäolovelvoite on välttämätön, koska esimerkiksi vastauksen saaminen ulkomailta suoritettaviin viranomaiskyselyihin voi viedä viikoppäivästä ja vuorokaudenajasta riippuen useita tunteja. Rajavartiolain 27 §:n mukaan vastaava velvoite maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskevassa tutkinnassa on 12 tuntia. Kuuden tunnin aikarajalla korostettaisiin sitä, että pykälän mukaisilla toimenpiteillä ei ole tarkoitus saavuttaa rajavaltontaa vastaavaa vaikutusta. Kuuden tunnin aikaraja vastaisi myös rajavartiolain 37 §:n sääntelyä siitä, kuinka kauan etsintäkuulutettu henkilö on velvollinen olemaan saapuvilla etsintäkuulutukseen liittyvän toimenpiteen suorittamiseksi. Toimenpiteiden kohteena olevaa henkilöä ei kuitenkaan saisi velvoittaa olemaan läsnä kauemmin kuin on välttämätöntä. Rajavartiomiehen olisi harkittava tapauskohtaisesti myös muiden turvaamistoimenpiteiden käyttämahdollisuutta. Rikoslain 16 luvun 4 a §:ssä säädetään niskoittelusta rajavartiomiestä vastaan. Pykälän mukaan niskoittelusta tuomitaan muun muassa se, joka jättää noudattamatta rajavartiomiehen tehtävän suorittamiseksi toimivaltansa rajoissa antaman käskyn tai kiellon.

Pykälän mukaisia toimivaltuuksia sovellettaisiin sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään. Sisärajoilla ovat jo nykyisin käytössä esityksen kohdassa 2.1.4 kuvatut Rajavartiolaitoksen toimivaltuudet. Lisäksi tässä esityksessä ehdottavat rajavartiolaitain muutokset, jotka koskevat pysyvän teknisen valvonnan ja radioteknisen valvonnan laitteiston asettamista ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa (29 d §), kulkuneuvon pysäyttämistä ja liikenteen ohjaamista (38 §), vesiliikenteen tilapäistä keskeyttämistä ja rajoittamista (38 b §), kuljettajien ajokuntoisuuden ja ajoneuvojen liikennekelpoisuuden sekä tieliikennelain säännösten noudattamisen valvontaa (20 §) sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä tilanteissa, joissa poliisi on estynyt (20, 32 ja 32 a §) mahdollistaisivat kyseisten toimivaltuuksien käyttämisen myös sisärajoilla. Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ehdotettava tiedonsaantioikeus yksityisten yhteisöjen ja yhtymien kameravalvontatallenteista olisi niin ikään käytettävissä sisärajoilla.

Pykälän 5 *momentti* sisältäisi täsmentävän säännöksen siitä, että Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista silloin, kun rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille, säädetään erikseen.

29 a §. Radiotekninen valvonta. Pykälän 2 *momentissa* säädetään alueista, joilla Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa sekä valvonnan tarkoituksesta. Voimassa olevan momentin mukaan radioteknistä valvontaa voidaan suorittaa rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi. Valvonnan tarkoituksiin lisättäisiin merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta, jota koskevasta Rajavartiolaitoksen uudesta tehtävästä säädetäisiin 24 b §:ssä. Radioteknistä valvontaa voidaan jo nykyisin kohdistaa merialueelle, minkä vuoksi olisi tarpeen täsmentää, että sen tarkoituksena voi olla myös merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnan kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostaminen.

29 d §. Teknisen ja radioteknisen valvonnan laitteistot. Pykälän 1 *momentissa* säädetään alueista, joilla Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Alueisiin lisättäisiin myös valtakunnanrajan välitön läheisyys ja meren rannikko. Voimassa olevan pykälän mukaan Rajavartiolaitoksella on momentissa tarkoitettu oikeus rajavyöhykkeellä, joka voidaan perustaa ainoastaan ulkorajalle eli käytännössä Suomen ja Venäjän federaation väliselle maarajalle. Valtakunnanrajan välitön läheisyys tarkoittaisi maarajoilla myös Schengen-alueen sisärajoja, joita Suomella on Ruotsin ja Norjan kanssa. Sääntely olisi välttämätön erityisesti ehdotettavan uuden 28 b §:n mukaisten toimivaltuuksien näkökulmasta ja tukisi esityksen tavoitetta parantaa Rajavartiolaitoksen tilannekuvaa ulkorajojen lisäksi myös sisärajoilla. Myös Schengenin rajasäännösten uudistuksen yhteydessä vuonna 2024 korostettiin valvontateknologian käyttöä vaihtoehtona sisärajaavalvonnan palauttamiselle.

Meren rannikkoa koskeva lisäys liittyy vuonna 2024 lain 29 §:ään tehtyyn täydennykseen (429/2024), jonka mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa teknistä valvontaa merialueiden lisäksi myös meren rannikolla. Käytännössä Rajavartiolaitoksella on meren rannikolla jo pysyvää teknisen valvonnan laitteistoa, jonka asettamisesta on sovittu maa-alueen omistajan tai haltijan kanssa. Sääntelyn tarkoituksena olisi varmistaa, että laitteiston asettaminen ei ole yksinomaan maa-alueen omistajan tai haltijan päätösvallassa.

Teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuvan vahingon ja haitan korvaamista koskeva sääntely siirrettäisiin selkeyden vuoksi uudeksi 2 momentiksi. Nykyinen 2 momentti siirtyisi samalla uudeksi 3 momentiksi. Sääntelyyn ei näiltä osin tehtäisi sisällöllisiä muutoksia. Maa- tai

vesialueen omistajalla tai haltijalla olisi siten jatkossakin oikeus saada käyvän hinnan mukainen korvaus teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuneesta vahingosta ja haitasta.

30 §. *Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne rajanylityspaikalla.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan momenttia sovellettaisiin myös silloin, kun rajavaltuutusta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten ja rajavartiolaitoksen 15 §:n mukaisesti. Rajavartiolaitoksella olisi siten oikeus myös tällaisessa tilanteessa saada rajanylityspaikkana olevan liikennepaikan omistajalta tai haltijalta käyttöönsä käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan sellaiset valvontatilat, joita rajatarkastusten toteuttaminen edellyttää. Sääntely on perusteltua sen vuoksi, että Schengenin rajasäännösten 32 artiklan mukaan sisärajavaltuutuksen palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvin osin ulkorajoja koskevia säännöksiä.

Käytännössä Rajavartiolaitos voisi sijoittaa rajatarkastusten suorittamisessa tarvittavat toiminnot esimerkiksi rajanylityspaikan alueella olevalle linja-auto- tai rautatieasemalle, lentokentälle tai satamaan tai muuhun rajanylityspaikan alueella olevaan tilaan. Tällä tarkoitettaisiin myös sitä, että Rajavartiolaitos voisi sijoittaa rajanylityspaikan alueelle esimerkiksi toimisto-, varasto- ja asiakastiloina toimivia kontteja tai telttoja tai muita rajavaltuutuksessa tarvittavia tilapäisrakennelmia. Rajavartiolaitoksella olisi myös oikeus sijoittaa rajanylityspaikan alueella rajanylityksien ohjaamiseen tarvittavia välineitä, kuten esimerkiksi puomeja, kylttejä, opasteita ja liikennevaloja.

30 a §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, jonka mukaan pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavaltuutusta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten ja rajavartiolaitoksen 15 §:n mukaisesti. Kyse olisi nykyisin noudatettavan käytännön kirjaamisesta lain tasolle selkeyden vuoksi. Schengenin rajasäännösten 32 artiklan mukaan sisärajavaltuutuksen palauttamisen aikana sovelletaan soveltuvin osin ulkorajoja koskevia säännöksiä.

32 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta.* Pykälän 1 momentin johdantokappaleen sanamuotoa yksinkertaistettaisiin niin, että siinä ainoastaan viitattaisiin 20 §:n sääntelyyn Rajavartiolaitoksen tehtävistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä mainitsematta nimenomaisesti alueita, joita kyseinen pykälä koskee. Muutos olisi lakitekninen, eikä se muuttaisi säännöksen sisältöä. Lain 20 §:ssä säädettäisiin edelleen tyhjentävästi siitä, millä alueilla Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, jos poliisi on estynyt sitä tekemästä. Pykälän otsikkoa yksinkertaistettaisiin vastaavalla tavalla.

32 a §. *Tekninen kuuntelu ja tekninen katselu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.* Pykälän 1 momentin sanamuotoa yksinkertaistettaisiin niin, että siinä ainoastaan viitattaisiin 20 §:n sääntelyyn Rajavartiolaitoksen tehtävistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä mainitsematta nimenomaisesti alueita, joita kyseinen pykälä koskee. Muutos olisi lakitekninen, eikä se muuttaisi säännöksen sisältöä. Lain 20 §:ssä säädettäisiin edelleen tyhjentävästi siitä, millä alueilla Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä, jos poliisi on estynyt sitä tekemästä. Pykälän otsikkoa yksinkertaistettaisiin vastaavalla tavalla.

Pykälän 2 momenttiin ei tehtäisi muutoksia.

33 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet poliisitehtävissä.* Pykälän 1 momentissa täsmennettäisiin, että Rajavartiolaitoksen poliisilain mukaiset toimivaltuudet Prüm- ja Atlas-yhteistyössä koskisivat poliisin toimialaan kuuluvaa ja siten poliisin johtamaa yhteistyötä.

Rajavartiolaitoksen johtamassa Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvassa Prüm-yhteistyössä ovat voimassa Rajavartiolaitoksen ja rajavartiomiehen tavanomaiset toimivaltuudet. Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvassa Prüm- ja Atlas-yhteistyössä Suomen alueen ulkopuolella säädetään 35 g §:ssä.

35 c §. Ampuma-aseen käyttö. Voimassa olevan pykälän *1 momentin* mukaan ampuma-asetta voidaan käyttää muun muassa kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Tämän on katsottu mahdollistavan myös miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumisen ampuma-asetta käyttäen lain 38 a §:n tarkoittamissa tilanteissa (HE 201/2017 vp, s. 44). Säännöksen sanamuoto esineen tai esteen poistamisesta on kuitenkin joissakin tilanteissa tulkinnanvarainen siltä osin kuin kyse on miehittämättömistä kulkuneuvoista. Momenttia täydennettäisiin tämän vuoksi niin, että siinä todettaisiin nimenomaisesti mahdollisuus käyttää ampuma-asetta myös miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseksi. Säännös täydentäisi voimassa olevan lain 38 a §:ää, jota ehdotetaan myös täydennettäväksi tässä esityksessä.

35 e §. Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin täsmennys, jonka mukaan pykälän toimivaltuussäätely koskee myös Rajavartiolaitoksen johtamaan Prüm-yhteistyöhön osallistuvaa toisen valtion virkamiestä. Säätely on tarpeen ehdotettavan uuden 15 c §:n vuoksi. Prüm-yhteistyöhön osallistuvan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet olisivat vastaavat kuin muissa kansainvälisen rajaturvallisuusavun tilanteissa. Momentin mukainen säätely koskee Schengenin rajasäännösten mukaisten tehtävien suorittamista toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti sekä oikeutta voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa.

Pykälään lisättäisiin uusi *3 momentti*, joka sisältäisi informatiivisen viittauksen poliisilain 9 luvun 9 c §:ään. Kyseisen pykälän mukaan vieraan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on rajavartiomiehen johtamassa Prüm-päätöksen nojalla tapahtuvassa toiminnassa Suomen alueella oikeus suomalaisen rajavartiomiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti käyttää sellaisia rajavartiomiehelle kuuluvia toimivaltuuksia, joita suomalainen rajavartiomies hänelle toimivaltansa nojalla osoittaa. Vieraan valtion toimivaltaisella virkamiehellä on myös oikeus suomalaisen rajavartiomiehen ohjauksessa käyttää sellaisia voimakeinoja, joita rajavartiomies toimivaltansa nojalla hänelle osoittaa. Säätely täydentää pykälän *1 momentin* mukaista toimivaltuussäätelyä, joka koskee ainoastaan Schengenin rajasäännösten mukaisten toimivaltuuksien käyttämistä.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta sisältöä.

35 f §. Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen muut oikeudet ja velvollisuudet. Pykälään lisättäisiin Prüm-yhteistyötä koskevat säännökset. Pykälän *1 momentin* mukaan Rajavartiolaitoksen esikunta antaisi 15 c §:n *1 momentissa* tarkoitettuun Rajavartiolaitoksen käynnistämään Prüm-yhteistyöhön Suomessa osallistuvalla toisen valtion virkamiehelle määräaikaisen valtuuskirjan, josta ilmenee virkamiehen toimivalta. Valtuuskirja olisi palautettava Rajavartiolaitoksen esikunnalle yhteistyön päättyttyä. Säätely vastaisi poliisilain 9 luvun 9 h §:ää, joka koskee valtuuskirjan antamista poliisijohtoisessa yhteistyössä. Pykälä sisältäisi edelleen säännökset valtuuskirjan antamisesta myös 15 d §:ssä tarkoitettun rajaturvallisuusavun tilanteissa. Tältä osin valtakirjan antajana säilyisi sisäministeriö, joka voimassa olevan 15 d §:n mukaisesti myös päättää rajaturvallisuusavun pyytämisestä.

Pykälän *3 momenttiin*, joka koskee toisen valtion virkamiehen rikosoikeudellista vastuuta, vahingonkorvausvastuuta ja sovellettavaa kurinpito- ja virkasuhdelainsäädäntöä, tehtäisiin

Luonnos 9.12.2025

tekninen täsmennys siitä, että se koskisi edelleen vain 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua. Prüm-yhteistyössä sovellettaisiin suoraan Prüm-päätöksen 21–23 artikloja, jotka sisältävät nimenomaiset säännökset asiasta.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta sisältöä.

35 g §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen Suomen alueen ulkopuolella.* Voimassa oleva pykälä koskee rajavartiomiehen toimivaltuuksia ja oikeutta voimakeinojen käyttämiseen 15 d §:ssä tarkoitettua rajaturvallisuusapua annettaessa. Pykälä laajennettaisiin koskemaan kaikkia rajavartiolaissa tarkoitettuja rajavartiomiehen tehtäviä Suomen alueen ulkopuolella. Tällaisia ovat rajaturvallisuusavun lisäksi raja- ja merivartiostoasetuksen mukaiset tehtävät, Prüm- ja Atlas-yhteistyö sekä lain 77 §:n 2 momentin mukaisesti toiselle Suomen viranomaiselle annettava tuki Suomen alueen ulkopuolella. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta sisältöä. Rajavartiomiehen toimivaltuuksista raja- ja merivartiostoasetuksen mukaisissa tehtävissä säädetään nykyisin 35 i §:ssä, joka ehdotetaan samassa yhteydessä kumottavaksi tarpeettomana.

Voimassa olevassa pykälän 1 momentissa rajavartiomiehen toimivaltuudet on rajattu Schengenin rajasäännöstön mukaisiin tehtäviin. Sääntelyä selkeytettäisiin ja täsmennettäisiin niin, että rajavartiomiehen suorittaessa rajavartiolaissa tarkoitettua tehtävää Suomen alueen ulkopuolella hänen toimivaltansa määräytyisi Suomessa toteutettavaa virkatehtävää koskevien säädösten mukaisesti. Sääntely vastaisi sanamuodoltaan voimassa olevaa 35 i §:ää ja sisällöltään myös poliisilain 9 luvun 9 e §:ää, jossa säädetään poliisimiehen toimivaltuuksista kansainvälistä apua annettaessa. Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti toimivaltuudet eivät kuitenkaan voisi ylittää raja- ja merivartiostoasetuksen ((EU) 2019/1896) 82 artiklan 2 kohdan perusteella määräytyviä toimivaltuuksia taikka niitä toimivaltuuksia, jotka toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio rajavartiomiehelle antaa.

Ehdotettu 1 momentin viittaus Suomessa toteutettavaa virkatehtävää koskeviin säädöksiin kattaisi myös voimakeinojen käyttämistä koskevan sääntelyn, minkä vuoksi pykälässä ei olisi enää tarpeen säätää asiasta erikseen voimassa olevan 2 momentin tavoin. Momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus lain 77 a §:n 3 momenttiin, jossa säädetään Rajavartiolaitoksen vaativasta virka-avusta poliisille Euroopan unionin jäsenvaltion merialueella ja talousvyöhykkeellä. Mainittu sääntely olisi erityissäännös suhteessa 1 momentin yleissäännökseen rajavartiomiehen toimivaltuuksista Suomen alueen ulkopuolella.

Pykälän 3 momentissa säädetään rajavartiomiehen oikeudesta käyttää omaa virkapukuaan sekä kantaa mukanaan virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita Suomen alueen ulkopuolella suoritettavassa tehtävässä. Sääntely säilyisi sisällöltään ennallaan, mutta se laajenisi kattamaan myös tilanteet, joissa Rajavartiolaitos tukee toista Suomen viranomaista Suomen alueen ulkopuolella 77 §:n 2 momentin mukaisesti. Rajavartiomiehellä olisi momentissa tarkoitettu oikeus, jollei toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio toisin määrää. Momentissa viitattaisiin yleisemmin valtioon nykyisen jäsenvaltion sijaan. Prüm-yhteistyön osalta Prüm-päätöksen 19 artikla sisältää vastaavat säännökset.

35 h §. *Rajavartiomiehen oikeudellinen asema Suomen alueen ulkopuolella.* Pykälän 1 momenttiin tehtäisiin lakitekninen muutos ehdotettavan uuden 15 e §:n vuoksi. Sääntelyn sisältö säilyisi ennallaan.

Pykälän 2 momentissa täsmennettäisiin, että myös Prüm-yhteistyöhön osallistuvaan rajavartiomieheen sovelletaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta

kriisinhallintatehtävissä annettua lakia (1522/2016). Voimassa oleva momentti, jossa viitataan vain 15 d §:ssä tarkoitetun rajaturvallisuusavun antamiseen, on lisätty lakiin eduskuntakäsittelyn aikana. Hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 9/20217 vp) mukaan tarkoituksena on kuitenkin ollut säätää Rajavartiolaitoksen osalta vastaavasti kuin poliisilain 9 luvun 9 g §:n 2 momentissa, jonka sääntely koskee myös Prüm-yhteistyötä.

35 i §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet raja- ja merivartiostoasetuksen mukaisissa tehtävissä.* Pykälä kumottaisiin ja sen sääntely sisällytettäisiin muuttamattomana 35 g §:ään.

38 §. *Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään rajavartiomiehen oikeudesta määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän, ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka Rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvälön suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi. Kulkuneuvon pysäyttämisestä ja liikenteen ohjaamisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä muualla laissa säädetään. Tällaista sääntelyä on esimerkiksi tieliikennelaissa ja ilmailulaissa.

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja siirtäminen tai liikenteen ohjaaminen voi olla tarpeen myös muiden kuin pykälässä lueteltujen Rajavartiolaitoksen lakisääteisten tehtävien suorittamisen yhteydessä sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Pykälää muutettaisiin tämän vuoksi niin, että rajavartiomiehellä olisi oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Sääntely vastaisi pääosin sisällöltään poliisilain 2 luvun 11 §:ää, jonka mukaan poliisilla on vastaava oikeus poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Kulkuneuvolla tarkoitettaisiin edelleen ajoneuvoja, vesikulkuneuvoja, ilma-aluksia ja raideliikennelain (1302/2018) 4 §:n 7 kohdassa tarkoitettua kalustoyksikköä.

38 a §. *Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään rajavartiomiehen oikeudesta puuttua miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun. Miehittämättömien kulkuneuvojen tekniikan kehittyminen ja hintojen lasku lisää miehittämättömien kulkuneuvojen laillista ja laitonta käyttöä yhteiskunnassa. Miehittämättömien ilma-alusten lisäksi myös maalla, veden pinnalla ja pinnan alla liikkuvien kulkuneuvojen määrät ovat lisääntyneet. Myös raideliikenteessä on suunniteltu esimerkiksi miehittämättömien metrojen käyttöönottoa tulevaisuudessa. Miehittämättömien kulkuneuvojen käyttö on lisääntynyt myös sodankäynnissä. Miehittämättömien kulkuneuvojen laiton käyttö valtakunnanrajalla ja sen yli tai viranomaisille tärkeän toiminnan vaarantamiseksi on aiempaa riskittävämpää ja kustannustehokasta.

Pykälän soveltamisalaa laajennettaisiin niin, että rajavartiomiehellä olisi oikeus puuttua kaikkien miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun. Pykälän 1 momentin sanamuotoa täsmennettäisiin myös niin, että kulkuun puuttuminen tarkoittaisi muun muassa miehittämättömän kulkuneuvon tilapäistä haltuun ottamista ja sen käytön estämistä. Sanamuoto vastaisi esimerkiksi poliisilain 2 luvun 11 a §:ää sekä puolustusvoimista annetun lain 15 a §:ää. Kyse olisi tältä osin teknisluonteisesta muutoksesta.

Miehittämättömien ilma-alusten lisäksi pykälässä tarkoitetut toimivaltuudet koskisivat myös miehittämättömiä ajoneuvoja sekä vedessä ja kiskoilla liikkuvia kulkuneuvoja. Miehittämättömässä kulkuneuvossa ei ole sen kulusta täysin vastaavaa tai huolehtivaa

kuljettajaa tai muuta miehistöä, vaan se liikkuu esimerkiksi automaatti- tai kauko-ohjattuna. Kulkuneuvo voi kulkea sellaisenaan tai se voi kuljettaa esimerkiksi ihmisiä, tavaraa tai hyötykuormaa, kuten kameroita, radioita, sensoreita tai työkaluja.

Miehittämättömillä ajoneuvoilla tarkoitettaisiin esimerkiksi maalla kulkemaan suunniteltuja laitteita, jotka eivät kulje kiskoilla. Tällä tarkoitettaisiin myös esimerkiksi sellaisia maastossa, jäällä ja rakennuksessa kulkevia kulkuneuvoja, joita ei ole tarkoitettu tieliikennekäyttöön tai joita ei ole rekisteröity ajoneuvorekisteriin. Miehittämättömillä ajoneuvoilla tarkoitettaisiin myös esimerkiksi miehittämättömiä sotilasajoneuvoja sen omistajasta tai haltijasta riippumatta. Edellä mainittuja olisivat esimerkiksi miehittämättömät autot, traktorit, moottorikelkat ja tavarankuljettimet sekä maan pintaa vastaan tapahtuvan ilman reaktion kannattelemat kulkuneuvot (ilmatyynyalukset) sekä niillä hinattavat laitteet.

Miehittämättömillä aluksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi veteen tukeutuvaa tai vesillä liikkumiseen käytettävää alusta, kulkuneuvoa tai välinettä. Miehittämätön vesikulkuneuvo voi liikkua veden pinnalla tai pinnan alla. Se voi myös leijua veden pintaa vastaan tapahtuvan ilman reaktion vaikutuksesta. Edellä mainittuja olisivat esimerkiksi miehittämättömät laivat, veneet, sukellusveneet, sukellusrobotit ja ilmatyynyalukset sekä niillä hinattavat laitteet.

Miehittämättömillä kulkuneuvoilla tarkoitettaisiin myös maalla kiskoilla liikkumaan tarkoitettuja laitteita. Näitä voivat olla esimerkiksi miehittämättömät raideliikenteessä, kaupunkiraideliikenteessä tai yksityisellä raiteella liikkuvat miehittämättömät junat, metrot, raitiotievaunut, resinat tai työkoneet.

Jatkossa rajavartiomies voisi puuttua miehittämättömien ilma-alusten lisäksi myös muiden miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun vaikuttamalla kulkuneuvoihin tai niiden kokonaisjärjestelmän osaan, kuten esimerkiksi kauko-ohjauslaitteeseen, radiolinkkiin, viestiyhteyksiin tai paikannukseen käytettäviin satelliitti- tai muihin yhteyksiin teknisin toimenpitein tai voimakeinoin. Käytännössä keinot olisivat vastaavat kuin miehittämättömiin ilma-aluksiin kohdistettavat. Miehittämättömiin vesikulkuneuvoihin ja ajoneuvoihin voitaisiin kuitenkin käyttää soveltuvin osin myös vastaavia fyysisiä keinoja kulkuneuvon pysäyttämiseen kuin miehitettyjen ajoneuvojen ja vesikulkuneuvojen pysäyttämisessä käytetään. Näitä voivat olla esimerkiksi kiilaaminen sekä esteiden tai piikkimaton käyttö. Miehitettyyn kulkuneuvoon verrattuna toimenpiteistä varoittaminen sekä pysähtymistä, nopeuden alentamista tai suunnan muuttamista koskevan ohjauksen tai määräysten antaminen ennakkoon on miehittämättömien kulkuneuvojen osalta merkittävästi hankalampaa kuin miehitettyjen kulkuneuvojen osalta. Toisaalta miehittämättömässä kulkuneuvossa ei yleensä ole henkilöitä tai eläimiä, joille teknisten toimenpiteiden tai voimakeinojen käytöstä voisi koitua vahinkoa. Ulkopuolisten turvallisuus ja työturvallisuus toimenpiteiden yhteydessä olisi kuitenkin huomioitava.

Mahdollisimman lievien keinojen sekä esitutkinnan turvaamisen kannalta on tärkeää, että miehitetyn kulkuneuvon omistaja ja miehitetyn kulkuneuvon kokonaisjärjestelmän eri osat voidaan paikantaa ja niiden toimintaan voidaan puuttua mahdollisimman nopeasti ja tarkasti käsittelemällä miehitetyn kulkuneuvon kulkuun liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja.

Voimassa olevan *1 momentin* mukaan rajavartiomies voi suorittaa pykälässä tarkoitettuja toimenpiteitä, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, turvaamistehtävän tai meripelastustehtävän suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Säännöstä muutettaisiin niin, että toimivaltuudet olisivat käytettävissä silloin, kun se on tarpeen minkä tahansa Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Pykälän 2 momentissa säilyisi edelleen edellytys

siitä, että voimakeinojen ja toimenpiteiden puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän kulkuneuvon toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat.

Muutos olisi välttämätön, koska miehittämättömien kulkuneuvojen käyttö on laajentunut nopeasti eri aloille. Miehittämättömiä ilma-aluksia voidaan käyttää apuna esimerkiksi metsästyslain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettulla ja laittomaksi säädetyllä tavalla riistaeläimen hätyyttämiseen tai 33 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettuun keinotekoiseen valaisemiseen. Miehittämättömiä veden pinnan alla käytettäviä aluksia voidaan käyttää esimerkiksi merenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittamiseen tai merenpohjan tutkimiseen ja kartoittamiseen ilman aluevalvontalain 12 §:ssä tarkoitettua lupaa tai lupaehtojen vastaisesti. Lisäksi miehittämättömät ajoneuvot voivat liikkua rajanylityspaikalla tai rajavyyhykkeellä tieliikennelain vastaisesti.

Siltä osin kuin Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän yhteydessä olisi tarpeen puuttua miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun Suomen talousvyyhykkeellä, olisi otettava huomioon kansainvälistä merialuetta ja ilmatilaa koskeva sääntely. Jos niin sanottu meridrooni (pinnan alla tai pinnalla kulkeva miehittämätön alus) on rekisteröity ja sillä on kansallisuutta osoittavat tunnukset, sillä on vastaava viattoman kauttakulun oikeus aluemerellä ja merenkulun vapaus kansainvälisellä merialueella kuin muillakin ulkomaisilla merenkulun aluksilla. Kansainvälisellä merialueella se kuuluu lähtökohtaisesti lippuvaltionsa yksinomaiseen lainkäyttövaltaan. Lisäksi valvontatoimissa tulee huomioida merioikeusyleissopimuksen 95 ja 96 artikloista ilmenevä valtionalusten täysivaltainen koskemattomuus. Toisaalta tulee huomioida, että muun muassa erilaiset torpedot, robottilaitteet, miinat ja räjähdeneet eivät ole aluksia, eikä niillä ole esimerkiksi oikeutta viattomaan kauttakulkuun tai merenkulun vapauteen.

Merioikeusyleissopimuksen 87 artiklan mukaan aavalla merellä ja rantavaltion talousvyyhykkeellä soveltuviin aavan meren vapauksiin kuuluu myös ylilentovapaus. Miehittämättömien ilma-alusten kulkuun puuttumisessa kansainvälisen merialueen yläpuolella on lisäksi huomioitava kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimus (SopS 11/1949, jäljempänä *Chicagon yleissopimus*), jonka 12 artiklan mukaan kansainvälisen merialueen yläpuolella ovat voimassa Chicagon yleissopimuksen nojalla laaditut säännöt. Pääsääntöisesti vain rekisterivaltio voi puuttua siellä olevaan ilma-alukseen. Chicagon yleissopimus koskee vain siviili-ilma-aluksia. Edellä todettu huomioiden olisi siten tapauskohtaisesti arvioitava, voidaanko miehittämättömiin kulkuneuvoihin puuttua myös talousvyyhykkeellä. Keskeistä arvioinnissa olisi se, millaisen uhkan miehittämätön kulkuneuvo muodostaa Rajavartiolaitoksen alukselle tai sen toiminnalle.

Pykälän 2 momentista poistettaisiin edellytys siitä, että miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttumiseksi käytettävien teknisten toimenpiteiden on oltava lyhytaikaisia. Vastaavaa edellytystä ei ole muiden viranomaisten lainsäädännössä, esimerkiksi poliisin toimivaltuuksia koskevassa poliisilain 2 luvun 11 a §:ssä. Lisäksi täsmennettäisiin, että sähköisen viestinnän tietojen käsittely liittyisi miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun nykyisen kauko-ohjauksen sijaan. Pykälässä säilyisi edelleen edellytys siitä, että toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille. Momentin sanamuotoihin tehtäisiin myös tarkennuksia.

Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti, jonka mukaan teknisten toimenpiteiden käyttämisestä olisi ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, jollei se ole radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle oletettavasti aiheutuvaan tai aiheutuneeseen haittaan nähden ilmeisen tarpeetonta tai jos ilmoittamatta jättäminen on Rajavartiolaitoksen taktisiin ja teknisiin

menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua. Vastaava säännös sisältyy poliisilain 2 luvun 11 a §:ään.

Ilmoitusvelvollisuus on tarpeen yleiselle viestintäverkolle laillisesti aiheutettujen häiriöiden erottelunsa laittomasti, tahattomasti tai luonnon aiheuttamista häiriöistä. Ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos tekninen toimenpide on suoritettu esimerkiksi hyvin alhaista tehoa käyttäen tai taajuudella, joka on varattu Rajavartiolaitoksen tai sellaisen muun turvallisuusviranomaisen käyttöön, jota Rajavartiolaitos tukee, taikka niin kaukana yleisestä viestintäverkosta, että toimenpiteillä ei kokemusten tai tutkimusten perusteella ole viestintäverkkoon vaikutusta. Ilmoitusta ei myöskään tarvitsisi tehdä, jos teknisen menetelmän käyttö liittyy korkeaa salassapitoa vaativaan tehtävään. Tällainen tehtävä voisi olla esimerkiksi rikostorjunta- tai tiedustelutehtävän yhteydessä suoritettava toimenpide normaalioloissa, normaaliolojen häiriötilanteissa tai poikkeusoloissa.

38 b §. *Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen.* Pykälä sisältää säännökset vesiliikenteen tilapäisestä keskeyttämisestä ja rajoittamisesta rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Pykälän *1 momentissa* tarkoitettua vesialuetta laajennettaisiin siten, että toimivaltuus koskisi aluevesien ja Saimaan kanavan lisäksi myös muita Suomen vesialueita. Lisäksi toimivaltuus olisi jatkossa käytettävissä rajaturvallisuuden ylläpitämisen lisäksi myös Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

Rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi voi olla tarve tilapäisesti keskeyttää vesiliikenne tai rajoittaa sitä esimerkiksi valtakunnanrajaan rajoittuvilla järvi- ja jokialueilla laajemmin kuin mitä rajavyöhykkeellä oleskelun luvanvaraisuudesta rajavartiolaitain 52 §:ssä tai rajavyöhykettä koskevista kielloista rajavartiolaitain 51 §:ssä säädetään. Esimerkiksi 51 §:n 2 kohdan mukainen kieltä liikua 100 metriä lähempänä rajaviivaa kaikilla rajaviivan leikkaamilla joilla samoin kuin niillä järvillä ja meren lahdilla, joita pitkin rajaviiva kulkee taikka liikkumisen rajoittaminen rajavyöhykkeellä ei välttämättä ole kaikissa tilanteissa riittävä toimenpide. Lisäksi on huomattava, että rajavyöhyke voi rajavartiolaitain 49 §:n mukaisesti maalla, itärajan järvi- ja jokialueet mukaan lukien, ulottua enintään kolmen kilometrin etäisyydelle valtakunnanrajasta.

Vesiliikenne voi olla tarpeen tilapäisesti keskeyttää tai sitä voi olla tarve rajoittaa rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi myös sisärajoilla sijaitsevilla järvi- ja jokialueilla, joilla ei ole rajavettä tai rajavyöhykettä. Vesiliikenteen keskeyttäminen tai rajoittaminen voisi tulla kyseeseen myös sellaisilla sisämaassa sijaitsevilla järvi- ja jokialueilla, jonne Rajavartiolaitoksen toiminta kohdentuu.

Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen tai rajoittaminen voi olla tarpeen esimerkiksi luvattoman rajanylittäjän kiinnioton, alueloukkauksen torjunnan tai laajamittaisen maahantulon torjunnan edellyttämien toimenpiteiden tai niitä koskevien tutkintojen turvaamiseksi. Edellä mainitut tilanteet voivat edellyttää sellaisia toimenpiteitä, joiden tehokas suorittaminen on tarpeen toteuttaa ilman ulkopuolisia häiriöitä, jotta ne eivät vaaranna sivullisten turvallisuutta. Tällaisia voivat olla esimerkiksi sellaiset tekniset toimenpiteet tai voimakeinot, joiden vaikutus ulottuu vesialueelle, nopea veneellä ajo tai toimenpiteet kulkuneuvon pysäyttämiseksi. Kyse voi olla myös tutkintatoimenpiteistä tai muista toimenpiteistä, joita ei taktisista syistä voi paljastaa ulkopuolisille.

Rajan läheisyydessä sijaitsevilla vesialueilla sivullisille aiheutuva uhka voi ulottua myös toisen valtakunnan alueelta Suomen puolelle, jolloin Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet uhan poistamiseen ovat normaalioloissa rajalliset. Vesiliikenteen keskeyttäminen tai rajoittaminen voi olla tarpeen myös tällaisessa tilanteessa.

Pykälän 2 momentin viittaukset Liikennevirastoon korjattaisiin viittauksiksi Liikenne- ja viestintävirastoon.

38 c §. *Toimivaltuus merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen toimivaltuudesta merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä. Rajavartiolaitoksella olisi rajavartiolaitain 24 b §:ssä tarkoitettussa merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä oikeus estää tai keskeyttää yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettuun vedenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva vahingoittaminen. Pykälässä säädettyjä toimenpiteitä ei voitaisi soveltaa sota-aluksiin tai valtion yksinomaan muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin käytettäviin aluksiin, koska ne nauttivat kaikissa olosuhteissa merioikeusyleissopimuksen 95 ja 96 artiklan mukaista täydellistä koskemattomuutta.

Estämistä koskeva toimivaltuus kohdistuisi ainoastaan merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaan vahingoittamiseen Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä. Sitä ei voitaisi soveltaa muuhun infrastruktuuriin merialueella. Kriittisellä infrastruktuurilla tarkoitetaan yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa hyödykettä, tilaa, laitteistoa, verkostoa ja järjestelmää sekä osaa hyödykkeestä, tilasta, laitteistosta, verkostosta tai järjestelmästä, joka on välttämätön sellaisen palvelun tarjoamiseksi, joka on olennainen välttämättömien yhteiskunnan toimintojen, taloudellisen toiminnan, kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai ympäristön ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen toimivaltuudella ei olisi myöskään vaikutusta kriittisen infrastruktuurin toimijoiden olemassa oleviin varautumista koskeviin velvoitteisiin. Kriittisen infrastruktuurin toimijat vastaisivat yhä infrastruktuurin toiminnasta, suojaamisesta ja korjauksista.

Mikäli Rajavartiolaitos havaitsisi Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvaa vahingoittamista tai sen välitöntä uhkaa, se aloittaisi tapahtuman dokumentoinnin sekä ensisijaisesti esimerkiksi suullisesti, kirjallisesti, opastein tai merkein pyrkisi kiinnittämään aluksen huomion vahingoittamiseen. Koska nämä toimet eivät välttämättä olisi riittäviä estämään kriittiselle infrastruktuurille aiheutuvaa vahinkoa, Rajavartiolaitokselle säädettäisiin myös oikeus estää kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva välittömästi käsillä oleva tai keskeyttämään käynnissä oleva vahingoittaminen. Toimenpiteiden tulisi olla suhteellisuusperiaatteen mukaisesti puolustettavia suhteessa tehtävän tärkeyteen, vaarallisuuteen ja kiireellisyyteen, tavoiteltavaan päämäärään sekä muihin tilanteen kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin nähden. Kokonaisarvioinnissa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi tilanteen vakavuus, vahingoittamista koskeva näyttö ja todisteet.

Estäminen tai keskeyttäminen voisi tapahtua esimerkiksi käskemällä alusta lopettamaan vahingoittaminen, kiilaamalla, ajamalla aluksen eteen taikka muutoin puuttumalla aluksen hallintaan esimerkiksi elektronisen vaikuttamisen keinoin. Miehittämättömän kulkuneuvon kulkua puuttumisesta säädettäisiin erikseen ehdotetussa 38 a §:ssä. Merenkulun vapauden vuoksi rajavartiolaitain 38 a §:ssä säädettyjä toimenpiteitä ei kuitenkaan voitaisi soveltaa talousvyöhykkeellä sellaisiin pinnan alla tai pinnan päällä kulkeviin miehittämättömiin kulkuneuvoihin, joilla on kansallisuutta koskevat tunnukset, vaan niihin soveltuisivat ainoastaan 38 c §:ssä säädetty vahingoittamisen estämistä ja keskeyttämistä koskevat toimet. Vahingoittamisen estämistä ja keskeyttämistä koskevia toimia ei voitaisi soveltaa täydellistä koskemattomuutta nauttiviin aluksiin.

Ehdotettavassa 38 c §:ssä säädettyjen Rajavartiolaitoksen toimenpiteiden tarkoituksena olisi ainoastaan estää tai keskeyttää kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva välitön vahinko. Suomen

aluevesillä alukseen voitaisiin estämistä koskevan toimivaltuuden lisäksi soveltaa muita voimassa olevan Suomen lainsäädännön mukaisia toimenpiteitä. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi rajavartiolaitain 21 ja 33 §:n mukaisia toimenpiteitä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Mikäli kyse olisi rikoksen estämisestä, Rajavartiolaitos siirtäisi rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 8 §:n mukaisesti sen estämisen ja selvittämisen poliisille ja turvaisi siirrettävässä asiassa rikoksen estämisen ja selvittämisen siihen saakka, kunnes asian siirtäminen olisi tapahtunut.

Pykälässä tarkoitetun vahingoittamisen ei katsota olevan merenkulun vapauden käyttämistä. Merioikeusyleissopimuksen johdannossa todetaan, että asioita, joista ei määrätä merioikeusyleissopimuksessa, säätelevät edelleen yleisen kansainvälisen oikeuden määräykset ja periaatteet. Valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) yleisen tulkintasäännön mukaan valtiosopimusta on tulkittava vilpittömässä mielessä ja antamalla valtiosopimuksessa käytetyille sanonnoille niille kuuluvassa yhteydessä niiden tavallinen merkitys, sekä valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa. Talousvyöhyke on merioikeusyleissopimuksessa varattu rauhanomaisiin tarkoituksiin. Lisäksi merioikeusyleissopimuksen 300 artiklan mukaisesti sopimusvaltioiden on käytettävä merioikeusyleissopimuksen tunnustamia oikeuksia, toimivaltaa ja vapauksia tavalla, joka ei merkitse oikeuksien väärinkäyttöä. Merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan mukaisesti muiden valtioiden tulee merioikeusyleissopimuksen mukaisia oikeuksiaan talousvyöhykkeellä harjoittaessaan ottaa asianmukaisesti huomioon rantavaltion oikeudet ja velvollisuudet. Toimenpiteet talousvyöhykkeellä olisivat myös perusteltuja rantavaltion talousvyöhykkeeseen kohdistuvan lainkäyttövallan näkökulmasta.

Rajavartiolaitos ei voisi muutoin Suomen talousvyöhykkeellä puuttua aluksen kulkuun kuin pelastuslain 36 b §:n ja merenkulun ympäristönsuojelulain 12 luvun 12 §:n perusteella taikka milloin tämä perustuisi lippuvaltion toimivaltaisen viranomaisen antamaan suostumukseen. Kansallisuutta vailla olevaksi epäillyn aluksen sekä sellaisen suomalaisiksi epäillyn aluksen, joka käyttää väärää lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan, pysäyttämisestä ja tarkastamisesta säädettäisiin ehdotettavassa uudessa 38 e §:ssä. Lisäksi meripelastuslaissa säädetään toimenpiteistä Suomen meripelastustoimen vastuualueella.

Pykälässä säädettäisiin myös Rajavartiolaitoksen velvollisuudesta ilmoittaa vahingoittamisesta viipymättä poliisille mahdollisia rikostorjunnallisia toimenpiteitä varten. Esityksellä ei puututtaisi Suomen rikosoikeudelliseen toimivaltaan tai sitä koskevaan viranomaisten väliseen toimivallanjakoon. Jos teko kuuluisi rikoslain 1 luvun tarkoittamalla tavalla Suomen rikosoikeuden soveltamisalaan, teko voitaisiin tutkia Suomessa ja käsitellä suomalaisessa tuomioistuimessa. Jos kyse olisi merioikeusyleissopimuksen 97 artiklassa tarkoitetusta merenkulkuonnettomuudesta talousvyöhykkeellä, tuomiovalta kuuluisi kuitenkin lähtökohtaisesti aluksen lippuvaltiolle taikka rikosoikeudellisen tai kurinpidollisen menettelyn kohteena olevan henkilön kansalaisuusvaltiolle. Rikosprosessuaalisten pakkokeinojen käyttäminen talousvyöhykkeellä olisi mahdollista ainoastaan talousvyöhykelain 21 §:ssä ja merenkulun ympäristönsuojelulain 13 luvun 5 §:ssä säädetysti.

Teko voisi täyttää esimerkiksi rikoslain 34 luvussa säädetyn tuhotyön tai törkeän tuhotyön tunnusmerkistön tai ollessaan terroristisessa tarkoituksessa tehty, rikoslain 34 a luvussa säädetyn terrorismirikoksen tunnusmerkistön. Teko voisi täyttää myös esimerkiksi rikoslain 38 luvussa tarkoitetun tietoliikenteen häirinnän tai törkeän tietoliikenteen häirinnän tunnusmerkistön. Näiden rikosten tutkintavastuu kuuluu poliisille, jolloin poliisi olisi vastuussa mahdollisista rikosoikeudellisista toimenpiteistä vahingoittamiseen liittyen. Rajavartiolaitos ei voisi merenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuvan valvontatehtävänsä perusteella tutkia infrastruktuuriin kohdistuvaa vahingoittamista. Rajavartiolaitos voisi kuitenkin antaa

virka-apua tai tukea poliisille rajavartiolaitain 77 §:n ja poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun lain (687/2009) mukaisesti.

38 d §. Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan ja haltijan ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin kriittisen infrastruktuurin omistajan tai haltijan velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä Rajavartiolaitokselle 24 b §:ssä tarkoitetun vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittumisesta sekä velvollisuudesta antaa pyynnöstä Rajavartiolaitoksen käyttöön kaikki tapahtumaan ja teon kohteena olevaan omaisuuteen liittyvät tarpeelliset tiedot salassapitosäännösten estämättä. Käytännössä ilmoitus tehtäisiin Rajavartiolaitoksen alaiselle Suomenlahden merivartioston johtokeskukselle tai Länsi-Suomen merivartioston johtokeskukselle. Rajavartiolaitos antaisi asiasta riittävät ohjeet infrastruktuurin omistajille ja haltijoille sekä samalla informoisi toimijoita ilmoitusvelvollisuudesta.

Ilmoitusvelvollisuudella Rajavartiolaitokselle ei olisi vaikutusta kriittisen infrastruktuurin toimijoiden voimassa olevan lainsäädännön mukaisiin ilmoitusvelvollisuuksiin.

38 e §. Aluksen pysäyttäminen ja tarkastaminen. Pykälä olisi uusi. Pykälällä pantaisiin kansallisesti täytäntöön merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan määräykset alusten tarkastamisesta siltä osin kuin kyse on kansallisuutta vailla olevasta aluksesta sekä sellaisesta aluksesta, joka käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan, vaikka se on tosiasiaa samaa kansallisuutta kuin tarkastusta suorittava alus.

Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus merioikeusyleissopimuksen 110 artiklassa määrätyn mukaisesti pysäyttää ja tarkastaa Suomen talousvyöhykkeellä alus, jos on perusteltua syytä epäillä, että alus on vailla kansallisuutta. Rajavartiolaitoksella olisi vastaava oikeus, jos on perusteltua syytä epäillä, että merilain (674/1994) 1 §:n mukaan suomalainen alus käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Pykälää ei sovellettaisi sota-aluksiin tai valtion yksinomaan muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin käytettäviin aluksiin, jotka nauttivat merioikeusyleissopimuksen 95 ja 96 artiklan mukaista täydellistä koskemattomuutta.

Merioikeusyleissopimuksen 91 artiklan mukaan jokaisen valtion tulee määrätä ne ehdot, joilla alukset saavat sen kansallisuuden, joilla ne rekisteröidään sen alueella ja joilla niillä on oikeus käyttää sen lippua. Aluksilla on sen valtion kansallisuus, jonka lippua niillä on oikeus käyttää. Valtion ja aluksen välillä tulee olla todellinen yhteys. Lisäksi jokaisen valtion tulee antaa aluksille, joille se on myöntänyt oikeuden käyttää lippuaan, tätä osoittavat asiakirjat. Sopimuksen 92 artiklassa määrätään, että alukset saavat käyttää vain yhden valtion lippua ja alus ei saa vaihtaa lippua matkansa aikana tai käyntisatamassa, paitsi milloin sen omistussuhteissa tai rekisteröinnissä tapahtuu todellinen muutos. Alus, joka käyttää kahden tai useamman valtion lippua siten kuin sille sopii, ei voi vedota mihinkään näistä kansallisuuksista muihin valtioihin nähden, ja sitä voidaan pitää kansallisuudettomana aluksena. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin Rajavartiolaitokselle oikeus kansallisuutta vailla olevaksi epäillyn aluksen tarkastamiseen.

Ensisijaisesti Rajavartiolaitos lähettäisi aluksen tai ilma-aluksen epäillyn aluksen luo tai käytössä olevin muin valvontateknisin keinoin pyrkisi havainnoimaan aluksen lippua tai muita ulkoisia tunnuksia aluksen kansallisuudesta. Havaintoja voitaisiin verrata esimerkiksi aluksen lähettämiin AIS-tietoihin. Jos on perusteltua syytä epäillä, että alus on vailla kansallisuutta tai että suomalainen alus käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan, Rajavartiolaitos voisi pysäyttää aluksen ja nousta alukselle sen kansallisuutta osoittavien asiakirjojen tarkastamiseksi. Pysäyttämisen ja tarkastamisen tulisi tapahtua ankkuroinnille sallitussa ja merenkulun kannalta turvallisessa paikassa. Rajavartiolaitoksen menetelmistä

kulkuneuvon pysäyttämässä ja voimakeinojen käyttämisessä säädetään tarkemmin asiaa koskevassa sisäasiainministeriön asetuksessa (656/2005).

Merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaisesti toimenpiteiden tarkoituksena on tarkastaa, onko aluksella oikeus siihen lippuun, jota se käyttää. Jos epäilykset jatkuvat asiakirjojen tarkastuksen jälkeen, tarkastusta voidaan jatkaa itse aluksessa. Tarkastus voi kohdistua ainoastaan aluksen kansallisuuden selvittämiseen, mutta tarkastustoimet voivat pitää sisällään esimerkiksi etsintää ja miehistön puhuttamista aluksella. Alukselle nouseminen tarkastuksen suorittamiseksi voi myös edellyttää alustavaa turvallisuudesta varmistumista. Tarkastus on toimitettava mahdollisimman suurella harkinnalla. Jos epäilykset osoittautuvat perusteettomiksi, kaikki tarkastuksen kohteena olleen aluksen kärsimät menetykset ja vahingot on korvattava sille.

Lain 79 a §:ään ehdotettavien muutosten myötä Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle tukea aluksen pysäyttämässä ja tarkastamisessa.

Pykälä ei oikeuttaisi ryhtymään muihin kuin siinä säädettyihin toimenpiteisiin. Jos liputon alus kuitenkin aiheuttaisi vaaraa meriturvallisuudelle tai meriympäristölle, voisivat tulla sovellettavaksi meripelastuslain tai merenkulun ympäristönsuojelulain säännökset taikka pelastuslain 36 b §:n mukaiset alusta ja sen lastia koskevat toimenpiteet. Jos alus syyllistyisi rikoksen tunnusmerkistön täyttäviin toimiin ja rikos kuuluisi rikoslain 1 luvun tarkoittamalla tavalla Suomen rikosoikeuden soveltamisalaan, voisivat sovellettavaksi tulla Suomen rikoslaki sekä mahdolliset poliisin johtamat toimenpiteet. Jos tarkastuksessa osoittautuisi, että alus on suomalainen, siihen olisi mahdollista kohdistaa toimenpiteitä lippuvaltioperiaatteen mukaisesti myös talousvyöhykkeellä.

Pykälässä säädettäisiin tarkastusoikeudesta ainoastaan talousvyöhykkeellä. Suomen aluevesillä kansallisuudettomaksi epäiltyyn alukseen tai epäillystä suomalaiseen alukseen, joka käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan, sovelletaan täysimääräisesti Suomen lainsäädäntöä. Kansallisuudettomaksi todetulla aluksella ei olisi myöskään merioikeusyleissopimuksen 17 artiklassa tarkoitettua oikeutta viattomaan kauttakulkuun Suomen aluemerellä, vaan siihen voitaisiin kohdistaa myös kauttakulussa kansallisen lainsäädännön mukaisia toimenpiteitä. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi vesiliikennelain (782/2019) vesikulkuneuvon tarkastamista koskevat säännökset sekä matkan jatkamisen estäminen, mikäli matkan jatkamiseen esimerkiksi liittyisi ilmeinen onnettomuuden tai ympäristöhaitan vaara taikka alus ei täyttäisi eräitä vesikulkuneuvoja ja niiden varusteita koskevia vaatimuksia. Mikäli alus olisi Schengen-alueen ulkorajaliikenteessä, alukseen voisivat tulla sovellettavaksi myös Schengenin rajasäännösten rajatarkastuksia koskevat säännökset. Lisäksi Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivaltuuksista ympäristövahinkojen torjunnassa ja päästöjen valvonnassa säädetään merenkulun ympäristönsuojelulaissa ja pelastuslaissa. Aluevesillä sovelletaan myös merilain säännöksiä mukaan lukien merilain 20 luvun rangaistussäännökset, joiden esitutkintaa Rajavartiolaitos voi suorittaa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 4 §:n nojalla. Lisäksi alukseen voisivat tulla sovellettavaksi myös esimerkiksi Liikenne- ja viestintäviraston alusturvallisuutta koskevaan lainsäädäntöön perustuvat toimenpiteet. Tämän vuoksi aluksen kansallisuuteen liittyvistä epäselvyyksistä aluevesillä olisi tarpeen ilmoittaa myös Liikenne- ja viestintävirastolle.

Pykälän 2 momentin mukaisesti tarkastus olisi suoritettava viivyttämättä tarpeettomasti aluksen matkaa. Tarkastuksesta olisi myös ilmoitettava välittömästi ulkoministeriölle ja Liikenne- ja viestintävirastolle mahdollisia lippuvaltio- ja muita ilmoituksia varten. Lippuvaltioilmoitukset ovat tarpeen, jos aluksen esimerkiksi epäillään käyttävän väärää lippua taikka jos ilmoitus tulisi tehdä aluksen miehistön pätevyyskirjat (STCW-todistukset) myöntäneen valtion tai aluksen

rekisteriin merkityn omistajan kotipaikan merenkulkuhallinnolle taikka aluksen merivakuuttajille.

39 §. *Oikeus liikkua toisen kiinteistöllä.* Pykälän 3 momentti Rajavartiolaitoksen oikeudesta ottaa tilapäisesti käyttöönsä kiinteistöjä kumottaisiin ja sääntely siirrettäisiin ehdotettavaan uuteen 39 b §:ään.

39 b §. *Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus.* Pykälä olisi uusi. Pykälään siirrettäisiin voimassa olevan 39 §:n 3 momentin sääntely Rajavartiolaitoksen oikeudesta tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä. Sääntelyyn tehtäisiin samalla tarvittavat tarkistukset ja täsmennykset.

Voimassa olevan 39 §:n 3 momentin mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on sotilaallisen harjoitustoiminnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Rajavartiolain 25 §:n mukaan Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen sekä ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiutta yhteistoiminnassa Puolustusvoimien kanssa. Rajavartiolaitos osallistuu Puolustusvoimien ohella puolustusyhteistyöhön ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoon. Sääntelyä täydennettäisiin tämän vuoksi niin, että Rajavartiolaitoksella olisi oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä myös silloin, kun se on puolustusyhteistyön tai Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon kannalta välttämätöntä. Vastaava täydennys on aiemmin tehty puolustusvoimista annetun lain 14 §:ään (330/2025).

Sääntelyn laajennus kattaisi niin kahden- tai monenvälisen puolustusyhteistyön eri valtioiden kesken kuin Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon. Pykälässä tarkoitettua puolustusyhteistyötä olisi kahden- tai monenvälisesti toisten valtioiden kanssa toteutettava harjoitus- ja operatiivinen toiminta. Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanoa olisi puolestaan esimerkiksi Suomen alueella tapahtuva Naton puitteissa toteutettava harjoitus- tai operatiivinen toiminta ja niihin liittyvät siirto- ja kauttakulkuilanteet. Kiinteistöjen käyttötarkoitukset voisivat olla myös osin päällekkäisiä, sillä puolustusyhteistyössä ja yhteisen puolustuksen toimeenpanossa voisi olla kyse myös sotilaallisesta harjoitustoiminnasta tai puolustusvalmiuden kohottamisesta, jolloin molempien perusteiden käyttö olisi rinnakkaista. Kiinteistöjen tilapäinen käyttö voisi sisältää esimerkiksi harjoitusjoukkojen siirtymisen ja varusteiden kuljetuksen yleisten ja yksityisten teiden sekä alueiden kautta, joukkojen ryhmittymisen ja majoittumisen alueelle sekä alusten tukeutumisen maastoon, saarien rantoihin ja satamiin.

Muutoksella on yhteys Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain 13 §:ään, jota ehdotetaan myös muutettavaksi tässä esityksessä. Kyseisen sopimuksen VII artiklan 10 kappaleen a kohdan mukaan pysyvillä sotilasyksiköillä tai muodostelmilla on oikeus pitää yllä turvallisuutta ja järjestystä leireillä, laitoksissa tai muissa paikoissa, jotka ovat niiden hallussa vastaanottajavaltion kanssa tehdyn sopimuksen perusteella. Edelleen kohdan mukaan joukkojen sotilaspoliisi voi ryhtyä kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin taatakseen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen näissä paikoissa. Käyttöoikeuden antaminen ei kuitenkaan vaikuta Suomen viranomaisten toimivaltuuksiin alueella.

Kiinteistöjen tilapäisen käytön tulee voimassa olevan sääntelyn mukaisesti olla välttämätöntä pykälässä säädettyssä tarkoituksessa eikä Rajavartiolaitos saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle. Vaatimukset ilmentävät Rajavartiolaitoksen toiminnassa noudattavaa vähimmän haitan periaatetta, jonka mukaan kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää eikä

kenellekään saa aiheuttaa suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Rajavartiolaitoksen käyttöön otetuille alueille voidaan asettaa tarvittaessa liikkumiskieltoja tai -rajoituksia rajavartiolain 71 §:n mukaisesti.

Voimassa olevan 39 §:n 3 momentissa viitataan kiinteistöjen käyttöönottoa koskevan menettelyn osalta puolustusvoimista annetun lain 14 §:ään. Sääntelyn selkeyden vuoksi viittauksesta olisi tarpeen luopua ja kirjata menettelysäännökset suoraan rajavartiolakiin. Menettelysäännöksiin ei olisi tarpeen tehdä asiasisällöllisiä muutoksia.

Pykälän 2 *momentin* mukaan Rajavartiolaitoksella ei olisi oikeutta käyttää asuinrakennuksia, niihin liittyviä piha- ja puutarha-alueita, korjaamattomia viljelysmaita eikä maa- ja metsätaloudellisia koekenttiä. Sääntely vastaisi puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 2 momenttia.

Pykälän 3 *momentin* mukaan kiinteistön käyttämisestä sovittaisiin suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voisi päättää kiinteistön käyttämisestä. Sääntely vastaisi puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 3 momenttia ja Rajavartiolaitoksessa noudatettavan päätöksentekotason osalta voimassa olevaa rajavartiolain 39 §:n 3 momenttia. Rajavartiolaitoksen tulisi edelleen ensisijaisesti sopia kiinteistöjen tilapäisestä käytöstä kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Sopimuksen tulisi ensisijaisesti olla kirjallinen, mutta sääntely mahdollistaisi myös suullisen sopimuksen, mikä voi joissakin tilanteissa olla välttämätöntä aikataulusyistä.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin kiinteistön tilapäisestä käytöstä päättämisestä tilanteessa, jossa Rajavartiolaitos tarvitsisi samalla kertaa käyttöönsä laajan alueen, jolla olisi huomattava määrän kiinteistöjä tai kiinteistöillä olisi huomattava määrä omistajia tai haltijoita. Päätös voitaisiin tällöin antaa tiedoksi hallintolain (434/2003) mukaisella yleistiedoksiannolla. Myös tällaisessa tapauksessa Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voisi päättää kiinteistön käyttämisestä. Sääntely vastaisi puolustusvoimista annetun lain 14 §:n 4 momenttia ja Rajavartiolaitoksessa noudatettavan päätöksentekotason osalta voimassa olevaa rajavartiolain 39 §:n 3 momenttia.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin kiinteistön käyttämisestä aiheutuneen vahingon korvaamisesta. Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritettaisiin kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvaus koskisi nimenomaisesti kiinteistön käytöstä aiheutuvaa vahinkoa ja haittaa. Korvaus maksettaisiin joko alueen omistajalle tai haltijalle sen mukaan, kummalle vahinkoa tai haittaa olisi aiheutunut. Kiinteistön tilapäistä käyttöä koskevaan päätökseen ja korvauspäätökseen saisi vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa ja muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Korvaukseen oikeutetulle olisi muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei olisi erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voitaisiin noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kieltäisi täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsiteltäisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

50 §. Esteet. Pykälän 1 *momentin* mukaan maa- tai vesialueen omistaja ja haltija ovat rajavyyhykkeellä velvollisia sallimaan valtion kustannuksella aidan tai muun esteen rakentamisen, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Momenttia täydennettäisiin siten, että maa- tai vesialueen omistajalla ja haltijalla olisi vastaava velvollisuus sallia tilapäisten esteiden rakentaminen valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos rajavälivonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille

Schengenin rajasäännösten ja rajavartiolaiton 15 §:n mukaisesti. Kuuden kuukauden enimmäisaika vastaisi Schengenin rajasäännösten III osaston II luvun 25 artiklan 4 kohdan mukaista kokonaisaikaa, jonka ajan rajavalvonta saa enintään olla palautettuna sisärajoille. Kokonaisajanjaksoa voidaan kuitenkin säännöksessä mainituissa poikkeuksellisissa olosuhteissa jatkaa enintään kahteen vuoteen. Tämän vuoksi enimmäisaika säädettäisiin kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Tilapäisten esteiden rakentamisesta pyritäisiin ensisijaisesti sopimaan maa- tai vesialueen omistajan ja haltijan kanssa, mutta säännös mahdollistaisi esteiden rakentamisen myös ilman heidän suostumustaan.

Pykälän sisältö säilyisi muilta osin ennallaan. Voimassa olevan 2 momentin mukaisesti esteitä ei saa rakentaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetuille kotirauhan piiriin kuuluville alueille. Esteet on myös rakennettava ja sijoitettava niin, että maa- tai vesialueen omistajien ja haltijoiden oikeuksia ei rajoiteta enempää kuin se on välttämätöntä esteillä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Voimassa olevan 3 momentin mukaisesti Schengen-alueen sisärajoille rakennettavasta tilapäisestä esteestä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle ja haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus.

53 §. Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot. Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos. Sääntelyä täydennettäisiin niin, että lupaan voitaisiin liittää myös ilmoitusvelvollisuuksia, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Sääntely täydentäisi lain 57 §:ää, jossa säädetään rajavyöhykeilmoituksen tekemisestä eräissä tilanteissa.

Rajavartiolaitos voisi velvoittaa rajavyöhykeluvan haltijan ilmoittamaan aluevastuussa olevan raja- tai merivartioston johtokeskukselle esimerkiksi rajavyöhykkeelle tai sen osalle menosta, arvioidusta oleskelun kestosta ja rajavyöhykkeeltä poistumisesta taikka käyttämänsä kulkuneuvon tuntomerkeistä, kuten esimerkiksi auton tai veneen tyyppin, värin ja rekisterinumeron. Tämä olisi tarkoituksenmukaista Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi nykyistä tehokkaammin ja rajavyöhykkeellä luvallisesti liikkuvien henkilöiden toiminnan valvonnan vähentämiseksi. Ilmoitusvelvollisuus voisi koskea myös 52 §:n 1 momentissa luvanvaraiseksi säädettyjen rakennusten ja rakennelmien rakentamiseen liittyviä seikkoja, kuten rakentamisen aloittamista. Rakennustoiminnan tai muun toimenpiteen vaihe voi vaikuttaa esimerkiksi Rajavartiolaitoksen teknisten valvontavälineiden sijoittamiseen tai partioiden käyttämiin reitteihin rajavyöhykkeellä.

Ilmoitusvelvollisuuden asettaminen ei edellyttäisi rajavartiolaiton 57 §:n 2 momentissa tarkoitettua Suomen turvallisuusympäristössä tapahtuvaa muutosta, vaan se olisi mahdollista tapauskohtaisesti yksittäisen luvan myöntämisen yhteydessä, jos ilmoitusvelvollisuus on rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä.

57 §. Rajavyöhykeilmoitus. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 3 kohta, jonka mukaan rajavyöhykeilmoitus olisi tehtävä myös rajavyöhykeluvassa 53 §:n 2 momentin mukaisesti yksilöidystä toiminnasta ja liikkumisesta. Säännös liittyy ehdotettaviin 53 §:n muutoksiin.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin mukaisesti rajavirtioviranomaisen antaa ilmoituksessa tarkoitettua toimintaa tai oleskelua koskevia tarkempia määräyksiä tahattomien rajatapahtumien estämiseksi, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä. Lain 72 §:n mukaan rajavyöhykerikkomuksesta tuomitaan se, joka tahallaan jättää noudattamatta 57 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta.

58 §. *Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset.* Pykälässä säädetään poikkeuksista rajavyöhykettä koskeviin säännöksiin siltä osin kuin kyse on Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävästä taikka pelastustoiminnasta tai valtakunnanrajan laillisesta ylittämisestä. Sääntely laajennettaisiin koskemaan myös mainittujen viranomaisten johtamaa viranomaisyhteistyötä. Tarkoituksena olisi mahdollistaa mainittujen viranomaisten kanssa toimivien yhteistoimintaviranomaisten toiminta rajavyöhykkeellä ilman rajavyöhykelupaa.

Käytännössä kyse olisi yhteistoiminnasta edellä mainittujen viranomaisten virkatehtävien suorittamiseksi tai niiden tukemiseksi. Kyseessä voisi olla esimerkiksi Rajavartiolaitoksen johtama toiminta eurooppalaisen raja- ja merivartioston (Frontex), Euroopan meriturvallisuusviraston (EMSA) tai Euroopan kalastuksenvalvontaviraston (EFCA) henkilöstön kanssa, poliisin johtama toiminta sosiaali- tai ulosottoviranomaisten kanssa, Puolustusvoimien johtama Nato-, DCA- tai kahdenväliseen puolustussopimukseen perustuva toiminta, Metsähallituksen erävalvojen johtama toiminta ympäristöviranomaisten kanssa taikka muiden valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien eri viranomaisten kanssa suoritettava yhteistoiminta.

Yhteistoiminnan perusteella tapahtuva oleskelu ja toiminta tapahtuisi vastuuviranomaisen valvonnassa ja ohjauksessa. Käytännössä vastuuviranomaiset ilmoittaisivat oleskelusta ja toiminnasta rajavyöhykkeellä Rajavartiolaitokselle ja noudattaisivat Rajavartiolaitoksen antamia ohjeita. Mikäli yhteistoimintataho oleskelisi rajavyöhykkeellä määrääjän itsenäisesti, vastuuviranomainen huolehtisi yhteistoimintatahon ohjeistuksesta ja asian ilmoittamisesta Rajavartiolaitokselle. Rajavartiolaitos voisi tarvittaessa puuttua rajajärjestyksestä ja rajaturvallisuutta vaarantavaan toimintaan, vaikka toiminta sinänsä ei edellyttäisi rajavyöhykelupaa. Sääntely nopeuttaisi viranomaisyhteistoimintaa ja vähentäisi lupahallintoa.

71 §. *Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset.* Pykälän 1 momenttia täydennettäisiin siten, että vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voisi määrätä tilapäisen liikkumisrajoituksen tai -kiellon sotilaallisen tai rajaturvallisuuteen liittyvän harjoitusalueen ja Rajavartiolaitoksen käyttöön ottaman kiinteistön lisäksi myös Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevalle alueelle ja sen välittömään läheisyyteen. Liikkumisrajoituksen tai kiellon voisi määrätä tällaiselle alueelle enintään 30 vuorokaudeksi kerrallaan.

Toimivaltuus olisi välttämätön Rajavartiolaitokselle tärkeän toiminnan, henkilöstön ja omaisuuden suojaamiseksi sekä sivullisten suojaamiseksi vaaroilta. Rajavartiolaitoksen harjoitusalueiden ja Rajavartiolaitoksen tilapäisesti hallinnassa olevien alueiden lisäksi myös Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevilla alueilla harjoitellaan tai toteutetaan tilapäisesti raja- ja meriturvallisuuteen tai sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvää toimintaa, jossa käytettävät taktiset ja tekniset menetelmät ovat salassa pidettäviä. Lisäksi Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevilla alueilla voidaan harjoittaa tilapäisesti ulkopuolisille vaarallista toimintaa, kuten ammuntaa, räjäytyksiä, teknisten toimenpiteiden ja voimankäytön harjoittelua sekä nopeaa ajoa kulkuneuvoilla. Alueita voidaan käyttää tilapäisesti myös ilma-alusten nousu- ja laskeutumispaikkana. Lisäksi alueilla voidaan käsitellä ja säilyttää tilapäisesti anastusherkkää omaisuutta, vaarallisia aineita tai salassa pidettävää tietoa, minkä vuoksi ulkopuoliset tahot eivät voi oleskella alueella ilman lupaa ja valvontaa.

Rajavartiolaitoksella olisi oikeus kieltää liikkuminen tai rajoittaa sitä tarvittaessa myös Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevan alueen välittömässä läheisyydessä. Rajavartiolaitoksen voi olla tarpeen esimerkiksi estää luvaton liikkuminen toimitilojensa läheisyydessä sijaitsevilla kaduilla tai teillä esimerkiksi Rajavartiolaitokseen kohdistuvan

tiedustelun tai terroristi- tai sotilaallisen iskun estämiseksi. Toimivaltuus olisi tarpeellinen kaikissa oloissa, mutta sitä käytettäisiin riskiarvioperusteisesti.

Aluevalvontalain 14 §:ssä säädetään ilmasta tapahtuvan kuvaamisen luvanvaraisuudesta, millä suojataan Rajavartiolaitosta siihen kohdistuvalta tiedustelulta. Rajavartiolaitoksen kohteita on myös suojattu esimerkiksi ilmailulakiin, ilmailulain nojalla annettuihin valtioneuvoston asetuksiin sekä ilmailumääräyksiin perustuvilla ilmailun rajoitus- ja vaara-alueilla sekä miehittämättömien ilma-alusten käyttöä rajoittavilla alueilla. Ehdotettavalla muutoksella mahdollistettaisiin liikkumisen kieltäminen tai rajoittaminen maan ja veden pinnalla silloin, kun kieltoa tai rajoitusta ei ole aikataulusyistä mahdollista tai sitä ei toiminnan määräaikaisuuden vuoksi ole välttämätöntä tehdä pysyvästi voimassa olevaksi. Jos liikkumiskiellon tai rajoituksen tarve on pysyvä, sovellettaisiin pykälän 1 momentin säännöstä, jonka mukaan sisäministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai -kielto, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi.

Momentin viittaussäännös rajavartiolaitain 39 §:n 3 momenttiin muutettaisiin viittaukseksi ehdotettavaan uuteen 39 b §:ään, jossa säädettäisiin jatkossa kiinteistön tilapäisestä käyttöoikeudesta.

77 §. *Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki.* Pykälän 3 momentissa säädetään Rajavartiolaitoksen antamaa virka-apua ja tukea koskevasta päätöksenteosta. Voimassa olevan sääntelyn lähtökohta, jonka mukaan virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, säilyisi ennallaan.

Laajemmat virka-aputilanteet, kuten esimerkiksi poliisin tukeminen valtiovierailujen turvajärjestelyissä, voivat edellyttää virka-apua useammasta Rajavartiolaitoksen hallintoyksiköstä. Tällaisissa tilanteissa voi olla tarkoituksenmukaista, että virka-apupyyntöön vastataan kootusti Rajavartiolaitoksen esikunnasta ja arvioidaan Rajavartiolaitoksen resurssien käyttö kokonaisuutena. Pykälään lisättäisiin tämän vuoksi säännös siitä, että jos virka-apupyyntö koskee useampaa hallintoyksikköä, virka-avun antamisesta voi päättää myös Rajavartiolaitoksen esikunta.

Edellä kuvattu päätöksenteko ulotettaisiin koskemaan myös tavanomaista tukea suomalaiselle viranomaiselle Suomen alueen ulkopuolella. Voimassa olevan pykälän mukaan Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää aina Rajavartiolaitoksen päällikkö. Tätä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, jos tuki koskee esimerkiksi vähäisen kalusto- tai varustetuen antamista Suomen talousvyöhykkeellä. Pykälässä täsmennettäisiin tämän vuoksi, että Rajavartiolaitoksen päällikkö päättäisi ainoastaan Suomen alueen ulkopuolella annettavasta laajasta tai muutoin merkittävästä tuesta toiselle Suomen viranomaiselle. Tuen laajuutta ja merkittävyyttä arvioitaisiin muun muassa sen taloudellisten vaikutusten sekä Rajavartiolaitoksen resurssien käytön näkökulmasta. Jos kyse kuitenkin olisi sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättäisi voimassa olevan sääntelyn mukaisesti sisäministeriö. Lisäksi päätöksentekoon sovellettaisiin kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annettua lakia, jos lain soveltamisedellytykset täyttyvät.

79 §. *Puolustusvoimien virka-apu Rajavartiolaitokselle.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua kaikkien Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Puolustusvoimista annetun lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan Puolustusvoimien yhtenä tehtävänä on muiden

viranomaisten tukeminen, johon kuuluu muun muassa virka-apu yhteiskunnan turvaamiseksi. Voimassa olevan momentin rajausta virka-avusta ainoastaan rajaturvallisuuden ylläpitoon tai merenkulun turvatoimilakiin liittyvän tehtävän suorittamiseksi ei voida pitää nykyisen turvallisuusympäristön ja viranomaisten lisääntyneen yhteistyön näkökulmasta enää tarkoituksenmukaisena. Virka-apu olisi edelleen Rajavartiolaitoksen tehtävän kannalta tarpeellista kalustoa, henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, ja virka-avun antaminen ei saisi vaarantaa Puolustusvoimille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista. Käytännössä Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua esimerkiksi rajaturvallisuuden ylläpitämisessä tai Rajavartiolaitokselle säädetyn valvontatehtävän suorittamisessa. Samalla Puolustusvoimien kirjoitusasu korjattaisiin nykyisen käytännön mukaiseksi.

Puolustusvoimien virka-apua vastaavasta tuesta Rajavartiolaitokselle Suomen alueen ulkopuolella säädetään 79 a §:ssä.

79 a §. *Puolustusvoimien tuki Rajavartiolaitokselle Suomen alueen ulkopuolella.* Voimassa olevassa pykälässä säädetään Puolustusvoimien tuesta Rajavartiolaitokselle kansainvälistä apua annettaessa. Sääntely koskee Rajavartiolaitoksen osallistumista eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvän joukon ja Euroopan raja- ja merivartiostoviraston toimintaan (15 b §) sekä rajaturvallisuusavun antamista toiselle valtiolle (15 d §). Sääntelyyn ei tältä osin ehdoteta muutoksia.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan Puolustusvoimat voisi antaa Rajavartiolaitokselle virka-apua vastaavaa tukea myös Suomen talousvyöhykkeellä. Kyse olisi tältä osin Rajavartiolaitoksen omien lakisääteisten tehtävien tukemisesta. Muutoksen myötä Puolustusvoimilla olisi mahdollisuus tukea Rajavartiolaitosta sen nykyisissä talousvyöhykelain mukaisissa tehtävissä sekä tässä esityksessä ehdotettavissa uusissa merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontaan ja aluksen pysäyttämiseen ja tarkastamiseen liittyvissä tehtävissä. Puolustusvoimien tuki voisi olla sellaista kalustoa, varusteita tai erityisasiantuntemusta, jota Rajavartiolaitoksella ei ole sillä hetkellä käytettävissään.

Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan pykälän uutta sisältöä.

79 b §. *Puolustusvoimien virka-avun ja tuen kustannukset.* Pykälää täsmennettäisiin niin, että Puolustusvoimien virka-avun kustannuksia koskeva sääntely koskisi myös Puolustusvoimien Rajavartiolaitokselle 79 a §:n nojalla antamaa tukea Suomen alueen ulkopuolella. Sääntely soveltuisi esimerkiksi Rajavartiolaitokselle säädettyissä tehtävissä talousvyöhykkeellä sekä Rajavartiolaitoksen osallistuessa EU-yhteistyöhön tai antaessa kansainvälistä apua toiselle valtiolle. Kustannusten korvaamista koskevat periaatteet säilyisivät ennallaan. Samalla Puolustusvoimien kirjoitusasu korjattaisiin nykyisen käytännön mukaiseksi.

82 §. *Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin muiden salassa pidettävien tietojen kuin henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille. Pykälän 1 momentin mukaan Rajavartiolaitos saisi luovuttaa muita tietoja kuin henkilötietoja ulkomaiselle viranomaiselle, Euroopan unionille, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle salassapitosäännösten estämättä, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tai muutoin Suomen etujen mukaista. Vastaavan kaltainen säännös on myös sotilastiedustelusta annetun lain (590/2019) 20 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Sääntely täydentäisi julkisuuslain 30 §:n mukaista viranomaisen oikeutta antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tieto ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle. Mainitun pykälän mukaan tieto voidaan antaa, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea

velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle. Rajavartiolaitos osallistuu toimialallaan yhteistyöhön ulkomaan viranomaisten kanssa erityisesti Euroopan unionin puitteissa, mutta myös kahden- tai monenvälisesti ja yhteistyössä muiden suomalaisten viranomaisten kanssa. Keskeisiä Rajavartiolaitoksen tehtäviä, joissa muita salassa pidettäviä tietoja kuin henkilötietoja voi olla tarpeen luovuttaa, ovat sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät ja siihen liittyvä Nato- ja muu puolustusyhteistyö yhdessä Puolustusvoimien kanssa, ympäristövahinkojen torjuntatehtävät ja niihin varautuminen merialueella sekä tässä esityksessä ehdotettava uusi merellisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävä.

Voimassa olevan lainsäädännön nojalla Rajavartiolaitos voi luovuttaa salassa pidettäviä muita kuin henkilötietoja ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle vain siinä tapauksessa, että Rajavartiolaitoksen ja kyseisen viranomaisen tai toimielimen välisestä tiedonluovutuksesta on nimenomaista velvoittavaa sääntelyä. Erityisesti sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvissä tehtävissä tai merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa näin ei lähtökohtaisesti ole. Tiedon luovuttaminen voi kuitenkin olla Rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän asianmukaiseksi suorittamiseksi tarpeellista tai vastavuoroisuusperiaatteen näkökulmasta Suomen etujen mukaista.

Salassa pidettävien tietojen luovuttamisessa olisi otettava huomioon turvallisuusluokitellun tiedon vaihtamista koskevat kansainväliset sopimukset. Tiedonluovutusta olisi myös arvioitava kokonaisuutena, ja siinä olisi otettava huomioon luovutettavan tiedon ominaisuudet sekä tiedon vastaanottajana oleva taho.

Pykälän 2 momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin, jossa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä.

7.2 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

2 §. Rajajoukot. Voimassa olevan pykälän mukaan rajajoukoilla tarkoitetaan niitä Rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja Rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka voidaan valtakunnan puolustusta tehostettaessa liittää Puolustusvoimiin. Sääntely on hallinnollisesta ja virkamiesten oikeusaseman näkökulmasta epätarkkaa, minkä vuoksi pykälää ehdotetaan täydennettäväksi tältä osin.

Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin rajajoukot niihin kuuluvien henkilöryhmien perusteella nykytilaa vastaavasti. Säännöstä täsmennettäisiin lisäämällä siihen viittaus rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 30 §:ään, jonka mukaan asevelvollisia ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa tarkoitettuun asepalvelukseen otettuja voidaan määrätä koulutettavaksi Rajavartiolaitoksessa. Lisäksi rajajoukkojen määritelmään ehdotetaan nimenomaisesti lisättäväksi asevelvollisuuslaissa tarkoitettua varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (285/2022) tarkoitettua asepalveluksen suorittaneet henkilöt, jotka on asevelvollisuuslain nojalla määrätty Rajavartiolaitoksen palvelukseen. Kyse olisi käytännössä asevelvollisuuslain 48 §:ssä tarkoitettua kertausharjoituksesta tai 82 §:ssä tarkoitettua ylimääräisestä palveluksesta. Rajajoukot koostuvat siten Rajavartiolaitoksen palveluksessa eri perusteiden olevista henkilöistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä tarkemmin liittämisen toteuttamisesta tasavallan presidentin antamalla asetuksella. Tarkoituksena on, että Rajavartiolaitoksen virkamiehet, virat ja virkasuhteet siirtyisivät liittämisen kattaman määräajan päätyttyä ilman eri asetusta tai päätöstä takaisin Rajavartiolaitoksen virkamieheksi,

viroiksi ja virkasuhteiksi, ellei liittämistä ole jatkettu uudella asetuksella uudeksi määräajaksi. Tilanne palaisi siten ennalleen liittämisen päätyttyä ilman eri toimenpiteitä. Tällä vahvistettaisiin se, että rajajoukkoihin kuuluvat ovat ensisijaisesti Rajavartiolaitoksen käytettävissä sille kuuluviin tehtäviin, ja liittäminen Puolustusvoimiin on poikkeus pääsäännöstä. Liittämislle olisi lainsäädännössä selkeät rajat sekä perusteen että keston osalta. Kuuden kuukauden määräaika olisi riittävän pitkä liittämisen tarkoituksen toteuttamiseksi ja antaisi samalla mahdollisuuden kierrättää liittämisen kohteena olevaa henkilöstöä palautumisen varmistamiseksi tilanteissa, joissa rajajoukot liitetään vain osin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rajajoukkoihin kuuluvien virkamiesten oikeudellisesta asemasta liittämisen yhteydessä. Voimassa olevassa lainsäädännössä ei ole asiasta sääntelyä, vaikka kyse on yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Säännöksen sanamuodot vastaisivat valtionhallinnon organisaatiomuutosten yhteydessä käytettyä sääntelyä, jolla on vakiintunut sisältö ja tulkinta. Liitettävät virkamiehet siirtyisivät virkoineen Puolustusvoimiin, määräajaksi nimitetyt kuitenkin enintään kyseiseksi määräajaksi. Puolustusvoimiin ei siten tarvitsisi perustaa erikseen virkoja eikä nimittää niihin henkilöitä liittämisen toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen sotilasvirat vastaavat Puolustusvoimien sotilasvirkoja ja siviilivirat ovat valtionhallinnossa yleisesti käytössä olevia. Koska rajajoukkojen liittäminen on erityissääntelyyn perustuva erityistilanne, liittämistä ei estäisi se, ettei Puolustusvoimia koskeva sääntely miehistön osalta sisällä täsmälleen samoja virkoja. On huomattava, että liittämisessä ei ole kysymys virkaan nimittämisestä.

Liittämisen määräajan päätyttyä Puolustusvoimiin liitetty virkamiehet ja vastaavat Rajavartiolaitoksen virat siirtyisivät takaisin Rajavartiolaitokseen liittämishetken tilanteen mukaisina riippumatta siitä, onko viroissa tai niihin kuuluvissa tehtävissä tapahtunut muutoksia liittämisen kuluessa. Puolustusvoimissa mahdollisesti tapahtuneet nimitykset Puolustusvoimien virkoihin tai siirtyneissä viroissa toteutetut tehtäväjärjestelyt voisivat siten liittämisen erityisluonteen mukaisesti olla voimassa vain liittämisen ajan, ja ne raukeaisivat liittämisen päätyttyä. Rajavartiolaitoksessa virat, niiden nimet ja niihin kuuluvat tehtävät järjesteltäisiin paluuhetken resurssitarpeen mukaan tarvittavilta osin tavanomaisten virkamiesoikeudellisten säännösten mukaisesti.

Puolustusvoimiin virkoineen ja virkasuhteineen siirretyt virkamiehet olisivat liittämisen ajan Puolustusvoimien viroissa ja virkasuhteissa Puolustusvoimien virkamiehinä, joten heidän palvelussuhteensa ehdot määräytyisivät paitsi valtion keskustason virkaehtosopimusten myös Puolustusvoimissa voimassa olevien tarkentavien virkaehtosopimusten ja muiden Puolustusvoimien virkamiehiin sovellettavien päätösten ja määräysten mukaisesti. Säännöksellä kuitenkin turvattaisiin Rajavartiolaitoksen virkamiehelle siirtymähetkellä hänen euromääräinen palkkauksensa. Tämä turva tarkoittaisi, että virkamiehen siirtymähetken mukainen palkkaus ei yksin liittämisen perusteella voi laskea virkamiehelle Rajavartiolaitoksessa maksettavan euromääräisen palkkauksen alapuolelle. Liittämisen jälkeen palkkaus voisi kuitenkin muuttua yleisten virkamiesoikeudellisten säännösten ja periaatteiden sekä Puolustusvoimissa sovellettavien virkaehtosopimusten mukaisesti. Myös mikäli Puolustusvoimissa siirryttäisiin ns. kenttäarmeijan palkkaukseen liittämisen aikana, tätä palkkausta maksettaisiin myös Rajavartiolaitoksesta siirtyneille virkamiehille. Rajavartiolaitoksessa palkkaus määräytyisi liittämisen päätyttyä Rajavartiolaitoksessa tuolloin sovellettavien virkaehtosopimusten mukaisesti.

7.3 Laki henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa

16 §. *Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen.* Pykälässä säädetään Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien henkilötietojen käsittelystä

muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen. Pykälän 1 momentin johdantokappaletta täydennettäisiin niin, että sääntely mahdollistaisi myös meripelastusrekisterin tietojen käsittelyn momentin 1–12 mukaisissa tarkoituksissa. Meripelastusrekisteristä säädetään meripelastuslain 12 §:ssä. Rajavartiolaitoksen esikunta ylläpitää meripelastusrekisteriä meripelastustoimen tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi sekä vaaratilannetta koskevien tapahtumien ja siihen liittyvien etsintä- ja pelastustoimenpiteiden jälkikäteiseksi selvittämiseksi. Meripelastusrekisterin tietosisällöstä säädetään tarkemmin meripelastuslain 13 §:ssä. Meripelastuslain 20 §:n mukaan laissa tarkoitettuun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tietosuojalakia sekä täydentävästi Rajavartiolaitoksen henkilötietolakia. Meripelastuslain 14 §:n mukaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 7–9 ja 15 §:ssä ja aluevalvontalain (755/2000) 30 §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja voidaan vaaratilanteessa tarvittaessa käyttää etsintä- ja pelastustoimenpiteiden järjestämiseksi.

Ehdotettava sääntely olisi yhdenmukainen muiden Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien tietojen toissijaisen käytön periaatteiden kanssa. Sääntely täydentäisi meripelastuslain 12 §:n 2 momenttia, jonka mukaan meripelastustapahtumaa koskevia tietoja, ei kuitenkaan matkaviestimen sijaintitietoja eikä muita henkilötietoja kuin alusten ja ilma-alusten tunnistenumeroita, voidaan käsitellä salassapitosäännösten estämättä myös raja- ja merivartioasetuksen 25 artiklassa tarkoitetun kansallisen tilannekuvan tuottamiseksi ja ylläpitämiseksi, jos tapahtumalla on liityntä rajaturvallisuuteen.

17 §. *Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa.* Pykälää täydennettäisiin niin, että sääntely mahdollistaisi myös meripelastusrekisterin tietojen käsittelyn muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa. Sääntely vastaisi 16 §:ään ehdotettavaa muutosta. Ehdotettava sääntely olisi yhdenmukainen muiden Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien tietojen toissijaisen käytön periaatteiden kanssa.

22 §. *Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 10 kohta, jossa säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta saada yhteisöltä ja yhtymiltä jatkuvasti kuvaa välittävän tai kuvaa tallentavan teknisen laitteen valvontamateriaali rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää ja Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Säännös täydentäisi lain 20 §:ää, jonka perusteella Rajavartiolaitoksella on oikeus saada yksityiseltä yhteisöltä ja henkilöltä tietoja muun muassa Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi sekä lupahallintoa varten. Säännös täydentäisi myös merenkulun turvatoimilain 17 §:n 2 momentin sääntelyä, jonka mukaan Rajavartiolaitoksella on tietyissä tilanteissa oikeus saada satamanpitäjältä ja laivanisännältä käyttöönsä näiden kyseisessä laissa tarkoitettuun suomalaisen sataman turvatoimialueelle tai suomalaisen alukseen sijoittaman jatkuvasti kuvaa välittävän tai kuvaa tallentavan teknisen laitteen valvontamateriaali.

Säännös mahdollistaisi muun muassa liikennepaikoilla tai rajanylityspaikan läheisellä kaupallisella kiinteistöllä olevien kameravalvontatallenteiden pyytämisen rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää ja Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi. Sääntely tukisi mainittujen tehtävien suorittamista sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamista sellaisilla alueilla, joille ei ole tarkoituksenmukaista asettaa Rajavartiolaitoksen omaa teknistä valvontaa. Voimassa olevan 29 §:n mukaisesti Rajavartiolaitoksella olisi oikeus saada tiedot maksutta, jollei laissa toisin säädetä.

Pykälän 1 momentin 9 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos.

36 a §. *Henkilötietojen muu luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion viranomaiselle.* Pykälä olisi uusi ja siinä säädettäisiin Rajavartiolaitoksen oikeudesta luovuttaa henkilötietoja EU- ja ETA-valtioiden viranomaisille siltä osin kuin kyse on meripelastustehtävistä, ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä, merialueen turvallisuudesta, aluevalvonnasta tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävistä. Voimassa oleva laki ei sisällä sääntelyä henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille mainittuihin tarkoituksiin, vaikka Rajavartiolaitos tekee säännönmukaisesti kansainvälistä yhteistyötä myös näillä aloilla. Tiedonluovutus mainitussa yhteistyössä koskee monilta osin muita tietoja kuin henkilötietoja, mutta ehdotettava sääntely mahdollistaisi myös henkilötietojen luovuttamisen. Kyse voisi olla esimerkiksi merellisen toiminnan osalta alusten rekisterinnumeroista tai alusten miehistöä koskevista tiedoista.

Tietojen luovuttaminen olisi mahdollista, jos se on tarpeen mainittujen tehtävien suorittamiseksi. Pykälän nojalla luovutettaviin tietoihin ei lähtökohtaisesti sisältyisi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 § artiklassa tai rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai muutoin valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi katsottavia tietoja. Henkilötietojen luovuttamisesta vastaavaan tarkoitukseen kolmansien maiden viranomaisille säädettäisiin 38 §:ssä.

38 §. *Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille.* Pykälässä säädetään Rajavartiolaitoksen oikeudesta luovuttaa henkilötietoja EU- ja ETA-alueen ulkopuolisille valtioille. Pykälän 2 momenttia täydennettäisiin siltä osin kuin kyse on meripelastustehtävistä, ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä, merialueen turvallisuudesta, aluevalvonnasta tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävistä. Voimassa oleva laki ei sisällä sääntelyä henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille mainittuihin tarkoituksiin, vaikka Rajavartiolaitos tekee säännönmukaisesti kansainvälistä yhteistyötä myös näillä aloilla. Tiedonluovutus mainitussa yhteistyössä koskee monilta osin muita tietoja kuin henkilötietoja, mutta ehdotettava sääntely mahdollistaisi myös henkilötietojen luovuttamisen. Kyse voisi olla esimerkiksi merellisen toiminnan osalta alusten rekisterinnumeroista tai alusten miehistöä koskevista tiedoista.

Tietojen luovuttaminen edellyttäisi välttämättömyyttä. Tietojen luovuttamisessa olisi myös otettava huomioon pykälän voimassa oleva 5 momentti, jonka mukaan luovuttamisessa on noudatettava Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia. Kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aihetta epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltainen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Pykälän nojalla luovutettaviin tietoihin ei lähtökohtaisesti sisältyisi yleisen tietosuoja-asetuksen 9 § artiklassa tai rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai muutoin valtiosääntöisesti arkaluonteiseksi katsottavia tietoja.

Henkilötietojen luovuttamisesta vastaavaan tarkoitukseen EU- ja ETA-valtioiden viranomaisille säädettäisiin uudessa 36 a §:ssä.

7.4 Ampuma-aselaki

17 §. *Soveltamisalaa koskevat poikkeukset.* Voimassa olevan pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan ampuma-aselaki ei koske Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan perusteella

Luonnos 9.12.2025

käynnistetyin yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa. Säännös soveltuu myös 15 d §:ssä tarkoitettuun rajaturvallisuusapuun mainituissa tilanteissa. Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin *uusi 8 kohta*, joka kattaisi rajavartiolaiton 15 d §:n mukaisen rajaturvallisuusavun myös niissä tilanteissa, joissa kyse on muusta kahdenvälisestä avusta toisen valtion kanssa. Kyseessä voi olla rajavartiolaiton tarkoitettulla tavalla joko Euroopan unionin jäsenvaltio tai muu valtio. Sääntely vastaisi voimassa olevan sääntelyn periaatteita kansainvälisen avun antamiseen liittyvistä poikkeuksista.

Pykälän 2 momentin 7 kohtaan tehtäisiin tekninen muutos.

7.5 Laki Suomen talousvyöhykkeestä

19 §. *Valvonta ja rajavartiolaitonviranomaisen määräykset.* Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa olisi informatiivinen viittaus rajavartiolaiton Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivaltuuksista talousvyöhykkeellä merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa.

7.6 Laki Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta

13 §. *Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivalta antaa alue lähettävävaltion käyttöön.* Pykälää ja sen otsikkoa täydennettäisiin niin, että Puolustusvoimien lisäksi myös Rajavartiolaitos voisi käytössään olevalla alueella antaa Nato SOFAn VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja paikkoja lähettävävaltion käyttöön. Sopimuksen VII artiklan 10 kappaleen a kohta koskee leirejä, laitoksia tai muita paikkoja, joita voidaan sopimuksella luovuttaa lähettävävaltion pysyvien sotilasyksiköiden tai muodostelmien käyttöön. Rajavartiolaitos voisi luovuttaa lähettävävaltion käyttöön esimerkiksi osan Rajavartiolaitoksen käytössä olevasta kasarmi-, raja- tai merivartioston alueesta, satama-alueesta, ampuma-alueesta tai harjoitusalueesta.

Rajavartiolaitoksen kiinteistöjen käyttämisestä ja kiinteistöjä koskevista rajoituksista sekä niihin liittyvistä toimivaltuuksista säädetään tarkemmin rajavartiolaiton. Esityksessä ehdotetaan muutoksia myös tähän sääntelyyn. Pykälän mukaisilla alueilla tarkoitettaisiin sekä Rajavartiolaitoksen pysyvässä että tilapäisessä käytössä olevia alueita ja kohteita. Pykälässä tarkoitettu alueen käyttö olisi tarvesidonnaista ja tilapäistä, ja sen kesto määriteltäisiin tapauskohtaisesti. Käyttöoikeuden antamisesta seuraisi lähettävävaltion sotilaspoliisille myös oikeus ryhtyä sopimuksessa tarkoitettuihin toimenpiteisiin alueella. Käyttöoikeuden antaminen ei vaikuttaisi Suomen viranomaisten toimivaltuuksiin alueella.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun asetuksen (1126/2009) 9 §:n sääntely sisärajavalvonnan palauttamista koskevan asian käsittelystä PTR-johtoryhmässä olisi tarpeen tarkistaa rajavartiolaiton 15 §:ään ehdotettavien muutosten vuoksi.

9 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan viimeistään 1.8.2026.

Luonnos 9.12.2025

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

[Tarkennetaan myöhemmin.]

10.2 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Esitettujen uusien toimivaltuuksien ja tehtävien aiheuttamien kulujen kattamiseksi esitetään lisätalousarviossa 2026 Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentille 26.20.01 lisäystä yhteensä 2,12 miljoonaa euroa. Lisämääräraharave aiheutuu pääosin sisärajoitetoimivaltuuksien ja tehtävien vaatimista hankinnoista (2 miljoonaa euroa) sekä Rajavartiolaitoksen lisääntyvästä ja vaativammasta osaamisen hallinnasta (0,12 miljoonaa euroa).

Vuodelle 2027 uusista toimivaltuuksista ja tehtävistä aiheutuvat lisämääräraharapeet Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentille 26.20.01 ovat 3,76 miljoonaa euroa, jotka esitetään talousarvioon 2027.

Vuodesta 2028 lukien uusien toimivaltuuksien ja tehtävien aiheuttamat pysyvät lisämääräraharapeet ovat 1,78 miljoonaa euroa vuodessa, jotka esitetään julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2028–2031.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Yleistä

Esityksessä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle uusia toimivaltuuksia, jotka täydentäisivät Rajavartiolaitoksen voimassa olevan lainsäädännön mukaisia toimivaltuuksia. Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden, 7 §:ssä säädetyn oikeuden elämään ja henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen, 9 §:ssä säädetyn liikkumisvapauden, 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan, 15 §:ssä säädetyn omaisuuden suojan, 18 §:ssä säädetyn elinkeinovapauden ja 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta.

Perusoikeuden rajoittaminen on sallittua ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Rajoitus ei saa mennä pidemmälle kuin on perusteltua ottaen huomioon rajoituksen taustalla olevan yhteiskunnallisen intressin painavuus suhteessa rajoitettavaan oikeushyvään (PeVM 25/1994 vp, ja esim. PeVL 56/2014 vp ja PeVL 18/2013 vp). Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä on korostettu, että perusoikeusrajoitus ei voi olla tarkoitukseensa soveltuva ja siten välttämätön, jos sillä ei edes periaatteessa voida saavuttaa sen perusteena olevaa hyväksyttävää tavoitetta (esim. PeVL 20/2020 vp, PeVM 11/2020 vp, s. 5, ks. myös PeVL 40/2017 vp, s. 4, PeVL 55/2016 vp, s. 4–5 ja PeVL 5/2009 vp, s. 3/II). Ehdotettujen toimenpiteiden tulee siten olla tehokkaita niille asetetun tavoitteen saavuttamiseksi.

11.2 Merelliset tehtävät ja toimivaltuudet

Esityksessä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle uutta merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävää Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä sekä siihen liittyviä

toimivaltuuksia. Lisäksi Rajavartiolaitokselle säädettäisiin toimivaltuus pysäyttää ja tarkastaa alus talousvyöhykkeellä merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 51/2006 vp). Kun viranomaiselle annetaan uusia tehtäviä, niiden tulisi sopia tälle viranomaiselle. Lailla säättämiseen kohdistuu myös yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta (PeVL 10/2016 vp). Toimivaltasääntely on valiokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 67/2016 vp, PeVL 10/2016 vp).

Ehdotettavat uudet tehtävät ja toimivaltuudet ovat perusteltuja, kun otetaan huomioon Rajavartiolaitoksen muut tehtävät ja operatiivinen suorituskky merialueella. Valvontaa voitaisiin suorittaa muun valvonnan ja partioinnin yhteydessä. Esityksellä ei puututtaisi Suomen rikosoikeudelliseen toimivaltaan tai sitä koskevaan viranomaisten väliseen toimivallanjakoon.

Liikkumisvapautta, omaisuuden suojaa ja kotirauhan suojaa käsitellään tarkemmin jäljempänä.

11.3 Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen

Esityksen 1. lakiehdotuksen 28 b §:n mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ja niiden läheisyydessä ilman rikosepäilyä suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään. Pykälä sisältäisi myös säännökset henkilöntarkastuksesta päättämisestä sekä pöytäkirjan laatimisesta. Henkilöntarkastuksella tarkoitetaan pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdan mukaan henkilön kohdistuvaa etsintää sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa.

Henkilöntarkastus on merkityksellinen perustuslain 7 §:n 1 momentissa ja 10 §:n 1 momentissa turvattujen henkilökohtaisen koskemattomuuden ja yksityiselämän suojan kannalta. Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta.

Ehdotettavissa tarkastustoimivaltuuksissa on kyse rajaturvallisuuden ylläpitämisestä, joka on hyväksyttävä syy rajoittaa perusoikeuksia. Sääntely vastaisi rajavalvonnassa käytössä olevia toimivaltuuksia, joista säädetään rajavartiolain 28 ja 28 a §:ssä. Henkilöntarkastuksella puututaan vain vähäisessä määrin henkilökohtaiseen koskemattomuuteen (ks. esim. PeVL 16/2004 vp ja PeVL 2/1999 vp). Henkilöntarkastuksen suorittamisessa noudatettaisiin pakkokeinolain 33 §:n menettelysäännöksiä, jotka on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 66/2010 vp). Ehdotuksessa on kyse siitä, että rajavartiomies voisi käyttää vastaavia toimivaltuuksia rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi myös sisärajoilla tilanteissa, joissa sisärajavalvontaa ei ole palautettu. Sääntely täyttää perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaiset edellytykset, eikä sen katsota olevan ongelmallinen perustuslain 7 §:n 1 momentin tai 10 §:n 1 momentin kannalta.

Esityksen mukaista läsnäolovelvollisuutta sisärajoilla tehtävien tarkastusten yhteydessä käsitellään tarkemmin jäljempänä liikkumisvapautta koskevassa kohdassa.

11.4 Yksityiselämän suoja

Yleistä

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Sääntelyn lähtökohtana on, että yksilöllä on oikeus elää elämäänsä ilman viranomaisten tai muiden ulkopuolisten tahojen mielivaltaista tai aiheetonta puuttumista hänen yksityiselämäänsä. Myös EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvataan yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 18 ja 19/1990, EIS) 8 artiklan 1 kohdan mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. EIS 8 artiklan 2 kohdan mukaan oikeus ei kuitenkaan ole rajoittamaton, sillä viranomaiset saavat puuttua sen käyttämiseen silloin, kun laki sen sallii ja se on välttämätöntä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunnan mukaan tämä edellyttää käytännössä, että rajoitukselle on painava yhteiskunnallinen tarve, puuttuminen ja tavoiteltava hyväksytty päämäärä ovat oikeassa suhteessa keskenään ja rajoitukselle on asianmukaiset ja riittävät perustelut (PeVL 35/2018 vp).

Luottamuksellisen viestin suoja

Rajavartiolain 38 a §:ssä säädetty rajavartiomiehen oikeus puuttua miehittämättömän ilma-aluksen kulkuaan ehdotetaan laajennettavaksi koskemaan myös muita miehittämättömiä kulkuneuvoja. Puuttuminen voi tarkoittaa myös teknisiä toimenpiteitä, minkä vuoksi pykälässä säädetään oikeudesta sähköisen viestinnän tietojen käsittelyyn.

Perustuslain 10 § turvaa jokaiselle oikeuden luottamukselliseen viestintään ilman, että ulkopuoliset saavat oikeudettomasti tiedon hänen lähettämiensä tai hänelle osoitettujen luottamuksellisten viestien sisällöstä. Sääntely ei suojaa ainoastaan viestin lähettäjä, vaan kysymyksessä on viestinnän molempien osapuolten perusoikeus. Viestin sisällön lisäksi perustuslain säännökset suojaavat myös viestin lähettäjän ja vastaanottajan tunnistamistietoja sekä muita tietoja, joilla voi olla merkitystä viestin luottamuksellisuuden säilymiselle. Perustuslain 10 §:n 4 momentin mukaan lailla voidaan säätää välttämättömistä rajoituksista viestin salaisuuteen yksilön tai yhteiskunnan turvallisuutta taikka kotirauhaa vaarantavien rikosten tutkinnassa, oikeudenkäynnissä, turvallisuustarkastuksessa ja vapaudenmenetyksen aikana sekä tiedon hankkimiseksi sotilaallisesta toiminnasta taikka sellaisesta muusta toiminnasta, joka vakavasti uhkaa kansallista turvallisuutta.

Perustuslakivaliokunta on arvioiessaan luottamuksellisen viestin salaisuuden suojan ulottuvuutta todennut, että miehittämättömän ilma-aluksen kauko-ohjauksessa esimerkiksi matkapuhelimen tai tietokoneen avulla ei ole kysymys sellaisesta perustuslain 10 §:n 2 momentin tarkoittamasta luottamuksellisesta viestinnästä, jolle kyseisen perustuslain säännöksen kautta on ylipäänsä tarkoitettu antaa perustuslain suoja (PeVL 22/2020 vp). Valiokunta on myös arvioinut, ettei liikenteen ohjauksessa syntyvä puhe- ja viestiliikenne ole perustuslain 10 §:ssä tarkoitetun luottamuksellisen viestin salaisuuden piiriin kuuluvaa toimintaa (PeVL 62/2010 vp, s. 5). Valiokunta on lisäksi kyberturvallisuuslakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 62/2024 vp) todennut, että koneiden välinen välitystietoja ja viestin sisältöä koskeva liikenne ei nauti perustuslain 10 §:n mukaista luottamuksellisen viestin

salaisuuden suoja. Ehdotettava sääntely ei siten ole ongelmallinen perustuslain 10 §:n 2 momentissa säädetyn viestinnän luottamuksellisuuden kannalta.

Henkilötietojen suoja

Esityksen 3. lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja sisältyy osittain samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin. Kysymys on kaiken kaikkiaan siitä, että lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esim. PeVL 13/2016 vp, s. 3–4).

Perustuslakivaliokunnalla on verrattain runsaasti lausuntokäytäntöä henkilötietojen suojasta (ks. esim. PeVL 4/2021 vp viittauksineen). Perustuslakivaliokunnan mukaan yleisen tietosuojasetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (PeVL 14/2018 vp, s. 4–5 ja PeVL 52/2022 vp, 4 kohta). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomais (PeVL 14/2018 vp). Lisäksi perustuslakivaliokunta on todennut, että rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (PeVL 14/2018 vp, s. 7, myös PeVL 26/2018 vp, s. 3).

Esityksessä ehdotettava henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely kuuluu sekä yleisen tietosuojasetuksen että rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan. Kansallista liikkumavaraa on käsitelty tarkemmin esityksen kohdassa 4.2.4. Sääntely täydentää voimassa olevaa Rajavartiolaitoksen henkilötietolakia, joka on aikanaan säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 58/2018 vp). Ehdotettuja täydennyksiä voidaan pitää välttämättöminä sääntelyn kokonaisuuden kannalta.

Sääntely meripelastusrekisterin tietojen käyttämisestä muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen täsmentäisi nykyisin asiassa sovellettavaa tietosuojalain yleissääntelyä ja olisi yhdenmukainen muiden Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevien tietojen toissijaisen käytön periaatteiden kanssa. Esityksessä ehdotetaan myös uusia tiedonluovutussäännöksiä ulkomaan viranomaisille siltä osin kuin kyse on meripelastustehtävistä, ympäristövahinkojen torjuntatehtävistä, merialueen turvallisuudesta, aluevalvonnasta tai sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävistä.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneessa lausuntokäytännössään edellyttänyt salassa pidettävien tietojen luovuttamisen sitomista joko jonkin tarkoituksen kannalta välttämättömiin tietoihin, tai jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi, tietojen luovuttaminen on voitu sitoa jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin (esim. PeVL 5/2025 vp kohta 8–12 ja siinä viitatus). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (esim. PeVL 71/2014 vp, PeVL 62/2010 vp ja PeVL 59/2010 vp). Esityksen 3. lakiehdotuksessa ehdotettava sääntely olisi kytketty tarpeellisuusedellytykseen siltä osin kuin tietoja luovutetaan EU- ja ETA-alueen sisällä.

Luonnos 9.12.2025

Luovutettavat tiedot olisi laissa lueteltu tyhjentävästi viittaamalla asianomaisiin Rajavartiolaitoksen henkilötietolain säännöksiin. Vastaavien tietojen luovuttaminen kolmansiin maihin edellyttäisi välttämättömyyttä. Sääntely noudattaisi laissa omaksuttua periaatetta, jonka mukaan tietojen luovuttamisessa kolmansiin maihin edellytetään korkeampaa kynnystä.

Esityksessä ehdotettavan uuden sääntelyn perusteella luovutettaviin tietoihin ei lähtökohtaisesti sisälly yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa ja rikosasioiden tietosuojalain 11 §:ssä tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Jos tällaisia tietoja kuitenkin sisältyisi luovutettaviin tietoihin, niiden osalta sovellettaisiin Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:n mukaista välttämättömyytedellytystä kaikissa tilanteissa.

Edellä mainituilla perusteilla ehdotettavan sääntelyn katsotaan täyttävän henkilötietojen suojalle asetetut vaatimukset.

Kotirauha

Jokaisen kotirauha on perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan turvattu. Lailla voidaan pykälän 3 momentin mukaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toiminna. Perustuslaissa turvattu kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyt tilat (ks. esim. PeVL 43/2010 vp, PeVL 40/2010 vp, PeVL 18/2010 vp, PeVL 6/2010 vp, PeVL 8/2006 vp, PeVL 39/2005 vp, PeVL 16/2004 vp, PeVL 69/2002 vp, PeVL 48/2001 vp, PeVL 46/2001 vp).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 28 b §:n mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ja niiden läheisyydessä ilman rikosepäilyä ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä. Etsinnän tarkoituksena olisi muun muassa henkilön Schengen-alueella ja sen ulkopuolella tapahtuneen oleskelun ja matkareitin selvittäminen. Kulkuneuvojen tarkastamisen myötä voitaisiin myös löytää niihin mahdollisesti kätkeytyneet maassa laittomasti oleskelevat tai muutoin viranomaisia pakoilevat henkilöt. Kulkuneuvon tarkastus voisi kohdistua myös kulkuneuvon kotirauhan piiriin kuuluvaan osaan. Sääntely vastaisi rajavalvonnassa käytössä olevia toimivaltuuksia, joista säädetään rajavartiolain 28 §:ssä.

Kulkuneuvoissa, kuten asuntoautoissa ja -vaunuissa ja aluksissa, olevien asuintilojen on perustuslakivaliokunnan käytännössä katsottu jäävän kotirauhan eräänlaiselle reuna-alueelle (esim. PeVL 17/1998 vp ja PeVL 8/1994 vp). Näitä kulkuneuvoja käytetään sekä liikkumiseen että asumiseen, minkä vuoksi valiokunta on todennut tällaisen kaksinaiskäytön voivan olla valtiosääntöoikeudelliselta kannalta merkityksellinen seikka. Valiokunta on muun muassa matka-autojen ja asuntovaunujen erikoiseen asemaan viitaten katsonut, että niitä tulee rajavalvonnan ja rajatarkastusten tarkoitusten saavuttamiseksi voida esimerkiksi rajanylityspaikoilla kohdella samoin kuin muita kulkuneuvoja. Valiokunnan mukaan kyseiset kulkuneuvot on rajavalvonnan ja rajatarkastusten kannalta nähtävä ennen muuta välineinä liikkua maasta toiseen. Näiden lähtökohtien on katsottu soveltuvan myös aluksissa oleviin asuintiloihin ulottuviin erinäisiin toimenpiteisiin sekä alusten turvatarkastuksiin (PeVL 43/2010 vp, PeVL 6/2001 vp ja PeVL 16/2004 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että kotirauhan turvasta johtuvien näkökohtien vuoksi tarkastukset kulkuneuvoissa ja niiden tiloissa tulee kuitenkin toimittaa suurta hienotunteisuutta noudattaen (PeVL 17/1998 vp).

Esityksen 1. lakiehdotuksen 38 e §:ssä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle oikeutta tarkastaa merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaisesti talousvyöhykkeellä liputtomaksi epäilty

alus sekä sellainen suomalainen alus, joka käyttää väärää lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Tarkastus ei kohdistuisi kotirauhan suojaamiin tiloihin.

Edellä todetun perusteella esityksessä ehdotettava sääntely ei ole ongelmallista perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun kotirauhan suojan kannalta.

11.5 Liikkumisvapaus

Perustuslain 9 §:ssä säädetään liikkumisvapaudesta. Säännöksen mukaan Suomen kansalaisella ja maassa laillisesti oleskelevalla ulkomaalaisella on vapaus liikkua maassa ja valita asuinpaikkansa. Esityksen 1. lakiehdotus sisältää useita perustuslain 9 §:n kannalta merkityksellisiä ehdotuksia.

Toimivaltuudet sisärajoilla

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan uutta 28 b §:ää Rajavartiolaitoksen tarkastustoimivaltuuksista sisärajoilla tilanteessa, jossa sisärajavalvontaa ei ole palautettu. Pykälän mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ilman rikosepäilyä muun muassa ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä sekä suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi. Toimivaltuuksien käyttäminen edellyttää käytännössä henkilön tai kulkuneuvon pysäyttämistä. Ehdotetun sääntelyn mukaan rajavartiomiehen toimenpiteiden tulisi perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Toimenpiteiden olisi myös oltava ajallisesti ja alueellisesti rajattuja. Käytännössä pysäyttämistä vaativien toimenpiteiden määrä pidettäisiin ajallisesti ja alueellisesti niin alhaisena, että toimenpiteillä ei olisi sisärajavalvonnan väliaikaista palauttamista vastaavaa vaikutusta. Tällöin myös vaikutukset henkilöiden liikkumisvapauteen olisivat maltillisia.

Ehdotetun sääntelyn mukaan pykälässä tarkoitetun toimenpiteen kohteena oleva henkilö olisi velvollinen olemaan läsnä enintään kuusi tuntia kerrallaan. Läsnäolovelvoite on välttämätön, koska esimerkiksi vastauksen saaminen ulkomailta suoritettaviin viranomaiskyselyihin voi viedä viikospäivästä ja vuorokaudenajasta riippuen useita tunteja. Rajavartiolain 27 §:n mukaan vastaava velvoite maahantulo- ja maastalähtöedellytyksiä koskevassa tutkinnassa on 12 tuntia. Sisärajoilla suoritettavia tarkastuksia koskeva velvoite olisi siten merkittävästi lyhyempi.

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä syy rajoittaa liikkumisvapautta. Edellä kuvatusti rajavartiolain 28 b §:n mukaisissa toimenpiteissä kyse olisi melko vähäisestä ja lyhytaikaisesta puuttumisesta liikkumisvapauteen, minkä vuoksi ehdotetun sääntelyn arvioida olevan ongelmallinen perustuslain 9 §:n 1 momentin kannalta.

Merelliset toimivaltuudet

Esityksen 1. lakiehdotuksen 38 c §:n mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus estää tai keskeyttää vedenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva vahingoittaminen. Estäminen tai keskeyttäminen voisi tapahtua esimerkiksi käskemällä alusta lopettamaan vahingoittaminen taikka kiilaamalla tai ajamalla aluksen eteen. Sääntely liittyy Rajavartiolaitokselle ehdotettavaan uuteen merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävään (24 b §).

Sääntely on merkityksellistä merioikeusyleissopimuksessa tarkoitetun merenkulun vapauden kannalta. Pykälässä tarkoitetun vahingoittamisen ei kuitenkaan katsota olevan merenkulun vapauden käyttämistä. Merioikeusyleissopimuksen johdannon mukaan asioita, joista ei määrätä merioikeusyleissopimuksessa, säätelevät edelleen yleisen kansainvälisen oikeuden määräykset ja periaatteet. Valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) yleisen tulkintasäännön mukaan valtiosopimusta on tulkittava vilpittömässä mielessä ja antamalla valtiosopimuksessa käytetyille sanonnoille niille kuuluvassa yhteydessä niiden tavallinen merkitys, sekä valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän valossa. Talousvyöhyke on merioikeusyleissopimuksen 88 artiklan mukaan varattu rauhanomaisiin tarkoituksiin. Lisäksi merioikeusyleissopimuksen 300 artiklan mukaisesti sopimusvaltioiden on käytettävä merioikeusyleissopimuksen tunnustamia oikeuksia, toimivaltaa ja vapauksia tavalla, joka ei merkitse oikeuksien väärinkäyttöä. Merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan mukaisesti muiden valtioiden tulee merioikeusyleissopimuksen mukaisia oikeuksiaan talousvyöhykkeellä harjoittaessaan ottaa asianmukaisesti huomioon rantavaltion oikeudet ja velvollisuudet. Ehdotettu sääntely ei siten ole ongelmallinen merenkulun vapauden tai perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädetyn liikkumisvapauden kannalta.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 38 e §:n mukaan Rajavartiolaitoksella olisi oikeus merioikeusyleissopimuksen 110 artiklan mukaisesti pysäyttää ja tarkastaa talousvyöhykkeellä liputtomaksi epäilty alus sekä sellainen suomalainen alus, joka käyttää väärää lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan. Pysäyttämisen ja tarkastusoikeus ja sen tarkempi sisältö perustuu merioikeusyleissopimukseen, joka on saatettu Suomessa kansallisesti voimaan lailla. Ehdotettu sääntely koskee sitä, mikä viranomainen Suomessa voi tehdä mainitun tarkastuksen. Sääntelyssä korostettaisiin 110 artiklan määräyksistä johdettua viivytyksettömyyden vaatimusta. Rajatulle puuttumiselle merenkulun vapautteen ja liikkumisvapautteen on asianmukaiset ja hyväksyttävät perusteet, eikä sääntely ole ongelmallista perustuslain 9 §:n 1 momentin kannalta.

Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen tai rajoittaminen

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan täydennyksiä 38 b §:n mukaiseen oikeuteen keskeyttää tilapäisesti vesiliikenne tai rajoittaa sitä. Sääntely on merkityksellistä perustuslain 9 §:n 1 momentissa säädetyn liikkumisvapauden sekä 18 §:n 1 momentissa säädetyn elinkeinovapauden kannalta. Voimassa oleva sääntely on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 6/2018 vp). Valiokunta on arvioinut vastaavan tyyppisiä rajoituksia myös esimerkiksi aluevalvonnan ja ilmailun sääntelyn yhteydessä (PeVL 32/2009 vp, PeVL 42/2008 vp ja PeVL 21/2000 vp). Keskeisenä on pidetty muun muassa rajoitusten perustetta, kestoja sekä alueellista ja sisällöllistä tarkkarajaisuutta. Oikeasuhtaisuuden kannalta on lisäksi merkityksellistä, että liikkumisvapauden rajoitus peruutetaan heti, kun se ei ole enää välttämätön (PeVL 62/2010 vp).

Rajaturvallisuuden ylläpitäminen on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä syy rajoittaa liikkumisvapautta. Alue, jolla vesiliikenne määrättäisiin keskeytettäväksi tai rajoitettavaksi, olisi tarkkaan rajattu. Vesiliikennettä voidaan sen keskeyttämisen sijaan rajoittaa ajallisesti tai liikennetyypin mukaan. Tällöin voidaan ottaa huomioon esimerkiksi se, ettei perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaista oikeutta työhön ja elinkeinovapautta rajoiteta tarpeettomasti.

Sääntely täyttää edelleen perusoikeuksien rajoituksille asetettavat täsmällisyyteen ja tarkkarajaisuuteen sekä hyväksyttävyyteen ja oikeasuhtaisuuteen liittyvät vaatimukset, eikä

sääntely siten muodostu perustuslain 9 §:n 1 momentissa turvatus liikkumisvapauden tai 18 §:n 1 momentissa turvatus elinkeinovapauden kannalta ongelmalliseksi.

Liikkumisrajoitukset

Esityksen 1. lakiehdotuksen 71 §:ssä ehdotetaan Rajavartiolaitokselle mahdollisuutta määrätä tilapäisiä liikkumisrajoituksia myös Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa oleville alueille ja niiden välittömään läheisyyteen enintään 30 vuorokaudeksi kerrallaan, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sääntely täydentäisi voimassa olevaa mahdollisuutta säätää pysyviä liikkumisrajoituksia sisäministeriön asetuksella.

Voimassa oleva sääntely on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 6/2018 vp, PeVL 9/2014 vp ja PeVL 19/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on myös vastaavan kaltaista sääntelyä arvioidessaan katsonut, että sääntelylle on ollut perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet (esim. PeVL 51/2006 vp, s. 6). Ehdotettava täydentävä sääntely sisältäisi ajallisen rajoituksen, joka korostaisi liikkumisrajoitusten tilapäisyyttä ja välttämättömyyden arviointia. Perustuslakivaliokunta on todennut, että oikeasuhtaisuuden kannalta on merkityksellistä, että liikkumisvapauden rajoitus peruutetaan heti, kun se ei ole enää välttämätön (PeVL 62/2010 vp). Ehdotettu sääntely täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset eikä muodostu ongelmalliseksi perustuslain 9 §:n 1 momentin kannalta.

Rajavyöhykeilmoitus

Esityksen 1. lakiehdotuksen 53 §:n 2 momentin mukaan rajavyöhykelupaan voisi jatkossa sisällyttää ehtojen lisäksi myös rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ilmoitusvelvollisuuksia, jotka koskevat esimerkiksi oleskelua ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Sääntely täydentäisi voimassa olevaa rajavyöhykeilmoituksia koskevaa sääntelyä.

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että rajavyöhykelupa annetaan, jos siihen on asumisesta, työstä, ammatista, elinkeinosta, liiketoiminnasta tai harrastuksesta johtuva tai muutoin hyväksyttävä syy. Siten lupaehdot voivat kohdistua esimerkiksi elinkeinonharjoittamiseen tai rajavyöhykkeellä asuvan henkilön toimintaan kotirauhan suojaamalla alueella. Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että rajavartiolaitain 53 §:n 2 momentin säännöksessä määritellään tarkemmin, minkälaista toimintaa koskevia ehtoja rajavyöhykeluvassa voidaan asettaa (PeVL 9/2014 vp, s. 4). Vastaavan periaatteen voidaan katsoa koskevan myös rajavyöhykelupaan sisällytettäviä ilmoitusvelvollisuuksia. Ehdotettavassa sääntelyssä täsmennettäisiin ilmoitusvelvollisuuden sisältö koskemaan rajavartiolaitain 52 §:n 1 momentissa säädettyjä luvanvaraisia toimintoja rajavyöhykkeellä. Kyse olisi tapauskohtaisesti harkittavista ilmoitusvelvollisuuksista, jotka tukisivat rajaturvallisuuden ylläpitämistä ja vähentäisivät tarpeetonta rajavyöhykkeellä oleskelevien henkilöiden valvontaa. Sääntely ei ole ongelmallista perustuslain 9 §:ssä säädetyn liikkumisvapauden kannalta.

11.6 Omaisuuden suoja

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään todennut, että omistajan oikeuksia voidaan rajoittaa lailla, joka täyttää perusoikeutta rajoittavalle laille asetetut yleiset edellytykset (esim. PeVL 32/2010 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn oikeasuhtaisuuden näkökulmasta lisäksi merkityksellisenä sitä, että yksityiselle aiheutuva vahinko korvataan (PeVL 51/2006 vp).

Luonnos 9.12.2025

Perustuslakivaliokunta on myös katsonut, että omaisuuden suojan rajoitus ei saa olla omistajan kannalta kohtuuton. Huomioon on otettava kulloinkin kysymyksessä olevan omaisuuden erityisluonne ja rajoituksen on perustuttava lain täsmällisiin säännöksiin (esim. PeVL 19/2021 vp, PeVL 32/2009 vp, PeVL 36/2004 vp, PeVL 4/2000 vp, PeVL 34/2000 vp, PeVL 8/2002 vp ja PeVL 63/2002 vp).

Toimivaltuudet sisärajoilla

Esityksen 1. lakiehdotuksen 28 b §:n mukaan rajavartiomiehellä olisi oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ilman rikosepäilyä ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä. Toimivaltuus koskisi perustuslain 15 §:n 1 kohdassa suojattua omistajan oikeutta hallita, käyttää ja hyödyntää omaisuuttaan, kuten tavaroitaan ja asiakirjojaan, haluamallaan tavalla sekä valtaa määrätä niistä. Kyse olisi rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tehtävistä ajallisesti ja alueellisesti rajatuista tarkastuksista, joiden vaikutus omaisuuden suojaan on tilapäinen ja kohtuullinen. Sääntely olisi täsmällistä ja vastaisi rajavalvonnassa käytössä olevia toimivaltuuksia. Ehdotuksessa olisi kyse siitä, että rajavartiomies voisi käyttää vastaavia toimivaltuuksia myös sisärajoilla tilanteissa, joissa sisärajavaltuutta ei ole palautettu. Sääntelyn ei katsota olevan ongelmallista perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta.

Miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun puuttuminen

Esityksen 1. lakiehdotuksen 38 a §:ää ehdotetaan laajennettavaksi niin, että rajavartiomiehellä olisi oikeus puuttua miehittämättömien ilma-alusten lisäksi myös muiden miehittämättömien kulkuneuvojen kulkuun, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sääntelyyn tehtäisiin myös eräitä muita tarpeellisia tarkistuksia. Sääntely on välttämätöntä muuttuneessa turvallisuusympäristössä, jossa miehittämättömien kulkuneuvojen käyttö on merkittävästi lisääntynyt. Sääntelyllä varauduttaisiin myös tulevaisuuden teknologiseen kehitykseen.

Voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti rajavartiomiehellä olisi oikeus puuttua miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun teknisin toimenpitein tai voimakeinoin. Sääntely sisältää veloitteen arvioida voimakeinojen ja teknisten toimenpiteiden puolustettavuutta kussakin tilanteessa. Toimenpiteet ovat myös oikeassa suhteessa niiden kohteena olevan omaisuuden arvoon. Rajavartiolaitoksen mahdollinen vahingonkorvausvastuu aiheuttomasta toimenpiteestä määräytyy joko vahingonkorvauslain tai rajavartiolain 80 ja 80 a–80 d §:n mukaisesti. Sääntely täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, eikä muodostu ongelmalliseksi perustuslain 15 §:n 1 momentin kannalta.

Teknisen ja radioteknisen valvonnan laitteistot ja tilapäiset esteet

Rajavartiolain 29 b §:ää ehdotetaan muutettavaksi siten, että Rajavartiolaitos saisi asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten myös valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä ja meren rannikolla ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Lisäksi rajavartiolain 50 §:ää ehdotetaan täydennettäväksi niin, että maa- tai vesialueen omistaja ja haltija olisivat velvollisia sallimaan valtion kustannuksella tilapäisten esteiden rakentamisen myös valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille. Sääntely täydentäisi voimassa olevaa sääntelyä erityisesti sisärajojen osalta.

Ehdotettavalla sääntelyllä ei olisi merkittäviä vaikutuksia maa- tai vesialueiden omistajan ja haltijan mahdollisuuteen käyttää aluetta harjoittaa siellä elinkeinotoimintaa. Ensisijaisesti laitteiston ja tilapäisten esteiden sijoittamisesta pyritäisiin sopimaan maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan kanssa. Voimassa olevan lain mukaan teknisen laitteiston asettamisesta ja tilapäisen esteen rakentamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- ja vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Sääntely ei ole ongelmallista perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta.

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Voimassa olevan rajavartiolaiton 39 §:n 3 momentin perusteella Rajavartiolaitoksella on oikeus käyttää tilapäisesti muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä. Säännös on merkityksellinen perustuslain 15 §:ssä turvatun omaisuuden suojan kannalta. Kiinteistöjen tilapäisen käytön perusteeksi lisättäisiin puolustusyhteistyö ja Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpano. Säännösmuutos on välttämätön, jotta Rajavartiolaitoksen joukot ja vieraiden valtioiden asevoimat voisivat harjoitella ja toimia alueilla, joita niiden on varauduttava puolustamaan. Voimassa olevassa säännöksessä oleviin suhteellisuusperiaatteen mukaisiin Rajavartiolaitoksen käyttöoikeuden rajoituksiin tai kiinteistön käyttöönottoa koskevaan päätöksentekomenettelyyn ei ehdoteta muutoksia. Vastaava muutos on aiemmin tehty puolustusvoimista annetun lain 14 §:ään.

Kysymys kiinteistöjen tilapäisestä käyttöoikeudesta on ollut perustuslakivaliokunnan arvioitavana puolustusvoimista annetun lain vastaavan sääntelyn yhteydessä (PeVL 51/2006 vp ja PeVL 9/2025 vp). Perustuslakivaliokunta arvioi puolustusvoimista annetun lain 14 §:n vastaavan muutoksen osalta, ettei ehdotettu sääntely vaikuttanut lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Valiokunnan mielestä ehdotetulle käyttöoikeuden perusteiden laajennukselle oli sotilaalliseen maanpuolustukseen liittyvä välttämätön ja painava yhteiskunnallinen tarve. Valiokunnan arvion mukaan ehdotettu sääntely täytti sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset, ottaen huomioon, että puolustusyhteistyön tulevaisuuden muotoja on mahdollista ennakoita täysin täsmällisesti, ja että perusteiden määrittely on katettava myös tulevaisuuden yhteistyön muodot. Nyt ehdotettavan rajavartiolaiton vastaavan sääntelyn osalta ei ole perustetta arvioida asiaa toisin. Edellä mainittu huomioon ottaen sääntelyn ei katsota olevan ongelmallinen perustuslain kannalta.

11.7 Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Rajavartiolaitoksen tehtäviä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä ehdotetaan laajennettaviksi. Esityksen 1. lakiehdotuksen 20 §:n mukaan Rajavartiolaitos vastaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisestä myös rajavartiolaiton sekä valtakunnanrajan läheisyydessä toimiessaan sisärajoilla ehdotettavan uuden 28 b §:n mukaisesti silloin, kun poliisi on estynyt. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi käytössä oleviin toimivaltuuksiin, joista säädetään rajavartiolaiton 32 ja 32 a §:ssä, ei ehdoteta muutoksia.

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen on lainsäädännössä osoitettu ensisijaisesti poliisin tehtäväksi. Perustuslakivaliokunta on aiemmin katsonut, että lähtökohtaisesti poliisille kuuluvien tehtävien ja toimivaltuuksien osoittaminen muulle viranomaiselle on poikkeuksellista ja edellyttää erityisiä perusteita (PeVL 67/2016 vp). Valiokunta on myös katsonut, että poliisin käytössä olevien toimivaltuuksien kanssa samojen valtuuksien säätämistä muulle viranomaiselle on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin kuuluvan välttämättömyysvaatimuksen näkökulmasta (esim. PeVL 10/2016 vp, PeVL 49/2014 vp, PeVL 37/2002 vp ja PeVL 2/1996 vp).

Rajavartiolaitoksen voimassa olevat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen toimivaltuudet on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (esim. PeVL 19/2005 vp, PeVL 9/2009 ja PeVL 6/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt sääntelyn perusteita hyväksyttävänä. Valiokunnan mukaan sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkityksellistä on, että Rajavartiolaitoksen tehtävät ja toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä ovat alueellisesti rajattuja ja käytettävissä vain tilanteissa, joissa poliisi on estynyt (PeVL 6/2018 vp).

Turvallisuussympäristön pysyvän muutoksen vuoksi on välttämätöntä varmistaa, että rajavyöhyke ja valtakunnanrajan läheisyys sisärajoilla voidaan turvata silloinkin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä. Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon ensisijainen johtovastuu säilyisi edelleen poliisilla. Sääntely on perustuslakivaliokunnan aiemman lausuntokäytännön mukainen, eikä siten muodostu perustuslain kannalta ongelmalliseksi.

11.8 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen 1. lakiehdotuksen sääntely kiinteistöjen tilapäisestä käyttöönotosta (39 b §) sekä velvollisuudesta sallia tilapäisten esteiden rakentaminen myös sisärajoilla (50 §) sisältäisivät voimassa olevaa lakia vastaavasti muutoksenhakua koskevat säännökset. Esteiden rakentamisen osalta muutoksenhakuun sovellettaisiin rajavartiolain 60 §:ää. Ehdotettu sääntely ei ole ongelmallinen perustuslain 21 §:n kannalta.

11.9 Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännökseen sisältyy mielivallan kieltö ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa. Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkieltö, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Tällainen muu syy voi olla esimerkiksi asuinpaikka. Lainsäädännölle on kuitenkin ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin (HE 309/1993 vp).

Yhdenvertaisuussääntely ei edellytä kaikkien ihmisten samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Perustuslakivaliokunta onkin vakiintuneesti todennut, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esimerkiksi PeVL 11/2012 vp, PeVL 2/2011 vp, PeVL 64/2010 vp ja PeVL 35/2010 vp). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (PeVL 46/2006 vp, PeVL 16/2006 vp ja PeVL 73/2002 vp). Valiokunta on eri yhteyksissä johtanut perustuslain yhdenvertaisuussäännöksistä vaatimuksen, että erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä ne saa muodostua kohtuuttomiksi (esimerkiksi PeVL 11/2012 vp, PeVL 37/2010 vp, PeVM 11/2009 vp ja PeVL 18/2006 vp).

Luonnos 9.12.2025

Esityksessä ehdotettavaa sääntelyä rajaa rajavartiolain 4 §, jossa säädetään Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellisesta kohdentumisesta. Lisäksi sisärajoilla tehtävät tarkastukset olisi 1. lakiehdotuksen 28 b §:n mukaisesti rajattava ajallisesti ja alueellisesti. Esityksessä ehdotettavat toimivaltuudet kohdistuisivat voimassa olevan lainsäädännön tavoin yhdenvertaisesti niihin henkilöihin, jotka oleskelevat Rajavartiolaitoksen toiminta-alueella ja harjoittavat Rajavartiolaitoksen valvottavaksi säädettyä toimintaa. Sääntely ei ole perustuslain 6 §:n kannalta ongelmallista.

11.10 Suomen täysivaltaisuus

Esityksen 1. lakiehdotus sisältää täydentävää sääntelyä päätöksentekomenettelystä Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm-yhteistyöhön toimialallaan, Rajavartiolaitoksen toimivaltuuksista Suomen alueen ulkopuolella sekä toisen valtion viranomaisen toimivaltuuksista Suomessa kansainvälistä apua annettaessa. Vieraan valtion virkamiehen toimivaltuuksia Suomessa koskevat säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain 1 §:ssä ilmaistun Suomen täysivaltaisuuden kannalta. Perustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomi on täysivaltainen tasavalta. Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaan Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Suomi on Euroopan unionin jäsen ja kuuluu Pohjois-Atlantin puolustusliittoon.

Täysivaltaisuussäännöksiä tulkittaessa lähtökohtana on ollut, että Suomen jäsenyys useissa kansainvälisissä järjestöissä ja erityisesti Euroopan unionissa on otettava huomioon (HE 1/1998 vp, s. 71—72, PeVL 36/2006 vp, s. 4/II ja PeVL 56/2006 vp, s. 2/II). Sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa, ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät sellaisenaan ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuutta koskevien säännösten kanssa (HE 1/1998 vp, s. 73/II – PeVL 38/2001 vp, s. 5/I). Voimassa oleva sääntely on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 66/2016 vp, PeVL 75/2022 vp). Ehdotetut säännökset ovat luonteeltaan sääntelyä täydentäviä tai täsmentäviä, eikä kansainvälisen yhteistoiminnan sisältöön ehdoteta muutoksia. Ehdotettu sääntely ei siten ole ongelmallinen perustuslain 1 §:n kannalta.

11.11 Säättämisjärjestys

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärestyksessä. Koska lakiehdotukset sisältävät uudentyyppistä sääntelyä, hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 35 i § ja 39 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 35 i § laissa 1245/2020 ja 39 §:n 3 momentti laissa 9/2019,
muutetaan 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 2 momentti, 15 §:n 2 momentti, 15 c §, 20 §:n otsikko ja 1 momentti, 25 §:n 2 momentti, 29 a §:n 2 momentti, 29 d §, 30 §:n 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 32 a §, 33 §:n 1 momentti, 35 c §:n 1 momentti, 35 e–35 h §, 38, 38 a ja 38 b §, 50 §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti, 58 §, 71 §:n 1 momentti, 77 §:n 3 momentti, 79 §:n 1 momentti, 79 a §:n otsikko ja 1 momentti sekä 79 b §,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentti, 15 §:n 2 momentti, 35 c §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti ja 58 § laissa 749/2014, 4 §:n 2 momentti ja 35 h § laissa 425/2017, 15 c § laeissa 425/2017, 619/2017 ja 1311/2022, 20 §:n otsikko ja 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 32 a §, 33 §:n 1 momentti, 38 ja 38 b §, 71 §:n 1 momentti, 79 §:n 1 momentti ja 79 b § laissa 9/2019, 29 a §:n 2 momentti laissa 429/2024, 29 d § laeissa 429/2024 ja 177/2025, 35 e ja 35 f §, 77 §:n 3 momentti sekä 79 a §:n otsikko ja 1 momentti laissa 1311/2022, 35 g laeissa 425/2017 ja 1311/2022, 38 a § laissa 539/2020 ja 50 §:n 1 momentti laissa 698/2022, sekä
lisätään 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 749/2014 ja 425/2017, uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 15 e ja 24 b §, 28 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 478/2010, 749/2014, 425/2017 ja 642/2019, uusi 6 momentti, lakiin uusi 28 b §, 30 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 749/2014, uusi 2 momentti, lakiin uusi 38 c–38 e ja 39 b §, 57 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 9/2019, uusi 3 kohta sekä lakiin siitä lailla 109/2018 kumotun 82 §:n tilalle uusi 82 § seuraavasti:

3 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa ja merialueen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnassa pelastuslaissa (379/2011).

4 §

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitos osallistuu rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 5 luvun ja Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän

rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 53 ja 54/2007) 25 ja 27 artiklan nojalla tapahtuvaan yhteistyöhön (*Prüm-yhteistyö*) sekä yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetun neuvoston päätöksen 2008/617/YOS mukaiseen yhteistyöhön (*Atlas-yhteistyö*).

12 §

Rajanylityspaikat

Jos rajavalvonta palautetaan väliaikaisesti sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti, rajanylityspaikat, rajanylityspaikkojen aukioloajat ja rajatarkastustehtävien jakaminen Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla määritetään rajavalvonnan palauttamista koskevassa päätöksessä.

13 §

Rajanylityslupa

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kesken.

15 c §

Päätöksenteko Prüm-yhteistyössä

Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvan Prüm-yhteistyön käynnistämisestä Suomen alueella ja osallistumisesta vieraan valtion pyynnöstä tämän alueella tapahtuvaan yhteistyöhön. Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava tässä momentissa tarkoitetun yhteistyön vireilletulosta ja päätöksestä käynnistää yhteistyö sisäministeriölle. Sisäministeriö voi päättää aloitetun yhteistyön tai avun jatkamisesta tai lopettamisesta.

Päätöksen Prüm-yhteistyön käynnistämisestä tekee sisäministeriö, jos asialla on erityistä merkitystä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm- ja Atlas-yhteistyöhön toisen Suomen viranomaisen tukena.

15 e §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen muuhun kansainväliseen tehtävään

Rajavartiolaitos päättää osallistumisestaan muuhun kuin 15 b–15 d §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään.

Mitä päätöksenteosta 1 momentissa säädetään, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisessä tehtävässä antamasta teknisestä tai operatiivisesta avusta voidaan periä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka vastaa avun antamisesta Rajavartiolaitokselle aiheutuneita lisäkustannuksia.

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain (729/2018) säännösten noudattamista rajanylityspaikalla ja valtakunnanrajan läheisyydessä. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, rajavyöhykkeellä, toimitilassaan, hallinnassaan olevalla alueella ja valtakunnanrajan läheisyydessä 28 b §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

24 b §

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta

Rajavartiolaitos valvoo Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain (310/2025) 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettua vedenalaista kriittistä infrastruktuuria muun merellisen valvontatoiminnan yhteydessä.

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

Puolustusvalmiuden vaatiessa rajajoukot voidaan tasavallan presidentin asetuksella kokonaan tai osin liittää Puolustusvoimiin. Rajajoukoista ja niiden liittämisestä Puolustusvoimiin säädetään tarkemmin Rajavartiolaitoksen hallintolaissa.

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

28 b §

Toimivaltuudet sisärajoilla

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ja niiden läheisyydessä ilman rikosepäilyä:

- 1) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä;
- 2) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;
- 3) ottaa henkilöstä kuva.

Henkilöntarkastuksesta päättää vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se kohdistetaan muuhun kuin henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan muutoin kuin käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Vähintään luutnantin arvoisen rajavartiomiehen toimivaltuuksin tehdystä henkilöntarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- taikka analyysitietoihin. Toimenpiteiden on oltava ajallisesti ja alueellisesti rajattuja.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena oleva henkilö on velvollinen olemaan läsnä enintään kuusi tuntia kerrallaan.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista silloin, kun rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti, säädetään erikseen.

29 a §

Radiotekninen valvonta

Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen, merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnan tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi.

29 d §

Teknisen ja radioteknisen valvonnan laitteistot

Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten rajavyöhykkeellä, valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä, meren rannikolla sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Muualla teknistä laitteistoa voidaan asettaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa tilapäisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Jos teknistä laitteistoa asetetaan 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun pysyvän esteen rakentamisen yhteydessä, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määrittämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määrittämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.

Liikenne- ja viestintävirasto tarkastaa, ettei radioteknisessä valvonnassa käytettävä tekninen järjestelmä ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

30 §

Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne rajanylityspaikalla

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada rajanylityspaikkana olevan liikennepaikan omistajalta tai haltijalta käyttöönsä käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan sellaiset valvontatilat, joita rajatarkastusten toteuttaminen edellyttää. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus silloin, kun rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti

30 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan rajanylityspaikalla, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus 20 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi:

32 a §

Tekninen kuuntelu ja tekninen katselu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi

Sen lisäksi, mitä 32 §:ssä ja muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on oikeus 20 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi käyttää lyhytaikaisesti rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä kuuntelua ja 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä katselua mainittujen pykälien 2 momenttien estämättä, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetun teknisen kuuntelun ja teknisen katselun käyttämisestä päättää Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

33 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet poliisitehtävissä

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisissa poliisitehtävissä, 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi, poliisin toimialaan kuuluvassa Prüm- ja Atlas-yhteistyössä sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitetussa Rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitetut toimivaltuudet sekä oikeus 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen kuunteluun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen katseluun, jollei päällystään kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

35 c §

Ampuma-aseen käyttö

Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttäminen eikä lievempää keinoa pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi taikka miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

35 e §

Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Schengenin rajasäännösten perusteella toimivaltaisella Euroopan unionin jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehellä on hänen antaessaan 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua Rajavartiolaitokselle sen vastuulla olevassa tehtävässä sekä osallistuessaan Rajavartiolaitoksen johtamaan Prüm-yhteistyöhön tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännösten mukaisia tehtäviä toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti lukuun

ottamatta 14 artiklan mukaista päätöstä evätä maahanpääsy. Mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 ja 4 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotivaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajoitettu Suomen tekemässä avunpyynnössä. Hätävarjeluun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Virkamiehellä on kotivaltionsa suostumuksella oikeus kantaa Suomen alueella virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita. Sallitut virka-aseet, ammukset, voimankäyttövälineet ja muut varusteet on ilmoitettava Suomen tekemässä avunpyynnössä.

Rajavartiolaitoksen johtamaan Prüm-yhteistyöhön Suomessa osallistuvan vieraan valtion virkamiehen toimivaltuuksista säädetään lisäksi poliisilain 9 luvun 9 c §:ssä.

35 f §

Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen muut oikeudet ja velvollisuudet

Sisäministeriö antaa 15 d §:n 1 momentissa tarkoitetun rajaturvallisuusavun antamiseen ja Rajavartiolaitoksen esikunta 15 c §:n 1 momentissa tarkoitettuun Prüm-yhteistyöhön Suomessa osallistuvalla 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittavalle toisen valtion virkamiehelle määräaikaisten valtuuskirjan, josta ilmenee virkamiehen toimivalta. Valtuuskirjassa tulee lisäksi olla virkamiehen nimi, kansalaisuus, virka-asema ja valokuva. Virkamiehen on pidettävä valtuuskirja mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Valtuuskirja on palautettava sisäministeriölle tai Rajavartiolaitoksen esikunnalle avun antamisen tai yhteistyön päätyttyä.

Virkamiehen on käytettävä 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan omaa virkapukuaan, jollei toimivaltainen suomalainen virkamies toisin määrää.

Edellä 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua antava virkamies rinnastetaan tekemiensä rikosten, häneen kohdistuvien rikosten sekä aiheuttamiensa vahinkojen osalta suomalaisiin virkamiehiin. Jos virkamiehen aiheuttama vahinko johtuu vakavasta laiminlyönnistä taikka tahallisuudesta, virkamiehen kotivaltiota voidaan vaatia korvaamaan kokonaan tai osittain vahingon perusteella maksetut vahingonkorvaukset. Virkamies on kotivaltiossaan sovellettavan kurinpito- ja virkasuhdelainsäädännön alainen.

Virkamiehen oikeudesta käyttää Rajavartiolaitoksen henkilökäytöstä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

35 g §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen Suomen alueen ulkopuolella

Rajavartiomiehen suorittaessa tässä laissa tarkoitettua tehtävää Suomen alueen ulkopuolella hänen toimivaltansa määräytyy Suomessa toteutettavaa virkatehtävää koskevien säädösten mukaisesti. Toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää raja- ja merivartioasetuksen 82 artiklan 2 kohdan perusteella määräytyviä toimivaltuuksia taikka niitä toimivaltuuksia, jotka toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio hänelle antaa.

Rajavartiolaitoksen vaativasta virka-avusta poliisille Euroopan unionin jäsenvaltion merialueella ja talousvyöhykkeellä säädetään 77 a §:n 3 momentissa.

Rajavartiomiehellä on oikeus käyttää Suomen alueen ulkopuolella suoritettavassa tehtävässä omaa virkapukuaan sekä kantaa mukanaan virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita, jollei toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio toisin määrää.

35 h §

Rajavartiomiehen oikeudellinen asema Suomen alueen ulkopuolella

Rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 15 b–15 e §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovelletaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä, jollei vastaanottava valtio rajoita oikeuksia Euroopan unionin lainsäädännön tai kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Edellä 15 c ja 15 d §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin osallistuvaan rajavartiomieheen sovelletaan tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia (1522/2016).

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

38 a §

Miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttuminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus ottaa miehittämätön kulkuneuvo tilapäisesti haltuunsa, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

Rajavartiomiehellä on oikeus kohdistaa 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa miehittämättömään kulkuneuvoon ja sen kauko-ohjauslaitteisiin ja ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin sen käytön edellyttämiin järjestelmän osiin (*kokonaisjärjestelmä*) sellaisia tarpeellisia voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen ja toimenpiteiden puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän kulkuneuvon toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kun 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen. Toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Rajavartiomiehellä on oikeus käsitellä miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseksi sekä miehittämättömän kulkuneuvon kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen avulla saatu luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä oleva tieto on hävitettävä viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

Teknisten toimenpiteiden käyttämisestä on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, jollei se ole radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle oletettavasti aiheutuvaan tai aiheutuneeseen haittaan nähden ilmeisen tarpeetonta tai jos ilmoittamatta jättäminen on Rajavartiolaitoksen taktisiin ja teknisiin menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua.

38 b §

Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen

Sisäministeriö voi enintään seitsemäksi vuorokaudeksi kerrallaan kieltää vesiliikenteen tai rajoittaa sitä rajoitetulla Suomen vesialueen osalla ja Saimaan kanavalla, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi välttämätöntä. Rajaturvallisuutta tai Rajavartiolaitoksen toimintaa välittömästi vaarantavassa kiireellisessä tilanteessa päätöksen voi tehdä sen alueellisen rajavirtioviranomaisen päällikkö, jonka toimialuetta asia pääosin koskee, kuultuaan muita alueellisia rajavirtioviranomaisia, joiden toimialuetta asia koskee. Alueellisen rajavirtioviranomaisen päällikön päätöksestä on viipymättä ilmoitettava sisäministeriölle, joka voi päättää vesiliikenteen keskeytyksen tai rajoituksen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Ennen 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tekemistä on Liikenne- ja viestintävirastolle ja Tullille varattava tilaisuus tulla kuulluiksi, ellei tilanteen kiireellisyys välttämättä edellytä päätöksen välitöntä toimeenpanoa. Liikenne- ja viestintävirasto vastaa 1 momentissa tarkoitetun päätöksen tiedottamisesta asianomaisille ja osallistuu päätöksen toimeenpanoon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös on peruutettava välittömästi tai sen laajuutta on rajoitettava, kun vesiliikenteen keskeyttäminen tai rajoittaminen ei ole enää välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

38 c §

Toimivaltuudet merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa

Rajavartiolaitoksella on 24 b §:ssä tarkoitetussa merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä oikeus estää tai keskeyttää yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettuun vedenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva vahingoittaminen. Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava vahingoittamisesta viipymättä poliisille.

38 d §

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan ja haltijan ilmoitusvelvollisuus

Edellä 24 b §:ssä tarkoitetun merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan tai haltijan on viipymättä ilmoitettava Rajavartiolaitokselle vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittumisesta sekä annettava pyynnöstä Rajavartiolaitoksen käyttöön kaikki tapahtumaan ja teon kohteena olevaan omaisuuteen liittyvät tarpeelliset tiedot salassapitosäännösten estämättä.

38 e §

Aluksen pysäyttäminen ja tarkastaminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49 ja 50/1996) 110 artiklan mukaisesti pysäyttää ja tarkastaa Suomen talousvyöhykkeellä purjehtiva alus, jos on perusteltua syytä epäillä, että alus on vailla kansallisuutta. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus, jos on perusteltua syytä epäillä, että merilain (674/1994) 1 §:n mukaan suomalainen alus käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näytämästä lippuaan.

Tarkastus on toimitettava viivyttämättä tarpeettomasti aluksen matkaa. Tarkastuksesta on ilmoitettava välittömästi ulkoministeriölle ja Liikenne- ja viestintävirastolle.

39 b §

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Rajavartiolaitoksella on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämisen, sotilaallisen harjoitustoiminnan, puolustusyhteistyön, Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta välttämätöntä. Rajavartiolaitos ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta häiriötä tai vahinkoa omaisuudelle.

Rajavartiolaitoksella ei kuitenkaan ole oikeutta käyttää asuinrakennuksia, niihin liittyviä piha- ja puutarha-alueita, korjaamattomia viljelysmaita eikä maa- ja metsätaloudellisia koekenttiä.

Rajavartiolaitoksen 1 momentissa tarkoitettu kiinteistön käyttämisestä sovitaan suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi päättää kiinteistön käyttämisestä.

Jos Rajavartiolaitos tarvitsee samalla kertaa käyttöönsä laajan alueen, jolla on huomattava määrä kiinteistöjä tai kiinteistöillä on huomattava määrä omistajia tai haltijoita, Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi päättää kiinteistön käyttämisestä. Päätös voidaan tällöin antaa tiedoksi hallintolain (434/2003) mukaisella yleistiedoksiannolla.

Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvauspäätökseen samoin kuin kiinteistön käyttöä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Korvaukseen oikeutetulle on muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei ole erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

50 §

Esteet

Maa- tai vesialueen omistaja ja haltija ovat rajavyöhykkeellä velvollisia sallimaan valtion kustannuksella aidan tai muun esteen rakentamisen, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Maa- tai vesialueen omistajalla ja haltijalla on vastaava velvollisuus sallia tilapäisten esteiden rakentaminen valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja ja ilmoitusvelvollisuuksia, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehdot voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

57 §

Rajavyöhykeilmoitus

Sen lisäksi, mitä luvanvaraisuudesta 52 §:ssä säädetään, rajavartiolaitokselle on ennakolta ilmoitettava (*rajavyöhykeilmoitus*):

- 1) ampuma-aseen, räjähdysaineen tai jousitoimisen aseiden käyttämisestä sekä metsänhakkuusta ja metsän raivauksesta 500 metriä lähempänä rajaviivaa;
 - 2) uitosta, kalastamisesta ja kulkuneuvolla rajavedessä kulkemisesta;
 - 3) rajavyöhykeluvassa 53 §:n 2 momentin mukaisesti yksilöidystä toiminnasta ja liikkumisesta.
-

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, mainittujen viranomaisten johtamassa viranomaisyhteistyössä sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, mainittujen viranomaisten johtamassa viranomaisyhteistyössä, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

71 §

Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia koskevat liikkumisrajoitukset

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai -kielto, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi määrätä tilapäisen liikkumisrajoituksen tai -kiellon sotilaalliselle tai rajaturvallisuuteen liittyvälle harjoitusalueelle harjoituksen ajaksi, Rajavartiolaitoksen 39 b §:n nojalla käyttöönsä ottamalle kiinteistölle kiinteistön käyttöönoton ajaksi taikka Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevalle alueelle ja sen välittömään läheisyyteen enintään 30 vuorokaudeksi kerrallaan.

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki

Virka-avun tai tuen antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Jos virka-apu- tai tukipyyntö koskee useampaa hallintoyksikköä, virka-avun tai tuen antamisesta voi päättää myös Rajavartiolaitoksen esikunta. Suomen alueen ulkopuolella annettavasta laajasta tai muutoin merkittävästä tuesta päättää Rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

79 §

Puolustusvoimien virka-apu Rajavartiolaitokselle

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada Puolustusvoimilta virka-apuna Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tarpeellista kalustoa, henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

79 a §

Puolustusvoimien tuki Rajavartiolaitokselle Suomen alueen ulkopuolella

Puolustusvoimat voi antaa Rajavartiolaitokselle sen tehtävän suorittamiseksi virka-apua vastaavaa tukea Suomen talousvyöhykkeellä taikka toisen valtion alueella 15 b ja 15 d §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Tukeen eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot eivätkä rajavartiomiehen toimivaltuudet. Sivullisen oikeudesta välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen rajavartiomiehen ohjauksessa säädetään 35 §:n 2 momentissa ja oikeudesta hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:ssä. Hätävarjeluun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä sekä voimakeinojen käytön liioittelusta 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

79 b §

Puolustusvoimien virka-avun ja tuen kustannukset

Puolustusvoimat vastaa itse Rajavartiolaitokselle antamansa virka-avun tai tuen kustannuksista silloin, kun virka-avun tai tuen antaminen on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä.

Virka-avun tai tuen sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti Puolustusvoimien tai virka-apua tai tukea antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, Puolustusvoimilla on oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Luonnos 9.12.2025

Neuvoteltuaan ja sovittuaan virka-apua pyytäneen Rajavartiolaitoksen yksikön kanssa toiminnan muuttumisesta maksulliseksi Puolustusvoimat päättää korvauksen perimisestä.

82 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä muita tietoja kuin henkilötietoja toisen valtion viranomaiselle, Euroopan unionille, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tai muutoin Suomen etujen mukaista.

Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 2 §, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013, seuraavasti:

2 §

Rajajoukot

Rajavartiolain (578/2005) 25 §:ssä tarkoitetut rajajoukot koostuvat Rajavartiolaitoksen virkamiehistä ja Rajavartiolaitoksessa 30 §:n nojalla palvelemaan määrättyistä sekä asevelvollisuuslaissa (1438/2007) tarkoitetun varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (285/2022) tarkoitetun asepalveluksen suorittaneista henkilöistä, jotka on asevelvollisuuslain nojalla määrätty Rajavartiolaitoksen palvelukseen.

Rajajoukot voidaan liittää Puolustusvoimiin enintään kuuden kuukauden määräajaksi kerrallaan.

Puolustusvoimiin liitettäviin rajajoukkoihin kuuluvat virkamiehet ja vastaavat virat siirtyvät Puolustusvoimiin liittämistä vastaavaksi ajaksi. Määräaikaiseen virkasuhteeseen tai virkaan määräajaksi nimitetyt virkamiehet sekä vastaavat virkasuhteet ja virat siirtyvät Puolustusvoimiin kuitenkin enintään kyseiseksi määräajaksi. Viran tai virkasuhteen siirtyminen ei edellytä virkamiehen suostumusta. Puolustusvoimiin siirtyvät virkamiehet säilyttävät siirtymähetkellä euromääräisen palkkansa. Liittämisen päätyttyä virkamiesten virkasuhde jatkuu Rajavartiolaitoksessa liittämishekellä Puolustusvoimiin siirtyneissä Rajavartiolaitoksen viroissa ja virkasuhteissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 17 §, 22 §:n 1 momentin 9 kohta sekä 38 §:n 2 momentin johdantokappale ja 4 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 17 § ja 38 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä

lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 10 kohta, lakiin uusi 36 a § ja 38 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1312/2022 ja 430/2024, uusi 5 ja 6 kohta seuraavasti:

16 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–11, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä meripelastuslain (1145/2001) 12 §:ssä tarkoitettua meripelastusrekisterin tietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen:

17 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–9, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitettua meripelastusrekisterin tietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen pääettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syyllistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja.

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

9) yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevia tietoja poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009) tarkoitettussa yhteistoiminnassa suoritettavaa tehtävää varten; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

Luonnos 9.12.2025

10) yhteisöiltä ja yhtymiltä jatkuvasti kuvaa välittävän tai kuvaa tallentavan teknisen laitteen valvontamateriaali rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää ja Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

36 a §

Henkilötietojen muu luovuttaminen Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan talousalueen jäsenvaltion viranomaiselle

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitetun meripelastusrekisterin tietoja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan talousalueen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle:

- 1) meripelastusta, ympäristövahinkojen torjuntaa tai merialueen turvallisuutta koskevan tehtävän suorittamista varten;
- 2) aluevalvontaa tai sotilaallista maanpuolustusta koskevan tehtävän suorittamista varten.

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitetun meripelastusrekisterin tietoja:

4) laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamista koskeissa kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kyseisissä kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitettuja tehtäviä varten;

5) toisen valtion meripelastustehtävistä, ympäristövahinkojen torjunnasta tai merialueen turvallisuudesta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen tai toisen valtion viranomaisen tehtävän suorittamista varten;

6) toisen valtion aluevalvonnasta tai sotilaallisesta maanpuolustuksesta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen tai toisen valtion viranomaisen tehtävän suorittamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 261/2024, ja
lisätään 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1209/2011, 423/2017, 1309/2022 ja 261/2024, uusi 8 kohta seuraavasti:

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei myöskään koske:

7) Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen (SopS 3 ja 5/2025) 3 ja 4 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

8) rajavartiolaitoksen (578/2005) 15 d §:n nojalla Suomen alueella rajaturvallisuusapua antaville vieraan valtion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 19 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 938/2024, uusi 3 momentti seuraavasti:

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivaltuuksista talousvyöhykkeellä merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa säädetään rajavartiolaissa (578/2005).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos 9.12.2025

6.

Laki

Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain (124/2024) 13 § seuraavasti:

13 §

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivalta antaa alue lähettäjävaltion käyttöön

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat käytössään olevalla alueella antaa sopimuksen VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja paikkoja lähettäjävaltion käyttöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.2026

Pääministeri

Petteri Orpo

Sisäministeri Mari Rantanen

1.

Laki

rajavartiolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rajavartiolain (578/2005) 35 i § ja 39 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 35 i § laissa 1245/2020 ja 39 §:n 3 momentti laissa 9/2019,
muutetaan 3 §:n 3 momentti, 4 §:n 2 momentti, 15 §:n 2 momentti, 15 c §, 20 §:n otsikko ja 1 momentti, 25 §:n 2 momentti, 29 a §:n 2 momentti, 29 d §, 30 §:n 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 32 a §, 33 §:n 1 momentti, 35 c §:n 1 momentti, 35 e–35 h §, 38, 38 a ja 38 b §, 50 §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti, 58 §, 71 §:n 1 momentti, 77 §:n 3 momentti, 79 §:n 1 momentti, 79 a §:n otsikko ja 1 momentti sekä 79 b §,
sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 3 momentti, 15 §:n 2 momentti, 35 c §:n 1 momentti, 53 §:n 2 momentti ja 58 § laissa 749/2014, 4 §:n 2 momentti ja 35 h § laissa 425/2017, 15 c § laeissa 425/2017, 619/2017 ja 1311/2022, 20 §:n otsikko ja 1 momentti, 32 §:n otsikko ja 1 momentin johdantokappale, 32 a §, 33 §:n 1 momentti, 38 ja 38 b §, 71 §:n 1 momentti, 79 §:n 1 momentti ja 79 b § laissa 9/2019, 29 a §:n 2 momentti laissa 429/2024, 29 d § laeissa 429/2024 ja 177/2025, 35 e ja 35 f §, 77 §:n 3 momentti sekä 79 a §:n otsikko ja 1 momentti laissa 1311/2022, 35 g laeissa 425/2017 ja 1311/2022, 38 a § laissa 539/2020 ja 50 §:n 1 momentti laissa 698/2022, sekä
lisätään 12 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 749/2014 ja 425/2017, uusi 3 momentti, 13 §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 15 e ja 24 b §, 28 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 478/2010, 749/2014, 425/2017 ja 642/2019, uusi 6 momentti, lakiin uusi 28 b §, 30 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 749/2014, uusi 2 momentti, lakiin uusi 38 c–38 e ja 39 b §, 57 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 9/2019, uusi 3 kohta sekä lakiin siitä lailla 109/2018 kumotun 82 §:n tilalle uusi 82 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Rajavartiolaitoksen tehtävät

Rajavartiolaitoksen tehtävät

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Rajavartiolaitos vastaa yhteistyöstä Euroopan raja- ja merivartiioviraston kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Rajavartiolaitoksen tehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpitäminen. Rajavartiolaitos toimii rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa. Rajavartiolaitos vastaa yhteistyöstä Euroopan raja- ja merivartiioviraston kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Voimassa oleva laki

Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa.

4 §

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavaltion suorittamiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen antamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle.

Rajavartiolaitos osallistuu rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 5 luvun mukaiseen yhteistyöhön (*Prüm-yhteistyö*) ja yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetun neuvoston päätöksen 2008/617/YOS mukaiseen yhteistyöhön (*Atlas-yhteistyö*).

Ehdotus

Rajavartiolaitos suorittaa erikseen säädettyjä valvontatehtäviä sekä toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, etsintä-, pelastus- ja ensihoitotehtäviä sekä osallistuu sotilaalliseen maanpuolustukseen. Rajavartiolaitoksen tehtävistä meripelastustoimen alalla säädetään meripelastuslaissa ja merialueen alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnassa pelastuslaissa (379/2011).

4 §

Rajavartiolaitoksen toiminnan alueellinen kohdentuminen

Rajavartiolaitos toimii siellä, missä se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, rajavaltion suorittamiseksi taikka rajavartiolaitokselle säädettyjen sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävien suorittamiseksi perusteltua, sekä merialueella ja Suomen talousvyöhykkeestä annetussa laissa (1058/2004) tarkoitetulla talousvyöhykkeellä. Muualla rajavartiolaitos toimii vain, jos se on tarpeen sen lakisääteisen tehtävän loppuun saattamiseksi, virka-avun antamiseksi taikka tuen antamiseksi toiselle suomalaiselle viranomaiselle.

Rajavartiolaitos osallistuu rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 5 luvun ja Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 53 ja 54/2007) 25 ja 27 artiklan nojalla tapahtuvaan yhteistyöhön (*Prüm-yhteistyö*) sekä yhteistyön

Voimassa oleva laki

Ehdotus

parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetun neuvoston päätöksen 2008/617/YOS mukaiseen yhteistyöhön (*Atlas-yhteistyö*).

12 §

12 §

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikat

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista, rajanylityspaikkojen aukioloajoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriö huolehtii Schengenin rajasäännösten 5 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa ja 39 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta Euroopan komissiolle.

Rajanylityspaikkoina toimivista satamista, rautatieasemista tai muista paikoista tai alueista, rajanylityspaikkojen aukioloajoista sekä rajatarkastustehtävien jakamisesta rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Sisäministeriö huolehtii Schengenin rajasäännösten 5 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa ja 39 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetun rajanylityspaikkaluettelon toimittamisesta Euroopan komissiolle.

Jos rajavalvonta palautetaan väliaikaisesti sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti, rajanylityspaikat, rajanylityspaikkojen aukioloajat ja rajatarkastustehtävien jakaminen Rajavartiolaitoksen, poliisin ja Tullin kesken eri rajanylityspaikoilla määritetään rajavalvonnan palauttamista koskevassa päätöksessä.

13 §

13 §

Rajanylityslupa

Rajanylityslupa

Rajavartiolaitos antaa henkilölle luvan ulkorajan ylittämiseen muualta kuin rajanylityspaikan kautta ja muulloin kuin rajanylityspaikan vahvistettuna aukioloaikana (*rajanylityslupa*). Rajanylityslupa annetaan, jos siihen on painava syy eikä menettelystä aiheudu vaaraa rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Lupa voidaan sisällyttää rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömiä ehtoja.

Rajavartiolaitos antaa henkilölle luvan ulkorajan ylittämiseen muualta kuin rajanylityspaikan kautta ja muulloin kuin rajanylityspaikan vahvistettuna aukioloaikana (*rajanylityslupa*). Rajanylityslupa annetaan, jos siihen on painava syy eikä menettelystä aiheudu vaaraa rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Lupa voidaan sisällyttää rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämättömiä ehtoja.

Voimassa oleva laki

Rajanylityslupa voidaan peruuttaa tai sen ehtoja muuttaa, jos olosuhteet luvan antamisen jälkeen muuttuvat niin, että menettelystä voi aiheutua vaaraa rajaturvallisuuden ylläpitämiselle.

Päätökseen, jolla rajanylityslupaa koskeva hakemus hylätään tai jolla lupa peruutetaan taikka jolla lupaehtoja muutetaan, ei saa hakea muutosta valittamalla.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimittamisesta ja neuvotteluiden käymisestä.

15 c §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen kansainväliseen tehtävään

Rajavartiolaitos päättää osallistumisestaan muuhun kuin 15 b §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään.

Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm- ja Atlas-yhteistyöhön.

Ehdotus

Rajanylityslupa voidaan peruuttaa tai sen ehtoja muuttaa, jos olosuhteet luvan antamisen jälkeen muuttuvat niin, että menettelystä voi aiheutua vaaraa rajaturvallisuuden ylläpitämiselle.

Päätökseen, jolla rajanylityslupaa koskeva hakemus hylätään tai jolla lupa peruutetaan taikka jolla lupaehtoja muutetaan, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

15 §

Rajavalvonnan väliaikainen palauttaminen sisärajoille

Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvussa tarkoitetusta rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, sisäiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kesken.

15 c §

Päätöksenteko Prüm-yhteistyössä

Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen toimialaan kuuluvan Prüm-yhteistyön käynnistämisestä Suomen alueella ja osallistumisesta vieraan valtion

Voimassa oleva laki

Mitä päätöksenteosta 1 ja 2 momentissa säädetään, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisessä tehtävässä antamasta teknisestä tai operatiivisesta avusta voidaan periä valtion maksuperustelaissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka vastaa avun antamisesta rajavartiolaitokselle aiheutuneita lisäkustannuksia.

(uusi)

Ehdotus

pyynnöstä tämän alueella tapahtuvaan yhteistyöhön. Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava tässä momentissa tarkoitetun yhteistyön vireilletulosta ja päätöksestä käynnistää yhteistyö sisäministeriölle. Sisäministeriö voi päättää aloitetun yhteistyön tai avun jatkamisesta tai lopettamisesta.

Päätöksen Prüm-yhteistyön käynnistämisestä tekee sisäministeriö, jos asialla on erityistä merkitystä Suomen sisäisen turvallisuuden kannalta.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään päätöksenteosta, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Rajavartiolaitoksen päällikkö päättää Rajavartiolaitoksen osallistumisesta Prüm- ja Atlas-yhteistyöhön toisen Suomen viranomaisen tukena.

15 e §

Rajavartiolaitoksen osallistuminen muuhun kansainväliseen tehtävään

Rajavartiolaitos päättää osallistumisestaan muuhun kuin 15 b–15 d §:ssä tarkoitettuun kansainväliseen tehtävään.

Mitä päätöksenteosta 1 momentissa säädetään, sovelletaan, jollei kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetusta laista muuta johdu.

Rajavartiolaitoksen kansainvälisessä tehtävässä antamasta teknisestä tai operatiivisesta avusta voidaan periä valtion maksuperustelaissa (150/1992) tarkoitettua omakustannusarvoa alhaisempi maksu, joka vastaa avun antamisesta Rajavartiolaitokselle aiheutuneita lisäkustannuksia.

Voimassa oleva laki

20 §

*Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen **rajanylityspaikalla, Rajavartiolaitoksen toimitilassa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella***

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain (267/1981) säännösten noudattamista rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta 1 momentissa tarkoitettuun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestä.

Vaarallisten esineiden ja toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapitoa sekä päihdyttävien aineiden nauttimista koskevien säännösten noudattamisen valvomisesta säädetään järjestyslaissa (612/2003).

(uusi)

Ehdotus

20 §

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen

Rajavartiolaitos valvoo kuljettajien ajokuntoisuutta ja ajoneuvojen liikennekelpoisuutta sekä tieliikennelain (729/2018) säännösten noudattamista rajanylityspaikalla ja *valtakunnanrajan läheisyydessä*. Rajavartiolaitos huolehtii yleisen järjestyksen ja turvallisuuden muustakin ylläpitämisestä rajanylityspaikalla, *rajavyöhykkeellä*, toimitilassaan, hallinnassaan olevalla alueella ja *valtakunnanrajan läheisyydessä 28 b §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa* silloin, kun poliisi on estynyt sitä tekemästä.

Rajavartiolaitoksen on viipymättä ilmoitettava poliisille vähäistä vakavammasta 1 momentissa tarkoitettuun yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvästä toimenpiteestä.

Vaarallisten esineiden ja toisen vahingoittamiseen soveltuvien esineiden ja aineiden hallussapitoa sekä päihdyttävien aineiden nauttimista koskevien säännösten noudattamisen valvomisesta säädetään järjestyslaissa (612/2003).

24 b §

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonta

Rajavartiolaitos valvoo Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain (310/2025) 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettua vedenalaista kriittistä infrastruktuuria muun merellisen valvontatoiminnan yhteydessä.

Voimassa oleva laki

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen ja antaa tässä tarkoituksessa henkilöstölleen ja rajavartiolaitoksen palvelukseen määrätyille asevelvollisille samoin kuin vapaaehtoisesti asepalvelusta suorittamaan otetuille naisille sotilaskoulutusta sekä ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiutta yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa.

Puolustusvalmiuden vaatiessa rajajoukot tai niiden osia voidaan tasavallan presidentin asetuksella liittää puolustusvoimiin.

Rajavartiolaitoksen osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen ja muuhun vapaaehtoistoimintaan säädetään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007).

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstyössä tarkoitetun rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

1) estää poistuminen henkilöltä tai kulkuneuvolta, joka ylittää tai on ylittänyt ulkorajan tai jonka epäillään oikeudettomasti ylittäneen ulkorajan tai välttäneen rajatarkastuksen;

2) estää rajatarkastuksesta poistuminen, kunnes tarkastus on suoritettu;

3) suorittaa Schengenin rajasäännöstyön 8 artiklan 2 kohdassa mainitut vähimmäistarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

4) suorittaa kolmansien maiden kansalaisille Schengenin rajasäännöstyön 8 artiklan 3 kohdassa mainitut perusteelliseen maahantulotarkastukseen ja perusteelliseen maastalähtötarkastukseen sekä

Ehdotus

25 §

Sotilaallisen maanpuolustuksen tehtävät

Rajavartiolaitos osallistuu valtakunnan puolustamiseen ja antaa tässä tarkoituksessa henkilöstölleen ja rajavartiolaitoksen palvelukseen määrätyille asevelvollisille samoin kuin vapaaehtoisesti asepalvelusta suorittamaan otetuille naisille sotilaskoulutusta sekä ylläpitää ja kehittää puolustusvalmiutta yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa.

Puolustusvalmiuden vaatiessa rajajoukot voidaan tasavallan presidentin asetuksella kokonaan tai osin liittää Puolustusvoimiin. *Rajajoukoista ja niiden liittämisestä Puolustusvoimiin säädetään tarkemmin Rajavartiolaitoksen hallintolaissa.*

Rajavartiolaitoksen osallistumisesta vapaaehtoiseen maanpuolustuskoulutukseen ja muuhun vapaaehtoistoimintaan säädetään vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007).

28 §

Rajavalvontaa koskevat toimivaltuudet

Sen lisäksi, mitä tässä laissa ja muualla säädetään, rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstyössä tarkoitetun rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä:

1) estää poistuminen henkilöltä tai kulkuneuvolta, joka ylittää tai on ylittänyt ulkorajan tai jonka epäillään oikeudettomasti ylittäneen ulkorajan tai välttäneen rajatarkastuksen;

2) estää rajatarkastuksesta poistuminen, kunnes tarkastus on suoritettu;

3) suorittaa Schengenin rajasäännöstyön 8 artiklan 2 kohdassa mainitut vähimmäistarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

4) suorittaa kolmansien maiden kansalaisille Schengenin rajasäännöstyön 8 artiklan 3 kohdassa mainitut perusteelliseen maahantulotarkastukseen ja perusteelliseen maastalähtötarkastukseen sekä

Voimassa oleva laki

perusteelliseen lisätarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

5) suorittaa unionin vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluville henkilöille tarkastus Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/38/EY mukaisesti;

6) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja, tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä Schengenin rajasäännösten edellyttämässä laajuudessa sekä tehdä matkustusasiakirjoihin Schengenin rajasäännöstyössä ja laissa säädettyjä merkintöjä;

7) huolehtia siitä, että kolmannen maan kansalainen, jolta on eväty pääsy, ei tule Suomen alueelle;

8) suorittaa rekisterikyselyt ja tehdä rekisterimerkinnät, joita Schengenin rajasäännöstyössä edellytetään;

9) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;

10) ottaa henkilöstä kuva;

11) tallettaa rajavaltion suorittamisen yhteydessä saadut tiedot noudattaen, mitä henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

Tarkastettavan on rajavartiomiehen kehotuksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu poistuminen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies tai

Ehdotus

perusteelliseen lisätarkastukseen kuuluvat toimenpiteet;

5) suorittaa unionin vapaata liikkuvuutta koskevan oikeuden piiriin kuuluville henkilöille tarkastus Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2004/38/EY mukaisesti;

6) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja, tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä Schengenin rajasäännösten edellyttämässä laajuudessa sekä tehdä matkustusasiakirjoihin Schengenin rajasäännöstyössä ja laissa säädettyjä merkintöjä;

7) huolehtia siitä, että kolmannen maan kansalainen, jolta on eväty pääsy, ei tule Suomen alueelle;

8) suorittaa rekisterikyselyt ja tehdä rekisterimerkinnät, joita Schengenin rajasäännöstyössä edellytetään;

9) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;

10) ottaa henkilöstä kuva;

11) tallettaa rajavaltion suorittamisen yhteydessä saadut tiedot noudattaen, mitä henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa säädetään.

Tarkastettavan on rajavartiomiehen kehotuksesta oltava tavaroineen ja kulkuneuvoineen hänelle osoitetussa paikassa rajatarkastuksen toimittamista varten.

Edellä 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu poistuminen estämisestä sekä tavaroiden ja kulkuneuvon tilapäisestä haltuun ottamisesta rajatarkastuksen toimittamisen ajaksi päättää rajanylityspaikan esimiehenä toimiva rajavartiomies tai

Voimassa oleva laki

vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen tai vähintään luutnantin arvoisen rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta.

Rajavartiomiehellä on oikeus ryhtyä tarkastuksen perusteella aiheellisiin rajavartiolaitokselle säädettyihin tehtäviin kuuluviin toimenpiteisiin.

Ehdotus

vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Kiireellisessä tapauksessa poistumisen estää ja haltuunoton suorittaa rajatarkastusta suorittava rajavartiomies, jonka on viivytyksettä saatettava asia rajanylityspaikan esimiehenä toimivan rajavartiomiehen tai vähintään luutnantin arvoisen rajavartiomiehen ratkaistavaksi.

Rajan ylittämisen aikomuksesta luopuminen ei estä rajatarkastuksen toimittamista, jos se on tarpeen henkilöllisyyden selvittämiseksi sekä sen varmistamiseksi, ettei henkilöllä ole hallussaan esineitä tai aineita, joiden hallussa pitämiseen tai rajan yli kuljettamiseen hänellä ei ole oikeutta.

Rajavartiomiehellä on oikeus ryhtyä tarkastuksen perusteella aiheellisiin rajavartiolaitokselle säädettyihin tehtäviin kuuluviin toimenpiteisiin.

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan ylittämiseen, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

28 b §

(uusi)

Toimivaltuudet sisärajoilla

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi Schengen-alueen sisärajoilla ja niiden läheisyydessä ilman rikosepäilyä:

1) ottaa tilapäisesti haltuunsa asiakirjoja, tavaroita ja kulkuneuvoja sekä tarkastaa ja kohdistaa niihin etsintä;

2) suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään;

3) ottaa henkilöstä kuva.

Henkilöntarkastuksesta päättää vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se kohdistetaan muuhun kuin henkilön päällysvaatteisiin tai mukana oleviin matkatavaroihin taikka joka suoritetaan

Voimassa oleva laki

Ehdotus

muutoin kuin käsin tunnustelemalla tai teknistä laitetta käyttäen. Vähintään luutnantin arvoisen rajavartiomiehen toimivaltuuksin tehdystä henkilöntarkastuksesta on laadittava pöytäkirja, jossa toimituksen kulku selostetaan riittävällä tarkkuudella. Pöytäkirjasta on pyynnöstä annettava tarkastettavalle jäljennös.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden tulee perustua Rajavartiolaitoksen yleisiin tietoihin ja kokemukseen rajaturvallisuutta vaarantavista tapahtumista sekä tehtyihin havaintoihin tai saatuihin vihje- tai analyysitietoihin. Toimenpiteiden on oltava ajallisesti ja alueellisesti rajattuja.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen kohteena oleva henkilö on velvollinen olemaan läsnä enintään kuusi tuntia kerrallaan.

Rajavartiomiehen toimivaltuuksista silloin, kun rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti, säädetään erikseen.

29 a §

29 a §

Radiotekninen valvonta

Radiotekninen valvonta

Radioteknisellä valvonnalla tarkoitetaan muulla teknisellä laitteella kuin tutkalla tapahtuvaa radiotaajuisten sähkömagneettisten aaltojen ja radiolaitteiden havaitsemista, tunnistamista, paikantamista, yksilöintiä ja seuranta sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla.

Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen tai Rajavartiolaitoksen toiminnan

Radioteknisellä valvonnalla tarkoitetaan muulla teknisellä laitteella kuin tutkalla tapahtuvaa radiotaajuisten sähkömagneettisten aaltojen ja radiolaitteiden havaitsemista, tunnistamista, paikantamista, yksilöintiä ja seuranta sähkömagneettisten aaltojen ominaisuuksien avulla.

Rajavartiolaitoksella on oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa valtakunnanrajan läheisyydessä, merialueella, meren rannikolla, ilmatilassa, rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä sekä Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella ja sen välittömässä läheisyydessä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden ylläpitämisen, rajajärjestyksen ylläpitämisen, merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnan tai Rajavartiolaitoksen toiminnan

Voimassa oleva laki

suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi.

Rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston päällikkö päättää radioteknisestä valvonnasta. Päätös on tehtävä kirjallisesti.

Radioteknisestä valvonnasta ei erikseen ilmoiteta.

29 d §

*Teknisen ja radioteknisen valvonnan
laitteistot*

Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten rajavyöhykkeellä sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Muualle teknistä laitteistoa voidaan asettaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa tilapäisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan. Teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Jos teknistä laitteistoa asetetaan 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun pysyvän esteen rakentamisen yhteydessä, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määräämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määräämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.

Liikenne- ja viestintävirasto tarkastaa, ettei radioteknisessä valvonnassa käytettävä tekninen järjestelmä ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Ehdotus

suojaamisen kannalta tarpeellisen tilannekuvan muodostamiseksi.

Rajavartiolaitoksella on lisäksi oikeus suorittaa radioteknistä valvontaa ilmeisessä hädässä tai välittömässä vaarassa olevan henkilön paikantamiseksi.

Rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston päällikkö päättää radioteknisestä valvonnasta. Päätös on tehtävä kirjallisesti.

Radioteknisestä valvonnasta ei erikseen ilmoiteta.

29 d §

*Teknisen ja radioteknisen valvonnan
laitteistot*

Rajavartiolaitos saa asettaa teknistä laitteistoa teknistä valvontaa ja radioteknistä valvontaa varten rajavyöhykkeellä, *valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä, meren rannikolla* sekä rajanylityspaikalla ja sen välittömässä läheisyydessä ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa. Muualle teknistä laitteistoa voidaan asettaa ilman maa- tai vesialueen omistajan tai haltijan lupaa tilapäisesti enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Teknisen laitteiston asettamisesta aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Jos teknistä laitteistoa asetetaan 50 §:n 3 momentissa tarkoitetun pysyvän esteen rakentamisen yhteydessä, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määräämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määräämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.

Liikenne- ja viestintävirasto tarkastaa, ettei radioteknisessä valvonnassa käytettävä tekninen järjestelmä ominaisuuksiensa vuoksi aiheuta haitallista häiriötä yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Voimassa oleva laki

30 §

*Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne
rajanylityspaikalla*

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada rajanylityspaikkana olevan liikennepaikan omistajalta tai haltijalta käyttöönsä käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan sellaiset valvontatilat, joita rajatarkastusten toteuttaminen edellyttää.

Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa rajavartiolaitokselle rajanylitysliikenteen aloittamisesta viimeistään neljä kuukautta ennen liikennöinnin aloittamista. Uusista reiteistä tai vuoroista tulee ilmoittaa viimeistään kaksi kuukautta ennen liikennöinnin aloittamista.

30 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla

Rajanylityspaikan esimiehenä toimivalla rajavartiomiehellä ja vähintään luutnantin arvoisella rajavartiomiehellä on oikeus ohjata matkustajien ja liikennevälineiden henkilökunnan liikkumista rajaliikenteen ja rajatarkastusten sujuvuuden helpottamiseksi osoittamalla tarvittavia kulkureittejä liikennevälineestä tai ulkorajalta rajatarkastuksen toimittamispaikkaan sekä rajoittamalla liikkumista ajallisesti.

Ehdotus

30 §

*Rajanylityspaikan järjestelyt ja liikenne
rajanylityspaikalla*

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada rajanylityspaikkana olevan liikennepaikan omistajalta tai haltijalta käyttöönsä käyvän hinnan mukaista korvausta vastaan sellaiset valvontatilat, joita rajatarkastusten toteuttaminen edellyttää.
Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus silloin, kun rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

Liikenteenharjoittajan tulee ilmoittaa rajavartiolaitokselle rajanylitysliikenteen aloittamisesta viimeistään neljä kuukautta ennen liikennöinnin aloittamista. Uusista reiteistä tai vuoroista tulee ilmoittaa viimeistään kaksi kuukautta ennen liikennöinnin aloittamista.

30 a §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ohjata ja rajoittaa liikkumista rajanylityspaikalla

Rajanylityspaikan esimiehenä toimivalla rajavartiomiehellä ja vähintään luutnantin arvoisella rajavartiomiehellä on oikeus ohjata matkustajien ja liikennevälineiden henkilökunnan liikkumista rajaliikenteen ja rajatarkastusten sujuvuuden helpottamiseksi osoittamalla tarvittavia kulkureittejä liikennevälineestä tai ulkorajalta rajatarkastuksen toimittamispaikkaan sekä rajoittamalla liikkumista ajallisesti.

Tätä pykälää sovelletaan myös sisärajan rajanylityspaikalla, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.

Voimassa oleva laki

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä ylläpitää yleistä järjestystä ja turvallisuutta rajanylityspaikalla, Rajavartiolaitoksen toimitilassa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus 20 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla, Rajavartiolaitoksen toimitilassa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella:

1) eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka ohjata, kieltää tai rajoittaa liikkumista;

2) eristää tai tyhjentää rikoslain 24 luvun 3 §:ssä tarkoitettu julkisrauhan tai 11 §:ssä tarkoitettu kotirauhan suojaama tila tai alue, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata; ennen toimenpiteen suorittamista on kuultava julkisrauhan suojaaman tilan tai alueen haltijaa, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista;

3) päästä julkisrauhan tai kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka tilaan tai muuhun paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä, taikka kulkuneuvon ja suorittaa siellä tarvittaessa etsintä, jos henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta vaarantava tai huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä edellyttäen, että toimenpide on välttämätön vaaran tai vahingon estämiseksi taikka räjähdysaineiden, aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden etsimiseksi ja haltuun ottamiseksi;

4) määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai on esteenä liikenteelle taikka jos väkijoukossa olevat uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti syyllistyisivät

Ehdotus

32 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus 20 §:ssä tarkoitetussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi:

1) eristää, sulkea tai tyhjentää yleisesti käytetty paikka tai alue taikka ohjata, kieltää tai rajoittaa liikkumista;

2) eristää tai tyhjentää rikoslain 24 luvun 3 §:ssä tarkoitettu julkisrauhan tai 11 §:ssä tarkoitettu kotirauhan suojaama tila tai alue, jos se on välttämätöntä henkeä tai terveyttä välittömästi uhkaavan vaaran torjumiseksi eikä alueella olevia voida muuten suojata; ennen toimenpiteen suorittamista on kuultava julkisrauhan suojaaman tilan tai alueen haltijaa, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista;

3) päästä julkisrauhan tai kotirauhan suojaamaan tilaan tai muuhun paikkaan taikka tilaan tai muuhun paikkaan, johon ei ole yleistä pääsyä, taikka kulkuneuvon ja suorittaa siellä tarvittaessa etsintä, jos henkeä, terveyttä tai henkilökohtaista vapautta vaarantava tai huomattavaa omaisuus- tai ympäristövahinkoa aiheuttava teko tai tapahtuma on välittömästi uhkaamassa tai käynnissä edellyttäen, että toimenpide on välttämätön vaaran tai vahingon estämiseksi taikka räjähdysaineiden, aseiden tai muiden vaarallisten aineiden ja esineiden etsimiseksi ja haltuun ottamiseksi;

4) määrätä väkijoukko hajaantumaan tai siirtymään, jos kokoontuminen vaarantaa yleistä järjestystä ja turvallisuutta tai on esteenä liikenteelle taikka jos väkijoukossa olevat uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti syyllistyisivät

Voimassa oleva laki

henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen; toimenpiteet tulee mahdollisuuksien mukaan rajata koskemaan niitä henkilöitä, joiden menettelystä väkijoukon hajottamisen tai siirtämisen tarve aiheutuu;

5) hajottaa 4 kohdassa tarkoitettu väkijoukko voimakeinoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni, jollei hajaantumis- tai siirtymismääräystä noudateta;

6) ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin;

7) julkisrauhan tai kotirauhan suojaaman tilan tai muun paikan haltijan tai tämän edustajan pyynnöstä poistaa henkilö, joka ilman laillista oikeutta tunkeutuu, menee salaa tai toista harhauttamalla taikka kätkeytyy sinne tai jättää noudattamatta käskyn poistua sieltä;

8) poistaa julkisrauhan tai kotirauhan suojaamasta tilasta tai muusta paikasta siellä luvallisesti oleskeleva henkilö, jos tämä häiritsee muiden henkilöiden kotirauhaa tai julkisrauhaa taikka aiheuttaa siellä muulla tavoin huomattavaa häiriötä ja on perusteltua syytä epäillä, että häirintä toistuu;

9) ottaa kiinni 7 ja 8 kohdassa tarkoitettu häiritsijä, jos poistamisella ei todennäköisesti voitaisi estää häiriön toistumista;

10) avata huone, säilytyspaikka tai muu vastaava toimenpiteen kohde tarvittaessa voimakeinoja käyttäen 3 ja 7–9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; toimenpiteen päätyttyä sen kohde on sopivalla tavalla suljettava;

11) poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa

Ehdotus

henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen; toimenpiteet tulee mahdollisuuksien mukaan rajata koskemaan niitä henkilöitä, joiden menettelystä väkijoukon hajottamisen tai siirtämisen tarve aiheutuu;

5) hajottaa 4 kohdassa tarkoitettu väkijoukko voimakeinoin sekä ottaa niskoitteleva henkilö kiinni, jollei hajaantumis- tai siirtymismääräystä noudateta;

6) ottaa kiinni henkilö hänen suojaamiseen henkeä, ruumiillista koskemattomuutta, turvallisuutta tai terveyttä välittömästi uhkaavalta vakavalta vaaralta, jos henkilö ei kykene pitämään huolta itsestään eikä vaaraa voida muuten poistaa tai henkilöstä huolehtia muilla keinoin;

7) julkisrauhan tai kotirauhan suojaaman tilan tai muun paikan haltijan tai tämän edustajan pyynnöstä poistaa henkilö, joka ilman laillista oikeutta tunkeutuu, menee salaa tai toista harhauttamalla taikka kätkeytyy sinne tai jättää noudattamatta käskyn poistua sieltä;

8) poistaa julkisrauhan tai kotirauhan suojaamasta tilasta tai muusta paikasta siellä luvallisesti oleskeleva henkilö, jos tämä häiritsee muiden henkilöiden kotirauhaa tai julkisrauhaa taikka aiheuttaa siellä muulla tavoin huomattavaa häiriötä ja on perusteltua syytä epäillä, että häirintä toistuu;

9) ottaa kiinni 7 ja 8 kohdassa tarkoitettu häiritsijä, jos poistamisella ei todennäköisesti voitaisi estää häiriön toistumista;

10) avata huone, säilytyspaikka tai muu vastaava toimenpiteen kohde tarvittaessa voimakeinoja käyttäen 3 ja 7–9 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa; toimenpiteen päätyttyä sen kohde on sopivalla tavalla suljettava;

11) poistaa paikalta henkilö, jos hänen uhkaustensa tai muun käyttäytymisensä perusteella on perusteltua syytä olettaa tai hänen aikaisemman käyttäytymisensä perusteella on todennäköistä, että hän syyllistyisi henkeen, terveyteen, vapauteen, kotirauhaan tai omaisuuteen kohdistuvaan rikokseen taikka aiheuttaisi huomattavaa

Voimassa oleva laki

häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle;

12) ottaa 11 kohdassa tarkoitettu henkilö kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa;

13) suojella henkilöä tai vartioida paikkaa 11 kohdassa tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi;

14) ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä; eläin saadaan lopettaa myös, jos sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta alueen eristämisestä tai tyhjentämisestä sekä 3 kohdassa tarkoitetusta pääsystä vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan päättää vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

Edellä 1 momentin 3 ja 7–9 kohdan nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

32 a §

Tekninen kuuntelu ja tekninen katselu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä
rajanylityspaikalla, Rajavartiolaitoksen toimitilassa ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella

Sen lisäksi, mitä 32 §:ssä ja muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on oikeus 20 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi *rajanylityspaikalla, toimitilassaan ja hallinnassaan olevalla alueella* käyttää lyhytaikaisesti rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä kuuntelua ja 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä katselua mainittujen pykälien 2 momenttien estämättä, jos se on välttämätöntä

Ehdotus

häiriötä tai välitöntä vaaraa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle;

12) ottaa 11 kohdassa tarkoitettu henkilö kiinni, jos paikalta poistaminen on todennäköisesti riittämätön toimenpide eikä rikosta voida muuten estää taikka häiriötä tai vaaraa muuten poistaa;

13) suojella henkilöä tai vartioida paikkaa 11 kohdassa tarkoitetun rikoksen estämiseksi tai keskeyttämiseksi;

14) ottaa kiinni ja viimesijaisena keinona lopettaa eläin, joka aiheuttaa vaaraa ihmisen hengelle tai terveydelle tai huomattavaa vahinkoa omaisuudelle taikka vakavasti vaarantaa liikennettä; eläin saadaan lopettaa myös, jos sen hengissä pitäminen olisi ilmeistä julmuutta sitä kohtaan.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta alueen eristämisestä tai tyhjentämisestä sekä 3 kohdassa tarkoitetusta pääsystä vakituiseen asumiseen käytettävään tilaan päättää vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

Edellä 1 momentin 3 ja 7–9 kohdan nojalla suoritetuista toimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä vastaava merkintä muuhun asiakirjaan.

32 a §

Tekninen kuuntelu ja tekninen katselu yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi

Sen lisäksi, mitä 32 §:ssä ja muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitoksella on oikeus 20 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi käyttää lyhytaikaisesti rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä kuuntelua ja 27 §:n 1 momentissa tarkoitettua teknistä katselua mainittujen pykälien 2 momenttien estämättä, jos se on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan,

Voimassa oleva laki

Rajavartiolaitoksen toimenpiteen turvalliseksi suorittamiseksi ja toimenpiteen suorittajan, kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetun teknisen kuuntelun ja teknisen katselun käyttämisestä päättää Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

33 §

*Rajavartiomiehen toimivaltuudet
poliisitehtävissä*

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisissa poliisitehtävissä, 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi, Prüm- ja Atlas -yhteistyössä sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitetussa Rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitetut toimivaltuudet sekä oikeus 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen kuunteluun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen katseluun, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 6 §:n 3 momentissa ja 8 §:n 2 momentissa säädetään päällystöön kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan Rajavartiolaitoksessa vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoiseen rajavartiomieheen. Poliisilain 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettua teknisen kuuntelun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua teknisen katselun toimivaltuuden käyttämisestä 1 momentissa tarkoitettua tilanteessa päättää Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Ehdotus

kiinni otettavan tai suojattavan henkilön henkeä tai terveyttä uhkaavan välittömän vaaran torjumiseksi.

Tässä pykälässä tarkoitetun teknisen kuuntelun ja teknisen katselun käyttämisestä päättää Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

33 §

*Rajavartiomiehen toimivaltuudet
poliisitehtävissä*

Rajavartiomiehellä on 21 §:ssä tarkoitetuissa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisissa poliisitehtävissä, 22 §:ssä tarkoitettujen terroristisessa tarkoituksessa tehtävien rikosten torjumiseksi ja erityistilanteiden hoitamiseksi, *poliisin toimialaan kuuluvassa* Prüm- ja Atlas-yhteistyössä sekä merenkulun turvatoimilaissa tarkoitetussa Rajavartiolaitokselle kuuluvassa tehtävässä poliisilain 2 ja 3 luvussa tarkoitetut toimivaltuudet sekä oikeus 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen kuunteluun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettuun tekniseen katseluun, jollei päällystöön kuuluva poliisimies tai poliisin kenttäjohtaja niitä rajoita.

Mitä poliisilain 2 luvun 4 §:n 2 momentissa, 6 §:n 3 momentissa ja 8 §:n 2 momentissa säädetään päällystöön kuuluvasta poliisimiehestä, sovelletaan Rajavartiolaitoksessa vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoiseen rajavartiomieheen. Poliisilain 5 luvun 17 §:n 5 momentissa tarkoitettua teknisen kuuntelun ja 19 §:n 5 momentissa tarkoitettua teknisen katselun toimivaltuuden käyttämisestä 1 momentissa tarkoitettua tilanteessa päättää Rajavartiolaitoksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 c §

35 c §

Ampuma-aseen käyttö

Ampuma-aseen käyttö

Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-asetta voidaan käyttää vain silloin, kun kyseessä on välitöntä ja vakavaa vaaraa toisen hengelle tai terveydelle aiheuttavan henkilön toiminnan pysäyttämiseksi ole käytettävissä. Ampuma-asetta voidaan lisäksi käyttää kiireellistä ja tärkeää tehtävää suoritettaessa esineen, eläimen tai muun vastaavan esteen poistamiseksi *taikka miehittämättömän kulkuneuvon kulkuun puuttumiseksi*. Ampuma-asetta ei saa käyttää väkijoukon hajottamiseksi, ellei ampuma-aseessa käytetä kaasupatruunoita tai muita vastaavia ammuksia niistä erikseen annettujen määräysten mukaisesti.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

Ampuma-aseen käytöllä tarkoitetaan ampuma-aselain (1/1998) 2 §:ssä tarkoitetun ampuma-aseen käytöstä varoittamista, ampuma-aseella uhkaamista ja laukauksen ampumista. Ampuma-aseen esille ottaminen ja toimintavalmiuteen saattaminen eivät ole ampuma-aseen käyttöä.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, rajavartiolaitoksen esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartioston tai merivartioston komentaja tai apulaiskomentaja, rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

Ampuma-aseella uhkaamisesta ja laukauksen ampumisesta päättää rajavartiolaitoksen päällikkö, rajavartiolaitoksen apulaispäällikkö, rajavartioston esikunnan raja- ja meriosaston osastopäällikkö, rajavartioston tai merivartioston komentaja tai apulaiskomentaja, rajavartioston tai merivartioston rajatoimiston ja meritoimiston päällikkö tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies, jos se tilanteen kiireellisyys huomioon ottaen on mahdollista.

35 e §

35 e §

Rajaturvallisuusapua antavan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen

Schengenin rajasäännösten perusteella toimivaltaisella Euroopan unionin

Schengenin rajasäännösten perusteella toimivaltaisella Euroopan unionin

Voimassa oleva laki

jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehellä on hänen antaessaan 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua Rajavartiolaitokselle sen vastuulla olevassa tehtävässä tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännöstön mukaisia tehtäviä toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti lukuun ottamatta 14 artiklan mukaista päätöstä evätä maahanpääsy. Mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 ja 4 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotivaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajoitettu Suomen tekemässä avunpyynnössä. Hätävarjelu liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Virkamiehellä on kotivaltionsa suostumuksella oikeus kantaa Suomen alueella virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita. Sallitut virka-aseet, ammukset, voimankäyttövälineet ja muut varusteet on ilmoitettava Suomen tekemässä avunpyynnössä.

35 f §

Rajaturvallisuusapua antavan toisen valtion virkamiehen muut oikeudet ja velvollisuudet

Sisäministeriö antaa 15 d §:n 1 momentissa tarkoitetun rajaturvallisuusavun antamiseen Suomessa osallistuvalla 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittavalle Euroopan unionin jäsenvaltion ja Schengenin

Ehdotus

jäsenvaltion ja Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehellä on hänen antaessaan 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua Rajavartiolaitokselle sen vastuulla olevassa tehtävässä sekä osallistuessaan Rajavartiolaitoksen johtamaan Prüm-yhteistyöhön tässä laissa rajavartiomiehelle säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännöstön mukaisia tehtäviä toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen määräysten ja ohjeiden mukaisesti lukuun ottamatta 14 artiklan mukaista päätöstä evätä maahanpääsy. Mainitulla virkamiehellä on 35 §:n 1 ja 4 momentissa säädetty oikeus voimakeinojen käyttämiseen toimivaltaisen suomalaisen virkamiehen läsnä ollessa, jos hänen kotivaltionsa on antanut siihen suostumuksen eikä oikeutta ole rajoitettu Suomen tekemässä avunpyynnössä. Hätävarjelu liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Virkamiehellä on kotivaltionsa suostumuksella oikeus kantaa Suomen alueella virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita. Sallitut virka-aseet, ammukset, voimankäyttövälineet ja muut varusteet on ilmoitettava Suomen tekemässä avunpyynnössä.

Rajavartiolaitoksen johtamaan Prüm-yhteistyöhön Suomessa osallistuvan vieraan valtion virkamiehen toimivaltuuksista säädetään lisäksi poliisilain 9 luvun 9 c §:ssä.

35 f §

Rajavartiolaitokselle tukea antavan toisen valtion virkamiehen muut oikeudet ja velvollisuudet

Sisäministeriö antaa 15 d §:n 1 momentissa tarkoitetun rajaturvallisuusavun antamiseen ja Rajavartiolaitoksen esikunta 15 c §:n 1 momentissa tarkoitettuun Prüm-yhteistyöhön Suomessa osallistuvalla 35 e §:ssä

Voimassa oleva laki

rajasäännöstöä soveltavan muun valtion virkamiehelle määräaikaisen valtuuskirjan, josta ilmenee virkamiehen toimivalta. Valtuuskirjassa tulee lisäksi olla virkamiehen nimi, kansalaisuus, virka-asema ja valokuva. Virkamiehen on pidettävä valtuuskirja mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Valtuuskirja on palautettava sisäministeriölle avun antamisen päätyttyä.

Virkamiehen on käytettävä 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan omaa virkapukuaan, jollei toimivaltainen suomalainen virkamies toisin määrää.

Virkamies rinnastetaan tekemiensä rikosten, häneen kohdistuvien rikosten sekä aiheuttamiensa vahinkojen osalta suomalaisiin virkamiehiin. Jos virkamiehen aiheuttama vahinko johtuu vakavasta laiminlyönnistä taikka tahallisuudesta, virkamiehen kotivaltiota voidaan vaatia korvaamaan kokonaan tai osittain vahingon perusteella maksetut vahingonkorvaukset. Virkamies on kotivaltiossaan sovellettavan kurinpito- ja virkasuhdelainsäädännön alainen.

Virkamiehen oikeudesta käyttää Rajavartiolaitoksen henkilörekistereitä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

35 g §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen rajaturvallisuusapua annettaessa

Rajavartiomiehellä on antaessaan rajaturvallisuusapua tässä laissa säädetty toimivalta suorittaa Schengenin rajasäännöstön mukaisia tehtäviä apua vastaanottavan Euroopan unionin jäsenvaltion tai Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun valtion pyynnöstä. Toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää niitä toimivaltuuksia, jotka apua vastaanottava valtio hänelle antaa.

Ehdotus

tarkoitettuja tehtäviä suorittavalle toisen valtion virkamiehelle määräaikaisen valtuuskirjan, josta ilmenee virkamiehen toimivalta. Valtuuskirjassa tulee lisäksi olla virkamiehen nimi, kansalaisuus, virka-asema ja valokuva. Virkamiehen on pidettävä valtuuskirja mukanaan ja esitettävä se pyydettyä. Valtuuskirja on palautettava sisäministeriölle *tai Rajavartiolaitoksen esikunnalle* avun antamisen *tai yhteistyön* päätyttyä.

Virkamiehen on käytettävä 35 e §:ssä tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan omaa virkapukuaan, jollei toimivaltainen suomalainen virkamies toisin määrää.

Edellä 15 d §:n 1 momentissa tarkoitettua rajaturvallisuusapua antava virkamies rinnastetaan tekemiensä rikosten, häneen kohdistuvien rikosten sekä aiheuttamiensa vahinkojen osalta suomalaisiin virkamiehiin. Jos virkamiehen aiheuttama vahinko johtuu vakavasta laiminlyönnistä taikka tahallisuudesta, virkamiehen kotivaltiota voidaan vaatia korvaamaan kokonaan tai osittain vahingon perusteella maksetut vahingonkorvaukset. Virkamies on kotivaltiossaan sovellettavan kurinpito- ja virkasuhdelainsäädännön alainen.

Virkamiehen oikeudesta käyttää Rajavartiolaitoksen henkilörekistereitä säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

35 g §

*Rajavartiomiehen toimivaltuudet ja oikeus voimakeinojen käyttämiseen **Suomen alueen ulkopuolella***

Rajavartiomiehen suorittaessa tässä laissa tarkoitettua tehtävää Suomen alueen ulkopuolella hänen toimivaltansa määräytyy Suomessa toteutettavaa virkatehtävää koskevien säädösten mukaisesti. Toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää *raja- ja merivartioasetuksen 82 artiklan 2 kohdan perusteella määräytyviä toimivaltuuksia taikka* niitä toimivaltuuksia,

Voimassa oleva laki

Lisäksi rajavartiomiehellä on 35 §:n 1 ja 4 momentissa ja tämän lain nojalla annetuissa säännöksissä säädetty oikeus käyttää sellaisia tehtävän kannalta tarpeellisia ja puolustettavia voimakeinoja, jotka ovat apua vastaanottavan Euroopan unionin jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukaisia, jollei vastaanottava jäsenvaltio rajoita niitä.

Rajavartiomiehellä on oikeus käyttää apua antaessaan omaa virkapukuaan sekä kantaa mukanaan virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita, jollei vastaanottava jäsenvaltio toisin määrää.

35 h §

Rajavartiomiehen oikeudellinen asema Suomen alueen ulkopuolella

Rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 15 b–15 d §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovelletaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä, jollei vastaanottava valtio rajoita oikeuksia Euroopan unionin lainsäädännön tai kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Edellä 15 d §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin osallistuvaan rajavartiomieheen sovelletaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia (1522/2016).

35 i §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet raja- ja merivartiostoasetuksen mukaisissa tehtävissä

Rajavartiomiehen suorittaessa raja- ja merivartiostoasetuksessa tarkoitettua tehtävää hänen toimivaltansa määräytyy Suomessa toteutettavaa virkatehtävää koskevien säädösten mukaisesti.

Ehdotus

jotka toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio hänelle antaa.

Rajavartiolaitoksen vaativasta virka-avusta poliisille Euroopan unionin jäsenvaltion merialueella ja talousvyöhykkeellä säädetään 77 a §:n 3 momentissa.

Rajavartiomiehellä on oikeus käyttää Suomen alueen ulkopuolella suoritettavassa tehtävässä omaa virkapukuaan sekä kantaa mukanaan virka-aseita, ammuksia, voimankäyttövälineitä ja muita varusteita, jollei toimintaa johtava Suomen viranomainen tai apua vastaanottava valtio toisin määrää.

35 h §

Rajavartiomiehen oikeudellinen asema Suomen alueen ulkopuolella

Rajavartiomiehen virkavelvollisuuksiin ja oikeuksiin hänen toimiessaan 15 b–15 e §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä Suomen alueen ulkopuolella sovelletaan samoja säännöksiä ja määräyksiä kuin Suomessa toteutettavassa virkatehtävässä, jollei vastaanottava valtio rajoita oikeuksia Euroopan unionin lainsäädännön tai kansainvälisen sopimuksen perusteella.

Edellä 15 c ja 15 d §:ssä tarkoitettuihin tehtäviin osallistuvaan rajavartiomieheen sovelletaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annettua lakia (1522/2016).

(kumotaan, ks. ehdotuksen 35 g §)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Rajavartiomiehen toimivaltuudet eivät kuitenkaan voi ylittää mainitun asetuksen 82 artiklan 2 kohdan perusteella määräytyviä toimivaltuuksia.

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen rajavalvonnan, poliisitehtävän, ulkomaalaisvalvonnan tai turvaamistehtävän suorittamiseksi, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi rajanylityspaikalla ja Rajavartiolaitoksen hallinnassa olevalla alueella, liikenneonnettomuuden vuoksi taikka Rajavartiolaitoksen toimialallaan suorittaman kulkuneuvon käyttöön liittyvän valvonnan tai metsästyksenvalvonnan suorittamiseksi tai rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi.

38 a §

Miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttuminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus puuttua ilmailulain (864/2014) 2 §:n 21 kohdassa tarkoitetun miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi, turvaamistehtävän tai meripelastustehtävän suorittamiseksi taikka Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi.

Rajavartiomiehellä on oikeus lyhytaikaisesti kohdistaa 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa miehittämättömään ilma-alukseen ja sen kauko-ohjauslaitteisiin ja ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin sen käytön edellyttämiin järjestelmän osiin (*kokonaisjärjestelmä*) sellaisia tarpeellisia voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen

38 §

Kulkuneuvon pysäyttäminen ja liikenteen ohjaaminen

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus määrätä kulkuneuvo pysäytettäväksi ja siirrettäväksi tai siirtää kulkuneuvo sekä ohjata liikennettä, jos se on tarpeen *Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.*

38 a §

*Miehittämättömän **kulkuneuvon** kulkuun puuttuminen*

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, rajavartiomiehellä on oikeus *ottaa miehittämättömän kulkuneuvo tilapäisesti haltuunsa, estää sen käyttö tai muutoin puuttua sen kulkuun, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.*

Rajavartiomiehellä on oikeus kohdistaa 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa miehittämättömään *kulkuneuvoon* ja sen kauko-ohjauslaitteisiin ja ohjaus- ja seurantayhteyksiin sekä muihin sen käytön edellyttämiin järjestelmän osiin (*kokonaisjärjestelmä*) sellaisia tarpeellisia voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä, joita voidaan pitää puolustettavina. Voimakeinojen

Voimassa oleva laki

ja toimenpiteiden puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän ilma-aluksen toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Jos voimakeinojen tai teknisten toimenpiteiden *käyttäminen on välttämätöntä*, niitä on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kun 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen. Toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Rajavartiomiehellä on oikeus käsitellä miehittämättömän ilma-aluksen kauko-ohjaukseen liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän ilma-aluksen kulkuun puuttumiseksi sekä miehittämättömän ilma-aluksen kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen avulla saatu luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä oleva tieto on hävitettävä viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

38 b §

Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen

Sisäministeriö voi enintään seitsemäksi vuorokaudeksi kerrallaan kieltää vesiliikenteen tai rajoittaa sitä rajoitetulla Suomen aluevesien osalla ja Saimaan kanavalla, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä.

Ehdotus

ja toimenpiteiden puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, miehittämättömän *kulkuneuvon* toiminnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Voimakeinoja ja teknisiä toimenpiteitä on käytettävä vain siinä määrin ja siihen saakka, kun 1 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi välttämättä on tarpeen. Toimenpiteillä ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa muulle radioviestinnälle tai yleisen viestintäverkon laitteille tai palveluille.

Rajavartiomiehellä on oikeus käsitellä miehittämättömän *kulkuneuvon* kulkuun liittyvää radioviestintää, välitystietoja ja sijaintitietoja miehittämättömän *kulkuneuvon* kulkuun puuttumiseksi sekä miehittämättömän *kulkuneuvon* kokonaisjärjestelmän osan yksilöimiseksi ja sijainnin määrittämiseksi. Radioviestinnän, välitystietojen ja sijaintitietojen avulla saatu luonnolliseen henkilöön yhdistettävissä oleva tieto on hävitettävä viipymättä, jollei laissa toisin säädetä.

Teknisten toimenpiteiden käyttämisestä on ilmoitettava Liikenne- ja viestintävirastolle, jollei se ole radio- tai muulle viestinnälle taikka yleiselle viestintäverkolle oletettavasti aiheutuvaan tai aiheutuneeseen haittaan nähden ilmeisen tarpeetonta tai jos ilmoittamatta jättäminen on Rajavartiolaitoksen taktisiin ja teknisiin menetelmiin liittyvästä syystä ilmeisen perusteltua.

38 b §

Vesiliikenteen tilapäinen keskeyttäminen ja rajoittaminen

Sisäministeriö voi enintään seitsemäksi vuorokaudeksi kerrallaan kieltää vesiliikenteen tai rajoittaa sitä rajoitetulla Suomen *vesialueen* osalla ja Saimaan kanavalla, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tai *Rajavartiolaitoksen*

Voimassa oleva laki

Rajaturvallisuutta välittömästi vaarantavassa kiireellisessä tilanteessa päätöksen voi tehdä sen alueellisen rajavartioviranomaisen päällikkö, jonka toimialuetta asia pääosin koskee, kuultuaan muita alueellisia rajavartioviranomaisia, joiden toimialuetta asia koskee. Alueellisen rajavartioviranomaisen päällikön päätöksestä on viipymättä ilmoitettava sisäministeriölle, joka voi päättää vesiliikenteen keskeytyksen tai rajoituksen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä on Liikennevirastolle ja Tullille varattava tilaisuus tulla kuulluiksi, ellei tilanteen kiireellisyys välttämättä edellytä päätöksen välitöntä toimeenpanoa. Liikennevirasto vastaa 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tiedottamisesta asianomaisille ja osallistuu päätöksen toimeenpanoon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös on peruutettava välittömästi tai sen laajuutta on rajoitettava, kun vesiliikenteen keskeyttäminen tai rajoittaminen ei ole enää välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Ehdotus

toiminnan suojaamiseksi välttämätöntä. Rajaturvallisuutta tai Rajavartiolaitoksen toimintaa välittömästi vaarantavassa kiireellisessä tilanteessa päätöksen voi tehdä sen alueellisen rajavartioviranomaisen päällikkö, jonka toimialuetta asia pääosin koskee, kuultuaan muita alueellisia rajavartioviranomaisia, joiden toimialuetta asia koskee. Alueellisen rajavartioviranomaisen päällikön päätöksestä on viipymättä ilmoitettava sisäministeriölle, joka voi päättää vesiliikenteen keskeytyksen tai rajoituksen jatkamisesta tai lopettamisesta.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tekemistä on *Liikenne- ja viestintävirastolle* ja Tullille varattava tilaisuus tulla kuulluiksi, ellei tilanteen kiireellisyys välttämättä edellytä päätöksen välitöntä toimeenpanoa. *Liikenne- ja viestintävirasto* vastaa 1 momentissa tarkoitettua päätöksen tiedottamisesta asianomaisille ja osallistuu päätöksen toimeenpanoon.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös on peruutettava välittömästi tai sen laajuutta on rajoitettava, kun vesiliikenteen keskeyttäminen tai rajoittaminen ei ole enää välttämätöntä *rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi tai Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.*

38 c §

(uusi)

Toimivaltuudet merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa

Rajavartiolaitoksella on 24 b §:ssä tarkoitettussa merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvontatehtävässä Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä oikeus estää tai keskeyttää yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetun lain 4 §:n 3 kohdassa tarkoitettuun vedenalaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuva vahingoittaminen. Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava vahingoittamisesta viipymättä poliisille.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

38 d §

(uusi)

Merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan ja haltijan ilmoitusvelvollisuus

Edellä 24 b §:ssä tarkoitetun merenalaisen kriittisen infrastruktuurin omistajan tai haltijan on viipymättä ilmoitettava Rajavartiolaitokselle vedenalaisen kriittisen infrastruktuurin vahingoittumisesta sekä annettava pyynnöstä Rajavartiolaitoksen käyttöön kaikki tapahtumaan ja teon kohteena olevaan omaisuuteen liittyvät tarpeelliset tiedot salassapitosäännösten estämättä.

38 e §

(uusi)

Aluksen pysäyttäminen ja tarkastaminen

Rajavartiolaitoksella on oikeus Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49 ja 50/1996) 110 artiklan mukaisesti pysäyttää ja tarkastaa Suomen talousvyöhykkeellä purjehtiva alus, jos on perusteltua syytä epäillä, että alus on vailla kansallisuutta. Rajavartiolaitoksella on vastaava oikeus, jos on perusteltua syytä epäillä, että merilain (674/1994) 1 §:n mukaan suomalainen alus käyttää vierasta lippua tai kieltäytyy näyttämästä lippuaan.

Tarkastus on toimitettava viivyttämättä tarpeettomasti aluksen matkaa. Tarkastuksesta on ilmoitettava välittömästi ulkoministeriölle ja Liikenne- ja viestintävirastolle.

39 b §

(uusi)

Kiinteistöjen tilapäinen käyttöoikeus

Rajavartiolaitoksella on oikeus tilapäisesti käyttää muita kuin pysyvässä käytössään olevia kiinteistöjä, jos se on rajaturvallisuuden ylläpitämisen, sotilaallisen harjoitustoiminnan, puolustusyhteistyön, Pohjois-Atlantin liiton yhteisen puolustuksen toimeenpanon tai puolustusvalmiuden kohottamisen kannalta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

välttämätöntä. Rajavartiolaitos ei kuitenkaan saa aiheuttaa tarpeetonta haittaa tai vahinkoa omaisuudelle.

Rajavartiolaitoksella ei kuitenkaan ole oikeutta käyttää asuinrakennuksia, niihin liittyviä piha- ja puutarha-alueita, korjaamattomia viljelysmaita eikä maa- ja metsätaloudellisia koekenttiä.

Rajavartiolaitoksen 1 momentissa tarkoitetusta kiinteistön käyttämisestä sovitaan suullisesti tai kirjallisesti kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Jos sopimukseen ei päästä, Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi päättää kiinteistön käyttämisestä.

Jos Rajavartiolaitos tarvitsee samalla kertaa käyttöönsä laajan alueen, jolla on huomattava määrä kiinteistöjä tai kiinteistöillä on huomattava määrä omistajia tai haltijoita, Rajavartiolaitoksen esikunta, hallintoyksikön komentaja tai vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi päättää kiinteistön käyttämisestä. Päätös voidaan tällöin antaa tiedoksi hallintolain (434/2003) mukaisella yleistiedoksiannolla.

Kiinteistön käyttämisestä aiheutuneesta vahingosta suoritetaan kiinteistön omistajalle tai haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Korvauspäätökseen samoin kuin kiinteistön käyttöä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolaissa. Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa. Korvaukseen oikeutetulle on muutoksenhausta huolimatta viivytyksettä suoritettava määrä, josta ei ole erimielisyyttä. Kiinteistön käyttöä koskevaa päätöstä voidaan noudattaa muutoksenhausta huolimatta, jollei muutoksenhakuviranomainen kiellä täytäntöönpanoa. Kiinteistön käyttöä koskevaa sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa.

Voimassa oleva laki

50 §

Esteet

Maa- tai vesialueen omistaja ja haltija ovat rajavyöhykkeellä velvollisia sallimaan valtion kustannuksella aidan tai muun esteen rakentamisen, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi.

Esteitä ei saa rakentaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetuille kotirauhan piiriin kuuluville alueille. Esteet on rakennettava ja sijoitettava niin, että maa- tai vesialueen omistajien ja haltijoiden sekä saamelaisten oikeuksia ei rajoiteta enempää kuin se on välttämätöntä esteillä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Pysyvän esteen rakentamisesta on ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava maa- tai vesialueen omistajalle ja haltijalle.

Muualle kuin Suomen rajalle muodostetulle raja-aukolle tai raja-aukon reunaan rakennettavasta esteestä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle ja haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Jos kyseessä on pysyvän esteen rakentaminen, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määrittämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määrittämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.

Ehdotus

50 §

Esteet

Maa- tai vesialueen omistaja ja haltija ovat rajavyöhykkeellä velvollisia sallimaan valtion kustannuksella aidan tai muun esteen rakentamisen, jos se on välttämätöntä rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. *Maa- tai vesialueen omistajalla ja haltijalla on vastaava velvollisuus sallia tilapäisten esteiden rakentaminen valtakunnanrajan välittömässä läheisyydessä enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, jos rajavalvonta on väliaikaisesti palautettu sisärajoille Schengenin rajasäännösten III osaston 2 luvun ja tämän lain 15 §:n mukaisesti.*

Esteitä ei saa rakentaa rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitetuille kotirauhan piiriin kuuluville alueille. Esteet on rakennettava ja sijoitettava niin, että maa- tai vesialueen omistajien ja haltijoiden sekä saamelaisten oikeuksia ei rajoiteta enempää kuin se on välttämätöntä esteillä tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi. Pysyvän esteen rakentamisesta on ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava maa- tai vesialueen omistajalle ja haltijalle.

Muualle kuin Suomen rajalle muodostetulle raja-aukolle tai raja-aukon reunaan rakennettavasta esteestä aiheutuvasta vahingosta ja haitasta suoritetaan maa- tai vesialueen omistajalle ja haltijalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Jos kyseessä on pysyvän esteen rakentaminen, korvauksesta päättämiseen sovelletaan, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa säädetään lunastustoimituksesta ja lunastuksen päättymisestä, korvauksen määrittämisestä ja suorittamisesta, jälkikorvauksen määrittämisestä, kustannuksista, muutoksenhausta sekä korosta.

Voimassa oleva laki

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot

Rajavyöhykelupa annetaan:

1) rajavyöhykkeellä asuvalle tai siellä asuinrakennusta taikka kiinteistöä hallitsevalle ja hänen läheiselleen toistaiseksi voimassa olevana;

2) rajavyöhykkeellä työskentelevälle tai siellä ammattia, elinkeinoa taikka liikettä harjoittavalle toistaiseksi voimassa olevana, jollei lupaa erityisestä syystä ole annettava määräajaksi;

3) muulle kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle henkilölle määräajaksi.

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

57 §

Rajavyöhykeilmoitus

Sen lisäksi, mitä luvanvaraisuudesta 52 §:ssä säädetään, rajavartiolaitosviranomaiselle on ennakolta ilmoitettava (*rajavyöhykeilmoitus*):

1) ampuma-aseen, räjähdysaineen tai jousitoimisen aseiden käyttämisestä sekä metsänhakuusta ja metsän raivauksesta 500 metriä lähempänä rajaviivaa;

2) uitosta, kalastamisesta ja kulkuneuvolla rajavedessä kulkemisesta.

Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän tarpeen sitä edellyttäessä rajavartiolaitosviranomaisella voi edellyttää, että rajavyöhykkeellä oleskelusta tehdään ennakolta rajavyöhykeilmoitus, jos ilmoitus on välttämätön rajajärjestyksen tai

Ehdotus

53 §

Rajavyöhykeluvan voimassaoloaika ja lupaehdot

Rajavyöhykelupa annetaan:

1) rajavyöhykkeellä asuvalle tai siellä asuinrakennusta taikka kiinteistöä hallitsevalle ja hänen läheiselleen toistaiseksi voimassa olevana;

2) rajavyöhykkeellä työskentelevälle tai siellä ammattia, elinkeinoa taikka liikettä harjoittavalle toistaiseksi voimassa olevana, jollei lupaa erityisestä syystä ole annettava määräajaksi;

3) muulle kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetulle henkilölle määräajaksi.

Rajavyöhykelupaan voidaan sisällyttää rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämisen kannalta välttämättömiä ehtoja *ja ilmoitusvelvollisuuksia*, jotka koskevat 52 §:n 1 momentin mukaista toimintaa ja liikkumista rajavyöhykkeellä. Lupaehtoja voidaan muuttaa, jos luvan antamisen edellytyksissä tapahtuu olennainen muutos.

57 §

Rajavyöhykeilmoitus

Sen lisäksi, mitä luvanvaraisuudesta 52 §:ssä säädetään, rajavartiolaitosviranomaiselle on ennakolta ilmoitettava (*rajavyöhykeilmoitus*):

1) ampuma-aseen, räjähdysaineen tai jousitoimisen aseiden käyttämisestä sekä metsänhakuusta ja metsän raivauksesta 500 metriä lähempänä rajaviivaa;

2) uitosta, kalastamisesta ja kulkuneuvolla rajavedessä kulkemisesta;

3) *rajavyöhykeluvassa 53 §:n 2 momentin mukaisesti yksilöidystä toiminnasta ja liikkumisesta.*

Suomen turvallisuusympäristössä ilmenevän tarpeen sitä edellyttäessä rajavartiolaitosviranomaisella voi edellyttää, että rajavyöhykkeellä oleskelusta tehdään ennakolta rajavyöhykeilmoitus, jos ilmoitus on välttämätön rajajärjestyksen tai

Voimassa oleva laki

rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Ilmoitusvelvollisuus voidaan määrätä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ilmoitusvelvollisuus on peruutettava välittömästi, kun se ei ole enää välttämätön. Tässä momentissa tarkoitettu päätös ilmoitusvelvollisuudesta voidaan antaa tiedoksi hallintolain 55 §:ssä tarkoitetulla yleistiedoksiannolla.

Rajavyöhykeilmoitus tehdään sille alueelliselle tai paikalliselle rajavartiolaitosviranomaiselle, jonka toimialuetta ilmoitus koskee. Rajavartiolaitosviranomaisen antaa ilmoituksessa tarkoitettua toimintaa tai oleskelua koskevia tarkempia määräyksiä liikkumisesta, aseiden suuntaamisesta, kerralla käytettävien räjähdysaineiden määrästä, puiden kaatosuunnasta ja -menetelmistä sekä muista toimenpiteistä tahattomien rajatapahtumien estämiseksi, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä.

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden, räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

Ehdotus

rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi. Ilmoitusvelvollisuus voidaan määrätä enintään kuukaudeksi kerrallaan. Ilmoitusvelvollisuus on peruutettava välittömästi, kun se ei ole enää välttämätön. Tässä momentissa tarkoitettu päätös ilmoitusvelvollisuudesta voidaan antaa tiedoksi hallintolain 55 §:ssä tarkoitetulla yleistiedoksiannolla.

Rajavyöhykeilmoitus tehdään sille alueelliselle tai paikalliselle rajavartiolaitosviranomaiselle, jonka toimialuetta ilmoitus koskee. Rajavartiolaitosviranomaisen antaa ilmoituksessa tarkoitettua toimintaa tai oleskelua koskevia tarkempia määräyksiä liikkumisesta, aseiden suuntaamisesta, kerralla käytettävien räjähdysaineiden määrästä, puiden kaatosuunnasta ja -menetelmistä sekä muista toimenpiteistä tahattomien rajatapahtumien estämiseksi, jos se on rajajärjestyksen tai rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi välttämätöntä.

58 §

Rajavyöhykettä koskevien säännösten soveltamisalan rajoitukset

Liikkuminen rajakaistalla ja rajavedessä on rajavyöhykkeelle säädetyistä kielloista poiketen sallittua Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, *mainittujen viranomaisten johtamassa viranomaisyhteistyössä* sekä pelastustoiminnassa ja valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä.

Rajavyöhykelupaa ja rajavyöhykeilmoitusta ei vaadita Rajavartiolaitoksen, poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Metsähallituksen erätarkastajan virkatehtävässä, *mainittujen viranomaisten johtamassa viranomaisyhteistyössä*, pelastustoiminnassa eikä valtakunnanrajan laillisen ylittämisen yhteydessä välttämättömään rajavyöhykkeellä oleskeluun, rajavedessä ja raja-aukolla liikkumiseen eikä ampuma-aseiden, ampumatarvikkeiden,

Voimassa oleva laki

71 §

*Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia
koskevat liikkumisrajoitukset*

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai -kielto, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Sotilaallisen harjoitusalueen tai rajaturvallisuuteen liittyvän harjoitusalueen osaa taikka Rajavartiolaitoksen 39 §:n 3 momentin nojalla käyttöönsä ottamaa kiinteistöä koskevan tilapäisen liikkumisrajoituksen tai -kiellon voi harjoituksen tai kiinteistön käyttöönoton ajaksi määrätä vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies.

Liikkumisrajoitusta tai -kieltoa rikkova henkilö voidaan poistaa rajoituksessa tai kiellossa tarkoitetusta tilasta tai siinä tarkoitetulta alueelta. Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä rajoituksen tai kiellon rikkomista voida muutoin estää, henkilö voidaan ottaa kiinni. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy rajoituksen tai kiellon rikkomiseen, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja Tullille

Ehdotus

räjähdysaineiden ja jousitoimisten aseiden hallussa pitämiseen ja käyttämiseen.

71 §

*Rajavartiolaitoksen kohteita ja harjoituksia
koskevat liikkumisrajoitukset*

Sisäministeriön asetuksella voidaan säätää Rajavartiolaitoksen hallitsemaa tilaa tai aluetta koskeva liikkumisrajoitus tai -kielto, jos se on välttämätöntä henkilöiden vaaroilta suojaamiseksi tai Rajavartiolaitoksen erittäin tärkeän toiminnan suojaamiseksi. Vähintään kapteenin tai kapteeniluutnantin arvoinen rajavartiomies voi määrätä tilapäisen liikkumisrajoituksen tai -kiellon sotilaalliselle tai rajaturvallisuuteen liittyvälle harjoitusalueelle harjoituksen ajaksi, Rajavartiolaitoksen 39 b §:n nojalla käyttöönsä ottamalle kiinteistölle kiinteistön käyttöönoton ajaksi taikka Rajavartiolaitoksen pysyvässä hallinnassa olevalle alueelle ja sen välittömään läheisyyteen enintään 30 vuorokaudeksi kerrallaan.

Liikkumisrajoitusta tai -kieltoa rikkova henkilö voidaan poistaa rajoituksessa tai kiellossa tarkoitetusta tilasta tai siinä tarkoitetulta alueelta. Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä rajoituksen tai kiellon rikkomista voida muutoin estää, henkilö voidaan ottaa kiinni. Kiinni otettu voidaan pitää säilössä niin kauan kuin on todennäköistä, että hän syyllistyy rajoituksen tai kiellon rikkomiseen, kuitenkin enintään 24 tuntia kiinniottamisesta.

77 §

Rajavartiolaitoksen antama virka-apu ja tuki

Sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, Rajavartiolaitos voi antaa pyynnöstä virka-apua valtion viranomaiselle sen laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi. Rajavartiolaitoksen antamasta avusta poliisille ja Tullille

Voimassa oleva laki

säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, Tullille ja Puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen Rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Rajavartiolaitos voi antaa toiselle Suomen viranomaiselle tukea Suomen alueen ulkopuolella viranomaisen toimialaan kuuluvassa tehtävässä ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt, jos Rajavartiolaitoksen tuki on Rajavartiolaitokselle kuuluvien toimivaltuuksien, erityisosaamisen tai -varustuksen takia tarpeen. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. Suomen alueen ulkopuolella annettavasta tuesta päättää Rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

Ehdotus

säädetään poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa.

Rajavartiolaitos on velvollinen antamaan pelastusviranomaiselle, poliisille, Tullille ja Puolustusvoimille virka-apua, joka edellyttää sellaisen Rajavartiolaitokselle kuuluvan kaluston, henkilövoimavarojen tai erityisasiantuntijapalvelujen käyttöä, jota mainituilla viranomaisilla ei sillä hetkellä ole käytettävissään. Rajavartiolaitos voi antaa toiselle Suomen viranomaiselle tukea Suomen alueen ulkopuolella viranomaisen toimialaan kuuluvassa tehtävässä ottaen huomioon Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan (SopS 1/1956) päämäärät ja periaatteet sekä muut kansainvälisen oikeuden säännöt, jos Rajavartiolaitoksen tuki on Rajavartiolaitokselle kuuluvien toimivaltuuksien, erityisosaamisen tai -varustuksen takia tarpeen. Virka-avun ja tuen antamisen edellytyksenä on, että se ei vaaranna Rajavartiolaitokselle säädettyjen muiden tärkeiden tehtävien suorittamista.

Virka-avun tai tuen antamisesta päättää hallintoyksikön päällikkö tai hallintoyksikössä tähän tehtävään kirjallisesti määrätty vähintään luutnantin arvoinen rajavartiomies. *Jos virka-apu- tai tukipyyntö koskee useampaa hallintoyksikköä, virka-avun tai tuen antamisesta voi päättää myös Rajavartiolaitoksen esikunta.* Suomen alueen ulkopuolella annettavasta *laajasta tai muutoin merkittävästä* tuesta päättää Rajavartiolaitoksen päällikkö. Jos kyse on sisäisen turvallisuuden kannalta erityisen merkittävästä tuesta Suomen alueen ulkopuolella, asiasta päättää sisäministeriö. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

Voimassa oleva laki

79 §

*Puolustusvoimien virka-apu
Rajavartiolaitokselle*

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada puolustusvoimilta virka-apuna rajaturvallisuuden ylläpitoon kotimaassa liittyvän tehtävän sekä merenkulun turvatoimilaissa Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän suorittamiseksi tarpeellista kalustoa, henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta puolustusvoimille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

Tässä pykälässä tarkoitettua virka-apua antavalla on erittäin tärkeässä ja kiireellisessä tehtävässä oikeus rajavartiomiehen ohjauksessa käyttää sellaisia tehtävän suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joihin rajavartiomies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa ja joita tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Oikeudesta hätävarjeluun säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:ssä.

Virka-apua pyytää Rajavartiolaitoksen esikunta tai kiireellisessä tapauksessa se hallintoyksikkö, joka virka-apua tarvitsee. Virka-avun antamisesta päättää Pääesikunta taikka merivoimien, ilmavoimien tai maavoimien esikunta. Kiireellisessä tapauksessa virka-avun antamisesta voi päättää varuskunnan päällikkö, joukko-osaston komentaja tai sotilaslaitoksen päällikkö.

79 a §

*Puolustusvoimien tuki Rajavartiolaitokselle
kansainvälistä apua annettaessa*

Puolustusvoimat voi antaa Rajavartiolaitokselle sen tehtävän suorittamiseksi virka-apua vastaavaa tukea toisen valtion alueella 15 b ja 15 d §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Tukeen eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot eivätkä rajavartiomiehen toimivaltuudet. Sivullisen

Ehdotus

79 §

*Puolustusvoimien virka-apu
Rajavartiolaitokselle*

Rajavartiolaitoksella on oikeus saada Puolustusvoimilta virka-apuna *Rajavartiolaitokselle säädetyn tehtävän* suorittamiseksi tarpeellista kalustoa, henkilöstöä ja erityisasiantuntemusta, jos virka-avun antaminen voi tapahtua vaarantamatta Puolustusvoimille säädettyjen muiden tehtävien suorittamista.

Tässä pykälässä tarkoitettua virka-apua antavalla on erittäin tärkeässä ja kiireellisessä tehtävässä oikeus rajavartiomiehen ohjauksessa käyttää sellaisia tehtävän suorittamiseksi tarpeellisia voimakeinoja, joihin rajavartiomies hänet toimivaltansa nojalla valtuuttaa ja joita tilanne huomioon ottaen voidaan pitää puolustettavina. Oikeudesta hätävarjeluun säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:ssä.

Virka-apua pyytää Rajavartiolaitoksen esikunta tai kiireellisessä tapauksessa se hallintoyksikkö, joka virka-apua tarvitsee. Virka-avun antamisesta päättää Pääesikunta taikka merivoimien, ilmavoimien tai maavoimien esikunta. Kiireellisessä tapauksessa virka-avun antamisesta voi päättää varuskunnan päällikkö, joukko-osaston komentaja tai sotilaslaitoksen päällikkö.

79 a §

*Puolustusvoimien tuki Rajavartiolaitokselle
Suomen alueen ulkopuolella*

Puolustusvoimat voi antaa Rajavartiolaitokselle sen tehtävän suorittamiseksi virka-apua vastaavaa tukea *Suomen talousvyöhykkeellä taikka* toisen valtion alueella 15 b ja 15 d §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Tukeen eivät kuulu sotilaalliset voimakeinot eivätkä

Voimassa oleva laki

oikeudesta välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen rajavartiomiehen ohjauksessa säädetään 35 §:n 2 momentissa ja oikeudesta hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:ssä. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä sekä voimakeinojen käytön liioittelusta 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta säädetään 79 §:n 3 momentissa. Jos kyse on 15 d §:n mukaiseen rajaturvallisuusapuun liittyvästä tuesta taikka taloudellisesti erityisen merkittävästä tuesta, tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta päättää kuitenkin sisäministeriö. Tuen antamisesta päätetään noudattaen puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 3 momentissa säädettyä menettelyä. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

79 b §

Puolustusvoimien virka-avun kustannukset

Puolustusvoimat vastaa itse Rajavartiolaitokselle antamansa virka-avun kustannuksista silloin, kun virka-avun antaminen on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä.

Virka-avun sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti puolustusvoimien tai virka-apua antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, puolustusvoimilla on oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Neuvoteltuaan ja sovittuaan virka-apua pyytäneen Rajavartiolaitoksen yksikön kanssa toiminnan muuttumisesta maksulliseksi puolustusvoimat päättää korvauksen perimisestä.

Ehdotus

rajavartiomiehen toimivaltuudet. Sivullisen oikeudesta välttämättömien voimakeinojen käyttämiseen rajavartiomiehen ohjauksessa säädetään 35 §:n 2 momentissa ja oikeudesta hätävarjeluun rikoslain 4 luvun 4 §:ssä. Hätävarjelun liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa ja 7 §:ssä sekä voimakeinojen käytön liioittelusta 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

Tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta säädetään 79 §:n 3 momentissa. Jos kyse on 15 d §:n mukaiseen rajaturvallisuusapuun liittyvästä tuesta taikka taloudellisesti erityisen merkittävästä tuesta, tuen pyytämisestä Puolustusvoimilta päättää kuitenkin sisäministeriö. Tuen antamisesta päätetään noudattaen puolustusvoimista annetun lain 12 §:n 3 momentissa säädettyä menettelyä. Päätöksenteosta kansainvälisen avun antamisessa ja pyytämisessä säädetään lisäksi kansainvälistä apua, yhteistoimintaa tai muuta kansainvälistä toimintaa koskevasta päätöksenteosta annetussa laissa.

79 b §

Puolustusvoimien virka-avun ja tuen kustannukset

Puolustusvoimat vastaa itse Rajavartiolaitokselle antamansa virka-avun *tai tuen* kustannuksista silloin, kun virka-avun *tai tuen* antaminen on tehtävän luonne ja kiireellisyys huomioon ottaen välttämätöntä.

Virka-avun *tai tuen* sitoessa suuria voimavaroja ja pitkittyessä siten, että se haittaa olennaisesti Puolustusvoimien tai virka-apua *tai tukea* antavan yksikön perustoimintoja taikka aiheuttaa merkittäviä kustannuksia, Puolustusvoimilla on oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista.

Neuvoteltuaan ja sovittuaan virka-apua pyytäneen Rajavartiolaitoksen yksikön kanssa toiminnan muuttumisesta maksulliseksi Puolustusvoimat päättää korvauksen perimisestä.

Luonnos 9.12.2025

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

82 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä muita tietoja kuin henkilötietoja toisen valtion viranomaiselle, Euroopan unionille, Pohjois-Atlantin liitolle tai muulle kansainväliselle järjestölle, jos se on tarpeen Rajavartiolaitokselle säädettyjen tehtävien suorittamiseksi tai muutoin Suomen etujen mukaista.

Henkilötietojen luovuttamisesta säädetään henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 2 §, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Rajajoukot

Rajajoukot

Tässä laissa tarkoitetaan rajajoukoilla niitä rajavartiolaitoksen virkamiehiä ja rajavartiolaitoksessa asevelvollisuuslain (1438/2007) nojalla palvelemaan määrättyjä tai vapaaehtoista asepalvelusta suorittavia henkilöitä, jotka voidaan valtakunnan puolustusta tehostettaessa liittää puolustusvoimiin.

Rajavartiolain (578/2005) 25 §:ssä tarkoitettut rajajoukot koostuvat Rajavartiolaitoksen virkamiehistä ja Rajavartiolaitoksessa 30 §:n nojalla palvelemaan määrättyistä sekä asevelvollisuuslaissa (1438/2007) tarkoitetun varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (285/2022) tarkoitetun asepalveluksen suorittaneista henkilöistä, jotka on asevelvollisuuslain nojalla määrätty Rajavartiolaitoksen palvelukseen.

Rajajoukot voidaan liittää Puolustusvoimiin enintään kuuden kuukauden määräajaksi kerrallaan.

Puolustusvoimiin liitettäviin rajajoukkoihin kuuluvat virkamiehet ja vastaavat virat siirtyvät Puolustusvoimiin liittämistä vastaavaksi ajaksi. Määräaikaiseen virkasuhteeseen tai virkaan määräajaksi nimitetyt virkamiehet sekä vastaavat virkasuhteet ja virat siirtyvät Puolustusvoimiin kuitenkin enintään kyseiseksi määräajaksi. Viran tai virkasuhteen siirtyminen ei edellytä virkamiehen suostumusta. Puolustusvoimiin siirtyvät virkamiehet säilyttävät siirtymähetkellä euromääräisen palkkansa.

Luonnos 9.12.2025

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain (639/2019) 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 17 §, 22 §:n 1 momentin 9 kohta sekä 38 §:n 2 momentin johdantokappale ja 4 kohta,
sellaisina kuin niistä ovat 16 §:n 1 momentin johdantokappale, 17 § ja 38 §:n 2 momentin johdantokappale laissa 430/2024, sekä
lisätään 22 §:n 1 momenttiin uusi 10 kohta, lakiin uusi 36 a § ja 38 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1312/2022 ja 430/2024, uusi 5 ja 6 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

16 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–11, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen:

- 1) rikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi;
- 2) sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta;
- 3) etsintäkuulutetun tavoittamiseksi;
- 4) syyttömyyttä tukevana selvityksenä;
- 5) hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi;
- 6) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;
- 7) Schengenin rajasäännöstössä säädetyn rajavalvonnan suorittamiseksi;
- 8) palveluskelpoisuuden määrittämistä sekä palveluksen suunnittelua ja järjestämistä varten;

16 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–11, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja *sekä meripelastuslain (1145/2001) 12 §:ssä tarkoitettun meripelastusrekisterin tietoja* muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen:

- 1) rikoksen ennalta estämiseksi tai paljastamiseksi;
- 2) sellaisen rikoksen selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vankeutta;
- 3) etsintäkuulutetun tavoittamiseksi;
- 4) syyttömyyttä tukevana selvityksenä;
- 5) hengelle, terveydelle tai vapaudelle aiheutuvan merkittävän vaaran taikka huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi;
- 6) kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi;
- 7) Schengenin rajasäännöstössä säädetyn rajavalvonnan suorittamiseksi;
- 8) palveluskelpoisuuden määrittämistä sekä palveluksen suunnittelua ja järjestämistä varten;

Voimassa oleva laki

9) poikkeusolojen tehtäviin sijoittamista tai varautumista varten;

10) sotilasarvossa ylentämistä tai palkitsemista varten;

11) henkilöllisyyden selvittämiseksi suoritettaessa sellaista Rajavartiolaitoksen toimenpidettä, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista;

12) Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi.

Rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja saa käsitellä salassapitosäännösten estämättä myös laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Tietoja saa lisäksi käyttää koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

17 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–9, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syylistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja.

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten

Ehdotus

9) poikkeusolojen tehtäviin sijoittamista tai varautumista varten;

10) sotilasarvossa ylentämistä tai palkitsemista varten;

11) henkilöllisyyden selvittämiseksi suoritettaessa sellaista Rajavartiolaitoksen toimenpidettä, joka välttämättä edellyttää henkilöllisyyden varmistamista;

12) Rajavartiolaitoksen toiminnan suuntaamiseksi.

Rajavartiolaitoksen henkilörekisterin tietoja saa käsitellä salassapitosäännösten estämättä myös laillisuusvalvonta-, analyysi-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnassa. Tietoja saa lisäksi käyttää koulutustoiminnassa, jos tiedot ovat koulutuksen toteuttamiseksi välttämättömiä.

17 §

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen lupaharkinnassa

Jollei muualla laissa toisin säädetä, Rajavartiolaitos saa käsitellä 7–9, 13–15 ja 15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja *sekä meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitetun meripelastusrekisterin tietoja* muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen päätettäessä tai annettaessa lausuntoa luvan myöntämisestä tai voimassaolosta, jos luvan myöntämisen tai voimassaolon edellytykseksi on säädetty luvanhakijan tai luvanhaltijan luotettavuus, sopivuus tai muu sellainen ominaisuus, jonka arvioiminen edellyttää luvanhakijan tai luvanhaltijan terveydentilaan, päihteiden käyttöön, rikokseen syylistymiseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen liittyviä tietoja.

22 §

Tietojen saanti eräistä rekistereistä ja tietojärjestelmistä

Rajavartiolaitoksella on sen lisäksi, mitä muualla laissa säädetään, oikeus saada tehtäviensä suorittamista varten

Voimassa oleva laki

salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

1) merenkulkuviranomaisilta ja alusliikennepalvelun tarjoajalta tietoja meriliikenteestä, sen valvonnasta ja vesikulkuneuvojen sijainnista merivalvonnan tietojärjestelmistä, alusten ilmoittautumisjärjestelmästä, satamaliikenteen tietojärjestelmistä sekä muista alusliikenteen tietojärjestelmistä Rajavartiolaitoksen merellä suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten;

2) ilmailu-, kalastus-, merenkulku-, ympäristö- ja pelastusviranomaisilta sekä poliisilta, Tullilta ja Puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista, liikenteestä, viranomaisten toimintavalmiudesta ja hälyttämisestä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää sekä merellä tai maarajalla Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten;

3) hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja henkilön oman turvallisuuden tai Rajavartiolaitoksen virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä;

4) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyviä tietoja rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun ja öljypäästömaksun määrittämistä varten;

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuksista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja

Ehdotus

salassapitosäännösten estämättä tietoja seuraavasti:

1) merenkulkuviranomaisilta ja alusliikennepalvelun tarjoajalta tietoja meriliikenteestä, sen valvonnasta ja vesikulkuneuvojen sijainnista merivalvonnan tietojärjestelmistä, alusten ilmoittautumisjärjestelmästä, satamaliikenteen tietojärjestelmistä sekä muista alusliikenteen tietojärjestelmistä Rajavartiolaitoksen merellä suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten;

2) ilmailu-, kalastus-, merenkulku-, ympäristö- ja pelastusviranomaisilta sekä poliisilta, Tullilta ja Puolustusvoimilta tietoja kulkuneuvoista, liikenteestä, viranomaisten toimintavalmiudesta ja hälyttämisestä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää sekä merellä tai maarajalla Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten;

3) hätäkeskustietojärjestelmästä tietoja henkilön oman turvallisuuden tai Rajavartiolaitoksen virkamiehen työturvallisuuden turvaamiseksi Rajavartiolaitoksen lakisääteisen tehtävän suorittamisen yhteydessä;

4) sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) tarkoitetusta sakkorekisteristä rikokseen ja rikosoikeudelliseen seuraamukseen liittyviä tietoja rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa (485/2004) tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun ja öljypäästömaksun määrittämistä varten;

5) oikeushallinnon viranomaisilta tieto niiden etsintäkuuluttamista henkilöistä, oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) tarkoitetusta ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmästä tietoja rikosasioissa annetuista ratkaisuksista ja niiden lainvoimaisuudesta sekä diaari- ja asianhallintatietojen valtakunnallisesta käsittelyjärjestelmästä tietoja

Voimassa oleva laki

syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

6) ulkoministeriön tietojärjestelmistä tietoja Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- tai konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen tai muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista sekä heidän perheenjäsenistään ja yksityisessä palveluksessaan olevista henkilöistä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä Rajavartiolaitokselle ulkomaalaislaissa (301/2004) säädetyn tehtävän suorittamista varten;

7) yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 29 §:ssä tarkoitettua valvonnan tietojärjestelmästä tietoja kalastuksenvalvontaa, vesiliikenteen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrittämistä varten;

8) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta tietoja virka-apun antamiseksi;

9) yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevia tietoja poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009) tarkoitettua yhteistoiminnassa suoritettavaa tehtävää varten; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019).

Ehdotus

syyttäjäviranomaisessa tai tuomioistuimessa vireillä olevista tai olleista rikosasioista;

6) ulkoministeriön tietojärjestelmistä tietoja Suomessa lähettävävaltiota edustavan diplomaatti- tai konsuliedustuston, kansainvälisen järjestön Suomessa olevan toimielimen tai muun samassa asemassa olevan kansainvälisen toimielimen henkilökuntaan kuuluvista sekä heidän perheenjäsenistään ja yksityisessä palveluksessaan olevista henkilöistä rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa sekä Rajavartiolaitokselle ulkomaalaislaissa (301/2004) säädetyn tehtävän suorittamista varten;

7) yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain (1188/2014) 29 §:ssä tarkoitettua valvonnan tietojärjestelmästä tietoja kalastuksenvalvontaa, vesiliikenteen valvontaa, rajaturvallisuuden ylläpitämistä, esitutkintaa, muuta tutkintaa, pelastustehtävää, eräiden alusten ja niitä palvelevien satamien turvatoimista ja turvatoimien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettua tehtävää sekä liikenteenharjoittajan seuraamusmaksun määrittämistä varten;

8) virka-apua pyytäneeltä viranomaiselta tietoja virka-apun antamiseksi;

9) yhteisöiltä ja yhtymiltä matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevia tietoja poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetussa laissa (687/2009) tarkoitettua yhteistoiminnassa suoritettavaa tehtävää varten; oikeudesta saada tietoja lentoliikenteen matkustajarekisteristä säädetään lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käytöstä terrorismirikosten ja vakavan rikollisuuden torjunnassa annetussa laissa (657/2019);

10) yhteisöiltä ja yhtymiltä jatkuvasti kuvaa välittävän tai kuvaa tallentavan teknisen laitteen valvontamateriaali rajaturvallisuuden ylläpitämistä, pelastustehtävää ja Rajavartiolaitoksen suoritettavaksi säädettyä valvontatehtävää varten sekä Rajavartiolaitoksen toiminnan suojaamiseksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

36 a §

(uusi)

*Henkilötietojen muu luovuttaminen
Euroopan unionin jäsenvaltion ja Euroopan
talousalueen jäsenvaltion viranomaiselle*

*Rajavartiolaitos saa luovuttaa
salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja
15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä
meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitettun
meripelastusrekisterin tietoja toisen
Euroopan unionin jäsenvaltion tai Euroopan
talousalueen jäsenvaltion toimivaltaiselle
viranomaiselle:*

*1) meripelastusta, ympäristövahinkojen
torjuntaa tai merialueen turvallisuutta
koskevan tehtävän suorittamista varten;*

*2) aluevalvontaa tai sotilaallista
maanpuolustusta koskevan tehtävän
suorittamista varten.*

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

*Rajavartiolaitos saa luovuttaa
salassapitosäännösten estämättä
henkilötietoja noudattaen, mitä rikosasioiden
tietosuojalain 7 luvussa säädetään.*

*Rajavartiolaitos saa luovuttaa
salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja
15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja:*

*1) Suomen ja Neuvostoliiton välisellä
valtakunnanrajalla noudatettavasta
järjestyksestä ja rajatapahtumain
selvittämisjärjestyksestä tehdyssä
sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitettulle
viranomaiselle sopimuksessa tarkoitettuja
tehtäviä varten;*

*2) toisen valtion rajavalvonnasta vastaavalle
viranomaiselle, jos tiedot ovat välttämättömiä
rajavalvonnan suorittamista varten;*

*3) rajavartiolaiton 15 d §:n 1 momentissa
tarkoitettua rajaturvallisuusapua antavalle
muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion tai
Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun*

38 §

Tietojen muu luovuttaminen ulkomaille

*Rajavartiolaitos saa luovuttaa
salassapitosäännösten estämättä
henkilötietoja noudattaen, mitä rikosasioiden
tietosuojalain 7 luvussa säädetään.*

*Rajavartiolaitos saa luovuttaa
salassapitosäännösten estämättä 7–11, 15 ja
15 a §:ssä tarkoitettuja henkilötietoja sekä
meripelastuslain 12 §:ssä tarkoitettun
meripelastusrekisterin tietoja:*

*1) Suomen ja Neuvostoliiton välisellä
valtakunnanrajalla noudatettavasta
järjestyksestä ja rajatapahtumain
selvittämisjärjestyksestä tehdyssä
sopimuksessa (SopS 32/1960) tarkoitettulle
viranomaiselle sopimuksessa tarkoitettuja
tehtäviä varten;*

*2) toisen valtion rajavalvonnasta vastaavalle
viranomaiselle, jos tiedot ovat välttämättömiä
rajavalvonnan suorittamista varten;*

*3) rajavartiolaiton 15 d §:n 1 momentissa
tarkoitettua rajaturvallisuusapua antavalle
muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion tai
Schengenin rajasäännöstöä soveltavan muun*

Voimassa oleva laki

valtion virkamiehelle, jos tiedot ovat välttämättömiä Suomen esittämän avunpyynnön edellyttämien toimenpiteiden suorittamista varten;

4) laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamista koskevista kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kyseisissä kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitettuja tehtäviä varten.

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ampumaseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimista, hallussapitoa, siirtoa, tuontia ja vientiä koskevia henkilötietoja muun valtion asevalvonnasta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on asevalvonnan kannalta välttämätöntä.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot saadaan luovuttaa myös tietojoukkona.

Tietojen luovuttamisessa on noudatettava Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia. Kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aiheita epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltaisen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Ehdotus

valtion virkamiehelle, jos tiedot ovat välttämättömiä Suomen esittämän avunpyynnön edellyttämien toimenpiteiden suorittamista varten;

4) laittomasti maahan saapuneiden ja maassa oleskelevien henkilöiden takaisinottamista koskevista kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitetuille toimivaltaisille viranomaisille kyseisissä kansainvälisissä velvoitteissa tai järjestelyissä tarkoitettuja tehtäviä varten;

5) toisen valtion meripelastustehtävistä, ympäristövahinkojen torjunnasta tai merialueen turvallisuudesta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen tai toisen valtion viranomaisen tehtävän suorittamista varten;

6) toisen valtion aluevalvonnasta tai sotilaallisesta maanpuolustuksesta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on välttämätöntä Rajavartiolaitoksen tai toisen valtion viranomaisen tehtävän suorittamista varten.

Rajavartiolaitos saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä ampumaseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hankkimista, hallussapitoa, siirtoa, tuontia ja vientiä koskevia henkilötietoja muun valtion asevalvonnasta vastaavalle viranomaiselle, jos tietojen luovuttaminen on asevalvonnan kannalta välttämätöntä.

Tässä pykälässä tarkoitettut tiedot saadaan luovuttaa myös tietojoukkona.

Tietojen luovuttamisessa on noudatettava Suomea velvoittavia kansainvälisiä sopimuksia. Kansainvälinen yhteistyö ja tietojen vaihto on kielletty, jos on perusteltua aiheita epäillä, että jotakin henkilöä tämän yhteistyön tai tietojen luovuttamisen vuoksi uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, muu ihmisarvoa loukkaava kohtelu, vaino, mielivaltaisen vapaudenriisto tai epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti.

Luonnos 9.12.2025

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

.

4.

Laki

ampuma-aselain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ampuma-aselain (1/1998) 17 §:n 2 momentin 7 kohta, sellaisena kuin se on laissa 261/2024, ja
lisätään 17 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 1209/2011, 423/2017, 1309/2022 ja 261/2024, uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

1) valtion harjoittamaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, hankkimista eikä luovuttamista valtion tarkoituksiin;

2) valtion omistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevien, valtion oppilaitoksissa opiskelevien tai asevelvollisuuteen perustuvaa asepalvelusta taikka vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien henkilöiden tehtävien hoitaminen;

4) Puolustusvoimien omistamillaan ampuma-aseilla, aseiden osilla, patruunoilla ja erityisen vaarallisilla ammuksilla järjestämiä sen palveluksessa olevan johdolla tapahtuvia vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön liittyviä harjoituksia ja kilpailuja;

4 a) Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella;

Ehdotus

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:

1) valtion harjoittamaa ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, hankkimista eikä luovuttamista valtion tarkoituksiin;

2) valtion omistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten hallussapitoa, jos perusteena hallussapidolle on valtion palveluksessa olevien, valtion oppilaitoksissa opiskelevien tai asevelvollisuuteen perustuvaa asepalvelusta taikka vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien henkilöiden tehtävien hoitaminen;

4) Puolustusvoimien omistamillaan ampuma-aseilla, aseiden osilla, patruunoilla ja erityisen vaarallisilla ammuksilla järjestämiä sen palveluksessa olevan johdolla tapahtuvia vapaaehtoiseen maanpuolustustyöhön liittyviä harjoituksia ja kilpailuja;

4 a) Puolustusvoimien omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Puolustusvoimien valvonnassa ja Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen alueella tai aluksella;

Voimassa oleva laki

4 b) Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella;

5) valtion omistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kuljettamista eikä säilyttämistä;

6) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valmistamista valtion laitoksissa 110 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta tehdä merkintä lukuun ottamatta;

7) ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamista ja muuntamista valtion laitoksissa;

7 a) 25 tai 42 c §:ssä tarkoitettujen asetietojärjestelmään tehtävien ilmoitusten osalta valtion ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamista ja muuntamista;

8) valtion käytöstään poistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten luovuttamista 110 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta tehdä merkintä lukuun ottamatta;

9) valtion viranomaisten haltuun niiden toimivaltaan kuuluvien tehtävien perusteella tulleita ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia;

10) vieraan valtion asevoimille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, valmistamista, korjaamista, muuntamista tai hallussapitoa, jos

a) toimintaan sovelletaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 23 ja 24/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa (SopS 25 ja 26/2024), Pohjois-Atlantin

Ehdotus

4 b) Rajavartiolaitoksen omistamilla ampuma-aseilla, aseiden osilla ja patruunoilla järjestettyä vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 20 ja 20 a §:ssä tarkoitettua koulutusta, kun ampuma-aseiden, aseiden osien ja patruunoiden käsittely tapahtuu Rajavartiolaitoksen valvonnassa ja Rajavartiolaitoksen tai Puolustusvoimien alueella tai aluksella;

5) valtion omistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten kuljettamista eikä säilyttämistä;

6) ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten valmistamista valtion laitoksissa 110 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta tehdä merkintä lukuun ottamatta;

7) ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamista ja muuntamista valtion laitoksissa;

7 a) 25 tai 42 c §:ssä tarkoitettujen asetietojärjestelmään tehtävien ilmoitusten osalta valtion ampuma-aseiden ja aseiden osien korjaamista ja muuntamista;

8) valtion käytöstään poistamien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten luovuttamista 110 b §:n 1 momentissa säädettyä velvollisuutta tehdä merkintä lukuun ottamatta;

9) valtion viranomaisten haltuun niiden toimivaltaan kuuluvien tehtävien perusteella tulleita ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia;

10) vieraan valtion asevoimille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, valmistamista, korjaamista, muuntamista tai hallussapitoa, jos

a) toimintaan sovelletaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 23 ja 24/2024), Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaa (SopS 25 ja 26/2024), Pohjois-Atlantin

Voimassa oleva laki

sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 65/1997) tai sen toista lisäpöytäkirjaa (SopS 73/2005) tai puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehtyä sopimusta;

b) toiminta perustuu muuhun kansainväliseen rauhanturvaamistehtävään;

c) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla tai sitä ei mainitun lain mukaan edellytetä;

11) tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä Schengenin yleissopimus, 40 tai 41 artiklassa tarkoitetuille Schengenin säännöstöä soveltavien valtioiden toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu Schengenin yleissopimuksen mainituissa artikloissa tarkoitettuun tarkkailuun tai takaa-ajoon;

12) tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuille, Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu mainituissa artikloissa tarkoitettuun takaa-ajoon, tarkkailuun tai peitetoimintaan;

13) eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta sekä asetusten (EU) N:o 1052/2013 ja (EU) 2016/1624 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1896 tarkoitetuille Suomen alueella toimiville pysyvän joukon ryhmien jäsenille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja niiden hallussapitoa;

Ehdotus

sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuuteen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyä sopimusta (SopS 65/1997) tai sen toista lisäpöytäkirjaa (SopS 73/2005) tai puolustusyhteistyöstä Suomen tasavallan hallituksen ja Amerikan yhdysvaltojen hallituksen välillä tehtyä sopimusta;

b) toiminta perustuu muuhun kansainväliseen rauhanturvaamistehtävään;

c) toimintaan on myönnetty lupa aluevalvontalain (755/2000) nojalla tai sitä ei mainitun lain mukaan edellytetä;

11) tarkastusten asteittaisesta lakkauttamisesta yhteisillä rajoilla tehdyn Schengenin sopimuksen soveltamisesta tehdyn yleissopimuksen, jäljempänä Schengenin yleissopimus, 40 tai 41 artiklassa tarkoitetuille Schengenin säännöstöä soveltavien valtioiden toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu Schengenin yleissopimuksen mainituissa artikloissa tarkoitettuun tarkkailuun tai takaa-ajoon;

12) tullihallintojen keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tehdyn yleissopimuksen 20, 21 ja 23 artiklassa tarkoitetuille, Suomen alueella toimiville Euroopan unionin toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä ja hallussapitoa, kun toiminta perustuu mainituissa artikloissa tarkoitettuun takaa-ajoon, tarkkailuun tai peitetoimintaan;

13) eurooppalaisesta raja- ja merivartiostosta sekä asetusten (EU) N:o 1052/2013 ja (EU) 2016/1624 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1896 tarkoitetuille Suomen alueella toimiville pysyvän joukon ryhmien jäsenille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja niiden hallussapitoa;

Voimassa oleva laki

14) kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 (asevientiasetus) soveltamisalaan kuuluvien esineiden vientiä ja asetuksessa tarkoitettua kauttakuljetusta.

Tämä laki ei myöskään koske:

1) keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 3 §:n nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

2) Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 53 ja 54/2007) 17 ja 18 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville lennon turvahenkilöille tai 25 ja 28 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen valtion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

3) rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 17 ja 19 artiklan

Ehdotus

14) kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaista Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimusta täydentävän, ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden laittoman valmistuksen ja laittoman kaupan torjuntaa koskevan lisäpöytäkirjan (YK:n ampuma-asepöytäkirja) 10 artiklan täytäntöönpanosta ja ampuma-aseiden, niiden osien ja komponenttien sekä ampumatarvikkeiden vientiluvasta ja tuonti- ja kauttakuljetusmenettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 258/2012 (asevientiasetus) soveltamisalaan kuuluvien esineiden vientiä ja asetuksessa tarkoitettua kauttakuljetusta.

Tämä laki ei myöskään koske:

1) keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja yleissopimuksen soveltamisesta annetun lain (148/2004) 3 §:n nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

2) Belgian kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan ja Itävallan tasavallan välillä rajat ylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin, rajat ylittävän rikollisuuden ja laittoman muuttoliikkeen torjumiseksi tehdyn sopimuksen (SopS 53 ja 54/2007) 17 ja 18 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville lennon turvahenkilöille tai 25 ja 28 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville toisen valtion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta ja hallussapitoa;

3) rajatylittävän yhteistyön tehostamisesta erityisesti terrorismin ja rajatylittävän rikollisuuden torjumiseksi annetun neuvoston päätöksen 2008/615/YOS 17 ja 19 artiklan

Voimassa oleva laki

nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

4) yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetun neuvoston päätöksen 2008/617/YOS 3 artiklan perusteella Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

5) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan perusteella käynnistetyn yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

7) Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen (SopS 3 ja 5/2025) 3 ja 4 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Ehdotus

nojalla Suomen alueella toimiville toisen jäsenvaltion toimivaltaisille virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

4) yhteistyön parantamisesta kriisitilanteissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden erityistoimintayksiköiden välillä annetun neuvoston päätöksen 2008/617/YOS 3 artiklan perusteella Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

5) Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 222 artiklan tai Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 42 artiklan 7 kohdan perusteella käynnistetyn yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville jäsenvaltioiden virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

6) poliisilain (872/2011) 9 luvun 9 b §:n nojalla käynnistetyn kansainvälisen yhteistyön johdosta Suomen alueella toimiville vieraiden valtioiden virkamiehille taikka Euroopan unionin tai kansainvälisen järjestön palveluksessa oleville kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

7) Suomen tasavallan hallituksen ja Ruotsin kuningaskunnan hallituksen välillä raja-alueen poliisiyhteistyöstä tehdyn sopimuksen (SopS 3 ja 5/2025) 3 ja 4 artiklan nojalla Suomen alueella toimiville ruotsalaisille poliisimiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa;

8) rajavartiolain (578/2005) 15 d §:n nojalla Suomen alueella rajaturvallisuusapua antaville vieraan valtion virkamiehille kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien,

Luonnos 9.12.2025

Voimassa oleva laki

Lupa- ja valvontaviranomaisena asevientiasetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa toimii Poliisihallitus. Lupahakemuksen voi jättää myös poliisilaitokseen.

Lupaviranomaisen on, jos lupa-asian käsittely sitä edellyttää, selvitettävä ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan antamiseen ole ulko- tai turvallisuuspoliittista estettä.

Ehdotus

patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta eikä niiden hallussapitoa.

Lupa- ja valvontaviranomaisena asevientiasetuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa toimii Poliisihallitus. Lupahakemuksen voi jättää myös poliisilaitokseen.

Lupaviranomaisen on, jos lupa-asian käsittely sitä edellyttää, selvitettävä ulkoasiainministeriöltä, ettei luvan antamiseen ole ulko- tai turvallisuuspoliittista estettä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain (1058/2004) 19 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 938/2024, uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Edellä 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista valvoo Rajavartiolaitos. Edellä 6, 7, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä on päätöksentekijän viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle. Työ- ja elinkeinoministeriön on viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle myös 8 §:ssä tarkoitetusta ilmoituksesta, jos se ei katso ilmoituksessa tarkoitetun tutkimushankkeen kuuluvan 6 tai 7 §:n soveltamisalaan. Tiedoksianto on samalla saatettava myös ilmoituksentekijän tiedoksi.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai työ- ja elinkeinoministeriölle tehtyä ilmoitusta, sekä toiminta, jota jatketaan vastoin 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

19 §

Valvonta ja rajavartioviranomaisen määräykset

Edellä 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitetun toiminnan harjoittamista valvoo Rajavartiolaitos. Edellä 6, 7, 8 ja 9 §:ssä tarkoitetusta päätöksestä on päätöksentekijän viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle. Työ- ja elinkeinoministeriön on viipymättä annettava tieto Rajavartiolaitoksen esikunnalle myös 8 §:ssä tarkoitetusta ilmoituksesta, jos se ei katso ilmoituksessa tarkoitetun tutkimushankkeen kuuluvan 6 tai 7 §:n soveltamisalaan. Tiedoksianto on samalla saatettava myös ilmoituksentekijän tiedoksi.

Rajavartioviranomaisella on oikeus määrätä välittömästi lopetettavaksi sellainen 6, 7 ja 8 §:ssä tarkoitettu toiminta, jota harjoitetaan ilman valtioneuvoston suostumusta tai työ- ja elinkeinoministeriölle tehtyä ilmoitusta, sekä toiminta, jota jatketaan vastoin 9 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

Rajavartiolaitoksen tehtävistä ja toimivaltuuksista talousvyöhykkeellä merenalaisen kriittisen infrastruktuurin valvonnassa säädetään rajavartiolaissa (578/2005).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

6.

Laki

Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain 13 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehdystä sopimuksesta annetun lain (124/2024) 13 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

13 §

Puolustusvoimien toimivalta antaa alue lähettäjävaltion käyttöön

Puolustusvoimat voi käytössään olevalla alueella antaa sopimuksen VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja paikkoja lähettäjävaltion käyttöön.

Ehdotus

13 §

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimivalta antaa alue lähettäjävaltion käyttöön

Puolustusvoimat ja Rajavartiolaitos voivat käytössään olevalla alueella antaa sopimuksen VII artiklan 10 kappaleen a kohdassa tarkoitettuja paikkoja lähettäjävaltion käyttöön.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
